

47	30/06/2020	BE 0205.764.318	189	EUR
NAT.	Datum neerlegging	Nr.	Blz.	D.

20253.00266

CONSO 1.1

NAT.	Datum neerlegging	Nr.	Blz.	E.	D.	1.
------	-------------------	-----	------	----	----	----

GECONSOLIDEERDE JAARREKENING IN EURO

FIRMA OF NAAM :

GROEP CRELAN GECONSOLIDEERD

Rechtsvorm :

PRIVAATRECHTELIJKE NAAMLOZE VENNOOTSCHAP

Adres :

SYLVAIN DUPUISLAAN

Nr : 251

Bus :

Postnummer :

1070

Gemeente : BRUSSEL

Register :

Handels

Gemeente : BRUSSEL

Nr :

BTW of nationaal nummer **BE 205 764 318**

DATUM

10/06/2014

van de neerlegging van de oprichtingsakte OF van het recentste stuk dat de datum van bekendmaking van de oprichtingsakte en van de akte(n) tot statutenwijziging vermeldt.

JAARREKENING goedgekeurd door de algemene vergadering van

26/06/2020

met betrekking tot het boekjaar dat de periode dekt van

1/01/2019

tot

31/12/2019

Vorig boekjaar van

1/01/2018

tot

31/12/2018

De bedragen van het vorige boekjaar zijn identiek met die welke eerder openbaar werden gemaakt :

ja / neen

VOLLEDIGE LIJST met naam, voornamen, beroep, woonplaats (adres, nummer, postnummer en gemeente) en functie in de onderneming van de BESTUURDERS, ZAAKVOERDERS EN COMMISSARISSEN

De heer	Jan ANNAERT	Onafhankelijk Best.	De Vis 30	2930 BRASSCHAAT
De heer	René BERNAERT	Bestuurder	Rue de Berloz 15	4300 WAREMME
De heer	Joris CNOCKAERT	Bestuurder	Kruiskensstraat 68	9420 ERPE-MERE
Mevrouw	Heidi CORTOIS (tot 31/12/2019)	Bestuurder	Isabellastraat 89	1701 ITTERBEEK
De heer	Filip DE CAMPENAERE (tot 04/07/2019)	Bestuurder	Kleine Meerlaan 12	9620 ZOTTEGEM
Mevrouw	Ann DIELEMAN	Bestuurder	Heirweg 24	9180 MOERBEKE-WAAS
De heer	Alain DIEVAL	Onafhankelijk Best.	Avenue de Flandre 24	59700 MARCQ-EN-BAROEUL (France)
De heer	Jean-Pierre DUBOIS	Ondervoorzitter	Rue Saint-Georges 5	1370 JODOIGNE
De heer	Xavier GELLYNCK	Bestuurder	Beekstraat 35	9920 LOVENDEGEM
De heer	Jean-Paul GREGOIRE	Bestuurder	Ijssvogellaan 13	1640 SINT-GENESIUS-RODE
De heer	Yvan HAYEZ (tot 13/02/2019)	Bestuurder	Rue des Archives 32	1170 BRUSSEL
Mevrouw	Catherine HOUSSA	Onafhankelijk Best.	Rue du Viaduc 15	1050 BRUSSEL
De heer	Robert JOLY	Bestuurder	Rue de l'Estroit 37	5640 METTET
Mevrouw	Marianne STREEL	Bestuurder	rue du Spinoy 3	5080 RHISNES
De heer	Hendrik VANDAMME	Bestuurder	Kruishofstraat 2	8400 OOSTENDE
Mevrouw	Agnes VAN DEN BERGE	Onafhankelijk Best.	Leopold II-laan 10 bus 21	8400 OOSTENDE
De heer	Luc VERSELE	Voorzitter	Schoutput 15	9830 SINT-MARTENS-LATEM
De heer	Philippe VOISIN	Voorzitter D.C.	Rue Albert Lancaster 12	1180 BRUSSEL
De heer	Clair YSEBAERT	Bestuurder	Moregemplein 9	9790 WORTEGEM-PETEM
B.V.C.V.B.A.	ERNST & YOUNG BEDRIJFSREVISOREN (Jean-François HUBIN)	Commissaris	De Kleetlaan 2	1831 DIEGEM

(eventueel vervolg op blz.)

Zijn gevoegd bij deze jaarrekening :

- het verslag van de commissarissen
- het jaarverslag

Totaal aantal neergelegde bladen : 189
omdat ze niet van toepassing zijn :

Nummers van de bladen van het standaardformulier die niet werden neergelegd

Handtekening
(naam en hoedanigheid)Handtekening
(naam en hoedanigheid)J.-P. GREGOIRE
Lid van het DirectiecomitéP. VOISIN
Voorzitter van het Directiecomité.

* Schrappen wat niet van toepassing is

Datum : 26/06/2020

Geconsolideerde Jaarrekening 2019

Geconsolideerde balans
Geconsolideerd overzicht van het totaalresultaat
Geconsolideerd kasstroomoverzicht
Geconsolideerd overzicht van de eigenvermogenswijzigingen

Toelichting

1. ALGEMENE COMMENTAAR BIJ DE EVOLUTIE VAN DE BALANS EN DE RESULTATENREKENING	11
1.1. ALGEMENE COMMENTAAR BIJ DE EVOLUTIE VAN DE BALANS	11
1.2. ALGEMENE COMMENTAAR BIJ DE EVOLUTIE VAN DE RESULTATENREKENING	12
1.3. GEPLANDE OVERNAME VAN AXA BANK BELGIË DOOR CRELAN GROEP	13
2. ALGEMENE INFORMATIE	15
2.1. OFFICIËLE NAAM EN JURIDISCHE VORM VAN DE ENTITEIT	15
2.2. HET DOMICILIE, HET LAND VAN OPRICHTING EN HET ADRES VAN HAAR STATUTAIRE ZETEL	15
2.3. VOORNAAMSTE ACTIVITEITEN	15
2.4. STRUCTUUR VAN DE GROEP CRELAN	15
2.5. GEOGRAFISCHE LOCATIE	17
2.6. MEDEWERKERS VAN DE GROEP	17
2.7. GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM	17
2.7.1. <i>Dividend</i>	17
2.7.2. <i>Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum</i>	17
3. OVEREENSTEMMINGSVERKLARING IAS/IFRS	19
3.1. TOEPASSING VAN NIEUWE STANDAARDEN EN INTERPRETATIES	19
4. TOELICHTING OP DE BALANS	20
4.1. GELDMIDDELEN EN ZICHTREKENINGEN BIJ CENTRALE BANKEN	20
4.2. FINANCIËLE ACTIVA EN VERPLICHTINGEN AANGEHOUDEN VOOR HANDELSDOELEINDEN	20
4.3. BELEGGINGSPORTEFEUILLE	21
4.4. LENINGEN EN VORDERINGEN	23
4.4.1. <i>Leningen en vorderingen</i>	23
4.4.2. <i>Forbearance</i>	26
4.4.3. <i>Renderende en niet-renderende blootstellingen</i>	28
4.4.3.1. <i>Per type van blootstelling</i>	28
4.4.3.2. <i>Per stage</i>	29
4.5. MATERIËLE VASTE ACTIVA	31
4.6. GOODWILL EN ANDERE IMMATERIËLE VASTE ACTIVA	32
4.7. ACTUELE EN UITGESTELDE BELASTINGVORDERINGEN EN –VERPLICHTINGEN	33
4.8. OVERIGE ACTIVA EN PASSIVA	36
4.9. IFRS 16	36
4.10. CRELAN INSURANCE NV BALANS	39
4.11. FINANCIËLE VERPLICHTINGEN GEWAARDEERD TEGEN GEAMORTISEERDE KOSTPRIJS	40
4.11.1. <i>Deposito's</i>	40
4.11.2. <i>In schuldbewijzen belichaamde schulden met inbegrip van obligaties</i>	41
4.11.3. <i>Achtergestelde verplichtingen</i>	41
4.11.4. <i>Andere financiële verplichtingen</i>	42
4.12. VOORZIENINGEN	42
4.13. PERSONEELSBELONINGEN	43
4.13.1. <i>Pensioenverplichtingen</i>	43
4.14. DERIVATEN EN BOEKHOUDKUNDIGE VERWERKING	49
4.15. REËLE WAARDE VAN FINANCIËLE ACTIVA EN FINANCIËLE VERPLICHTINGEN	52
4.15.1. <i>Reële waarde van financiële activa en verplichtingen aan geamortiseerde kostprijs</i>	53

4.15.2.	<i>Waardering van financiële activa en verplichtingen opgenomen aan reële waarde</i>	55
4.16.	SALDERING VAN FINANCIËLE ACTIVA EN VERPLICHTINGEN	58
4.17.	EIGEN VERMOGEN	59
4.18.	VERZEKERINGSCONTRACTEN	61
4.19.	BEZWAARDE ACTIVA	63
5.	TOELICHTING OP DE RESULTATENREKENING	65
5.1.	RENTEBATEN EN RENTELASTEN	65
5.2.	BATEN EN LASTEN UIT PROVISIES EN VERGOEDINGEN	66
5.3.	DIVIDENDEN	67
5.4.	GEREALISEERDE WINSTEN EN VERLIEZEN OP FINANCIËLE ACTIVA EN VERPLICHTINGEN DIE NIET TEGEN REËLE WAARDE WORDEN GEWAARDEERD IN DE WINST- EN VERLIESREKENING	67
5.5.	WINSTEN EN VERLIEZEN OP FINANCIËLE ACTIVA EN VERPLICHTINGEN AANGEHOUDEN VOOR HANDELSDOELEINDEN	68
5.6.	WINSTEN EN VERLIEZEN OP FINANCIËLE ACTIVA EN VERPLICHTINGEN GEWAARDEERD TEGEN REËLE WAARDE MET VERWERKING VAN WAARDEVERANDERINGEN IN DE WINST- EN VERLIESREKENING	68
5.7.	WINSTEN EN VERLIEZEN OP HET NIET LANGER OPNEMEN VAN ANDERE DAN VOOR VERKOOP AANGEHOUDEN ACTIVA	68
5.8.	ANDERE EXPLOITATIEBATEN EN -LASTEN	69
5.9.	ADMINISTRATIEKOSTEN	69
5.9.1.	<i>Personeelskosten</i>	69
5.9.2.	<i>Algemene en administratieve uitgaven</i>	70
5.10.	BIJZONDERE WAARDEVERMINDERINGEN	70
5.11.	WINSTBELASTINGEN	71
5.12.	VERGOEDING VAN DE COMMISSARIS	72
5.13.	INFORMATIEVERSCAFFING OVER VERBONDEN PARTIJEN	72
6.	TOELICHTING OP DE BUITEN BALANS	74
7.	RISICOBEBEER	75
7.1.	ALGEMENE ORGANISATIE BINNEN DE GROEP	75
7.1.1.	<i>De risicocomités</i>	75
7.1.2.	<i>Basel</i>	76
7.2.	KREDIETRISICO	76
7.2.1.	<i>Het beheersen van het kredietrisico</i>	77
7.2.1.1.	Leningen en vorderingen	77
7.2.1.2.	Beleggingsportefeuille	92
7.2.1.3.	Derivaten	94
7.2.2.	<i>Maximaal kredietrisico</i>	94
7.2.3.	<i>Risicoconcentratie</i>	95
7.3.	MARKTRISICO	96
7.3.1.	<i>ALM renterisico</i>	96
7.3.2.	<i>Marktrisico in de handelsportefeuille</i>	99
7.3.3.	<i>Marktrisico in de niet-handelsportefeuille</i>	99
7.3.4.	<i>Valutarisico</i>	101
7.4.	LIQUIDITEITSRISICO	101
7.5.	OPERATIONEEL RISICO	105
7.5.1.	<i>Cartografie</i>	105
7.5.2.	<i>Incidenten</i>	105
7.5.3.	<i>Key Risk Indicators</i>	105
7.6.	RISICOBEBEER VAN DE VERZEKERINGSACTIVITEITEN	106
7.6.1.	<i>Liquiditeitsrisico</i>	106
7.6.2.	<i>Gevoeligheid voor verzekeringsrisico's</i>	106
7.6.3.	<i>Kredietrisico</i>	107
7.6.4.	<i>Verzekeringstechnisch risico</i>	107
7.6.4.1.	<i>Onderschrijvingspolitiek</i>	107
7.6.4.2.	<i>Herverzekeringspolitiek</i>	108
7.6.4.3.	<i>Reserveringspolitiek</i>	108
7.6.4.4.	<i>Tarifieringspolitiek</i>	108

7.6.5.	<i>Solvency II</i>	108
7.7.	KAPITAAL MANAGEMENT	108
8.	OVERZICHT VAN DE BELANGRIJKSTE GEHANTEERDE WAARDERINGSGRONDSLAGEN VOOR FINANCIËLE VERSLAGGEVING	112
8.1.	ALGEMEEN	112
8.2.	CONSOLIDATIE	112
8.3.	OPNAME IN DE BALANS	112
8.3.1.	<i>Opnemen / niet langer opnemen in de balans</i>	112
8.3.2.	<i>Transactiedatum en afwikkelingsdatum</i>	112
8.4.	FINANCIËLE ACTIVA	113
8.4.1.	<i>Business model</i>	113
8.4.2.	<i>Contractuele kasstromen uit financiële activa</i>	113
8.4.3.	<i>Specifieke regels</i>	113
8.4.4.	<i>Classificaties</i>	114
8.4.4.1.	<i>Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden</i>	114
8.4.4.2.	<i>Non-trading financial assets mandatorily at Fair Value through Profit or Loss</i>	114
8.4.4.3.	<i>Financial assets designated at Fair Value through Profit or Loss</i>	114
8.4.4.4.	<i>Financial assets at Fair Value through Other Comprehensive Income</i>	115
8.4.4.5.	<i>Financial assets at amortised cost</i>	115
8.4.5.	<i>Waardeverminderingen</i>	115
8.4.5.1.	<i>Schatting van het kredietrisico</i>	115
8.4.5.2.	<i>Bepaling van de waardevermindering</i>	116
8.4.5.3.	<i>Wanbetaling</i>	116
8.4.5.4.	<i>Collectieve waardevermindering</i>	116
8.5.	FINANCIËLE VERPLICHTINGEN	116
8.5.1.	<i>Financiële verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden</i>	117
8.5.2.	<i>Overige financiële verplichtingen</i>	117
8.5.3.	<i>Reële waarde van financiële activa en verplichtingen</i>	117
8.5.4.	<i>Verkoop en retrocessie van effecten</i>	117
8.5.5.	<i>Saldering van een financieel actief en een financiële verplichting</i>	118
8.6.	DERIVATEN EN AFDEKKINGSTRANSACTIES	118
8.6.1.	<i>Boekhouding en waardering</i>	118
8.6.2.	<i>Afdekking</i>	118
8.7.	MATERIËLE VASTE ACTIVA	119
8.8.	ANDERE IMMATERIËLE VASTE ACTIVA	120
8.9.	BEDRIJFSCOMBINATIES (IFRS 3)	120
8.10.	BIJZONDERE WAARDEVERMINDERINGEN VAN NIET-FINANCIËLE ACTIVA	121
8.11.	VOORZIENINGEN EN VOORWAARDELIJKE VERPLICHTINGEN	121
8.12.	RENTEBATEN EN -LASTEN	122
8.13.	VOORZIENINGEN EN PROVISIEBATEN EN -LASTEN	122
8.14.	DIVIDENDEN	122
8.15.	GEREALISEERDE EN NIET-GEREALISEERDE WINSTEN EN VERLIEZEN	122
8.16.	INKOMSTENBELASTINGEN	123
8.17.	LEASE-OVEREENKOMSTEN	123
8.18.	PERSONEELSBELONINGEN	124
8.19.	GELDMIDDELEN, KASEQUIVALENTEN EN KASTROMEN	125
8.20.	EFFECTEN VAN WISSELKOERSWIJZIGINGEN	125
8.21.	EIGEN VERMOGEN	126
8.22.	TECHNISCHE VOORZIENINGEN	126
8.23.	IFRS 4 VERZEKERINGSCONTRACTEN	126
8.24.	BELANGRIJKSTE BRONNEN VAN SCHATTINGSONZEKERHEID	127

Geconsolideerde Jaarrekening 2019

Geconsolideerde balans

Activa (in EUR)	Noot	31/12/2019	31/12/2018
Geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken	4.1.	1.876.717.846	1.465.049.160
Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden	4.2.	22.882.716	20.583.404
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening	4.3.	6.953.077	6.569.002
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde via de niet-gerealiseerde resultaten (FVOCI)	4.3.	8.705.691	12.373.300
Financiële activa gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs		18.869.961.526	18.328.590.084
<i>Leningen en vorderingen (met inbegrip van financiële leases) aan banken</i>	4.4.	113.917.039	87.009.319
<i>Leningen en vorderingen (met inbegrip van financiële leases) aan cliënten</i>	4.4.	17.560.864.241	16.593.860.795
<i>Schuldbewijzen</i>	4.3.	1.195.180.246	1.647.719.970
Derivaten gebruikt ter afdekking	4.14.	28.577.911	37.189.365
Wijzigingen in de reële waarde van de afgedekte posities bij reële-waardeafdekking van het renterisico van een portefeuille	4.15.	598.799.289	456.291.644
Materiële vaste activa	4.5.	34.827.565	20.263.812
Goodwill en Immateriële activa	4.6.	32.825.049	33.783.994
Belastingvorderingen	4.7.	43.711.950	51.623.007
Andere activa	4.8.	12.571.559	13.534.545
Activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten*	4.10.	59.007.085	
Totaal Activa		21.595.541.264	20.445.851.317

Verplichtingen (in EUR)	Noot	31/12/2019	31/12/2018
Financiële verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden	4.2.	23.908.344	20.146.379
Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs		19.451.833.322	18.524.875.085
<i>Deposito's</i>		18.233.847.899	17.210.138.934
<i>Kredietinstellingen</i>	4.11.1.	24.576.488	43.460.909
<i>Andere dan kredietinstellingen</i>	4.11.1.	18.209.271.411	17.166.678.025
<i>In schuldbewijzen belichaamde schulden met inbegrip van obligaties</i>	4.11.2.	906.798.610	967.945.453
<i>Achtergestelde verplichtingen</i>	4.11.3.	177.956.787	242.011.474
<i>Andere financiële verplichtingen</i>	4.11.4.	133.230.027	104.779.224
Derivaten gebruikt ter afdekking	4.14.	682.810.463	555.456.248
Wijzigingen in de reële waarde van de afgedekte posities bij reële-waardeafdekking van het renterisico van een portefeuille	4.15.	8.884.620	5.490.076
Voorzieningen	4.12.	21.201.429	82.030.811
Belastingverplichtingen	4.7.	7.036.535	14.337.068
Andere verplichtingen	4.8.	101.393.590	76.478.170
Verplichtingen i.v.m. groepen activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten*	4.10.	35.463.778	
Totaal Verplichtingen		20.332.532.081	19.278.813.837

Eigen Vermogen (in EUR)	Noot	31/12/2019	31/12/2018
Geplaatst kapitaal		871.767.914	818.709.492
<i>Gestort kapitaal</i>	4.17.	871.767.914	818.709.492
<i>Opgevraagd niet-gestort kapitaal</i>		0	0
Agio		0	0
Andere componenten van het eigen vermogen		-51.730	3.074.721
<i>Herwaarderings-reserve: Wijzigingen in reële waarde van schuldinstrumenten gewaardeerd tegen reële waarde door middel van niet-gerealiseerde resultaten</i>	4.17.	2.123.414	3.603.753
<i>Herwaarderings-reserve: actuariële winsten/verliezen bij pensioenplannen</i>	4.17.	-2.175.144	-529.032
Reserves (met inbegrip van ingehouden winsten)	4.17.	320.995.423	279.458.538
Baten uit het lopende jaar	4.17.	70.297.576	65.794.729
Minderheidsbelangen		0	0
Totaal Eigen Vermogen		1.263.009.183	1.167.037.480
Totaal Verplichtingen en Eigen Vermogen		21.595.541.264	20.445.851.317

* Ten gevolge van de beslissing om Crelan Insurance in 2020 te verkopen, worden de activa en passiva van Crelan Insurance op 31/12/2019 geherclassificeerd op een afzonderlijke lijn als een groep activa en passiva aangehouden voor verkoop (zie paragraaf 4.10.)

Geconsolideerd overzicht van het totaalresultaat

Geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten (in EUR)	Noot	31/12/2019	31/12/2018
GEWONE BEDRIJFSACTIVITEITEN			
Financiële en exploitatiebaten en –lasten		333.585.967	324.879.952
Rentebaten	5.1.	430.806.923	445.951.130
Rentelasten	5.1.	-156.170.110	-180.454.339
Dividenden	5.3.	1.207.908	441.346
Baten uit provisies en vergoedingen	5.2.	99.319.133	100.993.996
Lasten uit provisies en vergoedingen	5.2.	-99.916.140	-93.921.070
Gerealiseerde winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd in de winst- en verliesrekening	5.4.	4.796.646	2.886.870
Winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden (netto)	5.5.	-1.461.377	-246.949
Winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening (netto)	5.6.	506.192	325.122
Aanpassingen van de reële waarde bij de administratieve verwerking van afdekkingstransacties		-859.493	692.931
Herwaarderings van valutakoersverschillen		988.656	880.169
Winsten en verliezen op het niet langer opnemen van andere dan voor verkoop aangehouden activa	5.7.	-12.671	-25.328
Andere exploitatiebaten	5.8.	54.537.836	47.356.074
Andere exploitatielasten		-157.536	0
Administratiekosten		-240.116.996	-223.146.082
Personeelsuitgaven	5.9.1.	-93.266.361	-90.642.254
Algemene en administratieve uitgaven	5.9.2.	-146.850.635	-132.503.828
Afschrijvingen		-11.983.515	-10.077.522
Materiële vaste activa	4.5.	-8.033.322	-5.159.413
Immateriële activa (andere dan goodwill)	4.6.	-3.950.193	-4.918.109
Voorzieningen	4.12.	3.426.139	-1.137.438
Bijzondere waardeverminderingen	5.10.	1.225.109	-5.659.572
Bijzondere waardevermindervingsverliezen op financiële activa die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd in de winst- en verliesrekening		1.225.109	-5.659.572
<i>Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde via de niet-gerealiseerde resultaten (FVOCI)</i>		0	0
<i>Financiële activa gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs</i>		1.225.109	-5.659.572
Bijzondere waardevermindervingsverliezen op materiële vaste activa		0	0
Negatieve goodwill die onmiddellijk wordt opgenomen in de winst- en verliesrekening		0	0
Winsten en verliezen op vaste activa of groepen activa die worden afgestoten, geclassificeerd als aangehouden voor verkoop		0	0
TOTALE WINST OF VERLIES UIT VOORTGEZETTE BEDRIJFSACTIVITEITEN VÓÓR AFTREK VAN BELASTINGEN EN MINDERHEIDSBELANG		86.136.704	84.859.338
Belastinglasten (winstbelasting) verbonden met de winst of het verlies uit voortgezette bedrijfsactiviteiten	5.11.	-15.839.128	-19.064.609
<i>Actuele belastingen</i>		-13.705.565	-13.950.105
<i>Uitgestelde belastingen</i>		-2.133.563	-5.114.504
NETTOWINST OF -VERLIES		70.297.576	65.794.729
Overzicht van de niet-gerealiseerde resultaten			
Niet-gerealiseerde resultaten die in de toekomst mogelijk in de gerealiseerde resultaten kunnen worden opgenomen			
<i>Herwaardering van Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde via de niet-gerealiseerde resultaten (FVOCI)</i>		-1.480.339	-53.224
Niet-gerealiseerde resultaten die nooit in de gerealiseerde resultaten zullen worden opgenomen			
<i>Actuariële (verliezen)/winsten op toegezegd pensioenregelingen</i>		-1.646.112	324.854
Totaal van de niet-gerealiseerde resultaten (netto)		-3.126.451	271.630
Totaal van de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten van het boekjaar		67.171.125	66.066.359

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
BEDRIJFSACTIVITEITEN		
Nettowinst (-verlies)	70.297.576	65.794.729
Aanpassingen om nettowinst of -verlies te doen aansluiten bij de nettokasstroom met betrekking tot bedrijfsactiviteiten	19.510.171	35.355.928
Actuele en uitgestelde belastinglasten, opgenomen in de winst- en verliesrekening	15.839.128	19.064.609
Niet-gerealiseerde winst of verlies op wisselkoersverschillen	-988.656	-880.169
INVESTERINGS- EN FINANCIERINGSACTIVITEITEN		
Afschrijving	11.983.515	10.077.522
Bijzondere waardeverminderingen	-1.225.109	5.659.572
Nettovoorzieningen (terugboekingen)	-2.984.927	1.137.438
Nettowinst (-verlies) op de verkoop van materiële vaste activa	12.671	25.328
BEDRIJFSACTIVITEITEN		
Netto niet-gerealiseerde winst op voor verkoop beschikbare beleggingen	-1.480.339	0
Andere aanpassingen	-1.646.112	271.628
Kasstroom uit exploitatiewinsten voor wijzigingen in bedrijfsactiva en -verplichtingen	89.807.747	101.150.657
<u>Stijging (daling) van bedrijfsactiva (met uitzondering van geldmiddelen en kasequivalenten)</u>	<u>733.989.505</u>	<u>351.032.405</u>
Stijging (daling) van leningen en vorderingen	0	0
Stijging (daling) van financiële activa tegen geamortiseerde kostprijs	741.280.292	339.654.563
Stijging (daling) van voor verkoop beschikbare activa	0	0
Stijging (daling) van financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde via de niet-gerealiseerde resultaten	-3.667.609	-2.031.997
Stijging (daling) van financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden	2.299.312	-1.919.467
Stijging (daling) van financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening	1.432.694	232.292
Stijging (daling) van activa-derivaten gebruikt ter afdekking	-8.611.454	13.494.825
Stijging (daling) van te ontvangen baten uit financiële activa	0	0
Stijging (daling) van vaste activa en groepen activa die worden afgestoten, aangehouden voor verkoop	0	0
Stijging (daling) van andere activa (definitie balans)	1.256.270	1.602.189
<u>Stijging (daling) van bedrijfsverplichtingen (met uitzondering van geldmiddelen en kasequivalenten)</u>	<u>1.129.046.282</u>	<u>508.028.123</u>
Stijging (daling) van deposito's van kredietinstellingen	-18.884.421	18.472.590
Stijging (daling) van deposito's van andere instellingen dan kredietinstellingen	1.021.808.308	761.796.401
Stijging (daling) van in schuldbewijzen belichaamde schulden	-61.146.843	-207.361.332
Stijging (daling) van financiële verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden	3.761.965	-1.670.366
Stijging (daling) van verplichtingen-derivaten gebruikt ter afdekking	127.354.215	-46.556.830
Stijging (daling) van andere verplichtingen (definitie balans)	56.153.058	-16.652.340
Stijging (daling) van werkkapitaal, netto	395.056.777	156.995.718
Kasstroom uit de bedrijfsactiviteiten	484.864.524	258.146.375
(Betaalde) terugbetaalde winstbelastingen	-15.702.881	-13.569.506
Nettokasstroom uit de bedrijfsactiviteiten	469.161.643	244.576.869
INVESTERINGSACTIVITEITEN		
(Contante betalingen om materiële activa te verwerven)	22.600.999	5.798.312
Contante ontvangsten uit de verkoop van materiële activa		0
(Contante betalingen om immateriële activa te verwerven)	3.026.817	1.527.713
Contante ontvangsten uit de verkoop van immateriële activa		0
(Contante betalingen om tot einde looptijd aangehouden beleggingen te verwerven)	0	0
Andere contante ontvangsten uit investeringsactiviteiten	19.823	208.747
Nettokasstroom uit investeringsactiviteiten	-25.607.993	-7.117.278
FINANCIERINGSACTIVITEITEN		
(Betaalde dividenden)	24.257.034	24.726.180
(Contante terugbetalingen van achtergestelde verplichtingen)	64.054.687	34.513.226
Contante ontvangsten uit de uitgifte of terugbetaling van aandelen of andere eigen-vermogensinstrumenten	53.058.378	-10.424.146
(Andere contante betalingen van financieringsactiviteiten)	0	39.365
Nettokasstroom uit financieringsactiviteiten	-35.253.343	-69.702.917
Gevolgen van wisselkoerswijzigingen op geldmiddelen en kasequivalenten	312.122	292.501
NETTOSTIJGING VAN GELDMIDDELEN EN KASEQUIVALENTEN	408.612.430	168.049.175
GELDMIDDELEN EN KASEQUIVALENTEN AAN HET BEGIN VAN DE PERIODE	1.493.289.730	1.325.240.555
GELDMIDDELEN EN KASEQUIVALENTEN AAN HET EINDE VAN DE PERIODE	1.901.902.160	1.493.289.730
<u>Componenten van geldmiddelen en kasequivalenten</u>		
Contanten	51.451.730	54.412.661
Tegoeden bij centrale banken	1.825.266.116	1.410.636.497
Leningen en vorderingen	25.184.314	28.240.572
Totale geldmiddelen en kasequivalenten aan het einde van de periode	1.901.902.160	1.493.289.730
Waaronder : bedrag van de geldmiddelen en kasequivalenten die door de onderneming worden aangehouden, doch niet beschikbaar zijn voor gebruik door de groep	164.044.510	168.793.733
<u>Aanvullende informatie over de kasstromen uit de bedrijfsactiviteiten :</u>		
Ontvangen rentebaten	442.074.926	447.128.372
Ontvangen dividenden	1.207.908	441.346
Betaalde rentelasten	363.515.818	190.200.792

Geconsolideerd overzicht van de eigenvermogenswijzigingen

(in EUR)	Aandelenkapitaal	Herwaarderings-reserve: Wijzigingen in reële waarde van schuldinstrumenten gewaardeerd tegen reële waarde door middel van niet- gerealiseerde resultaten	Herwaarderings-reserve: actuariële winsten/verliezen bij pensioenplannen	Reserves (met ingehouden winsten)	Baten uit het lopende jaar
Openingsbalans per 1 januari 2019	818.709.492	3.603.753	-529.032	279.458.538	65.794.729
Kapitaalverhoging	0	0	0	0	0
Kapitaalvermindering	0	0	0	0	0
Toe- en uittredingen coöperatoren	53.058.422	0	0	0	0
Uitbetaalde dividenden	0	0	0	-24.257.034	0
Uitbetaalde tantièmes	0	0	0	0	0
Transacties met aandeelhouders	53.058.422	0	0	-24.257.034	0
Overdracht naar ingehouden winsten	0	0	0	65.794.729	-65.794.729
Herwaardering van de activa	0	-1.963.613	0	0	0
Verkochte en vervallen effecten	0	-307.919	0	0	0
Reële waarde-afdekking macro hedge	0	0	0	0	0
Winsten/verliezen m.b.t. pensioenplannen	0	0	-1.706.836	0	0
Uitgestelde belastingen	0	791.194	60.723	0	0
Andere	0	0	0	-810	0
Resultaat van het boekjaar	0	0	0	0	70.297.576
Niet-aandeelhouders transacties	0	-1.480.338	-1.646.113	65.793.919	4.502.847
Eindbalans per 31 december 2019	871.767.914	2.123.415	-2.175.145	320.995.423	70.297.576

(in EUR)	Aandelenkapitaal	Herwaarderings-reserve: Wijzigingen in reële waarde van schuldinstrumenten gewaardeerd tegen reële waarde door middel van niet- gerealiseerde resultaten	Herwaarderings-reserve: actuariële winsten/verliezen bij pensioenplannen	Reserves (met ingehouden winsten)	Baten uit het lopende jaar
Openingsbalans per 1 januari 2018	829.133.638	3.656.977	-853.886	254.276.513	49.947.569
Kapitaalverhoging	0	0	0	0	0
Kapitaalvermindering	0	0	0	0	0
Toe- en uittredingen coöperatoren	-10.424.146	0	0	0	0
Uitbetaalde dividenden	0	0	0	-24.726.180	0
Uitbetaalde tantièmes	0	0	0	0	0
Transacties met aandeelhouders	-10.424.146	0	0	-24.726.180	0
Overdracht naar ingehouden winsten	0	0	0	49.947.569	-49.947.569
Herwaardering van de activa	0	-55.910	0	0	0
Verkochte en vervallen effecten	0	-34.434	0	0	0
Reële waarde-afdekking macro hedge	0	0	0	0	0
Winsten/verliezen m.b.t. pensioenplannen	0	0	131.826	0	0
Uitgestelde belastingen	0	37.120	193.028	0	0
Andere	0	0	0	-39.364	0
Resultaat van het boekjaar	0	0	0	0	65.794.729
Niet-aandeelhouders transacties	0	-53.224	324.854	49.908.205	15.847.160
Eindbalans per 31 december 2018	818.709.492	3.603.753	-529.032	279.458.538	65.794.729

Afkortingen

ABS :	Asset-Backed Securities
ALM :	Asset & Liability Management
ATM :	Automated Teller Machine
CAD :	Capital Adequacy
CDS :	Credit Default Swap
COREP :	Common Solvency Ratio Reporting
CRI :	Crelan Insurance
CRO :	Chief Risk Officer
CSA :	Credit Support Annex
CVA :	Credit Valuation Adjustment
CVBA :	Coöperatieve Vennootschap met Beperkte Aansprakelijkheid
DBO :	Defined Benefit Obligation
DVA :	Debit Valuation Adjustment
EAD :	Exposure At Default
EB :	Europabank
EBA :	European Banking Authority
ECB :	Europese Centrale Bank
EMIR :	European Market Infrastructure Regulation
ERM :	External Risk Management
EUR :	Euro
FTE :	Full Time Equivalent
FVOCI :	Fair Value through Other Comprehensive Income
FVPL :	Fair Value through Profit and Loss
GMRA :	Global Repurchase Master Agreement
HTC :	Hold-to-Collect
IAS :	International Accounting Standards
IBNR :	Incurring But Not Reported
ICAAP :	Internal Capital Adequacy Assessment Process
IFRIC :	International Financial Reporting Interpretations Committee
IFRS :	International Financial Reporting Standards
IRB :	Internal Ratings Based
IRS :	Interest Rate Swap
ISDA :	International Swap and Derivatives Association
KMO :	Kleine of Middelgrote Onderneming
LCH :	London Clearing House
LCR :	Liquidity Coverage Ratio
LGD :	Loss Given Default
LL :	Lease Liabilities
MBS :	Mortgage-Backed Securities
NBB :	Nationale Bank van België
NSFR :	Net Stable Funding ratio
NV :	Naamloze Venootschap
OCI :	Other Comprehensive Income
OLO :	Obligation Linéaire Obligations
OR :	Operational Risk
ORM :	Operational Risk Management
OTC :	Over-The-Counter
PD :	Probability of Default
PUC :	Projected Unit Credit
RMSA :	Risk & Monitoring Self-Assessment
RoU :	Right-of-Use
RWA :	Risk-Weighted Asset
SPPI :	Solely Payments of Principal and Interest
USD :	US Dollar
VaR :	Value-at-Risk

Toelichting

1. Algemene commentaar bij de evolutie van de balans en de resultatenrekening

1.1. Algemene commentaar bij de evolutie van de balans

De totale activa van de Groep steeg gedurende het boekjaar met 5,6%¹. Financiële activa gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs blijven nog steeds het hoofdbestanddeel, goed voor 87,4% van de totale activa met een groei van + 2,95% in 2019. Deze groei wordt verklaard door de zeer goede productie van de kredieten in het retail segment gedurende het jaar. Dankzij een goede commerciële prestatie en de invloed van het einde van de "Woonbonus" in Vlaanderen, slaagde de Groep erin haar uitstaande leningen aanzienlijk te verhogen.

Het tweede belangrijkste element betreft geldmiddelen en zichtrekeningen bij de centrale banken - goed voor 8,7% van de balans (2018: 7,17%). Deze stegen sterk (+28,1%) door de toename van de middelen aan de passiefzijde en de afname van de effectenportefeuille.

Voor de bespreking van de activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten verwijzen we naar toelichting 1.3.

De passiva bestaat voor 90,1% uit verplichtingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. Het grootste deel daarvan (84,4% van het balanstotaal) heeft betrekking op deposito's van klanten. Net als bij de toename van leningen aan particulieren, is de stijging ten opzichte van 2018 (+ 6,1%) te wijten aan de goede commerciële resultaten die het hele jaar door zijn behaald in ons kernsegment van particulieren. Verder kunnen we nog steeds een dalende trend vaststellen met betrekking tot "schulden vertegenwoordigd door een effect" en "achtergestelde schulden" (respectievelijk -6,3% en -26,5%), met als gevolg een transfert van deze fondsen naar de deposito's. Door de lage rentes kiezen de klanten er immers niet voor hun gelden te beleggen op een langere termijn.

De sterke daling van de voorzieningen is voornamelijk te wijten aan de deconsolidatie van Crelan Insurance NV (zie toelichting 1.3. en 4.10.). Indien we abstractie maken van de herclassificatie van de technische voorzieningen van Crelan Insurance bedraagt de mutatie 4,7 miljoen EUR.

Voor de bespreking van de passiva aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten verwijzen we naar toelichting 1.3.

Het eigen vermogen is dit jaar sterk gegroeid. Dit komt door een uitstekende productie van de coöperatieve aandelen (+53 miljoen EUR), evenals een stijging van +41,5 miljoen EUR van de reserves (resultaat 2018 na aftrek van het dividend betaald in 2018). Het dividend dat werd uitgekeerd aan de coöperanten bedroeg 24,3 miljoen EUR.

De CAD-ratio eind 2019 is 21,85% tegen 19,19% eind 2018. De TIER I-ratio is 21,03% tegen 17,76% eind 2018. Deze kapitaalratio's behoren opnieuw tot de beste op de Belgische markt en bevestigen de financiële soliditeit van de Groep.

De inwerkingtreding van de nieuwe IFRS 16-norm heeft de balansstructuur en de resultatenrekening licht beïnvloed. Deze nieuwe IFRS standaard verplicht bedrijven om hun leaseverplichtingen voor te stellen in een rubriek op het actief (het recht op gebruik of "Right of Use" dat is de situatie van de gehuurde activa) en een rubriek op het passief (de leaseverplichting of "Lease Liabilities" die de situatie van de verplichtingen van de onderneming ten opzichte van haar verhuurders weergeeft). De vermindering van deze twee balansrekeningen heeft een impact op de winst- en verliesrekening door afschrijvingen (voor het recht op gebruik) en rentelasten en kosten (voor de leaseverplichting).

¹ Tenzij anders vermeld, houden de in dit hoofdstuk vermelde cijfers geen rekening met de activa van Crelan Insurance NV.

Omdat de activiteiten van de Groep niet gericht zijn op dergelijke leasingactiviteiten, was de impact van deze nieuwe standaard op de verschillende boekhoudkundige posten zeer beperkt (de impact op de resultatenrekening, als gevolg van het tijdsverschil tussen de vermindering van de activa en de passiva, bedroeg slechts -26.485 EUR). Zie toelichting 4.9. bij de balans.

1.2. Algemene commentaar bij de evolutie van de resultatenrekening

De stijging van de netto-rentebaten (+9,1 miljoen EUR) is het gevolg van een hogere daling van de rentelasten (-24 miljoen EUR) in vergelijking met de daling van de rentebaten voor de Groep (-15,1 miljoen EUR). Ondanks de goede commerciële prestaties van de Groep, blijven de lage rentetarieven de rentabiliteit door de bemiddelingsmarge van de banken verzwakken.

De belangrijkste factor die leidde tot de daling van de lasten, is de sterke daling van de kosten in verband met de indekkingsactiviteiten (-11,8 miljoen EUR). Deze daling is enerzijds te danken aan de lage markttarieven en anderzijds aan het feit dat de Groep minder swaps vroegtijdig heeft beëindigd (-4,4 miljoen EUR ten opzichte van 2018).

De lijn van gerealiseerde winsten en verliezen op financiële activa en passiva die niet worden gewaardeerd tegen reële waarde in de winst- en verliesrekening, heeft voornamelijk betrekking op de verkoop van effecten die in de loop van het boekjaar op eindvervaldag komen, om een beperkt bijkomend rendement te genereren en ook op een meerwaarde op de belegging van de Groep in een private-equityfonds.

De opbrengsten uit de fee-business activiteit bleven relatief stabiel ten opzichte van 2018 (-1 miljoen EUR). De commissies betaald aan agenten stegen met 6 miljoen EUR, enerzijds door de toename van de buiten balans activiteit en anderzijds door een toename van de omlopen van de deposito's. Zie toelichting 5.2. bij de resultatenrekening.

Ten slotte zijn de overige bedrijfsopbrengsten sterk gestegen (+7,1 miljoen EUR), voornamelijk door de stijging van de nettopremies op verzekeringscontracten (+3 miljoen EUR) enerzijds en door uitzonderlijke recuperatie naar aanleiding van de CEO fraude van 2016 (+2,14 miljoen EUR) anderzijds.

Administratiekosten en afschrijvingen

De administratieve kosten stegen aanzienlijk in 2019 (+14,3 miljoen EUR). Er was een beperkte stijging van de loonkosten (+2,3 miljoen EUR), maar vooral een aanzienlijke stijging van de kosten in verband met IT-ontwikkelingen (+7,3 miljoen EUR).

De kosten in verband met de mogelijke overname van AXA Bank België droegen ook in belangrijke mate bij aan de stijging van de administratieve kosten en bedragen 6,7 miljoen EUR.

De toename van de kost van de afschrijvingen is voornamelijk gerelateerd aan de implementatie van IFRS 16 (zie toelichting 4.9.).

De operationele coëfficiënt of Cost-Income Ratio (CIR) bedroeg 73,59%² in 2019 tegenover 71,79% eind 2018.

Voorzieningen en waardeverminderingen

De Groep heeft 1,2 miljoen EUR van haar waardeverminderingen teruggenomen. Deze terugname van de waardeverminderingen is het resultaat van de voorzichtige kredietacceptatie van de afgelopen jaren.

² Houd er rekening mee dat deze ratio geen rekening houdt met de uitzonderlijke kosten van 6,7 miljoen EUR in verband met de transactie met AXA Bank België. Inclusief deze kosten zou de CIR 75,57% bedragen.

De Groep heeft ook voorzieningen teruggenomen voor ongeveer 3,4 miljoen EUR. De voornaamste reden voor deze terugname is de herevaluatie van de provisies voor reorganisatie die werden aangelegd in 2016 en die resulteerde in een netto terugname (zonder gebruik) van 5,9 miljoen EUR (zie toelichting 4.12.).

Globaal resultaat

De stijging van de IT-kosten en de uitzonderlijke kosten in verband met de mogelijke overname van AXA Bank België hadden een belangrijke impact. De terugnemingen van voorzieningen en waardeverminderingen hebben echter geleid tot een stijging van het resultaat voor belasting.

Het rendement op eigen vermogen bedroeg eind 2019, 6,02% tegen 5,59% een jaar eerder.

1.3. Geplande overname van AXA Bank België door Crelan Groep

Crelan-Groep en AXA-Groep hebben op 24 oktober 2019 een overeenkomst gesloten over de overname van AXA Bank België door Crelan-Groep in het kader van een strategisch langetermijnpartnerschap waardoor schade- en schuldsaldoverzekeringsproducten van AXA Bank België in de netwerken van Crelan en AXA Bank België op de markt zullen worden gebracht. Het strategisch partnerschap gaat gepaard met een strategische investering van 90 miljoen EUR door AXA-Groep in Crelan-Groep.

De Raad van Bestuur van CrelanCo is van mening dat de overname van AXA Bank België een unieke strategische kans voor Crelan vormt, die met name de Crelan Groep in de toekomst zal versterken (in het bijzonder door de bundeling van IT-investeringen) en de dienstverlening aan de klanten zal verbeteren. De Raad van Bestuur van CrelanCo heeft besloten om door te gaan met de voorgestelde overname na een gedetailleerde evaluatie van de opportuniteit en het financiële evenwicht van de transactie.

AXA Bank België is de zesde Belgische bank volgens activa (27 miljard EUR, waarvan 20 miljard EUR leningen aan de klanten). Ze biedt een gamma van bankproducten voor particulieren en kredieten aan bijna 860.000 klanten aan. Het betreft vooral leningen, beleggingsoplossingen, courante banktransacties en depositorekeningen. Op 1 januari 2019 had de bank 790 personeelsleden in dienst en verdeelde ze haar producten via een netwerk van 550 bankagentschappen doorheen België.

De effectieve uitvoering van deze transactie is afhankelijk van de goedkeuring door de toezichthoudende overheden, waaronder de Europese Centrale Bank, de Nationale Bank van België, de Banque de France en de Belgische Mededingingsautoriteit, en wordt verwacht per einde 2020.

De transactie gebeurt meer bepaald op de volgende wijze.

CrelanCo betaalt 620 miljoen EUR aan AXA NV (moedermaatschappij in Frankrijk) voor 100% van de aandelen van AXA Bank België.

CrelanCo en Crelan NV verkopen op hun beurt 100% van hun aandelen van Crelan Insurance NV (de verzekeringsmaatschappij van Crelan Groep die voornamelijk schuldsaldoverzekerings gekoppeld aan kredieten verkoopt) aan AXA Belgium voor een bedrag van 80 miljoen EUR.

Op die manier zal er maar een bedrag van 540 miljoen EUR cash overgedragen worden met beschikbare liquiditeiten.

AXA Belgium zal een kapitaalverhoging ten belope van 60 miljoen EUR onderschrijven bij AXA Bank België en een kapitaalverhoging ten belope van 30 miljoen EUR bij Crelan NV, wat overeenstemt met een totale kapitaalverhoging van 90 miljoen EUR voor Crelan Groep.

Deze kapitaalverhoging zal gebeuren met uitgifte van nieuwe gewone aandelen die 9,9% van het kapitaal van AXA Bank België en 9,9% van het kapitaal van Crelan NV zullen vertegenwoordigen.

Crelan NV zal op die manier een "institutionele" investeerder hebben in haar aandeelhouderschap.

CrelanCo CV blijft aandeelhouder voor 90,1% van Crelan NV en zal ook voor 90,1% aandeelhouder zijn van AXA Bank België.

Crelan heeft ook een distributieakkoord op lange termijn gesloten voor de verkoop van AXA schade- en schuldsaldoverzekeringen via haar netwerken.

Na de closing (= effectieve uitvoering van het akkoord met AXA) zal Crelan zijn IT-integratie- en migratieplan doorvoeren, met een verwachte looptijd van 24 maanden, na afloop waarvan AXA Bank België desgevallend zou kunnen fuseren met Crelan NV. Alle activiteiten worden dan uitgevoerd onder de merknaam Crelan.

In eerste instantie zal er voor de klanten weinig veranderen en blijven beide banken naast elkaar bestaan. Dit moet toelaten om de producten en de processen van beide banken op elkaar af te stemmen om vervolgens vlot alle klanten en kantoren via één uniform systeem te ondersteunen.

Door de overname van AXA Bank België zal Crelan Groep verdubbelen qua omvang.

Naar aanleiding van deze transactie is besloten om de activa en passiva met betrekking tot Crelan Insurance NV op twee afzonderlijke lijnen te presenteren (Actief: "Activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten"; Passief : "Verplichtingen aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten"). Dit heeft tot gevolg dat de vergelijking van de evolutie van de verschillende balansposten tussen het boekjaar 2019 en het boekjaar 2018 enigszins wordt "vertekend". Het blijft echter mogelijk voor de lezer om een balans te reconstrueren waarin de activiteiten van Crelan Insurance NV zijn geïntegreerd dankzij de details in toelichting 4.10. (Crelan Insurance NV balans).

De resultaten van CRI maken over 2019 integraal deel uit van de resultaten van Crelan Groep, bijgevolg werden geen aanpassingen verricht voor de resultatenrekening.

2. Algemene Informatie

2.1. Officiële naam en juridische vorm van de entiteit

De Groep Crelan (hierna "de Groep") bestaat uit Crelan NV, Crelan Insurance NV, de coöperatieve kas CrelanCo CV, Europabank NV en haar dochter EB-Lease NV.

2.2. Het domicilie, het land van oprichting en het adres van haar statutaire zetel

Crelan NV werd opgericht en is gevestigd in België, de hoofdzetel bevindt zich aan de Sylvain Dupuislaan 251 te 1070 Brussel.

2.3. Voornaamste activiteiten

De Groep Crelan telt nu 2.772 medewerkers (2018 : 2.873 medewerkers), 583 verkooppunten (2018 : 633 verkooppunten), 915.492 klanten (2018 : 919.887 klanten) en 275.054 aandeelhouders (2018 : 275.675 aandeelhouders).

Crelan NV is een middelgrote Belgische retailbank en heeft met 275.054 aandeelhouders, een stevige coöperatieve verankering. De bank biedt een volledige bancaire service aan de land- en tuinbouwers, de particulieren, de zelfstandigen en de ondernemingen via een netwerk van zelfstandige kantoorhouders.

In 2007 werd de verzekeringsmaatschappij Crelan Insurance NV opgericht. Via Crelan Insurance NV commercialiseert de Groep schuldsaldoverzekeringen, financieringssaldoverzekeringen en tijdelijke overlijdensverzekeringen. Bovendien brengt de Groep financiële verzekeringsproducten (tak 21, 23 en 26) op de markt dankzij een distributieovereenkomst met verzekeringsmaatschappijen.

Europabank NV is een echte nichebank, omwille van het zeer specifieke producten- en dienstenaanbod. De grootste specialiteit van Europabank NV is kredietverlening aan klanten met een ander risicoprofiel dan die van het Crelan NV cliënteel. De kredietverlening gebeurt via een eigen kantorennet en via zelfstandige makelaars. Aan de depositokant ligt de nadruk op de traditionele spaarproducten. Daarnaast weet Europabank NV steeds meer ondernemingen en handelaars aan te trekken met haar unieke cards-business: Europabank NV heeft immers een internationale Visa- en Mastercard-licentie. Ook dankzij het leasingaanbod van EB-Lease NV worden ondernemingen en handelaars aangetrokken. Bovendien treden Europabank NV en EB-Lease NV ook op als verzekeringsmakelaar.

De Groep heeft ervoor geopteerd de nichebank Europabank NV een grote mate van autonomie toe te staan bij het verder uitbouwen van hun gespecialiseerde activiteiten.

2.4. Structuur van de Groep Crelan

Crelan NV en de erkende coöperatieve kas CrelanCo CV, waarvan de verbintenissen elkaar ondersteunen, vormen samen, in overeenstemming met artikel 239 van de wet van 25 april 2014 betreffende de staat van kredietinstellingen en hun toezicht, een federatie van kredietinstellingen in de zin van artikel 61 van de wet van 22 maart 1993 betreffende de status van kredietinstellingen, waarbij Crelan NV de rol van centrale instelling op zich neemt. Er is totale solidariteit tussen de verschillende entiteiten van de Groep.

CrelanCo CV werd opgericht op 5 november 2015, na de fusie van CV Lanbokas, CV Agricaïsse en acht regionale coöperatieve Kassen. De coöperatieve waarden worden op die manier gebundeld in één sterke en solvabele coöperatieve vennootschap.

Het coöperatief kapitaal van CrelanCo CV is eigendom van 275.054 aandeelhouders, landbouwers en particulieren. Het operationele beheer van CrelanCo CV wordt gevoerd door het Directiecomité van Crelan NV.

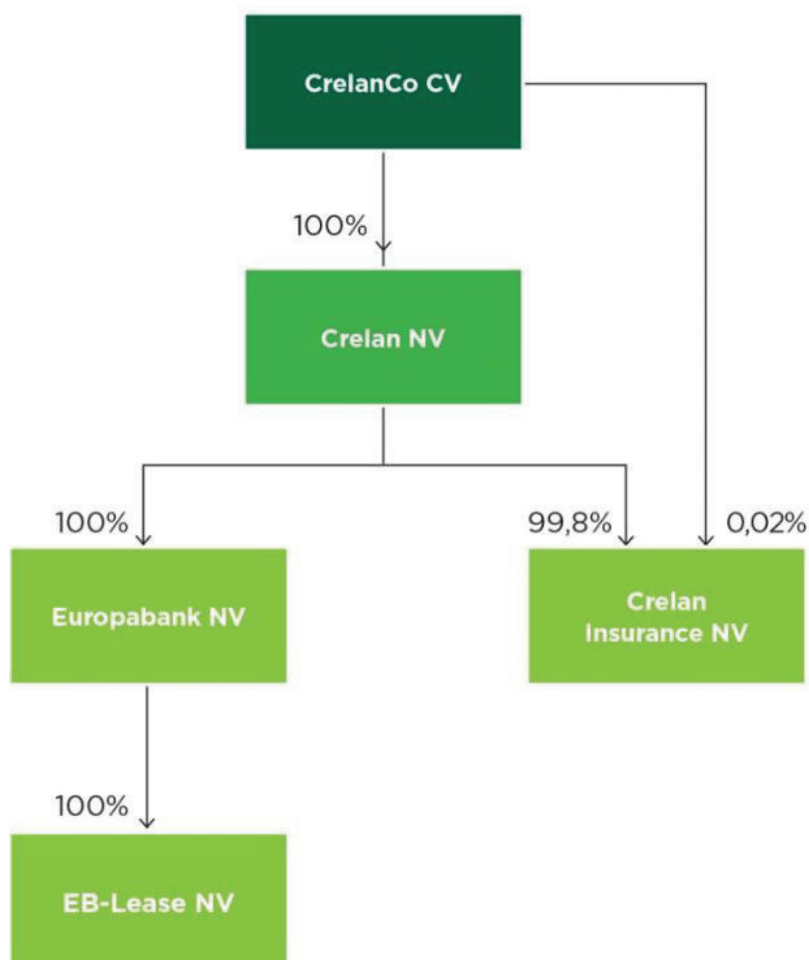
Sinds medio 2015 bezit de erkende coöperatieve kas CrelanCo CV 100% van het totale aantal aandelen en stemrechten in Crelan NV.

Crelan NV bezit 100% van de aandelen van de verzekeringsmaatschappij Crelan Insurance NV en van Europabank NV. Europabank NV en haar dochteronderneming EB-Lease NV maken sinds 2004 deel uit van de Groep Crelan.

De geconsolideerde jaarrekening van de Groep Crelan omvat daarom de cijfers van de erkende coöperatieve kas CrelanCo CV, Crelan NV en haar dochterondernemingen (met name Europabank NV en EB-Lease NV en Crelan Insurance NV).

Er is geen significante beperking van toepassing op de Groep met betrekking tot haar toegang tot of gebruik van activa binnen de Groep ; noch om de verplichtingen binnen de Groep af te wikkelen.

Het schema hierna geeft een vereenvoudigd overzicht van de structuur van de Groep.

2.5. Geografische locatie

De Groep Crelan richt zich alleen op de Belgische markt.

2.6. Medewerkers van de Groep

Eind december 2019 heeft de Groep 2.772 medewerkers in dienst, waarvan 1.120 werknemers en 1.652 zelfstandige agenten en medewerkers van zelfstandige agenten tegenover 2.873 medewerkers eind 2018 (respectievelijk 1.145 werknemers en 1.728 zelfstandige agenten en medewerkers van zelfstandige agenten). Dit betekent een afname van het aantal medewerkers met -3,52%. Van de 2.772 medewerkers zijn er 1.396 mannen en 1.376 vrouwen.

Voor wat betreft de pensioenverplichtingen beschikt de Groep over verschillende toegezegde pensioenregelingen (cf. 4.13.1).

2.7. Gebeurtenissen na balansdatum

2.7.1. Dividend

De Raad van Bestuur zal tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 25 juni 2020 voorstellen dat CrelanCo CV aan de coöperanten een dividend van 3% of van 0,37 EUR per aandeel zal toekennen voor een totaalbedrag van 24,5 miljoen EUR (2019 : 24,3 miljoen EUR). Dit dividend vormt in de huidige rentecontext een zeer mooie vergoeding voor dit soort beleggingen. Aangezien de ECB aan de banksector gevraagd heeft om momenteel (Corona-crisis, zie eerder) geen dividend uit te keren zal dit ten vroegste worden betaald in oktober 2020 en enkel mits een goedkeuring hiervoor wordt bekomen van de Nationale Bank.

2.7.2. Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

2020 zal vooral gekenmerkt worden als het jaar van het coronavirus. De corona-epidemie startte in het begin van het jaar als een geïsoleerd Chinees probleem, maar groeide snel uit tot een pandemie met een wereldwijde economische crisis als gevolg. Deze pandemie heeft een ongeziene impact op de economie en de financiële markten, maar heeft geen invloed op de in dit verslag gepubliceerde cijfers van het boekjaar 2019. Er zijn ook geen andere belangrijke gebeurtenissen die de resultaten van 2019 beïnvloeden.

Het is echter wel duidelijk dat de uitbraak van het coronavirus en de maatregelen die genomen worden om de verspreiding ervan tegen te gaan de resultaten van 2020 zullen beïnvloeden.

Onder meer volgende invloeden kunnen zich manifesteren in 2020 :

- Een daling van de verkochte volumes voor kredieten en buitenbalansproducten omdat enkel dringende verplaatsingen zijn toegelaten, met een impact op de fee-inkomsten als gevolg.
- Een daling van de activiteiten bij het betalingsverkeer en de verwerking van kredietkaarttransacties omdat winkels en restaurants gedurende een periode gesloten zullen blijven, met lagere inkomsten voor de bank als gevolg.
- De tijdelijke sluiting van bedrijven en invoering van technische werkloosheid bij werknemers kan leiden tot betalingsproblemen voor zowel bedrijven als retail klanten, met een mogelijk groter verlies op de uitstaande kredieten als gevolg. Het laattijdig of (tijdelijk) niet terugbetalen van kredieten kan de liquiditeitspositie van de bank negatief beïnvloeden.
- De maatregelen die de banksector in overleg met de overheid neemt – om ondersteuning te bieden aan bedrijven en particulieren die door de coronacrisis betalingsproblemen hebben opgelopen – zullen ook wegen op de rendabiliteits- en liquiditeitspositie van de bank in 2020.

Bovenstaande niet-exhaustieve lijst kan ervoor zorgen dat er in 2020 materiële aanpassingen moeten gebeuren aan de waardering van bepaalde balansposten.

3. Overeenstemmingsverklaring IAS/IFRS

De geconsolideerde jaarrekeningen van de beursgenoteerde ondernemingen binnen de Europese Unie moeten vanaf 1 januari 2005, met openingsbalans 1 januari 2004, worden opgesteld in overeenstemming met de normen van de door de Unie vastgestelde International Financial Reporting Standards ("IFRS"). In verschillende landen, waaronder België, hebben nationale toezichthouders bepaald dat alle financiële instellingen die een geconsolideerde jaarrekening opstellen, deze ook in overeenstemming met IFRS moeten opstellen, ongeacht of ze al dan niet op de beurs zijn genoteerd. Bijgevolg presenteert de Groep Crelan ook de geconsolideerde jaarrekening (periodieke verslagen) opgesteld in overeenstemming met de IAS- en IFRS-normen die van toepassing zijn op de balansdatum, zoals aanvaard door de Europese Unie.

Op 30 april 2020 heeft de Raad van Bestuur de jaarrekening beoordeeld en goedgekeurd voor publicatie. De jaarrekening zal ter goedkeuring worden voorgelegd aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 25 juni 2020.

3.1. Toepassing van nieuwe standaarden en interpretaties

Standaarden en interpretaties toepasbaar voor het boekjaar beginnend op 1 januari 2019 :

- IFRS 16 Leaseovereenkomsten
- IFRIC 23 Onzekerheid over de fiscale behandeling van inkomsten
- Aanpassing van IAS 19 Planwijzigingen, inperkingen en afwikkelingen
- Aanpassing van IAS 28 Lange termijn investeringen in geassocieerde deelnemingen en joint ventures
- Aanpassing van IFRS 9 Kenmerken van vervroegde terugbetaling met negatieve compensatie
- Jaarlijkse verbeteringen aan IFRS 2015-2017 cyclus

IFRS 16 :

Voor meer informatie over de invoering van de nieuwe IFRS 16 wordt verwezen naar de rubrieken "1. Algemene commentaar bij de evolutie van de balans en de resultatenrekening" en "4.9. IFRS 16".

Standaarden en interpretaties gepubliceerd, maar nog niet van toepassing voor het boekjaar beginnend op 1 januari 2019³ :

- Aanpassingen van IAS 1 en IAS 8 Definitie van "materieel"
- Aanpassingen van IFRS 3 Bedrijfscombinaties
- Aanpassingen aan IFRS 9, IAS 39 en IFRS 7 Hervorming van de Referentierentevoeten
- Aanpassing van de referenties naar het Conceptueel kader in IFRS standaarden
- IFRS 17 Verzekeringscontracten

Enkel de invoering van IFRS 16 had een impact. De impact werd uitvoerig besproken onder de algemene commentaar bij de evolutie van de balans en resultatenrekening. Alsook onder punt "4.9 IFRS 16".

³ De volgende aanpassingen zijn toepasbaar voor boekjaren vanaf 1 januari 2020 (behalve voor IFRS 17 : vanaf 1 januari 2021), maar nog niet goedgekeurd binnen de Europese Unie

4. Toelichting op de balans

4.1. Geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken

De geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken zijn per 31 december 2019 als volgt samengesteld:

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Contanten	51.451.730	54.412.660
Deposito's bij centrale banken	1.661.221.606	1.241.842.767
Monetaire reservedeposito's bij de Nationale Bank van België	164.044.510	168.793.733
Totaal geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken	1.876.717.846	1.465.049.160
waarvan opgenomen in de cash flow statement	1.876.717.846	1.465.049.160

Contant geld komt overeen met de kasvoorraden die aanwezig zijn in de agentschappen.

Daarnaast bevat deze rubriek deposito's bij centrale banken en monetaire reservedeposito's bij de Nationale Bank van België.

Deposito's bij centrale banken stegen met 419,38 miljoen EUR en vormen nog steeds de belangrijkste categorie in deze sectie. De toename is het gevolg van de instroom van deposito's van klanten aan de passiefzijde die niet volledig zijn omgezet in kredieten of beleggingsportefeuilles. Het overschot wordt daarom bij de ECB geplaatst. Voor meer informatie over het liquiditeitsbeheer van de bank verwijzen we naar toelichting 7.4 (Liquiditeitsrisico).

De geldmiddelen en kasequivalenten in het kader van het kasstroomoverzicht bestaan uit de geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken (zie bovenstaande tabel) en de zichtrekeningen bij andere banken, deze bedroegen per einde 2019, 25,2 miljoen EUR (2018 : 28,2 miljoen EUR). De zichtrekeningen bij andere banken maken deel uit van de interbancaire kredieten binnen de leningen en vorderingen.

4.2. Financiële activa en verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden

De Groep Crelan voert geen trading-activiteiten uit. Bij de overname van Centea werd Crelan NV echter geconfronteerd met derivaten die volgens IFRS-regels niet als indekkingsinstrumenten konden worden aangemerkt. Deze derivaten dienden bijgevolg geplaatst te worden in de portefeuille van activa / passiva die worden aangehouden voor handelsdoeleinden ; het uitstaande bedrag van deze derivaten daalt in functie van de vervaldagen.

Voor meer informatie over de derivaten van de Groep verwijzen we naar toelichting 4.14.

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Activa		
Derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	22.882.716	20.583.404
Schuldbewijzen	0	0
Totaal activa aangehouden voor handelsdoeleinden	22.882.716	20.583.404
Verplichtingen		
Derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	23.908.344	20.146.379
Schuldbewijzen	0	0
Totaal verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden	23.908.344	20.146.379

4.3. Beleggingsportefeuille

Onderstaande tabellen detailleren de samenstelling van de effectenportefeuille per 31 december 2019 en 31 december 2018 :

(in EUR)	2019		
	Tegen geamortiseerde kostprijs	Tegen reële waarde via OCI	Tegen reële waarde via Winst- en verliesrekening
Overheidsobligaties			
- genoteerd	835.167.635	0	0
- niet-genoteerd	20.006.832	0	0
Obligaties en andere vastrentende effecten			
- genoteerd	340.005.779	0	0
- niet-genoteerd	0	0	0
Aandelen en andere niet vastrentende effecten			
- genoteerd	0	0	0
- niet-genoteerd	0	0	6.863.077
Financiële vaste activa			
- genoteerd	0	0	0
- niet-genoteerd	0	8.705.691	90.000
Totaal	1.195.180.246	8.705.691	6.953.077

(in EUR)	2018		
	Tegen geamortiseerde kostprijs	Tegen reële waarde via OCI	Tegen reële waarde via Winst- en verliesrekening
Overheidspapier			
- genoteerd	1.180.334.908	0	0
- niet-genoteerd	24.008.583	0	0
Obligaties en andere vastrentende effecten			
- genoteerd	427.721.081	3.519.229	0
- niet-genoteerd	15.655.398	0	0
Aandelen en andere niet vastrentende effecten			
- genoteerd	0	0	0
- niet-genoteerd	0	0	6.569.002
Financiële vaste activa			
- genoteerd	0	0	0
- niet-genoteerd	0	8.854.071	0
Totaal	1.647.719.970	12.373.300	6.569.002

De portefeuilles van de Groep worden ingedeeld op basis van de IFRS 9 richtlijnen voor de indeling en waardering van financiële activa. De categorie van classificatie is gebaseerd op het business model en de test van betalingen van hoofdsom en interesten (SPPI – test, d.i. "solely payments of principal and interest"). Op basis van het business model, gedocumenteerd via de financiële groepsstrategie, wordt de portefeuille bijna volledig toegewezen aan de categorie HTC ("Hold-to-Collect"), dit is tegen geamortiseerde kostprijs. Het business model van Crelan bestaat erin om te beleggen in activa met een laag risico en deze vervolgens aan te houden tot op de vervaldag. Verkopen in de beleggingsportefeuille komen enkel voor in uitzonderlijke gevallen (Vb. verhoogd kredietrisico, vervaldag binnen hetzelfde kalenderjaar,...). De analyse van de verkopen van obligaties zal op jaarbasis uitgevoerd worden waarbij verkopen van minder dan 5% van de globale portefeuille als aanvaardbaar worden beschouwd (weliswaar met uitsluiting van die obligaties die een sterk verhoogd kredietrisico inhouden of die vervallen binnen het jaar).

Eén achtergestelde TIER 1-lening is gecatalogeerd als kapitaalsinstrument onder de categorie FVOCI ("Fair value through other comprehensive income"). Ook de investeringen in de portefeuille private equity en een

beperkt aantal participaties werden in deze categorie geplaatst. Tenslotte werden de vastgoedcertificaten en één investering in een obligatie- en aandelenfonds verplicht gecatalogeerd als FVPL ("fair value through profit and loss"), vermits niet in overeenstemming met de criteria van SPPI. Deze laatste bevat ook de joint venture Jofico, die werd opgericht voor het beheer van de ATM terminals en ondergebracht onder niet-genoteerd financieel actief.

Per einde 2019 bedroeg de boekwaarde van de voor verkoop beschikbare financiële activa die als zekerheid werden verstrekt voor verplichtingen in diverse terugkoopovereenkomsten 40,6 miljoen EUR (2018: 42,5 miljoen EUR).

Onderstaande tabel geeft de details over de effecten bezwaard met zakelijke zekerheden :

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Effecten bezwaard met zakelijke zekerheden :		
- in pand gegeven	36.421.767	36.934.167
- repo	4.204.773	5.537.545
Maximale looptijd van de repo transacties	3 maanden	3 maanden

Onderstaande tabel geeft de evolutie weer van de financiële portefeuille in de loop van de boekjaren 2018 en 2019 :

(in EUR)	2019		
	Tegen geamortiseerde kostprijs	Tegen reële waarde via OCI	Tegen reële waarde via Winst- en verliesrekening
Openingsbalans	1.647.719.970	12.373.300	6.569.002
Verkoop van entiteit Verzekeringen	-58.905.754	0	0
Nieuwe openingsbalans	1.588.814.216	12.373.300	6.569.002
Aanschaffingen	7.164.481	1.372.677	90.000
Verkopen en op vervalddag gekomen	-379.835.142	-3.152.000	0
Reële waardeschommelingen	0	0	0
- via resultaat	-3.865.797	0	-12.029
- via eigen vermogen	0	-1.788.978	0
Mutaties provisies (stage 1)	7.610	0	0
Aanwending en terugname waardeverminderingen (stage 3)	0	0	369.125
Wisselkoersschommelingen	0	0	0
Andere bewegingen	-17.105.122	-99.308	-63.021
Eindbalans	1.195.180.246	8.705.691	6.953.077

(in EUR)	2018		
	Tegen geamortiseerde kostprijs	Tegen reële waarde via OCI	Tegen reële waarde via Winst- en verliesrekening
Openingsbalans	1.498.255.432	14.405.296	6.336.709
Aanschaffingen	365.672.090	0	0
Verkopen en op vervalddag gekomen	-191.101.806	-1.004.685	0
Reële waardeschommelingen	0	0	0
- via resultaat	0	-38.797	232.293
- via eigen vermogen	-6.285.890	-988.514	0
Mutaties provisies (stage 1)	-35.874	0	0
Aanwending en terugname waardeverminderingen (stage 3)	0	0	0
Wisselkoersschommelingen	0	0	0
Andere bewegingen	-18.783.982	0	0
Eindbalans	1.647.719.970	12.373.300	6.569.002

In de loop van 2019 werd er omwille van de lage rentetoestand slechts voor een totaal bedrag van 8,6 miljoen EUR geïnvesteerd. Het grootste deel van dit bedrag bestaat uit dollarbeleggingen in bedrijfsobligaties. Een beperkt bedrag van 1,4 miljoen EUR werd geplaatst in de portefeuille private equity.

Door de sterk negatieve rentevoeten op sommige overheidsobligaties werden een aantal overheidsobligaties met vervaldag in 2019 vroegtijdig verkocht in de maand januari.

Naast de bovenvermelde richtlijnen, bevat IFRS 9 ook vereisten voor een nieuw voorzieningenmodel waarbij mogelijke kredietverliezen worden herkend op basis van een verwacht verliesmodel (expected loss model). Het ingeschat verlies wordt berekend op alle schuldinstrumenten geklasseerd onder geamortiseerde kost of tegen reële waarde via OCI. Zo wordt er een toevoeging van de waardeverminderingen bekomen ten belope van 7.610 EUR als gevolg van de toepassing van dit model.

Op een gedeelte van de financiële portefeuille wordt macro-hedging toegepast. Het renterisico van een portefeuille van obligaties met analoge kenmerken wordt afgedekt met behulp van een portefeuille van renteswapovereenkomsten. Wijzigingen in de reële waarde van de obligatieportefeuille, toewijsbaar aan het ingedekte risico, geeft aanleiding tot een aanpassing van de boekwaarde van deze obligaties tegenover de resultatenrekening. Wijzigingen in de reële waarde van de portefeuille van afdekkingsinstrumenten geeft aanleiding tot een tegengestelde beweging in de resultatenrekening. Eventuele inefficiënties van de afdekkingsrelatie blijven in resultaat onder de rubriek "Aanpassingen van de reële waarde bij de administratieve verwerking van afdekkingstransacties".

Macro-afdekking wordt toegepast op een deel van de financiële portefeuille. Voor meer informatie hierover, zie toelichting 4.14.

Voor het beheer van het renterisico van de investeringsportefeuille verwijzen wij naar 7.3.1.

Voor een bespreking van het marktrisico van de investeringsportefeuille verwijzen wij naar 7.3.3.

4.4. Leningen en vorderingen

4.4.1. Leningen en vorderingen

De categorieën voor de opsplitsing van de leningen en vorderingen werden gewijzigd om deze in lijn te brengen met de segmenten die binnen de bank als commercieel belangrijk worden beschouwd. Hierdoor wordt de categorie "Andere leningen en vorderingen" sterk gereduceerd ten opzichte van de jaarrekening van vorig jaar.

De leningen en vorderingen zijn als volgt opgesplitst :

(in EUR)	31/12/2019			
	Stage 1	Stage 2	Stage 3	Totaal
Totale omloop	16.666.901.494	838.853.703	313.563.319	17.819.318.516
Interbancaire kredieten	113.922.367	0	0	113.922.367
Woonkredieten	10.628.847.004	513.487.650	76.512.703	11.218.847.357
Particulieren Korte Termijn	49.846.031	3.156.020	1.226.710	54.228.761
Particulieren Lange Termijn	647.505.856	68.398.360	56.089.598	771.993.814
Landbouwkredieten Korte Termijn	87.273.325	5.941.508	5.652.147	98.866.980
Landbouwkredieten Lange Termijn	1.805.130.295	74.800.286	73.497.790	1.953.428.371
Ondernemingen Korte Termijn	109.831.497	6.991.965	8.624.424	125.447.886
Ondernemingen Lange Termijn	1.539.915.496	129.243.841	61.115.776	1.730.275.113
Leningen op Afbetaling	617.352.980	12.461.338	3.556.838	633.371.156
Comfort- en Kaskredieten	56.039.634	12.114.060	10.496.105	78.649.799
Waarborgkredieten	53.896	0	769.063	822.959
Leasingcontracten	140.693.906	11.271.953	9.760.757	161.726.616
Gestorte cash waarborgen	736.956.001	0	0	736.956.001
Andere leningen en vorderingen	133.533.206	986.722	6.261.408	140.781.336
Bijzondere waardeverminderingen	-19.000.913	-8.712.317	-116.824.006	-144.537.236
Interbancaire kredieten	-5.328	0	0	-5.328
Woonkredieten	-964.104	-3.234.282	-22.672.605	-26.870.991
Particulieren Korte Termijn	-4.861	-2.814	-544.872	-552.547
Particulieren Lange Termijn	-3.828.477	-2.117.964	-19.178.261	-25.124.702
Landbouwkredieten Korte Termijn	-17.721	-6.485	-1.995.342	-2.019.548
Landbouwkredieten Lange Termijn	-9.486.862	-516.299	-26.995.976	-36.999.137
Ondernemingen Korte Termijn	-63.098	-11.256	-3.121.051	-3.195.405
Ondernemingen Lange Termijn	-2.730.745	-1.658.411	-22.505.061	-26.894.217
Leningen op Afbetaling	-457.159	-78.379	-1.364.379	-1.899.917
Comfort- en Kaskredieten	-564.969	-417.521	-6.976.219	-7.958.709
Waarborgkredieten	0	0	-636.373	-636.373
Leasingcontracten	-850.527	-577.874	-4.759.778	-6.188.179
Gestorte cash waarborgen	0	0	0	0
Andere leningen en vorderingen	-27.062	-91.032	-6.074.089	-6.192.183
Totaal leningen en vorderingen	16.647.900.581	830.141.386	196.739.313	17.674.781.280

(in EUR)	31/12/2018			
	Stage 1	Stage 2	Stage 3	Totaal
Totale omloop	15.652.521.831	825.593.221	364.504.879	16.842.619.931
Interbancaire kredieten	87.017.561	0	0	87.017.561
Woonkredieten	10.109.443.785	480.966.512	93.574.975	10.683.985.272
Particulieren Korte Termijn	47.599.813	2.722.896	1.270.553	51.593.262
Particulieren Lange Termijn	592.690.823	51.985.634	56.747.230	701.423.687
Landbouwkredieten Korte Termijn	85.650.943	5.578.713	7.678.280	98.907.936
Landbouwkredieten Lange Termijn	1.784.349.838	84.240.605	86.841.697	1.955.432.140
Ondernemingen Korte Termijn	96.442.156	10.817.867	14.335.560	121.595.583
Ondernemingen Lange Termijn	1.400.623.220	152.239.516	71.049.892	1.623.912.628
Leningen op Afbetaling	550.536.948	13.720.346	4.006.683	568.263.977
Comfort- en Kaskredieten	55.862.528	14.863.124	12.133.419	82.859.071
Waarborgkredieten	56.399	0	764.954	821.353
Leasingcontracten	125.328.438	6.995.718	8.655.520	140.979.676
Gestorte cash waarborgen	594.454.232	0	0	594.454.232
Andere leningen en vorderingen	122.465.147	1.462.290	7.446.116	131.373.553
Bijzondere waardeverminderingen	-21.057.226	-7.289.247	-133.403.344	-161.749.817
Interbancaire kredieten	-8.242	0	0	-8.242
Woonkredieten	-465.912	-816.561	-25.797.738	-27.080.211
Particulieren Korte Termijn	-4.068	-1.199	-799.503	-804.770
Particulieren Lange Termijn	-3.198.645	-1.961.868	-18.306.535	-23.467.048
Landbouwkredieten Korte Termijn	-22.114	-6.519	-2.637.806	-2.666.439
Landbouwkredieten Lange Termijn	-9.497.273	-560.898	-30.243.778	-40.301.949
Ondernemingen Korte Termijn	-64.633	-39.433	-5.560.266	-5.664.332
Ondernemingen Lange Termijn	-2.433.238	-1.920.580	-28.405.442	-32.759.260
Leningen op Afbetaling	-421.458	-69.733	-1.624.360	-2.115.551
Comfort- en Kaskredieten	-712.905	-1.357.066	-7.662.020	-9.731.991
Waarborgkredieten	0	0	-597.373	-597.373
Leasingcontracten	-1.200.634	-412.768	-4.591.758	-6.205.160
Gestorte cash waarborgen	0	0	0	0
Andere leningen en vorderingen	-3.028.104	-142.622	-7.176.765	-10.347.491
Totaal leningen en vorderingen	15.631.464.605	818.303.974	231.101.535	16.680.870.114

Op een deel van de kredietportefeuille wordt macro-hedging toegepast. Voor meer informatie hierover, zie toelichting 4.14.

In 2019 hebben we een verhoogde productie van klantenkredieten⁴ gerealiseerd, met een sterke groei in retail- (LOA en woonkredieten) en professionele kredieten aan KMO's en zelfstandigen en een lichte groei voor het landbouwsegment. Hierdoor is de totale kredietomloop toegenomen met 4,9% tegenover 2018.

De voorzichtige acceptatiepolitiek van de Groep en haar risico-aversie werpen hun vruchten af : de afschrijvingen en provisies nemen verder af en dit voor het derde jaar op rij.

Gestorte cashwaarborgen bij een centrale tegenpartij – voorheen opgenomen in andere leningen en vorderingen – bedroegen 737 miljoen EUR (2018: 594,5 miljoen EUR). De interbancaire kredieten omvatten 46,9 miljoen EUR aan garanties (2018: 40,7 miljoen EUR). Dit zijn de collaterals betaald in verband met de derivaten transacties van de Groep.

Voor meer details met betrekking tot de bijzondere waardeverminderingen verwijzen wij naar 5.10 en naar 7.2.1.1.

⁴ Alle kredieten uitgezonderd interbancaire kredieten, gestorte geldgaranties en andere leningen en voorschotten

De categorie "Overige leningen en vorderingen" omvat 74,5 miljoen EUR met betrekking tot de financiering van kredietkaarten. Het saldo is afkomstig van tijdelijke rekeningen.

4.4.2. Forbearance

Vorderingen waarop heronderhandelingsmaatregelen van toepassing zijn (dit wil zeggen "forbearance") worden door de European Banking Authority (EBA) gedefinieerd als contracten waarbij de klant niet langer zijn verplichtingen kan of zal kunnen nakomen wegens financiële moeilijkheden. Dit houdt in dat de instelling een van de volgende maatregelen neemt :

- De looptijd of voorwaarden van het contract aanpassen, zodat de klant zijn schuld kan aflossen
- Een volledige of gedeeltelijke herfinanciering van het contract

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de leningen en vorderingen die binnen de Groep als forborne worden beschouwd :

(in EUR)		31/12/2019				
	brutoboekwaarde/nominale waarde van de blootstellingen met respijmaatregelen		Geaccumuleerd bijzondere waardevermindering, geaccumuleerde negatieve veranderingen in de reële waarde als gevolg van kredietrisico en voorzieningen		Ontvangen zekerheden en financiële garanties op respijblootstellingen	
	Performing Forbearance	Non-Performing Forbearance	Op Performing Forbearance	Op Non-Performing Forbearance	Performing Forbearance	Non-Performing Forbearance
Interbancaire kredieten	0	0	0	0	0	0
Woonkredieten	30.431.004	12.307.848	-96.052	-2.125.275	16.533.338	12.394.050
Particulieren Korte Termijn	695.820	396.801	-573	-337.989	0	0
Particulieren Lange Termijn	7.839.558	3.035.873	-103.836	-332.984	7.448.585	2.424.839
Landbouwkredieten Korte Termijn	100.158	285.927	0	-58.249	0	1.603.044
Landbouwkredieten Lange Termijn	13.682.445	42.368.221	-80.516	-14.266.880	8.911.965	9.260.257
Ondernemingen Korte Termijn	585.053	1.493.457	-585	-1.487.497	581.043	0
Ondernemingen Lange Termijn	10.993.786	20.284.983	-147.677	-4.969.862	7.840.930	6.509.732
Leningen op Afbetaling	97.992	0	-458	0	0	1.386.258
Comfort- en Kaskredieten	1.471.266	506.160	-68.586	-244.620	1.224.225	3.041.680
Waarborgkredieten	0	0	0	0	0	296.286
Leasingcontracten	478.252	222.362	-6.120	-32.634	242.924	83.609
Gestorte cash waarborgen	0	0	0	0	0	0
Andere leningen en vorderingen	0	0	0	0	0	749.271
Totaal forborne Leningen en vorderingen	66.375.334	80.901.632	-504.403	-23.855.990	42.783.010	37.749.026

(in EUR)	31/12/2018					
	brutoboekwaarde/nominale waarde van de blootstellingen met respijmaatregelen		Geaccumuleerd bijzondere waardevermindering, geaccumuleerde negatieve veranderingen in de reële waarde als gevolg van kredietrisico en voorzieningen		Ontvangen zekerheden en financiële garanties op respijblootstellingen	
	Performing Forbearance	Non-Performing Forbearance	Op Performing Forbearance	Op Non-Performing Forbearance	Performing Forbearance	Non-Performing Forbearance
Interbancaire kredieten	0	0	0	0	0	0
Woonkredieten	36.556.448	15.223.868	-26.038	-2.135.968	16.899.392	8.897.047
Particulieren Korte Termijn	109.751	683.467	-19	-392.599	80.225	0
Particulieren Lange Termijn	9.045.389	2.540.541	-148.884	-485.149	8.364.739	1.885.197
Landbouwkredieten Korte Termijn	194.906	587.720	-127	-136.839	50.959	0
Landbouwkredieten Lange Termijn	14.801.512	43.688.851	-76.322	-14.111.150	9.722.629	15.630.394
Ondernemingen Korte Termijn	877.095	1.559.585	-9.443	-1.495.858	865.083	0
Ondernemingen Lange Termijn	13.353.889	21.151.891	-194.261	-6.087.235	9.349.852	10.737.109
Leningen op Afbetaling	65.379	52.348	-288	-7.868	0	0
Comfort- en Kaskredieten	2.130.604	503.736	-144.559	-297.264	1.645.781	70.250
Waarborgkredieten	0	0	0	0	0	0
Leasingcontracten	106.770	0	-1.156	0	53.467	0
Gestorte cash waarborgen	0	0	0	0	0	0
Andere leningen en vorderingen	0	0	0	0	0	0
Totaal forborne Leningen en vorderingen	77.241.743	85.992.007	-601.097	-25.149.930	47.032.127	37.219.997

De kredietblootstelling waarop de forbearance-maatregelen betrekking hebben, neemt in 2019 af in vergelijking met 2018, zowel in de renderende klassen als in de niet-renderende klassen.

Met de daling van de vorderingen is ook het bedrag van de waardeverminderingen en van de ontvangen waarborgen gedaald.

In de loop van 2019 zijn 379 contracten voor een bedrag van 33 miljoen EUR in "forbearance" opgenomen, terwijl 576 contracten voor een bedrag van 36 miljoen EUR deze status hebben verlaten.

Bijzondere waardeverminderingen op geherstructureerde/ forborne kredieten worden pas teruggenomen wanneer aan de volgende voorwaarden is voldaan :

- Het contract heeft geen enkele dag achterstand en er zijn geen indicaties meer van een probleem met de terugbetaling
- Er is minstens 1 jaar voorbij sinds het nemen van heronderhandelingsmaatregelen

Wanneer aan beide voorwaarden wordt voldaan en de waardevermindering wordt teruggenomen, blijft het contract gedurende 2 jaar onder intensiever toezicht staan. Dit houdt in dat wanneer het contract meer dan 30 dagen achterstand heeft, er opnieuw een waardevermindering wordt bepaald.

Leningen en vorderingen worden niet langer als onderwerp van heronderhandeling beschouwd wanneer aan de volgende voorwaarden is voldaan :

- Er is de afgelopen 2 jaar geen waardevermindering geboekt op onbetaalde schulden van de schuldenaar
- De schuldenaar heeft geen enkele openstaande vorderingen met een betalingsachterstand van meer dan 30 dagen

4.4.3. Renderende en niet-renderende blootstellingen

4.4.3.1. Per type van blootstelling

De samenstelling van renderende en niet-renderende blootstellingen op 31 december 2019 is als volgt :

(in EUR) 31/12/2019					
	Brutoboekwaarde/nominaal bedrag				
	Renderende blootstellingen		Niet-renderende blootstellingen		
	Niet achterstallig of ≤ 30 dagen achterstallig	achterstallig > 30 dagen ≤ 90 dagen	Betaling onwaarschijnlijk en niet achterstallig of ≤ 1 jaar	> 1 jaar en ≤ 5 jaar achterstallig	Achterstallig > 5 jaar
Interbancaire kredieten	113.922.367	0	0	0	0
Woonkredieten	11.114.951.975	27.382.679	50.019.669	15.988.155	10.504.879
Particulieren Korte Termijn	52.742.707	259.344	668.723	131.411	426.576
Particulieren Lange Termijn	685.500.774	35.902.046	42.488.084	7.070.990	1.031.920
Landbouwkredieten Korte Termijn	93.214.799	34	5.098.219	304.369	249.559
Landbouwkredieten Lange Termijn	1.879.014.021	916.560	55.906.818	11.215.167	6.375.805
Ondernemingen Korte Termijn	116.435.513	239.228	5.101.509	2.535.788	1.135.848
Ondernemingen Lange Termijn	1.648.131.954	11.711.740	38.990.012	13.903.244	17.538.163
Leningen op Afbetaling	628.153.705	1.011.039	2.446.555	600.810	1.159.047
Comfort- en Kaskredieten	67.484.522	465.201	6.658.332	2.667.816	1.373.928
Waarborgkredieten	53.896	0	37.775	502.985	228.303
Leasingcontracten	147.303.700	4.155.512	9.470.343	706.395	90.666
Gestorte cash waarborgen	736.956.001	0	0	0	0
Andere leningen en vorderingen	134.519.742	186	6.261.408	0	0
Totaal performing en non performing volgens days past due	17.418.385.676	82.043.569	223.147.447	55.627.130	40.114.694

(in EUR) 31/12/2018					
	Brutoboekwaarde/nominaal bedrag				
	Renderende blootstellingen		Niet-renderende blootstellingen		
	Niet achterstallig of ≤ 30 dagen achterstallig	achterstallig > 30 dagen ≤ 90 dagen	Betaling onwaarschijnlijk en niet achterstallig of ≤ 1 jaar	> 1 jaar en ≤ 5 jaar achterstallig	Achterstallig > 5 jaar
Interbancaire kredieten	87.017.561	0	0	0	0
Woonkredieten	10.560.997.690	29.412.607	63.766.257	18.525.978	11.282.740
Particulieren Korte Termijn	49.444.834	877.875	385.807	690.371	194.375
Particulieren Lange Termijn	613.094.034	35.128.911	42.040.199	9.943.461	1.217.082
Landbouwkredieten Korte Termijn	91.229.656	0	7.056.605	456.241	165.434
Landbouwkredieten Lange Termijn	1.868.356.848	233.595	66.183.312	12.572.336	8.086.049
Ondernemingen Korte Termijn	106.433.419	26.400	8.668.209	3.141.118	3.326.437
Ondernemingen Lange Termijn	1.534.719.318	11.097.491	38.226.721	16.810.985	23.058.113
Leningen op Afbetaling	562.597.543	1.065.123	2.336.182	426.360	1.838.769
Comfort- en Kaskredieten	70.707.361	593.410	7.575.735	2.279.404	1.703.161
Waarborgkredieten	56.399	0	54.585	629.158	81.211
Leasingcontracten	127.952.340	3.919.155	8.255.076	619.262	233.843
Gestorte cash waarborgen	594.454.232	0	0	0	0
Andere leningen en vorderingen	123.927.597	0	7.446.116	0	0
Totaal performing en non performing volgens days past due	16.390.988.832	82.354.567	251.994.804	66.094.674	51.187.214

De evolutie van de blootstellingen tussen 2018 en 2019 laat ons toe om de degelijkheid van de kredietportefeuille van de Groep vast te stellen. De vorderingen die als niet-renderend worden geclassificeerd (d.w.z. van "onwaarschijnlijkheid van betaling" tot "achterstallig > 5 jaar") zijn tussen 2018 en 2019 immers met -50,7 miljoen EUR gedaald. De categorie met de grootste daling betreft "betalingen onwaarschijnlijk, maar niet achterstallig of achterstallig ≤ 1 jaar".

Deze bevinding kan ook gezien worden in de daling van de "bijzondere waardeverminderingen" met -17 miljoen EUR in sectie 4.4.1. (Leningen en vorderingen).

4.4.3.2. Per stage

Hieronder de presentatie van renderende en niet-renderende blootstellingen per stage in 2019 :

(in EUR)		31/12/2019			
PERFORMING	brutoboekwaarde/nominaal bedrag		geaccumuleerde bijzondere waardevermindering, geaccumuleerde negatieve veranderingen in de reële waarde als gevolg van kredietrisico en voorzieningen		Ontvangen zekerheden en financiële garanties
	waarvan Stage 1	waarvan Stage 2	waarvan Stage 1	waarvan Stage 2	
Totale omloop					
Interbancaire kredieten	113.922.367	0	-5.328	0	0
Woonkredieten	10.628.847.004	513.487.650	-964.104	-3.234.282	6.980.432.581
Particulieren Korte Termijn	49.846.031	3.156.020	-4.861	-2.814	14.293.545
Particulieren Lange Termijn	655.331.633	65.720.240	-3.698.956	-2.007.503	512.790.438
Landbouwkredieten Korte Termijn	87.273.325	5.941.508	-17.721	-6.485	405.638
Landbouwkredieten Lange Termijn	1.805.130.295	74.800.286	-9.486.862	-516.299	474.731.484
Ondernemingen Korte Termijn	109.643.244	7.031.497	-65.843	-11.277	7.657.565
Ondernemingen Lange Termijn	1.532.711.967	127.131.727	-2.730.165	-1.594.062	636.794.117
Leningen op Afbetaling	616.703.406	12.461.338	-457.159	-78.379	73.100
Comfort- en Kaskredieten	56.193.559	11.756.164	-613.415	-381.771	9.234.365
Waarborgkredieten	53.896	0	0	0	0
Leasingcontracten	140.755.560	10.703.652	-929.437	-532.602	68.257.260
Gestorte cash waarborgen	736.956.001	0	0	0	0
Andere leningen en vorderingen	133.533.206	986.722	-27.062	-91.032	0
Totaal performing per stages	16.666.901.494	833.176.804	-19.000.913	-8.456.506	8.704.670.093

(in EUR)		31/12/2019			
NON-PERFORMING	brutoboekwaarde/nominaal bedrag		geaccumuleerde bijzondere waardevermindering, geaccumuleerde negatieve veranderingen in de reële waarde als gevolg van kredietrisico en voorzieningen		Ontvangen zekerheden en financiële garanties
	waarvan Stage 2	waarvan Stage 3	waarvan Stage 2	waarvan Stage 3	
Totale omloop					
Interbancaire kredieten	0	0	0	0	0
Woonkredieten	0	76.512.703	0	-22.672.605	26.821.338
Particulieren Korte Termijn	0	1.226.710	0	-544.872	84.051
Particulieren Lange Termijn	2.665.958	48.275.983	-110.680	-19.307.563	29.417.038
Landbouwkredieten Korte Termijn	0	5.652.147	0	-1.995.342	1.630.857
Landbouwkredieten Lange Termijn	0	73.497.790	0	-26.995.976	22.904.627
Ondernemingen Korte Termijn	521	8.772.624	-19	-3.118.266	1.304.330
Ondernemingen Lange Termijn	2.108.586	68.322.833	-63.966	-22.506.024	22.269.857
Leningen op Afbetaling	0	4.206.412	0	-1.364.379	8.212.017
Comfort- en Kaskredieten	319.232	10.380.844	-35.712	-6.927.811	10.104.759
Waarborgkredieten	0	769.063	0	-636.373	1.090.423
Leasingcontracten	582.602	9.684.802	-45.434	-4.680.706	1.732.027
Gestorte cash waarborgen	0	0	0	0	0
Andere leningen en vorderingen	0	6.261.408	0	-6.074.089	1.995.351
Totaal Non performing per stages	5.676.899	313.563.319	-255.811	-116.824.006	127.566.675

Hieronder de presentatie van renderende en niet-renderende blootstellingen per stage in 2018 :

(in EUR)		31/12/2018			
PERFORMING	brutoboekwaarde/nominaal bedrag		geaccumuleerde bijzondere waardevermindering, geaccumuleerde negatieve veranderingen in de reële waarde als gevolg van kredietrisico en voorzieningen		Ontvangen zekerheden en financiële garanties
	waarvan Stage 1	waarvan Stage 2	waarvan Stage 1	waarvan Stage 2	
Totale omloop					
Interbancaire kredieten	87.017.561	0	-8.242	0	0
Woonkredieten	10.109.443.785	480.966.512	-465.912	-816.561	6.815.889.157
Particulieren Korte Termijn	47.599.813	2.722.896	-4.068	-1.199	3.755.207
Particulieren Lange Termijn	598.996.532	49.811.041	-2.895.243	-1.868.467	467.989.143
Landbouwkredieten Korte Termijn	85.650.943	5.578.713	-22.114	-6.519	242.990
Landbouwkredieten Lange Termijn	1.784.349.838	84.240.605	-9.497.273	-560.898	487.414.611
Ondernemingen Korte Termijn	95.505.345	10.954.474	-67.009	-39.421	2.668.997
Ondernemingen Lange Termijn	1.394.934.118	150.882.690	-3.061.141	-1.860.024	606.968.809
Leningen op Afbetaling	549.953.660	13.709.006	-421.458	-69.721	167.579
Comfort- en Kaskredieten	56.744.740	14.520.600	-599.205	-1.340.961	9.417.445
Waarborgkredieten	56.399	0	0	0	0
Leasingcontracten	125.349.718	6.521.776	-987.457	-389.892	60.811.668
Gestorte cash waarborgen	594.454.232	0	0	0	0
Andere leningen en vorderingen	122.465.305	1.462.292	-3.028.264	-142.622	0
Totaal performing per stages	15.652.521.989	821.370.605	-21.057.386	-7.096.285	8.455.325.606

(in EUR)		31/12/2018			
NON-PERFORMING	brutoboekwaarde/nominaal bedrag		geaccumuleerde bijzondere waardevermindering, geaccumuleerde negatieve veranderingen in de reële waarde als gevolg van kredietrisico en voorzieningen		Ontvangen zekerheden en financiële garanties
	waarvan Stage 2	waarvan Stage 3	waarvan Stage 2	waarvan Stage 3	
Totale omloop					
Interbancaire kredieten	0	0	0	0	0
Woonkredieten	0	93.574.975	0	-25.797.738	51.548.285
Particulieren Korte Termijn	0	1.270.553	0	-799.503	11.441
Particulieren Lange Termijn	2.104.416	50.511.698	-90.339	-18.612.999	30.698.549
Landbouwkredieten Korte Termijn	0	7.678.280	0	-2.637.806	0
Landbouwkredieten Lange Termijn	0	86.841.697	0	-30.243.778	32.596.297
Ondernemingen Korte Termijn	3.476	15.132.288	-152	-5.557.750	1.326.096
Ondernemingen Lange Termijn	1.347.883	76.747.937	-60.691	-27.777.404	30.017.727
Leningen op Afbetaling	11.340	4.589.971	-11	-1.624.361	3.851
Comfort- en Kaskredieten	205.463	11.388.268	-15.986	-7.775.839	2.107.771
Waarborgkredieten	0	764.954	0	-597.373	0
Leasingcontracten	550.040	8.558.142	-25.783	-4.802.028	1.309.229
Gestorte cash waarborgen	0	0	0	0	0
Andere leningen en vorderingen	0	7.446.116	0	-7.176.765	-6.217.942
Totaal Non performing per stages	4.222.618	364.504.879	-192.962	-133.403.344	143.401.304

We constateren een toename van + 11,8 miljoen EUR aan uitstaande renderende vorderingen die tussen 2018 en 2019 als Stage 2 werden geclassificeerd. Tegelijkertijd registreerde de Groep een stijging van de ontvangen financiële garanties en zekerheden met +249,3 miljoen EUR. De woningkredieten dragen met een bedrag van 164,5 miljoen EUR hieraan het meest bij.

Wat de niet-renderende vorderingen betreft zijn de leningen die als Stage 3 zijn geklasseerd, met -50,9 miljoen EUR afgenomen (van 364,5 miljoen EUR eind 2018 naar 313,5 miljoen EUR eind 2019), met een daling van de waarborgen als gevolg.

4.5. Materiële vaste activa

De samenstelling van de materiële vaste activa per 31 december 2019 is als volgt :

(in EUR)						
2019						
	Terreinen en gebouwen	IT materiaal	Kantoorinrichting	Ander materiaal	IFRS 16	Totaal
Openingsbalans 1 januari 2019						
Aanschaffingsprijs	35.033.177	37.279.991	15.145.145	30.631.115	0	118.089.428
Gecumuleerde afschrijvingen	26.062.022	34.274.690	12.131.178	25.357.726	0	97.825.616
Nettoboekwaarde	8.971.155	3.005.301	3.013.967	5.273.389	0	20.263.812
Mutaties 2019						
Aanschaffingen	401.286	567.435	529.578	1.483.792	19.606.237	22.588.328
Vervreemdingen	721.441	2.491	107.568	2.272.351	0	3.103.851
Afschrijvingen	18.457	1.211.938	-566.216	569.312	3.556.890	1.616.017
Terugnemingen ingevolge afboekingen	721.440	2.491	107.453	2.266.564	-8.327	3.089.621
Andere	0	0	-3.674	3.674	0	0
Eindbalans 31 december 2019	8.980.259	2.065.896	2.743.612	4.996.778	16.041.020	34.827.565
Eindbalans 31 december 2019						
Aanschaffingsprijs	34.713.022	37.499.530	15.516.395	29.703.065	19.594.561	137.026.573
Gecumuleerde afschrijvingen	25.732.763	35.433.634	12.772.783	24.706.287	3.553.541	102.199.008
Nettoboekwaarde	8.980.259	2.065.896	2.743.612	4.996.778	16.041.020	34.827.565

(in EUR)						
2018						
	Terreinen en gebouwen	IT materiaal	Kantoorinrichting	Ander materiaal	IFRS 16	Totaal
Openingsbalans 1 januari 2018						
Aanschaffingsprijs	35.245.753	34.940.346	13.874.252	28.955.969	-	113.016.320
Gecumuleerde afschrijvingen	25.289.895	32.346.920	11.556.747	23.963.771	-	93.157.333
Nettoboekwaarde	9.955.858	2.593.426	2.317.505	4.992.198	-	19.858.987
Mutaties 2018						
Aanschaffingen	71.492	2.339.645	1.428.312	1.933.537	-	5.772.986
Vervreemdingen	170.424	0	0	22.983	-	193.407
Andere	0	0	0	0	-	0
Afschrijvingen	885.770	1.927.771	730.078	1.615.797	-	5.159.416
Terugnemingen ingevolge afboekingen	0	0	-1.775	-13.563	-	-15.338
Andere	0	0	0	0	-	0
Eindbalans 31 december 2018	8.971.156	3.005.300	3.013.964	5.273.392	-	20.263.812
Eindbalans 31 december 2018						
Aanschaffingsprijs	35.033.177	37.279.991	15.145.145	30.631.115	-	118.089.428
Gecumuleerde afschrijvingen	26.062.022	34.274.691	12.131.178	25.357.725	-	97.825.616
Nettoboekwaarde	8.971.155	3.005.300	3.013.967	5.273.390	-	20.263.812

De gebruiksrechten die onder IFRS 16 zijn opgenomen, werden geclassificeerd als materiële vaste activa. Voor de duidelijkheid hebben we de bewegingen met betrekking tot leasing gescheiden om ze vervolgens samen te brengen in dezelfde kolom, ongeacht hun aard.

Gezien de inwerkingtreding van de standaard op 1 januari 2019 heeft de Groep de bestaande rechten verwerkt onder de "aanschaffingen" en niet onder de "aanschaffingsprijs". De details met betrekking tot de verschillende bewegingen worden meer gedetailleerd beschreven in punt 4.9. (IFRS 16).

De Groep stelde geen materiële vaste activa als garantie voor verplichtingen.

4.6. Goodwill en andere immateriële vaste activa

De samenstelling van de goodwill en immateriële vaste activa per 31 december 2019 is als volgt :

(in EUR)	Goodwill	Intern ontwikkelde software	Verworven software	Andere immateriële activa	Totaal
Openingsbalans 1 januari 2019					
Aanschaffingsprijs	23.642.632	20.136.100	37.701.507	1.143.487	82.623.726
Gecumuleerde afschrijvingen	0	14.730.201	33.032.748	1.076.784	48.839.733
Nettoboekwaarde	23.642.632	5.405.899	4.668.759	66.703	33.783.993
Variaties 2019					
Toevoegingen					
- afzonderlijk verworven/intern ontwikkeld	0	1.299.933	1.726.884	0	3.026.817
- via bedrijfscombinaties	0	0	0	0	0
Vervreemdingen	0	0	44.716	0	44.716
Afschrijvingen	0	1.963.545	1.919.945	66.703	3.950.193
Terugnemingen ingevolge afboekingen	0	0	9.145	0	9.145
Andere	3	0	0	0	3
Einbalans 31 december 2019	23.642.635	4.742.287	4.440.127	0	32.825.049
Einbalans 31 december 2019					
Aanschaffingsprijs	23.642.632	21.436.033	39.265.173	1.143.487	85.487.325
Gecumuleerde afschrijvingen	0	16.693.746	34.825.046	1.143.487	52.662.279
Nettoboekwaarde	23.642.632	4.742.287	4.440.127	0	32.825.046
Openingsbalans 1 januari 2018					
Aanschaffingsprijs	23.642.632	20.136.100	36.173.796	1.143.486	81.096.014
Gecumuleerde afschrijvingen	0	12.099.403	30.859.786	962.435	43.921.624
Nettoboekwaarde	23.642.632	8.036.697	5.314.010	181.051	37.174.390
Variaties 2018					
Toevoegingen					
- afzonderlijk verworven/intern ontwikkeld	0	0	1.527.712	1	1.527.713
- via bedrijfscombinaties	0	0	0	0	0
Vervreemdingen	0	0	0	0	0
Afschrijvingen	0	2.630.798	2.172.962	114.349	4.918.109
Terugnemingen ingevolge afboekingen	0	0	0	0	0
Andere	0	0	0	0	0
Einbalans 31 december 2018	23.642.632	5.405.900	4.668.759	66.703	33.783.994
Einbalans 31 december 2018					
Aanschaffingsprijs	23.642.632	20.136.100	37.701.507	1.143.487	82.623.726
Gecumuleerde afschrijvingen	0	14.730.201	33.032.748	1.076.784	48.839.733
Nettoboekwaarde	23.642.632	5.405.900	4.668.759	66.703	33.783.994

Met uitzondering van de Goodwill hebben alle immateriële vaste activa een beperkte economische levensduur. In tegenstelling tot immateriële vaste activa is de Goodwill niet onderworpen aan afschrijvingen, maar wordt deze jaarlijks onderworpen aan een waardeverminderingstest (d.w.z. "impairment test") als gevolg van de toepassing van IAS 36. Indien de boekwaarde van de betrokken entiteit de schatting van de realiseerbare waarde van deze entiteit overschrijdt, wordt een bijzondere waardevermindering (d.w.z. "impairment") in de winst- en verliesrekening opgenomen.

IAS 36 alinea 134 vereist dat informatie wordt verstrekt per kasstroomgenererende eenheid waarvoor de boekwaarde van goodwill en / of immateriële vaste activa met een onbeperkte gebruiksduur aanzienlijk is in vergelijking met het totaal.

Momenteel is alleen de goodwill als gevolg van de aankoop van Europabank NV in deze sectie opgenomen per 31 december 2019 voor 23,6 miljoen EUR.

De realiseerbare waarde wordt geschat op basis van reële waarde minus kosten gerelateerd aan de verkoop (d.w.z. "Fair Value less costs to sell"). Dit bedrag wordt bepaald met behulp van de Discounted Cash Flow-

methode (d.w.z. "Discounted Cash Flow Model"). Volgens deze methode wordt de realiseerbare waarde berekend als de netto contante waarde van alle toekomstige kasstromen van de betrokken operationele eenheid.

De methode is gebaseerd op een aantal hypothesen :

Kasstroom assumpties Europabank NV

Op financieel vlak heeft de lage rentestand zich in 2019 verdergezet, wat een neerwaartse druk op rentemarges tot gevolg had.

Het management gaat uit van de veronderstelling dat voor 2020, 2021 en 2022 het netto-bankproduct respectievelijk zal groeien met 3,8%, 3,2% en 3,8%. Tussen 2023 en 2025 wordt een jaarlijkse groei verwacht van 0,5% van het netto-bankproduct van Europabank NV.

De exploitatiekosten voor de jaren 2020 tot en met 2022 zijn gebaseerd op de door het management verwachte evolutie van de kosten. Voor de jaren daarop wordt verondersteld dat de exploitatiekosten evolueren op basis van de verhouding exploitatiekosten / netto-bankproduct van 2019.

Er wordt een gedetailleerde prognose gemaakt van de activiteiten voor de eerstvolgende 5 jaar. Na de expliciete voorspellingsperiode van 5 jaar wordt rekening gehouden met de terminale waarde van het bedrijf door middel van een extrapolatie van de kasstromen tot in het oneindige. Hierbij wordt uitgegaan van een finale groeivoet na 5 jaar van 1,5% op jaarbasis. Deze groeivoet wordt door het management bepaald op basis van de lange termijn gemiddelde verwachte groei van de markt voor elke activiteit.

De discontovoet

De netto actuele waarde van de verwachte kasstromen van Europabank NV wordt berekend aan de hand van een toepasselijke discontovoet. De discontovoet weerspiegelt de rendementseis voor het eigen vermogen. Deze discontovoet is gebaseerd op de CAPM-theorie (Capital Asset Pricing Model) en is samengesteld uit een risicovrije marktrentevoet en een marktrisicopremie die vermenigvuldigd wordt met een activiteitafhankelijke bèta. De risicovrije marktrentevoet is gebaseerd op de 10-jaars IRS-rentevoet. Deze bedroeg per 31 december 2019, 0,15% (in 2018 : 0,77%). De marktrisicopremie bedroeg in 2019, 5% (2018 5%). Bèta is het systematische risico van een belegging, afgezet tegenover de markt als geheel. De bèta van elke rapporterende eenheid werd bepaald in functie van haar specifiek risicoprofiel, de bèta bedroeg in 2019, 1,5 (2018 : 1,5). Dit resulteert in een discontovoet van 7,6% voor Europabank NV (2018 : 8,3%).

Sensitiviteit

De sensitiviteit van de netto actuele waarde of realisatiewaarde van de entiteit wordt eveneens berekend. Hierbij wordt de impact op de netto actuele waarde van de entiteit ten gevolge van een respectievelijke incrementele daling en stijging van de risicovrije interestvoet en activiteitafhankelijke bèta gesimuleerd. Eveneens wordt de impact van een daling van de prognose van de groei van de kasstromen tot in het oneindige gesimuleerd. Ten slotte wordt een stress test uitgevoerd door een negatieve jaarlijkse groei van 0,25% toe te passen op de toekomstige kasstromen tot in het oneindige en de netto waarde van toekomstige kasstromen te actualiseren met een gestresseerde actualisatievoet van 11,8%. Zowel de sensitiviteitstesten als de stress test wijzen uit dat de aldus bekomen realisatiewaardes hoger liggen dan de boekwaarden voor Europabank NV.

4.7. Actuele en uitgestelde belastingvorderingen en –verplichtingen

Na de wijziging van het vennootschapsbelastingtarief werden de uitgestelde belastingen die zijn opgenomen in de IFRS balans (tijdverschil), geherwaardeerd rekening houdend met hun afwikkelingsdatum. Voor de periode van januari 2018 tot december 2019 werden deze gewaardeerd aan 29,58% en vanaf 2020 aan 25%.

De onderstaande tabel geeft een overzicht van actuele en uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen per 31 december 2019. Uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen worden toegewezen per juridische entiteit van de Groep.

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Actuele belastingen		
Activa	1.104.136	700.698
Verplichtingen	506.001	745.696
Totaal actuele belastingen	598.135	-44.998
Uitgestelde belastingen		
Activa	42.607.814	50.922.310
Verplichtingen	6.530.534	13.591.374
Totaal uitgestelde belastingen	36.077.280	37.330.937

De onderstaande tabel geeft de samenstelling van uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen op de balans per 31 december 2019 :

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Opgenomen in de resultatenrekening	36.170.228	38.803.036
<i>Spreiding commissies volgens de effectieve rentevoet</i>	<i>-14.130.778</i>	<i>-13.736.227</i>
<i>Waardeverminderingen op kredieten</i>	<i>3.423.469</i>	<i>4.283.723</i>
<i>Aanpassing beleggingsportefeuille</i>	<i>1.099.867</i>	<i>1.536.808</i>
<i>Derivaten en afdekkingstransacties</i>	<i>13.858.319</i>	<i>14.625.148</i>
<i>Personeelsbeloningen</i>	<i>2.063.250</i>	<i>2.477.488</i>
<i>Afschrijvingen op materiële en immateriële vaste activa</i>	<i>9.317</i>	<i>173.855</i>
<i>Waardeverminderingen op materiële vaste activa</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Voorzieningen</i>	<i>1.505.132</i>	<i>1.396.939</i>
<i>Impact definitief belaste inkomsten (DBI)</i>	<i>33.801.464</i>	<i>34.653.429</i>
<i>Goodwill</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Impact overname Centea</i>	<i>-5.466.408</i>	<i>-6.608.127</i>
<i>Andere</i>	<i>6.596</i>	<i>0</i>
Opgenomen in de herwaarderingsreserves	-92.948	-1.472.099
<i>Aanpassing beleggingsportefeuille</i>	<i>-707.804</i>	<i>-1.244.877</i>
<i>Personeelsbeloningen</i>	<i>614.856</i>	<i>-227.222</i>
Totaal uitgestelde belastingen	36.077.280	37.330.937

De uitgestelde belastingen vertonen geen sterke fluctuaties ten opzichte van vorig jaar. Net zoals in 2018, blijft de impact op de definitief belaste inkomsten (DBI) de grootste post voor een bedrag van 33,8 miljoen EUR. Hierin zit de uitgestelde belastingvorderingen op de overgedragen verliezen.

In de loop van 2018 werden de voorwaarden voor het gebruik van definitief belaste inkomsten en overdraagbare verliezen verstrengd. Voortaan mogen deze belastingkredieten slechts voor 70% worden toegepast op het resultaat dat 1 miljoen EUR overschrijdt. Dit kan in de toekomst leiden tot een herwaardering van de stock. Uitgestelde belastingen worden enkel erkend als deze kunnen worden afgezet tegenover toekomstige winst.

De evolutie van uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen in 2019 en 2018 kan als volgt worden weergegeven :

(in EUR)	2019	2018
Openingsbalans	37.330.937	42.284.646
Opgenomen in resultaat van het boekjaar	-2.133.564	-5.114.504
<i>Spreiding commissies volgens de effectieve rentevoet</i>	<i>-394.554</i>	<i>-250.252</i>
<i>Waardeverminderingen op kredieten</i>	<i>-851.250</i>	<i>-1.658.468</i>
<i>Aanpassing beleggingsportefeuille</i>	<i>-436.941</i>	<i>-516.799</i>
<i>Derivaten en afdekkingstransacties</i>	<i>-766.828</i>	<i>-1.374.251</i>
<i>Personeelsbeloningen</i>	<i>119.754</i>	<i>-106.841</i>
<i>Afschrijvingen op materiële en immateriële vaste activa</i>	<i>-164.538</i>	<i>-33.626</i>
<i>Waardeverminderingen op materiële vaste activa</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Voorzieningen</i>	<i>64.472</i>	<i>-277.373</i>
<i>Impact definitief belaste inkomsten (DBI)</i>	<i>-851.965</i>	<i>-3.026.955</i>
<i>Goodwill</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Opvolging overname Centea</i>	<i>1.141.719</i>	<i>2.124.274</i>
<i>Andere</i>	<i>6.800</i>	<i>5.787</i>
<i>CRI</i>	<i>-233</i>	
Opgenomen in de herwaarderingsreserves	879.674	160.795
<i>Aanpassing beleggingsportefeuille</i>	<i>571.587</i>	<i>211.797</i>
<i>Personeelsbeloningen</i>	<i>308.086</i>	<i>-54.950</i>
<i>Andere</i>	<i>1</i>	<i>3.948</i>
Eindbalans	36.077.047	37.330.937
<i>Verkoop CRI</i>	<i>233</i>	
Eindbalans	36.077.280	37.330.937

Op globaal niveau zien we een lichte daling van onze uitgestelde belastingen. De evolutie van de uitgestelde belastingen in het resultaat van het boekjaar toont een daling van ongeveer 3 miljoen EUR in vergelijking met 2018. Dit is bijna volledig terug te herleiden tot een lager gebruik in 2019 voor de impact definitief belaste inkomsten van slechts 0,9 miljoen EUR. In 2018 was het gebruik van de stock 3 miljoen EUR.

Uitgestelde belastingvorderingen worden alleen opgenomen als het waarschijnlijk is dat de uitgestelde belastingvordering zal worden gecompenseerd door toekomstige verwachte winsten.

Per 31 december 2019 werden onderstaande uitgestelde belastingvorderingen niet in de balans verantwoord wegens onzekerheid over de toekomstige belastbare winst :

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Waardeverminderingen op kredieten	7.838.313	12.799.870
Voorzieningen	0	0
Fiscale verliezen	13.135.689	15.542.147
Niet opgenomen impact van definitief belaste inkomsten (DBI)	6.192.429	5.936.903
Notionele interesten	0	0
Totaal uitgestelde belastingvorderingen niet opgenomen in de balans	27.166.431	34.278.920

4.8. Overige activa en passiva

De samenstelling van de overige activa op 31 december 2019 is als volgt :

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Vooruitbetaalde kosten	1.371.786	823.107
Te ontvangen baten	7.873.524	8.113.869
Edele metalen, goederen en grondstoffen	145.387	124.735
Andere voorschotten	2.173.218	3.825.231
Te recupereren belastingen	0	0
Overige	1.007.644	647.603
Totaal overige activa	12.571.559	13.534.545

De samenstelling van de overige verplichtingen per 31 december 2019 is als volgt :

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Toegezegde pensioenregelingen	11.986.275	9.210.968
Andere personeelsbeloningen	5.013.395	5.428.630
Sociale lasten	12.519.521	12.235.812
Toe te rekenen kosten	30.376.353	23.492.402
Over te dragen opbrengsten	1.561	1.553
Schulden mbt belastingen	4.669.132	3.888.293
Overige verplichtingen	20.752.850	22.220.512
Leaseverplichtingen (IFRS 16 - Leasing)	16.074.503	0
Totaal overige verplichtingen	101.393.590	76.478.170

De overige activa daalden met 962.986 EUR in de loop van 2019. Deze daling is toe te schrijven aan een afname van andere voorschotten, echter enigszins gecompenseerd door een toename van de vooruitbetaalde kosten.

De overige verplichtingen bestaan voornamelijk uit te ontvangen of te betalen facturen.

Het totaal van de overige verplichtingen steeg in 2019 met 24,9 miljoen EUR. De belangrijkste reden voor deze stijging is de implementatie van de nieuwe IFRS 16-norm die ondernemingen verplicht om de verplichtingen met betrekking tot hun operationele leasing voortaan in de balans op te nemen. Dit heeft ertoe geleid dat Crelan 16 miljoen EUR als leaseverplichting heeft opgenomen op transitiedatum.

De opmerkingen met betrekking tot personeelsbeloningen en IFRS 16 staan respectievelijk in Toelichtingen 4.9. en 4.13.

4.9. IFRS 16

Deze standaard is geïntroduceerd om de financiële verslaggeving over leaseovereenkomsten te verbeteren. De IFRS 16-norm is op 1 januari 2019 in werking getreden en heeft sindsdien de behandeling van leaseovereenkomsten (d.w.z. "leasing") in de zakelijke omgeving gewijzigd.

Leasecontractanten moeten deze overeenkomsten voortaan in de balans opnemen door middel van een recht-op-gebruik activa (activa - opgesplitst in "Materiële vaste activa") en een leaseverplichting (passiva - "Andere verplichtingen"). Er zijn echter twee uitzonderingen : enerzijds zijn huurcontracten op korte termijn uitgesloten (minder dan 12 maanden), anderzijds zijn ook huurcontracten met een lage waarde uitgesloten (minder dan 5.000 USD).

Voor huurcontracten die onder de regels van IFRS 16 vallen, bepalen we vervolgens de duur van het huurcontract. Leaseovereenkomsten hebben een bepaalde duur maar bevatten vaak de mogelijkheid om het contract te verlengen. De entiteit beslist of het contract al dan niet wordt verlengd op basis van alle beschikbare informatie. Als het contract waarschijnlijk wordt verlengd, verlengt dit de duur ; het omgekeerde geval is natuurlijk ook mogelijk.

De door Crelan gekozen waarderingsmethode is de Modified Retrospective Method. Volgens deze methode worden het recht-op-gebruik en de leaseverplichting herberekend op de ingangsdatum van IFRS 16 en tegen de marginale rentevoet op 1 januari 2019.

Impact op de balans

Onder IFRS 16 erkennen wij het recht-op-gebruik en de leaseverplichting in de balans. Zowel financiële activa als passiva zullen daarom toenemen. Bovendien daalt de boekwaarde van het recht-op-gebruik normaal sneller dan de boekwaarde van de leaseverplichting ; resulterend in een afname van het eigen vermogen in vergelijking met de vorige standaard IAS 17.

De Groep heeft drie hoofdklassen activa geïdentificeerd die onderworpen zijn aan leaseverplichting:

- Gebouwen;
- Bedrijfswagens;
- Geldautomaten (d.w.z. 'ATM').

Voor elk van deze activa moest Crelan ook de impliciete rentevoet identificeren die moet worden toegepast voor de financiering van deze contracten :

- Gebouwen: rentevoet op een hypothecaire lening met een looptijd van 10 jaar (+/- 1,9%);
- Bedrijfswagens: rentetarief op een autolening voor 5 jaar (+/- 3%);
- Gelddistributeurs: rente op professionele leningen met een looptijd van 7 jaar (+/- 3,3%).

Hieronder de details van de evolutie van het recht-op-gebruik per 31 december 2019:

(in EUR)	2019				Eindbalans
	Beginsaldo	Toevoegingen	Afschrijvingen	Bijzondere Waardevermindering	
Crelan	9.139.557	1.044.296	-1.969.708	0	8.214.145
Gebouwen	4.196.749	0	-585.593	0	3.611.156
Voertuigen	2.005.119	1.044.296	-727.807	0	2.321.608
ATM	2.937.689	0	-656.308	0	2.281.381
Europabank	8.734.737	687.647	-1.587.182	-8.327	7.826.875
Gebouwen	7.852.823	511.915	-1.270.328	0	7.094.410
Voertuigen	881.914	175.732	-316.854	-8.327	732.465
ATM	0	0	0	0	0
CRI	39.897	0	-32.898	0	6.999
Voertuigen	39.897	0	-32.898	0	6.999
Totaal	17.914.190	1.731.943	-3.589.788	-8.327	16.048.018

Hieronder de details van de evolutie van de leaseverplichtingen per 31 december 2019:

	2019			
(in EUR)	Crelan	Europabank	CRI	Totaal
Beginsaldo	9.139.557	8.734.737	39.897	17.914.190
Toevoegingen	1.044.296	687.647	0	1.731.943
Verminderings	0	-8.327	0	-8.327
Lease betaling	-2.099.900	-1.675.815	-33.345	-3.809.060
Intrest	225.405	19.802	549	245.757
Eindbalans	8.309.358	7.758.044	7.101	16.074.503

Impact op het resultaat

De rente op de leaseverplichting zal worden opgenomen als rentelasten, waardoor de financiële kosten toenemen. Op basis van IAS 17 waren de volledige kosten verbonden aan de lease gekoppeld aan exploitatiekosten.

Hieronder, details van de impact op de winst- en verliesrekening op 31 december 2019:

(in EUR)	2019	2018
Afschrijvingen op recht-op-gebruik activa	-3.589.788	0
Rente op leaseverplichtingen	-245.757	0
Leasebetaling	3.809.060	0
Totaal	-26.485	0

Hieronder details van de impact op de kasstromen op 31 december 2019:

(in EUR)	2019	2018
Totale kasuitstroom voor lease	-3.809.060	0

Zoals hierboven beschreven, is de impact van de inwerkingtreding van deze nieuwe norm zeer beperkt voor de Groep. Het verschil tussen de gebruiksrechten en de leaseverplichtingen resulteerde in P&L impact van -26.485 EUR.

4.10. Crelan Insurance NV balans

De samenstelling van de balans op een "Stand Alone" basis van Crelan Insurance NV per 31 december 2019 is de volgende :

(in EUR)	31/12/2019		
Activa	Crelan Insurance	Eliminaties	Totaal
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening	1.048.619	0	1.048.619
Financiële activa gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	81.491.060	-26.233.126	55.257.934
Leningen en vorderingen (met inbegrip van financiële leases) aan banken	24.179.622	-25.114.782	-935.160
Leningen en vorderingen (met inbegrip van financiële leases) aan cliënten	87.953	-1.118.344	-1.030.391
Schuldbewijzen	57.223.485	0	57.223.485
Materiële vaste activa	6.999	0	6.999
Goodwill en Immateriële activa	0	0	0
Belastingvorderingen	474.277	0	474.277
Andere activa	2.332.256	-113.000	2.219.256
Totaal Activa	85.353.211	-26.346.126	59.007.085
Verplichtingen			
Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	47.829	-24.179.623	-24.131.794
Deposito's	0	-24.179.623	-24.179.623
Andere financiële verplichtingen	47.829	0	47.829
Voorzieningen	56.084.339	0	56.084.339
Belastingverplichtingen	0	0	0
Andere verplichtingen	5.677.736	-2.166.503	3.511.233
Totaal Verplichtingen	61.809.904	-26.346.126	35.463.778
Netto boekwaarde	23.543.307	0	23.543.307

De verkoop van de verzekeringstak van Crelan maakt deel uit van de onderhandelingen met betrekking tot de transactie tussen Crelan en AXA.

De kolom "Eliminaties" bevat alle intercompany-transacties die hebben plaatsgevonden tussen Crelan Insurance NV en de andere entiteiten van de Groep Crelan. De kolom "Totaal" geeft de bedragen weer die moeten worden toegevoegd aan de "Geconsolideerde balans" (zie pagina 5) om de verzekeringsactiviteiten in de consolidatiekring van de Groep op te nemen.

De eerste kolom "Crelan Insurance" geeft de boekhoudkundige positie van de dochteronderneming op onafhankelijke basis weer.

4.11. Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs

4.11.1. Deposito's

De samenstelling van de deposito's op 31 december 2019 is als volgt :

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Deposito's van kredietinstellingen	24.576.488	43.460.909
- deposito's van centrale banken	101.931	1.279.614
- zichtdeposito's	3.791.121	5.478.615
- deposito's met vaste looptijd	15.720.871	30.265.771
- Financiële verplichtingen verbonden aan overgedragen financiële activa (repo's)	4.962.565	6.436.909
Deposito's (andere dan kredietinstellingen)	18.209.271.411	17.166.678.025
- zichtdeposito's	3.639.213.180	3.145.305.176
- deposito's met vaste looptijd	811.855.673	779.200.740
- spaardeposito's	13.626.800.297	13.115.678.864
- overige deposito's	131.402.261	126.493.245
Totaal deposito's	18.233.847.899	17.210.138.934

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Gestorte collaterals in het kader van CSA	5.719.441	20.265.673

Net als vorig jaar zijn de deposito's in 2019 sterk gestegen (+1,02 miljard EUR). Ook dit jaar is de stijging vooral te danken aan hogere klantendeposito's (zichtrekeningen : +494 miljoen EUR; spaarrekeningen : +511 miljoen EUR) en dit als gevolg van een hogere commerciële productie. Voor spaarrekeningen is de stijging echter iets genuanceerder. Zoals we in de volgende punten (4.11.2. en 4.11.3.) zullen zien, zijn de kasbons en de achtergestelde obligaties met respectievelijk -61,1 miljoen EUR en -64,1 miljoen EUR gedaald, waardoor de spaarrekeningen deels zijn gestegen.

De Groep is per 31 december 2019 verschillende terugkoopovereenkomsten (Repo) aangegaan met een maximale looptijd van 3 maanden. Deze verplichtingen bedragen 4,9 miljoen EUR (2018 :6,4 miljoen EUR). Onder deze contracten werden activa gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs verkocht en geleverd voor een totale boekwaarde van 5 miljoen EUR (2018: 6,5 miljoen EUR). De betrokken financiële activa blijven op de balans staan en de Groep blijft onderworpen aan rente- en kredietrisico op deze effecten. Aangezien de Groep de contractuele rechten op de aan deze effecten verbonden kasstromen verkoopt, kan zij deze effecten niet gebruiken tijdens de looptijd van de terugkoopovereenkomst (Repo). Het verschil tussen de boekwaarde van de financiële activa en passiva wordt verklaard door het feit dat de financiële activa worden geboekt tegen geamortiseerde kostprijs, maar dat de marktwaarde wordt gebruikt om het bedrag aan deposito's te bepalen.

Tenslotte heeft de Groep 5,7 miljoen EUR ontvangen aan cash collaterals in verband met deze transacties van derivaten.

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de waarde van de financiële activa overgedragen van de Groep :

31/12/2019 (In EUR)	<i>Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden</i>	<i>Schuldbewijzen tegen geamortiseerde kostprijs</i>	<i>Leningen en vorderingen</i>
Boekwaarde van de overgedragen activa	0	5.021.463	0
Boekwaarde van de hiermee samenhangende verplichting	0	4.962.565	0

31/12/2018 (In EUR)	<i>Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden</i>	<i>Voor verkoop beschikbare financiële activa</i>	<i>Leningen en vorderingen</i>
Boekwaarde van de overgedragen activa	0	6.507.257	0
Boekwaarde van de hiermee samenhangende verplichting	0	6.436.910	0

4.11.2. In schuldbewijzen belichaamde schulden met inbegrip van obligaties

De in schuldbewijzen belichaamde schulden bestaan uitsluitend uit kasbons en zijn per 31 december 2019 als volgt samengesteld :

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Kasbons	906.798.610	967.945.453
Obligaties	0	0
Totaal in schuldbewijzen belichaamde schulden	906.798.610	967.945.453

De daling van het uitstaande bedrag van -61,1 miljoen EUR (2018: -207,4 miljoen EUR) is minder uitgesproken dan in het vorige boekjaar. De verderzetting van de neerwaartse trend wordt verklaard doordat de klanten minder belangstelling vertonen in deze producten. De rentevoeten zijn de afgelopen jaren sterk gedaald als gevolg van de voortdurende daling van de markttarieven, waardoor de klanten niet langer kiezen voor deze spaarproducten.

Macrodekking wordt toegepast op een deel van de kasbonportefeuille. Voor meer informatie over dit onderwerp verwijzen we naar toelichting 4.14.

4.11.3. Achtergestelde verplichtingen

De achtergestelde verplichtingen bestaan uitsluitend uit achtergestelde certificaten. De resterende looptijd per 31 december 2019 kan als volgt worden gedetailleerd :

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Vervaldatum	0	0
Lopend jaar	0	0
Lopend jaar +1	100.980.627	64.511.146
Lopend jaar +2	50.144.924	100.725.109
Lopend jaar +3	17.370.591	50.010.758
Lopend jaar +4	3.842.932	17.324.882
Meer dan lopend jaar +4	5.617.713	9.439.579
Totaal achtergestelde verplichtingen	177.956.787	242.011.474

De achtergestelde schulden zijn in 2019 verder gedaald (-64 miljoen EUR). De daling van het uitstaande bedrag is het gevolg van de looptijd van de certificaten en de niet-verlenging ervan . De reden is vergelijkbaar

met de reden die in het vorige punt is aangehaald. De daling van de markttarieven verlaagt de vergoeding voor dit soort producten en dus ook de interesse van de klanten.

4.11.4. Andere financiële verplichtingen

De bedragen vermeld onder "andere financiële verplichtingen" geven ons een momentopname op de balansdatum.

Dit betreft voornamelijk "wachtrekeningen" met betrekking tot transacties met klanten en agenten.

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Wachtrekeningen	133.230.027	104.779.224
Totaal andere financiële verplichtingen	133.230.027	104.779.224

4.12. Voorzieningen

De voorzieningen kunnen als volgt per type voor de jaren 2019 en 2018 worden gedetailleerd :

31/12/2019 (in EUR)	Reorganisatie	Lopende rechtsgeschillen	Technische voorziening Crelan Insurance	Andere voorzieningen	Totaal
Beginbalans	23.365.163	5.948.823	51.888.190	828.634	82.030.810
Verkoop entiteit Crelan Insurance			-51.888.190		-51.888.190
Nieuwe beginbalans	23.365.163	5.948.823	0	828.634	30.142.620
Toevoegingen	0	2.140.280	0	158.787	2.299.067
Gebruikte bedragen	-4.555.784	-814.628	0	0	-5.370.412
Niet-gebruikte bedragen die tijdens de periode werden teruggeboekt	-5.766.846	-83.161	0	-19.839	-5.869.846
Herclassificatie als aangehouden voor verkoop	0	0	0	0	0
Andere bewegingen	0	0	0	0	0
Eindbalans	13.042.533	7.191.314	0	967.582	21.201.429

31/12/2018 (in EUR)	Reorganisatie	Lopende rechtsgeschillen	Technische voorziening Crelan Insurance	Andere voorzieningen	Totaal
Beginbalans	27.485.351	4.996.741	46.233.862	781.378	79.497.332
Toevoegingen	0	1.818.505	26.063.168	47.257	27.928.930
Gebruikte bedragen	-4.120.188	-568.786	-20.408.840	0	-25.097.814
Niet-gebruikte bedragen die tijdens de periode werden teruggeboekt	0	-297.637	0	0	-297.637
Herclassificatie als aangehouden voor verkoop	0	0	0	0	0
Andere bewegingen	0	0	0	0	0
Eindbalans	23.365.163	5.948.823	51.888.190	828.635	82.030.811

In oktober 2016 keurde de raad van bestuur van Crelan NV het strategisch plan "Fit for the Future" goed voor de reorganisatie van de centrale diensten en het agentennet. De voorzieningen in het kader van dit project bedroegen 38 miljoen EUR en hadden betrekking op de geleidelijke daling van het aantal voltijdse banen over een periode van 4 jaar en de herstructurering van het agentennet. Na de verschillende overdrachten, gebruik en toewijzing gedurende de voorbije jaren bedroegen deze voorzieningen eind 2018, 23,4 miljoen EUR. In 2019 werd het gebruik van deze voorzieningen geboekt voor een bedrag van 4,6 miljoen EUR en de herwaardering van de voorzieningen leidde tot een terugname van 5,8 miljoen EUR.

De lopende rechtsgeschillen hebben betrekking op diverse juridische zaken en schadegevallen. Het bedrag van de voorziening wordt individueel per dossier door de juridische dienst of door de personeelsdienst berekend indien het een schadegeval met een medewerker betreft. De variatie van 1,3 miljoen EUR betreft zowel nieuwe als bestaande dossiers. Het merendeel van die dossiers betreft voornamelijk rechtsgeschillen met agenten.

De andere voorzieningen hebben betrekking op verplichtingen en garanties die gegeven zijn op kredietlijnen en lopende rekeningen in Stage 1. Deze zijn sinds 2018 aangelegd in overeenstemming met IFRS 9.

Ten slotte wordt de technische voorziening van de verzekeringsactiviteit niet langer afzonderlijk in de rekeningen vermeld, maar op de lijn "Verkoop entiteit Crelan Insurance", aangezien het de bedoeling is de verzekeringsmaatschappij te verkopen in 2020.

Door de deconsolidatie van de activa en passiva van de dochteronderneming Crelan Insurance NV worden de mutaties met betrekking tot de technische voorzieningen van deze dochteronderneming niet meer in de tabel vermeld. Het saldo aan het einde van het jaar is echter te vinden in punt 4.10. De voorzieningen van Crelan Insurance NV bedragen 56 miljoen EUR, wat neerkomt op een variatie van ongeveer +4,2 miljoen EUR ten opzichte van 2018.

4.13. Personeelsbeloningen

4.13.1. Pensioenverplichtingen

Verplichtingen uit hoofde van de toegezegde pensioenregelingen worden opgenomen in de sectie "Overige verplichtingen". Crelan NV heeft twee "toegezegde pensioenregelingen" die werknemers van het voormalige Landbouwkrediet en het voormalige Centea dekken. De andere entiteiten van de Groep hebben Belgische toegezegde bijdrageregelingen opgezet.

Sinds 2012 is het niet langer interessant om toegezegde pensioenregelingen te sluiten. Deze worden gefinancierd door groepsverzekeringscontracten of individuele pensioenverplichtingen afgesloten met Belgische verzekeraars. De door de werkgever gekozen financieringsmethode voorziet in een jaarlijkse dotatie aan het financieringsfonds. Dit fonds houdt rekening met veronderstellingen van loonsverhogingen, inflatie, actualisatievoet, pensioenleeftijd en personeelsverloop, met inachtneming van de wettelijke minimumfinanciering.

Op de pensioengerechtigde leeftijd ontvangen de werknemers een bepaald bedrag aan kapitaal, berekend op basis van de jaarlijkse beloning en anciënniteit.

Toegezegde pensioenregelingen dekken actuarieel risico, voornamelijk renterisico, marktrisico en inflatierisico.

De Groep heeft vier "toegezegde bijdrageregelingen", één voor voormalige Landbouwkrediet-werknemers die sinds 2008 in dienst zijn gekomen, twee voor de voormalige Centea-werknemers, die vóór 1999 in dienst zijn getreden en één voor Europabank NV. Bovendien worden werknemers van het voormalige Landbouwkrediet die zijn ingeschreven bij de toegezegde pensioenregelingen, overgedragen naar toegezegde-bijdragenregelingen als ze actief blijven na de pensioengerechtigde leeftijd. De dochteronderneming Europabank NV heeft ook een eigen toegezegde bijdrageregeling voor al haar werknemers. Al deze pensioenregelingen worden gefinancierd door groepsverzekeringen, waarbij de verzekeraar een minimaal rendement garandeert.

De Belgische toegezegde bijdrageregelingen waren tot voor kort onderworpen aan een wettelijk minimumrendement van 3,25% op de werkgeversbijdragen en 3,75% op de persoonlijke bijdragen die door de werkgever moesten worden gegarandeerd. Dit gegarandeerde rendement kon worden gewijzigd bij koninklijk besluit. In dit geval werd verwacht dat de nieuwe rendementen zouden worden toegepast op opgebouwde bijdragen uit het verleden en toekomstige bijdragen. Gezien het beperkte risico zijn deze pensioenregelingen beschouwd als toegezegde bijdrageregelingen en als zodanig verwerkt onder IAS 19.

De Belgische wet werd gewijzigd op 1 januari 2016 : het door de werkgever te garanderen minimumrendement varieert afhankelijk van de prestaties van de OLO 10 jaar, met een minimum van 1,75% en een maximum van 3,75%. Voor bijdragen betaald vanaf 2016 is het gegarandeerde minimumrendement 1,75%.

Voor pensioenregelingen die worden gefinancierd door groepsverzekeringscontracten volgens welke de verzekeraar een contractuele rentevoet garandeert, blijft het percentage van 3,25% of 3,75% van toepassing op geaccumuleerde bijdragen per 31 december 2015, tot de datum van uitdiensttreding van de actieve werknemer. De facto kunnen deze Belgische toegezegde bijdrageregelingen vanaf 2016 worden geclassificeerd als toegezegde pensioenregelingen volgens IAS 19.

Vanaf 2016 voert de Groep de volledige berekening uit van de verplichtingen voor toegezegde bijdrageregelingen in overeenstemming met IAS 19. De bruto verplichtingen voor toegezegde pensioenrechten worden gewaardeerd volgens de "Projected Unit Credit⁵-methode".

De "PUC-methode" is een actuariële techniek waarbij de bruto verplichtingen die voortvloeien uit toegezegde pensioenrechten worden geëvalueerd via een prognose van toekomstige verdisconteerde voordelen. De contante waarde van de bruto toegezegde pensioenverplichting wordt vervolgens vergeleken met de reële waarde van de beleggingen. Een voorziening wordt aangelegd voor een eventueel tekort. Rekening houdend met de pensioenkosten die toe te rekenen zijn aan het dienstjaar, wordt de wijziging in de verplichting opgenomen via de herwaarderingsreserve. De waardering van activa onder toegezegde bijdrageregelingen is gebaseerd op de toepassing van alinea 115⁶ van IAS 19, rekening houdend met het standaardrisico van verzekeringsinstellingen. Toegezegde pensioenregelingen worden gewaardeerd volgens de methode van de reële waarde van de activa (IFRS 13), waarbij activa gelijk zijn aan de contante waarde van toekomstige kasstromen, rekening houdend met het risico van wanbetaling.

Om de reële waarde van de activa te bepalen, wordt een schatting gemaakt van het risico van wanbetaling :

- Voor de reële waarde van de activa die binnen de limieten van de wiskundige reserves blijven, wordt het risico van wanbetaling gelijkgesteld met het risico van wanbetaling van bedrijfsobligaties met rating AA. Daarom is de disconteringsvoet die wordt gebruikt om de contante waarde te bepalen, identiek aan de disconteringsvoet die wordt gebruikt om de DBO (d.w.z. "Defined Benefit Obligation" - gedefinieerde prestatieplicht) te berekenen.
- Voor de reële waarde van activa die de wiskundige reserves overschrijden, wordt een aanvullend standaardrisico in aanmerking genomen, dat als volgt in de disconteringsvoet is opgenomen : de toegevoegde risicopremie is gelijk aan de opbrengsten op bedrijfsobligaties met rating AA minus het rendement van financiële instellingen met de rating van de betreffende verzekeringsmaatschappijen.

Deze methode houdt daarom rekening met het risico dat de verzekeringsmaatschappij haar verplichtingen niet nakomt, dat wil zeggen dat zij haar contractueel overeengekomen gegarandeerde rendement niet kan bereiken.

⁵ De "Projected Unit Credit"-methode wordt gebruikt om de contante waarde, de bruto verplichtingen gekoppeld aan het toegezegde pensioenplan en de kosten van de verleende diensten te bepalen. Volgens deze methode wordt een "geprojecteerd gecumuleerd voordeel" berekend op basis van de dienst op de waarderingsdatum, maar wanneer de formule voor het berekenen van voordelen is gebaseerd op toekomstige salaris- en socialezekerheidsniveaus, met behulp van veronderstellingen over de groei van deze geprojecteerde bedragen op de leeftijd waarop de werknemer naar verwachting de actieve dienst zal verlaten. Normaal gesproken is het "verwachte opgebouwde voordeel" gebaseerd op de planformule. Indien diensten in toekomstige jaren echter wezenlijk hogere voordelen veroorzaken dan in voorgaande jaren, worden de "verwachte gecumuleerde voordelen" berekend door de voordelen lineair toe te rekenen over de beoordelingsperiode.

⁶ Dit betekent dat de activa gelijk zijn aan de contante waarde van het verzekerd kapitaal in groepsverzekeringscontracten die voorzien in een rentevoet gegarandeerd door de verzekeraar (Tak 21).

De onderstaande tabel geeft de evolutie weer van de huidige waarde van de bruto-verplichting van toegezegde pensioenregelingen en Belgische toegezegde bijdrageregelingen :

(in EUR)	31/12/2019		31/12/2018	
	Toegezegde pensioenregelingen	Ex-toegezegde bijdrageregelingen	Toegezegde pensioenregelingen	Ex-toegezegde bijdrageregelingen
Openingsbalans	65.907.721	74.730.585	64.866.424	73.754.654
Aan het dienstjaar toegerekende pensioenkosten	2.563.353	2.813.918	2.694.029	2.638.892
Rentekosten	900.921	1.072.961	835.707	1.158.850
Bijdragen van deelnemers aan de regeling	176.966	836.997	180.400	798.882
Belastingen	-340.444	-347.473	-392.889	-348.631
Actuariële winsten en verliezen - ervaring	-504.542	0	-314.452	0
Actuariële winsten en verliezen - demografische assumpties	0	0	0	0
Actuariële winsten en verliezen - financiële assumpties	5.425.228	7.894.836	-457.848	1.266.585
Betaalde vergoedingen	-2.860.125	-4.312.648	-1.503.650	-4.538.646
Werkingskosten vorige periode - verminderingen	0	0	0	0
Ontslagvergoeding	0	0	0	0
Herclassificatie uit toegezegde bijdrageregelingen	0	0	0	0
Eindbalans	71.269.078	82.689.176	65.907.721	74.730.585

De aanzienlijke toename van de actuariële winsten en verliezen in verband met financiële assumpties is volledig toe te schrijven aan de daling van de disconteringsvoeten.

De stijging van de betaalde vergoedingen is grotendeels toe te schrijven aan de regeling voor vervroegde uittreding die de Groep aanbiedt aan haar werknemers ouder dan 58 jaar.

De uitsplitsing van de bruto-verplichting van Belgische toegezegde pensioenregelingen en toegezegde bijdrageregelingen kan als volgt worden samengesteld :

(in EUR)	31/12/2019		31/12/2018	
	Toegezegde pensioenregelingen	Ex-toegezegde bijdrageregelingen	Toegezegde pensioenregelingen	Ex-toegezegde bijdrageregelingen
Actieve werknemers	61.350.273	69.364.509	57.163.970	62.492.244
Ex-werknemers	8.845.112	13.114.146	7.853.783	12.029.908
Begunstigden	64.545	0	67.774	0
Belastingen	1.009.149	210.522	822.195	208.433
Saldo	71.269.079	82.689.177	65.907.722	74.730.585

De activa worden aangehouden in ruil voor toegezegde pensioenregelingen en toegezegde bijdrageregelingen.

De onderstaande tabel geeft de evolutie van de reële waarde van de betrokken activa weer :

(in EUR)	31/12/2019		31/12/2018	
	Toegezegde pensioenregelingen	Ex-toegezegde bijdrageregelingen	Toegezegde pensioenregelingen	Ex-toegezegde bijdrageregelingen
Openingsbalans	58.686.984	72.950.261	55.722.167	73.250.690
Interest inkomsten van de fondsbeleggingen	815.598	1.069.818	732.944	1.127.140
Rendement op fondsbeleggingen boven/(onder) de actualisatievoet	3.075.402	8.003.854	708.064	-51.913
Bijdragen van de werkgever	2.800.438	2.690.198	3.239.948	2.712.741
Bijdragen van de deelnemers aan de regeling	176.966	836.997	180.400	798.882
Betaalde vergoedingen	-2.860.125	-4.312.648	-1.503.650	-4.538.646
Belastingen	-340.443	-347.473	-392.889	-348.631
Herclassificatie uit toegezegde bijdrageregelingen	0	0	0	0
Eindbalans	62.354.820	80.891.007	58.686.984	72.950.261

Het waargenomen rendement op de activa van de toegezegde pensioenregelingen bedroeg in 2019, 3,9 miljoen EUR (2018 : 1,4 miljoen EUR). De sterke stijging is vooral te danken aan een hoog renteresultaat (+2,4 miljoen EUR), wat kan worden verklaard door de sterke groei van de financiële markten in 2019.

De activa omvatten geen financiële instrumenten die door de Groep zijn uitgegeven, noch vastgoedbeleggingen of activa die door de Groep worden gebruikt. Alle activa worden belegd in groepsverzekeringscontracten die voorzien in een door de verzekeraar gegarandeerde contractuele rentevoet (contracten in tak 21).

De onderstaande tabel geeft de details van de aansluiting tussen de actuele waarde van de bruto verplichtingen en de reële waarde van de activa in verband met de Belgische toegezegde pensioenregelingen en toegezegde bijdrageregelingen, evenals de activa en passiva die op de balans verschijnen :

(in EUR)	31/12/2019		31/12/2018	
	Toegezegde pensioenregelingen	Ex-toegezegde bijdrageregelingen	Toegezegde pensioenregelingen	Ex-toegezegde bijdrageregelingen
Brutoverplichtingen uit hoofde van toegezegde pensioenregelingen	71.269.078	82.689.176	65.907.721	74.730.585
Reële waarde van de fondsbeleggingen	-62.354.820	-80.891.007	-58.686.984	-72.950.262
Netto verplichtingen voor plannen met vaste toezeggingen	8.914.258	1.798.169	7.220.737	1.780.323
Bedragen opgenomen in de balans				
Verplichtingen voor plannen met vaste toezeggingen	8.914.258	1.798.169	7.220.737	1.780.323
Activa voor plannen met vaste toezeggingen	-2	-1	0	0
Netto verplichtingen voor plannen met vaste toezeggingen	8.914.256	1.798.168	7.220.737	1.780.323

De onderstaande tabel geeft de totale kosten weer die in de loop van het jaar in het totaalresultaat zijn opgenomen :

(in EUR)	31/12/2019		31/12/2018	
	Toegezegde pensioenregelingen	Ex-toegezegde bijdrageregelingen	Toegezegde pensioenregelingen	Ex-toegezegde bijdrageregelingen
Aan het boekjaar toegerekende pensioenkosten	2.563.353	2.813.918	2.694.029	2.638.892
Rentelasten	900.921	1.072.962	835.707	1.158.850
Werkingskosten vorige periode -	0	0	0	0
Ontslagvergoeding	0	0	0	0
Interest inkomsten van de fondsbeleggingen	-815.599	-1.069.817	-732.944	-1.127.140
Totale lasten opgenomen in de gerealiseerde resultaten	2.648.675	2.817.063	2.796.792	2.670.602
Herwaarderingsreserves opgenomen in het eigen vermogen	1.845.284	-109.019	-1.480.364	1.318.497
Totale lasten opgenomen in het totaalresultaat	4.493.959	2.708.044	1.316.428	3.989.099

De belangrijkste actuariële veronderstellingen met betrekking tot Belgische toegezegde pensioenregelingen en toegezegde bijdrageregelingen worden weergegeven in de onderstaande tabel :

	2019		2018	
	Toegezegde pensioenregelingen	Ex-toegezegde bijdrageregelingen	Toegezegde pensioenregelingen	Ex-toegezegde bijdrageregelingen
Disconteringsvoet	0,59%-0,96%	0,59%-1,11%	1,37%-1,72%	1,40%-1,79%
Verwachte procentuele salarisstijgingen	2,80%	2,80%	2,80%	2,80%
Verwachte inflatie	1,80%	1,80%	1,80%	1,80%

De belangrijkste actuariële veronderstellingen die zijn gebruikt om de totale kosten te bepalen die in de winst- en verliesrekening gedurende het jaar zijn opgenomen, worden weergegeven in de onderstaande tabel:

	2019		2018	
	Toegezegde pensioenregelingen	Ex-toegezegde bijdrageregelingen	Toegezegde pensioenregelingen	Ex-toegezegde bijdrageregelingen
Disconteringsvoet	1,37%-1,72%	0,59%-1,11%	1,27%-1,74%	1,40%-1,79%
Verwachte procentuele salarisstijgingen	2,80%	2,80%	2,80%	2,80%
Verwachte inflatie	1,80%	1,80%	1,80%	1,80%

De disconteringsvoet die wordt gebruikt om de waarde van de verplichtingen van het pensioenplan te bepalen, is verschillend voor ex-Centea, Crelan NV en voor de Belgische toegezegde pensioenregelingen en de Belgische toegezegde bijdrageregelingen. In de toegezegde pensioenregeling van Crelan NV zijn er (relatief) oudere werknemers. Het "Defined Benefit Plan" van ex-Centea werd pas in 2009 geïmplementeerd en is van toepassing op al diegenen die na 1998 in dienst zijn getreden. Aangezien de gemiddelde te financieren periode langer is voor ex-Centea dan voor Crelan NV, is de disconteringsvoet die wordt gebruikt voor de berekening van de "Defined Benefit Obligation" hoger voor ex-Centea dan voor Crelan NV. Dezelfde verklaring is van toepassing op Belgische toegezegde bijdrageregelingen.

De verwachte kasstromen in 2020 voor de toegezegde pensioenregelingen en de Belgische toegezegde bijdrageregelingen van de Groep worden weergegeven in de onderstaande tabel :

(in EUR)	31/12/2020	
	Toegezegde pensioenregelingen	Ex-toegezegde bijdrageregelingen
Bijdragen van de werkgever	2.990.578	2.668.079
Bijdragen van deelnemers aan de regeling	181.921	830.121
Betaalde vergoedingen	7.262.402	2.023.876
Betaalde vergoedingen door de werknemer	18.161	0
Belastingen	349.976	0

De gemiddelde looptijd van de verplichtingen met betrekking tot de toegezegde pensioenregelingen is 9 jaar voor Crelan NV en 16 jaar voor ex-Centea. De gemiddelde looptijd van de verplichtingen met betrekking tot de diverse toegezegde bijdrageregelingen liggen tussen 9 en 15 jaar.

De sensitiviteitsanalyse van de actuariële veronderstellingen van +/-50bps op de bruto-verplichting van de toegezegde pensioenregelingen op het einde van de periode is weergegeven in de onderstaande tabel :

(in EUR)		31/12/2019
		Toegezegde pensioenregelingen
1	Brutoverplichting op het einde van de periode gebaseerd op hypothesen van vorig jaar	
a.	Brutoverplichting - Nominale waarde	65.843.850
2	a. Brutoverplichting - Nominale waarde	
a.	Oorspronkelijke hypothese	1,55%
b.	Brutoverplichting	71.269.079
a.	Hypothese - Variatie 1	2,55%
b.	Brutoverplichting - Nominale waarde	67.669.637
a.	Hypothese - Variatie 2	0,55%
b.	Brutoverplichting - Nominale waarde	75.164.761
3	Sensitiviteit van de verwachte procentuele salarisstijgingen	
a.	Oorspronkelijke hypothese	5,60%
b.	Brutoverplichting	71.269.079
a.	Hypothese - Variatie 1	6,60%
b.	Brutoverplichting - Nominale waarde	76.484.975
a.	Hypothese - Variatie 2	4,60%
b.	Brutoverplichting - Nominale waarde	66.653.842
4	Sensitiviteit van het sterftecijfer	
a.	Oorspronkelijke hypothese	MR/FR -3
b.	Brutoverplichting	71.269.079
a.	Hypothese - Variatie 1	MR/FR
b.	Brutoverplichting - Nominale waarde	71.030.155
5	Sensitiviteit van de verwachte inflatie	
a.	Oorspronkelijke hypothese	3,60%
b.	Brutoverplichting	71.269.079
a.	Hypothese - Variatie 1	4,60%
b.	Brutoverplichting - Nominale waarde	73.872.877
a.	Hypothese - Variatie 2	2,60%
b.	Brutoverplichting - Nominale waarde	68.837.635

De gevoeligheidsanalyse van de actuariële veronderstellingen van +/- 50bps over de waarde van de bruto-verplichtingen en activa van Belgische toegezegde bijdrageregelingen aan het einde van de periode wordt gepresenteerd in de onderstaande tabel :

(in EUR)	31/12/2019
	Ex-toegezegde bijdrageregelingen
Disconteringsvoet +50bp	
Brutoverplichting	77.683.557
Activa	76.028.340
Disconteringsvoet -50bp	
Brutoverplichting	88.186.062
Activa	86.228.327
Disconteringsvoet +25bp	
Brutoverplichting	80.128.461
Activa	78.403.705
Disconteringsvoet -25bp	
Brutoverplichting	85.372.590
Activa	83.496.859

4.14. Derivaten en boekhoudkundige verwerking

Een derivaat is een financieel instrument waarvan de waarde afhankelijk is van de waarde van een onderliggende waarde (bijv. rentevoet, wisselkoers, aandelenkoers, index, enz.), waarvoor een beperkte initiële belegging is vereist en waarvan de betaling wordt gedaan op een later tijdstip.

De Groep houdt enkel derivaten aan in het kader van afdekkingstransacties. Volgende soorten derivaten worden binnen de Groep gebruikt :

- Een **renteswap** is een overeenkomst waarbij twee partijen overeenkomen om periodiek rentebetalingen uit te wisselen.
- Een **cap** is een rente-optie die de maximale rente voor de koper van de cap beperkt tot een vooraf bepaald niveau voor verschillende periodes.
- Een **swaption** is een optie op een renteswap waarbij de eigenaar van de swaption het recht, maar niet de plicht heeft om een swap aan te gaan.

De Groep past alleen een reële-waarde-afdekking toe, die het risico van variatie in de reële waarde van een actief of een verplichting dekt.

Wat betreft de reële waarde-afdekking van het renterisico van een portefeuille van financiële activa of verplichtingen werden bij Crelan NV drie portefeuilles samengesteld die elk afzonderlijk worden ingedekt met een portefeuille van renteswaps :

- (1). Activaportefeuille bestaande uit consumentenleningen, hypothecaire leningen en investeringsleningen
- (2). Investeringsportefeuille
- (3). Portefeuille van passiva, bestaande uit kasbons en termijnrekeningen

De portefeuilles van activa (1) of passiva (3) maken het voorwerp uit van afdekkingsrelaties via macro-afdekking. Macro-afdekking houdt in dat het renterisico van een portefeuille met vergelijkbare kenmerken wordt afgedekt met behulp van een portefeuille van renteswapovereenkomsten. Wijzigingen in de reële waarde van de onderliggende portefeuille, toe te schrijven aan het ingedekte risico, geven aanleiding tot een aanpassing van de boekwaarde van de onderliggende portefeuille ten opzichte van de resultatenrekening. De wijzigingen in de balans worden opgenomen in de sectie "Wijzigingen in de reële waarde van de afgedekte posities bij reële waarde-afdekking van het renterisico van een portefeuille" aan de actief- of passiefzijde van de balans (afhankelijk van de zijde waarop de ingedekte portefeuille zich bevindt : actief of passief).

De wijzigingen in de winst-en-verliesrekening en ook elke inefficiëntie van de afdekkingsrelatie worden opgenomen in de sectie "Reële waarde aanpassingen bij de administratieve verwerking van afdekkingstransacties".

Sinds 2011 past de Groep ook reële waarde-afdekking toe met caps en swaptions. Hiervoor plaatste Crelan NV impliciet synthetische portefeuilles van caps gekoppeld aan hypothecaire leningen met een variabele rente als een afgedekte positie waarop reële waarde-afdekking wordt toegepast.

Voor alle reële waarde-afdekkingen, worden de vereiste efficiëntietesten uitgevoerd op elke rapporteringsdatum.

Onderstaande tabel geeft de reële waarde weer van de afdekkingsinstrumenten die op 31 december 2019 werden aangehouden :

31/12/2019				
(in EUR)	Notioneel		Boekwaarde	
	Te ontvangen	Te betalen	Activa	Passiva
Reële waarde-afdekking (macro-hedging)	2.849.641.324	4.954.723.259	28.577.911	682.810.463
Reële waarde-afdekking (micro-hedging)	0	0	0	0
Totaal derivaten gebruikt ter afdekking	2.849.641.324	4.954.723.259	28.577.911	682.810.463
31/12/2018				
(in EUR)	Notioneel		Boekwaarde	
	Te ontvangen	Te betalen	Activa	Passiva
Reële waarde-afdekking (macro-hedging)	3.807.598.784	5.066.092.389	37.189.365	555.456.248
Reële waarde-afdekking (micro-hedging)	0	0	0	0
Totaal derivaten gebruikt ter afdekking	3.807.598.784	5.066.092.389	37.189.365	555.456.248

De volgende tabel geeft ons een overzicht van de boekwaarde van de afgedekte items voor 2019 en 2018 :

31/12/2019			
(in EUR)	Boekwaarde		Basis
	Activa	Passiva	Adjustment
Carrying amount of the hedged item			
waarvan AC leningen aan klanten	-609.186.904	0	-4.211.352
waarvan AC schuldbewijzen ACTIVA	-18.498.402	0	-91.992
waarvan AC schuldbewijzen PASSIVA	0	10.387.630	13.600
Totaal	-627.685.306	10.387.630	-4.289.744
31/12/2018			
(in EUR)	Boekwaarde		Basis
	Activa	Passiva	Adjustment
Carrying amount of the hedged item			
waarvan AC leningen aan klanten	-482.866.433	0	-2.514.951
waarvan AC schuldbewijzen ACTIVA	-21.003.003	0	-82.672
waarvan AC schuldbewijzen PASSIVA	0	9.847.315	5.219
Totaal	-503.869.436	9.847.315	-2.592.405

Zoals hierboven uitgelegd, dekt de Groep haar posities uitsluitend af via een reële-waarde-afdekking. Hierbij worden activa met dezelfde kenmerken (bijv. vervaldatum/herzieningsdatum en de contractrente) gegroepeerd in synthetische portefeuilles. Elk van deze portefeuilles is volledig afgedekt door hun respectievelijke derivaten, waarbij het verschil in waarde hoofdzakelijk voortvloeit uit het verschil in de gebruikte benchmarks tussen het afdekkingsinstrument en de afgedekte positie.

Volgende tabel verstrekt een overzicht van het netto resultaat als gevolg van de inefficiëntie bij de verwerking van de afdekkingstransacties :

(in EUR)	31/12/2019		31/12/2018	
	Winsten	Verliezen	Winsten	Verliezen
Reële waarde-afdekking van een individueel actief of verplichting				
- wijzigingen in de reële waarde van de afgedekte positie	0	0	0	0
- wijzigingen in de reële waarde van de afdekkingsderivaten	0	0	0	0
Reële waarde-afdekking van het renterisico van een portefeuille				
- wijzigingen in de reële waarde van de afgedekte positie	138.134.938	0	0	-29.773.432
- wijzigingen in de reële waarde van de afdekkingsderivaten	0	-139.868.886	29.919.683	0
- afschrijvingen en andere reële waardeaanpassingen	874.455	0	546.680	0
Totaal winsten en verliezen	139.009.393	-139.868.886	30.466.363	-29.773.432
Netto resultaat als gevolg van de administratieve verwerking van afdekkingstransacties	-859.493		692.931	

De totale resultaatsimpact per 31 december 2019 bedraagt -0,86 miljoen EUR (2018 : +0,69 miljoen EUR).

Bij de overname van Centea werd Crelan NV geconfronteerd met derivaten die niet konden worden gedocumenteerd als een afdekking op basis van IFRS-regels (hoewel ze economisch gekoppeld zijn aan een afdekking). Deze derivaten moesten daarom in de portefeuille voor handelsdoeleinden worden geplaatst ("Financiële activa of verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden"). Dit betreft renteswapovereenkomsten, caps en swaptions.

De onderstaande tabel geeft de samenstelling weer van de financiële activa en passiva aangehouden voor handelsdoeleinden op 31 december 2019 en bestaat daarom volledig uit derivaten waarvoor geen afdekking kon worden gedocumenteerd in overeenstemming met IFRS-regels :

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Activa		
Derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	22.882.716	20.583.404
Schuldbewijzen	0	0
Totaal activa aangehouden voor handelsdoeleinden	22.882.716	20.583.404
Verplichtingen		
Derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	23.908.344	20.146.379
Schuldbewijzen	0	0
Totaal verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden	23.908.344	20.146.379

Zowel in 2019 als in 2018 werden geen financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden als onderpand voor verplichtingen of voorwaardelijke verplichtingen.

De onderstaande tabel geeft de samenstelling weer van derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden op 31 december 2019. Voor het notioneel bedrag wordt een verdeling gemaakt tussen "te ontvangen" (receiver) en "te betalen" (payer).

(in EUR)	31/12/2019			
	Notioneel		Boekwaarde	
	Te ontvangen	Te betalen	Activa	Passiva
Renteinstrumenten				
- IRS (renteswap-overeenkomst)	60.000.000	47.000.000	22.852.862	23.884.253
- Caps	371.600.539	522.500.000	29.855	24.091
- Swaptions	7.300.000	8.000.000	0	0
Totaal derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	438.900.539	577.500.000	22.882.717	23.908.344
	31/12/2018			
	Notioneel		Boekwaarde	
	Te ontvangen	Te betalen	Activa	Passiva
Renteinstrumenten				
- IRS (renteswap-overeenkomst)	60.000.000	47.000.000	20.190.859	19.799.976
- Caps	455.596.859	745.000.000	392.414	346.137
- Swaptions	7.300.000	8.000.000	131	266
Totaal derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	522.896.859	800.000.000	20.583.404	20.146.379

De daling van de verscheidene notionele bedragen vloeien voort uit het op eindvervaldag komen van de afdekkingsinstrumenten.

Waarborgen in contanten worden ontvangen van / betaald aan de tegenpartij als onderpand voor kredietrisico met betrekking tot de positieve of negatieve marktwaarde van de derivaten. Deze waarborgen bedroegen 783,9 miljoen EUR op 31 december 2019 (2018: 635,1 miljoen EUR). Deze worden geboekt onder de rubriek "Leningen en vorderingen / Interbancaire kredieten en waarborgen die in contanten zijn gestort" (zie toelichting 4.4.1.).

4.15. Reële waarde van financiële activa en financiële verplichtingen

De reële waarde is de prijs die zou worden ontvangen om een actief te verkopen of die zou worden betaald om een verplichting over te dragen in een regelmatige transactie tussen marktdeelnemers op de waarderingsdatum.

Op basis van de observeerbaarheid van de parameters wordt de reële waarde onderverdeeld in 3 categorieën:

Level 1 : genoteerde prijzen (niet aangepast) in actieve markten voor identieke activa en verplichtingen;

Level 2 : gebruik van parameters andere dan genoteerde prijzen, die waarneembaar zijn voor het actief of de verplichting, ofwel direct ofwel indirect;

Level 3 : gebruik van niet-waarneembare parameters, of wanneer een waarneembare input een aanpassing vereist met behulp van een niet-waarneembare input en die aanpassing resulteert in een aanzienlijke verandering van de reële waarde.

4.15.1. Reële waarde van financiële activa en verplichtingen aan geamortiseerde kostprijs

De onderstaande tabel toont de boekwaarde en de reële waarde van de activa en passiva opgenomen in de balans tegen geamortiseerde kostprijs :

(in EUR)	31/12/2019				
	Boekwaarde	Reële waarde	Level 1	Level 2	Level 3
Activa					
Leningen en Vorderingen	17.674.781.280	18.175.801.790	0	0	18.175.801.790
Interbancaire kredieten	113.917.039	113.952.216	0	0	113.952.216
Woonkredieten	11.191.976.366	11.524.663.237	0	0	11.524.663.237
Particulieren Korte Termijn	53.676.214	53.623.131	0	0	53.623.131
Particulieren Lange Termijn	746.869.112	747.684.535	0	0	747.684.535
Landbouwkredieten Korte Termijn	96.847.432	96.860.546	0	0	96.860.546
Landbouwkredieten Lange Termijn	1.916.429.234	2.013.604.175	0	0	2.013.604.175
Ondernemingen Korte Termijn	122.252.481	122.433.584	0	0	122.433.584
Ondernemingen Lange Termijn	1.703.380.896	1.772.924.578	0	0	1.772.924.578
Leningen op Afbetaling	631.471.239	633.038.463	0	0	633.038.463
Comfort- en Kaskredieten	70.691.090	70.691.090	0	0	70.691.090
Waarborgkredieten	186.586	186.587	0	0	186.587
Leasingcontracten	155.538.437	154.594.494	0	0	154.594.494
Gestorte cash waarborgen	736.956.001	736.956.001	0	0	736.956.001
Andere leningen en vorderingen	134.589.153	134.589.153	0	0	134.589.153
Effecten	1.195.180.246	1.248.807.248	1.229.417.163	19.390.084	0
Tegen geamortiseerde kostprijs	1.195.180.246	1.248.807.248	1.229.417.163	19.390.084	0
Verplichtingen					
Deposito's	18.233.847.899	18.246.562.820	0	16.632.958.711	1.613.604.109
In schuldbewijzen belichaamde schulden	906.798.610	918.148.086	0	0	918.148.086
Achtergestelde verplichtingen	177.956.787	182.488.519	0	0	182.488.519

(in EUR)	31/12/2018				
	Boekwaarde	Reële waarde	Level 1	Level 2	Level 3
Activa					
Leningen en Vorderingen	16.680.870.114	17.245.937.420	0	0	17.245.937.420
Interbancaire kredieten	87.009.319	87.110.064	0	0	87.110.064
Woonkredieten	10.656.905.061	11.061.349.088	0	0	11.061.349.088
Particulieren Korte Termijn	50.788.493	50.743.667	0	0	50.743.667
Particulieren Lange Termijn	677.956.639	675.940.585	0	0	675.940.585
Landbouwkredieten Korte Termijn	96.241.497	96.218.067	0	0	96.218.067
Landbouwkredieten Lange Termijn	1.915.130.191	2.006.131.816	0	0	2.006.131.816
Ondernemingen Korte Termijn	115.931.251	115.948.203	0	0	115.948.203
Ondernemingen Lange Termijn	1.591.153.368	1.661.182.496	0	0	1.661.182.496
Leningen op Afbetaling	566.148.426	567.860.152	0	0	567.860.152
Comfort- en Kaskredieten	73.127.080	73.127.080	0	0	73.127.080
Waarborgkredieten	223.980	223.980	0	0	223.980
Leasingcontracten	134.774.516	134.621.928	0	0	134.621.928
Gestorte cash waarborgen	594.454.232	594.454.232	0	0	594.454.232
Andere leningen en vorderingen	121.026.060	121.026.061	0	0	121.026.061
Effecten	1.647.719.970	1.697.564.461	1.676.741.815	19.155.753	1.666.893
Tegen geamortiseerde kostprijs	1.647.719.970	1.697.564.461	1.676.741.815	19.155.753	1.666.893
Verplichtingen					
Deposito's	17.210.138.934	17.230.921.947	0	15.618.552.265	1.612.369.682
In schuldbewijzen belichaamde schulden	967.945.453	983.592.402	0	0	983.592.402
Achtergestelde verplichtingen	242.011.474	250.243.353	0	0	250.243.353

Voor deposito's tot een jaar wordt de reële waarde verondersteld gelijk te zijn aan de boekwaarde. Voor de overige activa en passiva wordt er een reële waarde bepaald op basis van :

- De evolutie van de risicovrije rentevoet : het gaat erom het verschil te onderzoeken tussen de historische en de huidige rentevoet. Als een risicovrije rente wordt de IRS-rente toegepast op een vergelijkbare kasstroomstructuur.
- De evolutie van marges op activa en passiva : hier onderzoeken we het verschil tussen historische en huidige marges op verschillende producten. De marge wordt berekend als de rentevoet die de klant betaalt, minus de risicovrije rentevoet. Het gewogen gemiddelde van de marges op de productie van de verschillende producten over de afgelopen 12 maanden wordt genomen als de huidige marge.

Om de impact op de reële waarde te verkrijgen, wordt de wijziging in de marge vermenigvuldigd met het uitstaande saldo en verdisconteerd met de risicovrije rentevoet. Dezelfde marge wordt gebruikt voor de resterende looptijd van het krediet / passief en houdt daarom geen rekening met rentewijzigingen.

Zowel in 2019 als in 2018 vonden er geen significante transferts van financiële activa of verplichtingen plaats tussen de verschillende levels.

4.15.2. Waardering van financiële activa en verplichtingen opgenomen aan reële waarde

De onderstaande tabellen geven de classificatie van de reële waarde van de financiële activa en passiva op Niveau 1, 2 en 3 volgens de waarneembaarheid van de gebruikte parameters :

Reële waarde van de financiële activa 2019				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
<i>Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening</i>				
Kredieten	0	0	0	0
TOTAAL	0	0	0	0
<i>Aangehouden voor handelsdoeleinden</i>				
Schuldbewijzen	0	0	0	0
Derivaten	22.882.716	0	22.882.716	0
Andere	0	0	0	0
TOTAAL	22.882.716	0	22.882.716	0
<i>Tegen reële waarde via OCI</i>				
Schuldbewijzen	0	0	0	0
Fondsen	0	0	0	0
Andere	8.705.691	0	0	8.705.691
TOTAAL	8.705.691	0	0	8.705.691
<i>Tegen reële waarde via Winst-en verliesrekening</i>				
Schuldbewijzen	5.429.792	0	0	5.429.792
Fondsen	1.433.285	1.433.285	0	0
Andere	90.000	0	0	90.000
TOTAAL	6.953.077	1.433.285	0	5.519.792
<i>Tegen geamortiseerde kostprijs</i>				
Schuldbewijzen	0	0	0	0
Fondsen	0	0	0	0
Andere	0	0	0	0
TOTAAL	0	0	0	0
<i>Afdekkingsderivaten</i>				
Interest Rate Swaps	22.839.430	0	22.839.430	0
Swaptions	4.031.237	0	4.031.237	0
Caps	1.707.244	0	1.707.244	0
TOTAAL	28.577.911	0	28.577.911	0
<i>Aangehouden voor verkoop</i>				
Terreinen en gebouwen	0	0	0	0
TOTAAL	0	0	0	0

Reële waarde van de financiële verplichtingen 2019				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
<i>Aangehouden voor handelsdoeleinden</i>				
Schuldbewijzen	0	0	0	0
Derivaten	23.908.344	0	23.908.344	0
Andere	0	0	0	0
TOTAAL	23.908.344	0	23.908.344	0
<i>Afdekkingsderivaten</i>				
Interest Rate Swaps	682.810.463	0	682.810.463	0
Swaptions	0	0	0	0
Caps	0	0	0	0
TOTAAL	682.810.463	0	682.810.463	0

Reële waarde van de financiële activa 2018				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
<i>Tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening</i>				
Kredieten	0	0	0	0
TOTAAL	0	0	0	0
<i>Aangehouden voor handelsdoeleinden</i>				
Schuldbewijzen	0	0	0	0
Derivaten	20.583.404	0	20.583.404	0
Andere	0	0	0	0
TOTAAL	20.583.404	0	20.583.404	0
<i>Tegen reële waarde via OCI</i>				
Schuldbewijzen	0	0	0	0
Fondsen	3.519.229	3.519.229	0	0
Andere	8.854.071	0	0	8.854.071
TOTAAL	12.373.300	3.519.229	0	8.854.071
<i>Tegen reële waarde via Winst-en verliesrekening</i>				
Schuldbewijzen	5.219.047	0	0	5.219.047
Fondsen	1.349.954	1.349.954	0	0
Andere	0	0	0	0
TOTAAL	6.569.001	1.349.954	0	5.219.047
<i>Tegen geamortiseerde kostprijs</i>				
Schuldbewijzen	0	0	0	0
Fondsen	0	0	0	0
Andere	0	0	0	0
TOTAAL	0	0	0	0
<i>Afdekkingsderivaten</i>				
Interest Rate Swaps	0	0	0	0
Swaptions	37.189.365	0	37.189.365	0
Caps	0	0	0	0
TOTAAL	37.189.365	0	37.189.365	0
<i>Aangehouden voor verkoop</i>				
Terreinen en gebouwen	0	0	0	0
TOTAAL	0	0	0	0

Reële waarde van de financiële verplichtingen 2018				
	Totaal	Level 1	Level 2	Level 3
<i>Aangehouden voor handelsdoeleinden</i>				
Schuldbewijzen	0	0	0	0
Derivaten	20.146.379	0	20.146.379	0
Andere	0	0	0	0
TOTAAL	20.146.379	0	20.146.379	0
<i>Afdekkingsderivaten</i>				
Interest Rate Swaps	555.456.248	0	555.456.248	0
Swaptions	0	0	0	0
Caps	0	0	0	0
TOTAAL	555.456.248	0	555.456.248	0

Financiële activa en passiva waarvoor geen genoteerde prijs beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van de marktbeoordelingen van gerenommeerde externe financiële tegenpartijen. Deze marktbeoordelingen worden systematisch geïnterpreteerd door de afdeling financiële markten en door de backoffice. Vanwege het ontbreken van een marktprijs worden 2 obligaties gewaardeerd op basis van een modelprijs. Voor deze obligaties worden de kasstromen van obligaties gewaardeerd op basis van de spreiding van de liquide obligaties van dezelfde emittent.

Voor derivaten wordt de marktwaarde als volgt bepaald: sinds 2013 is de waardering van renteswaps gebaseerd op de EONIA-curve. Voor caps en swaptions gebruiken we de marktvolatiliteit van verschillende tegenpartijen. Daarna is de marktwaarde van de optie gebaseerd op de kenmerken van het onderliggende derivaat.

Een gevoeligheidsanalyse van de totale portefeuille wordt maandelijks uitgevoerd. Renterisico en spreadrisico worden gemeten en getoetst aan de limieten die door de Raden van Bestuur worden opgelegd. Renterisico wordt gemeten met behulp van een cumulatief nominaal renteverval. Het spreadrisico wordt berekend op basis van een value-at-risk spread (Spread VaR) met een betrouwbaarheidsinterval van 99,5%, een risicoperiode van 3 maanden en op basis van de historische credit spreads per obligatieklasse over meerdere jaren. Op 31 december 2019 meten we een spread VaR van 20,4 miljoen EUR op de globale portefeuille.

De obligaties onder level 3 zijn, omwille van de aard van de investering, niet onderhevig aan een renterisico en een spreadrisico.

Tenslotte zijn er nog de investeringen in de private equity portefeuille en degenen gecatalogeerd onder reële waarde via OCI ten belope van 8,7 miljoen EUR (level 3) en de investeringen in fondsen ten belope van 1,4 miljoen EUR (Level 1).

Voor de assumpties die gebruikt worden voor de berekeningen van Level 3 werden er in 2019, naast de normale marktwaarde-aanpassingen, geen materiële aanpassingen doorgevoerd.

In 2019 en 2018 vonden er geen significante transferts van financiële activa of verplichtingen plaats tussen de verschillende levels.

De onderstaande tabel toont de evolutie van Niveau 3 in 2019 :

31/12/2019	Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden		Tegen reële waarde via OCI		Tegen reële waarde via Winst-en verliesrekening	
	Schuldbewijzen	Derivaten	Andere	Fondsen	Schuldbewijzen	Fondsen
Openingsbalans	0	0	8.854.071	0	5.219.047	0
Resultaten	0	0	0	0	0	0
<i>via gerealiseerde resultaten</i>	0	0	0	0	0	0
<i>via niet-gerealiseerde resultaten</i>	0	0	-148.380	0	0	0
Aankopen	0	0	0	0	300.745	0
Verkopen	0	0	0	0	0	0
Op eindvervaldag gekomen	0	0	0	0	0	0
Transfers in/uit Level 3	0	0	0	0	0	0
Eindbalans	0	0	8.705.691	0	5.519.792	0

De onderstaande tabel toont de evolutie van Niveau 3 in 2018 :

31/12/2018	Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden		Tegen reële waarde via OCI		Tegen reële waarde via Winst-en verliesrekening	
	Schuldbewijzen	Derivaten	Andere	Fondsen	Schuldbewijzen	Fondsen
Openingsbalans	0	0	0	0	0	0
Resultaten	0	0	0	0	0	0
<i>via gerealiseerde resultaten</i>	0	0	515.000	0	369.125	0
<i>via niet-gerealiseerde resultaten</i>	0	0	-169.570	0	-92.830	0
Aankopen	0	0	938.511	0	0	0
Verkopen	0	0	-1.836.676	0	0	0
Op eindvervaldag gekomen	0	0	0	0	0	0
Transfers in/uit Level 3	0	0	9.406.806	0	4.942.752	0
Eindbalans	0	0	8.854.071	0	5.219.047	0

4.16. Saldering van financiële activa en verplichtingen

Om de risico's bij het aangaan van derivaten te beperken, wordt met elke financiële tegenpartij een ISDA-raamcontract, een Credit Support Annex (CSA) en een Global Master Repurchase Agreement (GMRA) gesloten. Deze contracten bepalen dat in geval van verzuim compensatie kan plaatsvinden op alle rechten en verplichtingen die voortvloeien uit de derivaten die met deze tegenpartij worden verhandeld. Het risico wordt verder beperkt door de contractuele verplichting om een cashwaarborg te bieden in geval van een negatieve netto-marktwaarde van de derivatenportefeuille. Als de netto-marktwaarde positief is, zal dit leiden tot de ontvangst van een cashwaarborg.

Er blijft te allen tijde een restrisico, aangezien in geval van het in gebreke blijven van een tegenpartij waarmee derivaten zijn afgesloten, een nieuwe tegenpartij moet worden gevonden, waardoor de vervangingskosten mogelijk de contante garantie overschrijden.

Om het risico dat gepaard gaat met de handel in derivaten verder te beperken, worden nieuwe transacties afgewikkeld via een centrale tegenpartij (Clearing Member). Het is vooral het tegenpartijrisico dat dus sterk wordt verminderd.

De volgende tabel geeft een overzicht van de financiële activa en passiva waarop een afdwingbaar ISDA-compensatie raamcontract van toepassing is. Dit geldt voor derivaten-transacties en voor overeenkomsten voor de verkoop en retrocessie van effecten. De ISDA-overeenkomst voldoet niet aan de criteria voor de saldering van financiële activa en passiva op de balans, maar laat toe dat alle rechten en verplichtingen jegens een tegenpartij worden afgewikkeld in geval van wanbetaling.

31/12/2019	Bruto bedragen, voor eventuele saldering op de balans	Bedragen effectief gesaldeerd op de balans	Netto bedragen op de balans, inclusief saldering	Saldering onder bepaalde voorwaarden		
				Bedragen die gesaldeerd worden in het kader van een conventie	Verkregen of gegeven garanties, inclusief cash collateral	Netto bedrag, na elk effect van saldering
(in EUR)						
Financiële activa						
Derivaten	51.460.627	0	51.460.627	45.716.382	5.543.297	200.948
Verkoop- en terugkoopovereenkomsten	0	0	0	0	0	0
Totaal actief	51.460.627	0	51.460.627	45.716.382	5.543.297	200.948
Financiële verplichtingen						
Derivaten	706.881.917	0	706.881.917	45.716.383	661.165.534	0
Verkoop- en terugkoopovereenkomsten	4.962.565	0	4.962.565	0	4.962.565	0
Totaal passief	711.844.482	0	711.844.482	45.716.383	666.128.099	0

31/12/2018	Bruto bedragen, voor eventuele saldering op de balans	Bedragen effectief gesaldeerd op de balans	Netto bedragen op de balans, inclusief saldering	Saldering onder bepaalde voorwaarden		
				Bedragen die gesaldeerd worden in het kader van een conventie	Verkregen of gegeven garanties, inclusief cash collateral	Netto bedrag, na elk effect van saldering
(in EUR)						
Financiële activa						
Derivaten	57.772.769	0	57.772.769	37.128.629	20.258.062	386.076
Verkoop- en terugkoopovereenkomsten	0	0	0	0	0	0
Totaal actief	57.772.769	0	57.772.769	37.128.629	20.258.062	386.076
Financiële verplichtingen						
Derivaten	575.803.604	0	575.803.604	37.128.629	538.555.338	119.637
Verkoop- en terugkoopovereenkomsten	6.436.910	0	6.436.910	0	6.507.257	0
Totaal passief	582.240.514	0	582.240.514	37.128.629	545.062.595	49.290

De verkregen en gegeven garanties bestaan volledig uit contante garanties. Het bedrag van de garantie is gereguleerd en is daarom wettelijk afdwingbaar op basis van een CSA-overeenkomst ("Credit Support Annex") die wordt toegevoegd aan de ISDA-overeenkomst.

4.17. Eigen Vermogen

De samenstelling van het eigen vermogen per 31 december 2019 is als volgt :

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Aandelenkapitaal	871.767.914	818.709.492
Herwaarderings-reserve: Wijzigingen in reële waarde van schuldinstrumenten gewaardeerd tegen reële waarde door middel van niet-gerealiseerde resultaten	2.123.414	3.603.753
Actuariële winsten/verliezen bij pensioenplannen	-2.175.144	-529.032
Reserves	320.995.423	279.458.538
Nettowinst van het boekjaar	70.297.576	65.794.729
Minderheidsbelangen	0	0
Totaal eigen vermogen	1.263.009.183	1.167.037.480

Het eigen vermogen is in 2019 sterk gegroeid zowel door een stijging van de nettowinst van +4,5 miljoen EUR als door een sterke toename van de uitstaande coöperatieve aandelen.

De onderstaande tabel toont de evolutie van het kapitaal in 2019 en 2018 :

(in EUR)	2019		2018	
	aantal aandelen	kapitaal	aantal aandelen	kapitaal
Openingsbalans	66.024.959	818.709.492	66.865.616	829.133.638
- aandelen op naam	0	0	0	0
- coöperatieve aandelen	66.024.959	818.709.492	66.865.616	829.133.638
Mutaties	4.278.905	53.058.422	-840.657	-10.424.146
- toe- en uitredingen van coöperatoren	4.278.905	53.058.422	-840.657	-10.424.146
- andere	0	0	0	0
Eindbalans	70.303.864	871.767.914	66.024.959	818.709.492
- aandelen op naam	0	0	0	0
- coöperatieve aandelen	70.303.864	871.767.914	66.024.959	818.709.492

De aandelen hebben een nominale waarde van 12,40 EUR per aandeel ; het kapitaal van Crelan bestaat volledig uit aandelen. Alle aandelen zijn volledig volgestort. De Groep kondigde in de maand juli 2019 aan dat ze het plafond van het inschrijvingsbedrag voor coöperatieve aandelen had verhoogd. Dit komt nu op 5.009,6 EUR voor een maximum aantal van 404 aandelen (vergeleken met respectievelijk 4.005,2 EUR en 323 aandelen daarvoor). Deze verhoging zorgde in de tweede helft van het jaar voor een sterke productie van coöperatief kapitaal. De categorieën coöperanten die het meest hebben bijgedragen aan de verhoging van het uitstaande bedrag waren de bestaande coöperanten, die het aantal aandelen in hun bezit hebben verhoogd van 323 naar 404, en nieuwe coöperanten die rechtstreeks hebben ingeschreven op het maximale aantal aandelen dat kon worden aangehouden.

De verzoeken om terugbetaling die in de loop van het jaar hebben plaatsgevonden, worden pas uitgevoerd na goedkeuring door de jaarlijkse algemene vergadering. Deze verzoeken worden als volgt uitgevoerd :

Datum van aanvraag tot terugbetaling	Datum van terugbetaling
Tussen 01/01 en 30/06 van het jaar X	Na de Algemene Vergadering van jaar X+1
Tussen 01/07 en 31/12 van jaar X	Na de Algemene Vergadering van jaar X+2

Er is slechts één uitzondering op de algemene regel voor de terugbetaling van coöperatieve aandelen : Bij het overlijden van de coöperator of de echtgeno(o)t(e) vindt de terugbetaling van coöperatieve aandelen onmiddellijk plaats met valutadatum 1 januari.

Voor het jaar 2020 verwachten we dat een bedrag van 14.211.850 EUR zal worden terugbetaald aan klanten en na terugbetaling zal worden afgetrokken van het kapitaal.

Voor het jaar 2021 bedraagt het bedrag dat op 31 december 2019 gekend is, 3.706.149 EUR.

Evolutie van de herwaarderingsreserves

De reserves uit herwaardering hebben betrekking op de wijzigingen in reële waarde van schuldinstrumenten gewaardeerd tegen reële waarde door middel van niet gerealiseerde resultaten en op actuariële winsten en verliezen bij pensioenplannen. De andere reserves hebben betrekking op statutaire reserves en ingehouden winsten. De evolutie van de wijzigingen in reële waarde van schuldinstrumenten gewaardeerd tegen reële waarde door middel van niet gerealiseerde resultaten wordt in onderstaande tabel weergegeven :

(in EUR)	Bruto	Uitgestelde belastingen	Totaal
Openingsbalans 01/01/2019	5.102.752	-1.498.999	3.603.753
Herwaardering van de activa	-1.963.614	714.214	-1.249.400
Verkochte en vervallen effecten	-307.919	76.980	-230.939
Aangelegde waardeverminderingen	0	0	0
Reële waarde-afdekking micro hedge	0	0	0
Reële waarde-afdekking macro hedge	0	0	0
Andere	0	0	0
Eindbalans 31/12/2019	2.831.219	-707.805	2.123.414

De Raad van Bestuur zal tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 25 juni 2020 voorstellen dat CrelanCo CV aan de coöperanten 3% zal uitkeren op hun aandeel in het coöperatief kapitaal. Het totale dividend voor het boekjaar 2019 (betaald in 2020) zal dan 24,5 miljoen EUR bedragen (boekjaar 2018 betaald in 2019 : 24,3 miljoen EUR).

4.18. Verzekeringscontracten

Sinds september 2007 verkoopt Crelan Insurance NV uitsluitend risicoverzekeringen van het type "schuldsaldo-verzekering", "tijdelijke overlijdensverzekering" en "financieringssaldo-verzekering".

De doelgroep van een schuldsaldo-verzekering zijn alle mensen of bedrijven die een lening aangaan en deze volledig of gedeeltelijk willen terugbetalen in geval van overlijden (van één) van de leners of bedrijfsleiders (in het geval dat het krediet door een bedrijf is aangegaan).

In geval van overlijden van de verzekerde of het eerste overlijden van twee verzekerden, voorziet de schuldsaldo-verzekering in de betaling van een vast bedrag dat overeenkomt met (een percentage van) de verwachte verandering in het uitstaande saldo van een lening⁷. Bovendien kan de verzekeringnemer ook één of meer aanvullende verzekeringen afsluiten. Deze mogelijke aanvullende verzekeringen dekken het risico van "accidenteel overlijden", "opeenvolgend overlijden" en "arbeidsongeschiktheid".

De doelgroep voor de financieringssaldo-verzekeringen zijn alle mensen of bedrijven die een lening aangaan (lening op afbetaling) en die de volledige aflossing van de lening op afbetaling willen garanderen in geval van overlijden (van één) van de kredietnemers of bedrijfsleiders (in het geval dat de lening is afgesloten door een bedrijf). In geval van overlijden van de verzekerde of het eerste overlijden van de twee verzekerden, voorziet het saldo van de financieringssaldo-verzekering in de betaling van een vast bedrag dat zal worden afgestemd op de som van de terugbetalingen op afbetaling. De hoofdsom daalt elke maand met een maandelijkse betaling.

⁷ Kan ook minder dan 100% van de lening zijn

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de verzekeringsverplichtingen, herverzekeringsactiva, baten en lasten die voortvloeien uit verzekeringscontracten :

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Bruto technische voorzieningen		
Voorziening van de verzekeringscontracten	55.944.596	50.354.756
Voorziening voor schadegevallen	911.970	1.533.432
Aandeel van de herverzekeraar		
Voorziening van de verzekeringscontracten	0	0
Voorziening voor schadegevallen	772.227	1.314.256
Premies		
Brutopremies	31.929.895	28.110.768
Uitgaande herverzekeringspremies	6.685.311	5.816.044
Uitkeringen		
Bruto	8.311.120	6.448.939
Deel van de herverzekeraars	6.726.837	5.060.124

De bruto technische voorzieningen, evenals het aandeel van de herverzekeraar, werden in de balans opgenomen onder de rubriek "Voorzieningen" tot 2018. Dit jaar zijn deze geklasseerd onder "Verplichtingen in verband met groepen activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten".

De onderstaande tabel geeft de wijzigingen weer die zijn aangebracht in de technische voorzieningen tijdens de boekjaren 2019 en 2018 :

(in EUR)	2019		2018	
	Bruto	Herverzekeraar	Bruto	Herverzekeraar
Beginsaldo	51.888.189	1.314.256	47.998.406	1.764.545
Brutopremies	31.938.912	0	28.110.768	0
Afhoudingen op premies	-5.052.632	0	-4.538.727	0
Onttrokken risicopremies	-20.571.265	0	-18.480.579	0
Onttrokken kosten	-1.157.157	0	-1.053.557	0
Toegekende renteopbrengsten	1.245.631	0	1.176.872	0
Uitkeringen (wijziging reserves)	-1.408.465	-542.028	-1.441.004	-450.289
Overige	-26.647	0	116.010	0
Eindsaldo	56.856.566	772.227	51.888.189	1.314.256

De technische voorziening werd per einde 2019 als voldoende ingeschat. Voor de schuldsaldo-verzekering bepalen de Algemene Voorwaarden dat de tarieven (waaronder deze voor de risicopremies, de diverse tariefkosten en de technische interestvoeten) kunnen aangepast worden door de verzekeraar in het kader van een algemene tariefherziening voor de categorie verzekeringen waartoe de overeenkomst behoort of indien de wettelijke of reglementaire verplichtingen dit opleggen.

Deze herziening is mogelijk :

- indien de verzekeraar van mening is dat het saldo van de verzekerde portefeuille in gevaar wordt gebracht door een toename van het risico van de betrokken verzekerde gebeurtenis(sen) bij de bevolking, bij de bevolking van de Belgische verzekeringsmarkt in zijn eigen portefeuille;
- indien zich omstandigheden voordoen die de verzekeraar volgens de wet toelaten om over te gaan tot een tariefaanpassing;
- indien hij kan aantonen dat de kosten voor het beheer van een contract zijn gestegen sinds de datum waarop het contract werd ondertekend ;

- indien de toegepaste rente niet langer marktconform is.

Dit betekent dat in geval van ontoereikendheid van de voorzieningen om toekomstige contractuele kasstromen te dekken, de onderneming de mogelijkheid heeft om een tariefherziening uit te voeren.

Ter herinnering, in geval van een positief advies van de autoriteiten (ECB, NBB, enz.) over de transactie tussen AXA en Crelan, zullen de verzekeringsactiviteiten van de Groep Crelan worden verkocht aan AXA en daardoor zullen ze de consolidatiekring van de Groep Crelan verlaten.

4.19. Bezwaarde activa

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de bezwaarde en niet-bezwaarde activa in 2019 en 2018 :

31/12/2019 (in EUR)	Boekwaarde van de bezwaarde activa	Boekwaarde van de niet- bezwaarde activa
Geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken	172.478.517	1.704.239.329
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening	0	6.953.077
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde via de niet-gerealiseerde resultaten (FVOCI)	0	8.705.691
Financiële activa gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	817.876.197	18.052.085.329
Andere activa	7.346.645	825.856.479
Totaal Activa	997.701.359	20.597.839.905

31/12/2018 (in EUR)	Boekwaarde van de bezwaarde activa	Boekwaarde van de niet- bezwaarde activa
Geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken	162.873.940	1.289.628.495
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening	0	0
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde via de niet-gerealiseerde resultaten (FVOCI)	0	0
Financiële activa gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	674.536.202	17.574.911.769
Andere activa	0	688.242.996
Totaal Activa	837.410.142	19.552.783.260

Eind 2019 werd 3,94% van de totale activa als bezwaard beschouwd (2018 : 4,11%). Deze activa kunnen niet onmiddellijk gebruikt worden door de Groep om toekomstige financiering te ondersteunen. De voornaamste bezwaarde activa binnen de Groep hebben in 2019 betrekking op :

- De monetaire reserve geplaatst bij de Nationale Bank van België (172,5 miljoen EUR)
- Effecten die als onderpand dienen in terugkoop-overeenkomsten opgenomen aan marktwaaarde (5 miljoen EUR)
- Effecten die als onderpand geplaatst werden bij de Nationale Bank van België, in het kader van het betalingsverkeer (32,4 miljoen EUR)
- Gestorte cash collaterals in het kader van de "credit support annexe" (CSA) van de ISDA documentatie op derivaten (785,5 miljoen EUR)

Geen enkel ontvangen onderpand binnen de Groep is bezwaard of beschikbaar voor bezwaring.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de bezwaarde activa en bijhorende verplichtingen :

31/12/2019	Verbonden verplichtingen of voorwaardelijke verplichtingen	Bezwaarde activa en bezwaarde ontvangen onderpand
(in EUR)		
Derivaten	706.718.807	785.458.646
Deposito's	0	0
In schuldbewijzen belichaamde schulden	0	0
Andere financiële verplichtingen	0	0
Terugkoop overeenkomsten	4.962.565	4.254.032
Andere (voorwaardelijke) verplichtingen	197.756.332	207.988.680
Totaal	909.437.704	997.701.358

31/12/2018	Verbonden verplichtingen of voorwaardelijke verplichtingen	Bezwaarde activa en bezwaarde ontvangen onderpand
(in EUR)		
Derivaten	575.602.626	636.349.062
Deposito's	0	0
In schuldbewijzen belichaamde schulden	0	0
Andere financiële verplichtingen	0	0
Terugkoop overeenkomsten	6.436.910	5.601.390
Andere (voorwaardelijke) verplichtingen	181.719.129	195.459.690
Totaal	763.758.665	837.410.142

De andere verplichtingen zijn niet opgenomen in de balans, aangezien het gaat om voorwaardelijke verplichtingen met betrekking tot monetaire reserves en effecten als onderpand bij de Nationale Bank van België.

5. Toelichting op de resultatenrekening

5.1. Rentebaten en rentelasten

De uitsplitsing van rentebaten en -lasten per 31 december 2019 wordt in onderstaande tabel weergegeven :

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Rentebaten		
Rentebaten die zijn berekend met behulp van de effectieve-rentemethode	327.427.786	327.913.529
<i>Leningen en vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs</i>	401.264.602	407.861.662
<i>Effecten gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs</i>	15.303.621	21.023.776
<i>Derivaten gebruikt ter afdekking - Lasten</i>	-100.499.958	-115.108.948
<i>Derivaten gebruikt ter afdekking - Baten</i>	11.359.521	14.137.039
Andere rente en soortgelijke inkomsten	2.879.179	2.928.653
<i>Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden</i>	2.382.500	2.410.099
<i>Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening</i>	449.736	464.884
<i>Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde via de niet-gerealiseerde resultaten (FVOCI)</i>	0	0
<i>Andere</i>	46.943	53.670
Totaal rentebaten	330.306.965	330.842.182
Rentelasten		
<i>Financiële verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden</i>	1.919.570	1.940.494
<i>Deposito's</i>	26.468.364	30.504.369
<i>In schuldbewijzen belichaamde schulden met inbegrip van obligaties</i>	9.834.285	14.613.068
<i>Achtergestelde verplichtingen</i>	8.372.201	11.014.938
<i>Interestkosten op financieel actief</i>	8.829.976	7.272.522
<i>Andere</i>	245.756	0
Totaal rentelasten	55.670.152	65.345.391
Nettorentebaten	274.636.813	265.496.791

Het jaar 2019 was moeilijk voor de banksector. De rentemarge werd sterk beïnvloed door de aanzienlijke daling van de rente die eind 2018 begon, in augustus 2019 een historisch dieptepunt bereikte en tegen eind 2019 licht verbeterde.

In deze moeilijke context is de Groep er niettemin in geslaagd om de daling van de rentevoeten aan te grijpen om de rentelasten te verminderen en in 2019 een netto-interestopbrengst van 274,6 miljoen EUR te genereren (2018: 265,5 miljoen EUR). De stijging van deze laatste is, op geconsolideerd niveau, inderdaad toe te schrijven aan een daling van de lasten die groter was dan de daling van de inkomsten (-24,2 miljoen EUR tegenover -15,1 miljoen EUR). De dochteronderneming Europabank NV zelf is erin geslaagd om in 2019 een groei van haar rente-inkomsten te genereren. De niche waarin de dochteronderneming actief is, stelt haar in staat om een rentemarge te behouden die haar rente-inkomsten bijna immuun maakt voor de huidige marktomstandigheden.

Uit bovenstaande tabel blijkt duidelijk dat geen enkel compartiment door de daling van de tarieven gespaard is gebleven. De daling van de tegen geamortiseerde kostprijs gewaardeerde effecten houdt rechtstreeks verband met de vermindering van de portefeuille. De Groep heeft in 2019 ook minder swaps vroegtijdig beëindigd, waardoor deze kosten ten opzichte van het voorgaande jaar lager uitvallen (-4,4 miljoen EUR ten opzichte van 2018 – die opgenomen onder de lijn "Derivaten gebruikt ter afdekking").

Andere elementen verklaren ook dit positieve resultaat :

- Historisch hoge marges aan het einde van het jaar voor hypothecaire leningen;
- De positieve effecten van Tiering verminderen de druk op de bankdeposito's bij de Nationale Bank.

5.2. Baten en lasten uit provisies en vergoedingen

De netto-inkomsten uit commissies en provisies waren op 31 december 2019 als volgt :

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Effecten		
- uitgiften	16.887.327	15.608.467
- aan- en verkooporders	3.284.250	4.651.474
- overige	20.636	215.942
Trust- en zaakwaarnemende activiteiten		
- vermogensbeheer	464.886	534.046
- bewaring	1.026.149	1.222.265
Verplichtingen uit hoofde van leningen	690.935	660.305
Betalingsdiensten	36.453.023	38.580.190
Ontvangen Beheerscommissies	32.048.658	28.886.509
Commissielonen ontvangen van verzekeringsmaatschappijen	4.844.225	6.967.498
Overige financiële diensten	3.599.044	3.667.300
Totale baten uit provisies en vergoedingen	99.319.133	100.993.996
Commissies betaald aan tussenpersonen (acquisitiekosten)	99.642.641	93.129.667
<i>waarvan commissies op kredieten en deposito's</i>	<i>57.903.170</i>	<i>55.215.764</i>
Clearing en afwikkeling	0	0
Overige financiële diensten	273.499	791.403
Totale lasten in verband met provisies en vergoedingen	99.916.140	93.921.070
Nettobaten uit provisies en vergoedingen	-597.007	7.072.926

De netto baten uit provisies en vergoedingen daalden sterk ten opzichte van 2018. Dit wordt enerzijds verklaard door een lichte daling van de baten uit provisies en vergoedingen (-1,6 miljoen EUR) ; en anderzijds door de verhoging van de daaraan verbonden kosten (+6 miljoen EUR).

De goede resultaten in de ontvangen beheercommissies (+3,2 miljoen EUR) werden echter ongedaan gemaakt door scherpe dalingen in betalingsdiensten (-2,1 miljoen EUR), ontvangen commissielonen van verzekeringsmaatschappijen (-2,1 miljoen EUR) en aan- en verkooporders voor effecten (-1,4 miljoen EUR). We zullen hieronder de redenen achter deze dalingen nader toelichten.

Voor betalingsdiensten wordt de daling verklaard door een prijsaanpassing begin 2019 en die een bijkomend voordeel toekend aan de coöperanten. De beslissing om de coöperanten een extra voordeel toe te kennen maakt deel uit van de strategie van de bank om hen een gedifferentieerde dienstverlening aan te bieden. Bovendien is de Groep van mening dat dit soort voordeel ook een stimulans is voor de klanten om te investeren in het kapitaal van de bank en zo bij te dragen aan de verbetering van de kapitaalbasis van de bank.

Voor de commissielonen ontvangen van verzekeringsmaatschappijen (na aftrek van commissies binnen de Groep) daalden de commissielonen ontvangen door Crelan Insurance NV tussen 2018 en 2019 met -1,7 miljoen EUR, wat leidde tot een daling op geconsolideerd niveau van -1,2 miljoen EUR.

Na de overname van Fidea door de Baloise Groep heeft Crelan besloten de samenwerking met deze te beëindigen zoals toegestaan in de overeenkomst tussen beide Groepen. Dit leidde tot een vermindering van de verkoop van Fidea producten die de cijfers vanaf het tweede kwartaal van 2019 heeft beïnvloed.

De toename van de commissies betaald aan tussenpersonen is onder andere gerelateerd aan de productie van 53 miljoen EUR coöperatief kapitaal. Ook is er een toename van ongeveer +2,5 miljoen EUR aan commissies op leningen en deposito's, die 57,9 miljoen EUR in 2019 bedragen (2018: 55,2 miljoen EUR).

5.3. Dividenden

Onderstaande tabel detailleert de ontvangen dividenden in de loop van 2019 en 2018 :

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden	0	0
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde via de niet-gerealiseerde resultaten (FVOCI)	1.207.908	441.346
Totaal dividenden	1.207.908	441.346

De dividenden namen aanzienlijk toe na de boeking van een uitzonderlijk dividend van 0,68 miljoen EUR van een participatie in VISA België.

5.4. Gerealiseerde winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd in de winst- en verliesrekening

De onderstaande tabel geeft de samenstelling weer van de gerealiseerde winsten en verliezen op financiële activa en passiva die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd via de resultatenrekening op 31 december 2019 :

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Gerealiseerde winsten		
Financiële activa/passiva gewaardeerd tegen reële waarde via de niet-gerealiseerde resultaten (FVOCI)	2.366.733	528.585
Financiële activa/passiva gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs		
Schuldbewijzen	1.568.458	1.216.563
Leningen en vorderingen	903.086	1.189.487
Totaal gerealiseerde winsten	4.838.277	2.934.635
Gerealiseerde verliezen		
Financiële activa/passiva gewaardeerd tegen reële waarde via de niet-gerealiseerde resultaten (FVOCI)	0	0
Financiële activa/passiva gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs		
Schuldbewijzen	41.631	47.765
Leningen en vorderingen	0	0
Totaal gerealiseerde verliezen	41.631	47.765
Totaal	4.796.646	2.886.870

De waargenomen verbetering heeft betrekking op de bonussen gekoppeld aan transacties die door Crelan in haar portefeuille zijn uitgevoerd. De Groep boekte ook een meerwaarde van 1,7 miljoen EUR op een belang in een private equity-fonds.

De gerealiseerde winsten op leningen en vorderingen hebben betrekking op de opbrengst van de verkoop van de afgeschreven kredietdossiers aan een incassobureau.

5.5. Winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden per 31 december 2019.

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Rente-instrumenten	-1.461.377	-246.949
Valutahandel	0	0
Totaal	-1.461.377	-246.949

Zoals eerder uitgelegd, houdt de Groep geen activa of passiva aan voor handelsdoeleinden. De enige activa die voor dit doel worden aangehouden, hebben betrekking op derivaten die voortvloeien uit de acquisitie van Centea maar die niet als zodanig konden worden gedocumenteerd.

5.6. Winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening

(in EUR)	31/12/2019		31/12/2018	
	van de periode	cumulatief	van de periode	cumulatief
Waardeveranderingen				
Totaal	506.192	0	325.122	0
ten gevolge van:	0	0	0	0
- marktrisico	506.192	0	325.122	0
- kredietrisico	0	0	0	0
Waardeveranderingen gerelateerd aan kredietderivaten	0	0	0	0

Sinds de invoering van IFRS 9 worden enkele fondsen (vastgoedcertificaten) en beveks (Crelan fund) geklasseerd als financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met waardering via winst- en verliesrekening. Het Crelan Fund werd 83.330 EUR hoger gewaardeerd dan op het einde van 2018.

In het totale bedrag voor de periode is 53.537 EUR toegewezen aan het bij Crelan Insurance NV geboekte Econostocks-fonds.

5.7. Winsten en verliezen op het niet langer opnemen van andere dan voor verkoop aangehouden activa

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de gerealiseerde winsten en verliezen bij het niet langer opnemen van activa die niet voor verkoop zijn bestemd :

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Winsten		
Materiële vaste activa	12.968	31.079
Verliezen		
Materiële vaste activa	25.639	56.407
Totaal winsten en verliezen	-12.671	-25.328

Het verlies van 2018 heeft betrekking op de verkoop van een gebouw bij Europabank NV en op de verkoop van rollend materieel. Het opgenomen verlies voor dit jaar heeft eveneens betrekking op transacties die plaatsvonden in de dochteronderneming Europabank NV en blijft verwaarloosbaar.

5.8. Andere exploitatiebaten en -lasten

De exploitatiebaten en -lasten kunnen als volgt per 31 december 2019 gedetailleerd worden :

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Gerecupereerde kosten m.b.t. kredieten	10.612.716	9.623.450
Bijdragen m.b.t. deposito's	3.974.553	3.815.263
Nettopremies op verzekeringscontracten	25.266.650	22.294.724
Ontvangen commissies bij de verzekeringsmaatschappij	218.921	113.134
Recuperaties op afgeschreven vorderingen	4.840.813	4.062.933
Andere exploitatiebaten	9.624.183	7.446.570
Totaal andere exploitatiebaten	54.537.836	47.356.074
Andere exploitatielasten	157.536	0
Totaal andere exploitatielasten	157.536	0
Totaal andere netto-exploitatiebaten	54.380.300	47.356.074

Van de stijging van +8,97 miljoen EUR heeft +3 miljoen EUR betrekking op de toename van de ontvangen netto premies voor verzekeringen.

De recuperatie op dubieuze debiteuren brengt +0,79 miljoen EUR op ten opzichte van vorig jaar. Dit resultaat is voornamelijk toe te schrijven aan Europabank NV, die in de loop van het jaar +0,6 miljoen EUR wist te recupereren.

De andere exploitatiebaten stegen hoofdzakelijk door een recuperatie met betrekking tot de CEO fraude van 2016 (+2,14 miljoen EUR).

Vorig jaar werden de recuperaties op afgeschreven vorderingen voornamelijk opgenomen op de lijn "Gerecupereerde kosten m.b.t. kredieten". Voor de duidelijkheid hebben we ze overgedragen naar een aparte lijn "Recuperaties op afgeschreven vorderingen". Ook de andere exploitatiebaten werden enigszins beïnvloed door deze nieuwe presentatie.

5.9. Administratiekosten

5.9.1. Personeelskosten

Eind december 2019 had de Groep 2.772 medewerkers in dienst tegenover 2.873 eind 2018.

Ondanks de vermindering van het aantal FTE's, stegen de personeelskosten licht in 2019. Deze stijging is grotendeels te wijten aan loonsverhogingen die hebben plaatsgevonden bij Crelan en Europabank NV; Crelan Insurance NV heeft een lichte daling van zijn personeelskosten ervaren.

De totale personeelskosten kunnen als volgt uitgesplitst worden :

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Bezoldigingen	66.314.640	63.978.885
Sociale lasten	17.191.182	17.584.582
Premies voor bovenwettelijke verzekeringen	6.396.322	5.803.848
Rust- en overlevingspensioenen en soortgelijke uitgaven	229.146	275.014
Andere	3.135.071	2.999.925
Totaal personeelskosten	93.266.361	90.642.254

5.9.2. Algemene en administratieve uitgaven

De algemene en administratieve uitgaven kunnen als volgt gedetailleerd worden :

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Marketingkosten	8.333.754	8.576.017
Honoraria	7.589.543	7.994.847
IT-uitgaven	38.737.839	31.460.735
Huurgelden	1.370.666	2.886.029
Bedrijfsbelastingen	23.679.073	22.871.240
Depositobescherming en resolutiefonds	16.708.650	16.748.720
Andere	50.431.110	41.966.240
Totaal	146.850.635	132.503.828

Twee posten in het bijzonder hebben bijgedragen tot de sterke stijging van de administratieve kosten (+14 miljoen EUR).

Naar aanleiding van het besluit van de Crelan-Groep om de bankactiviteiten van AXA (AXA Bank België - ABB) over te nemen, heeft de Groep een aantal administratieve stappen ondernomen om de transactie aan de verschillende toezichthoudende autoriteiten voor te leggen. Daarnaast zijn er al verschillende studies uitgevoerd om de strategie van de toekomstige Groep te bepalen in het geval van een positieve beslissing over de fusie. In deze context boekte Crelan 6,7 miljoen EUR aan uitzonderlijke kosten in verband met het project. Deze werden uitgesplitst in andere administratieve kosten. Gezien het uitzonderlijke karakter en het bedrag van deze kosten, wordt het eindresultaat van de Groep er aanzienlijk door beïnvloed⁸.

Bovenop deze andere kosten zijn de IT-kosten tussen 2018 en 2019 met +7,3 miljoen EUR gestegen op niveau van Crelan (een stijging van 23%). De stijging van de kosten in verband met de verschillende projecten heeft geleid tot een stijging van de uitgaven met +2 miljoen EUR tussen de twee boekjaren. Het overige deel van de stijging is voornamelijk het gevolg van extra kosten voor externe ondersteuning omdat het in een competitieve arbeidsmarkt moeilijk is om bekwame IT'ers aan te trekken.

5.10. Bijzondere waardeverminderingen

De bijzondere waardeverminderingen kunnen per 31 december 2019 als volgt gedetailleerd worden :

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Bijzondere waardeverminderingen op financiële activa:	0	0
- schuldbewijzen gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening	0	0
- schuldbewijzen gewaardeerd tegen reële waarde via de niet-gerealiseerde resultaten (FVOCI)	0	0
- schuldbewijzen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	5.880	-29.760
- leningen en vorderingen	1.219.229	-5.629.812
Bijzondere waardeverminderingen op niet-financiële activa:	0	0
- materiële vaste activa	0	0
- vastgoedbeleggingen	0	0
- immateriële activa	0	0
- andere	0	0
Totaal	1.225.109	-5.659.572

⁸ Deze kosten bedroegen respectievelijk 8,4% en 11% van het bedrijfsresultaat en het eindresultaat. De Cost Income Ratio van de Groep zou anders 74,2% bedragen hebben.

Met de invoering van IFRS 9 worden waardeverminderingen niet alleen bepaald volgens een nieuw impairment-model maar worden ook waardeverminderingen geboekt op nieuwe types vorderingen. Meer bepaald gaat het over tegoeden op kredietinstellingen, titels uit de beleggingsportefeuille en buitenbalansverplichtingen (toegestane kredietlijnen en goedgekeurde aanvragen). De impact op het resultaat van deze bijkomende producten is echter zeer beperkt. Er werden in 2019 geen waardeverminderingen geboekt op niet-financiële vaste activa, zoals materiële en immateriële vaste activa.

Tijdens het boekjaar 2019 heeft de Groep terugnames van waardeverminderingen doorgevoerd voor een geconsolideerd bedrag van 1,2 miljoen EUR. Crelan SA heeft waardeverminderingen teruggenomen voor 8,9 miljoen EUR (in vergelijking met een terugname van 1,6 miljoen EUR in 2018), terwijl Europabank haar toewijzingen heeft verhoogd met 7,7 miljoen EUR (in vergelijking met 7,2 miljoen EUR in 2018).

Voor de evolutie van de waardeverminderingen wordt verwezen naar 7.2.1

Voor meer informatie over de waardevermindering van financiële activa verwijzen we naar toelichting 4.3. en 4.4.

5.11. Winstbelastingen

De onderstaande tabel geeft een uitsplitsing van de actuele en uitgestelde belastingen :

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Actuele belastingen	13.705.566	13.950.106
Uitgestelde belastingen	2.133.562	5.114.503
Totaal winstbelastingen	15.839.128	19.064.609

Voor meer informatie met betrekking tot de uitgestelde belastingen opgenomen in resultaat, verwijzen wij naar toelichting 4.7.

De belastbare winst omvat uitgaven die niet fiscaal aftrekbaar zijn, evenals winsten die niet aan winstbelastingen zijn onderworpen.

De volgende tabel illustreert het verband tussen wettelijke en effectieve winstbelastingen :

(in EUR)	31/12/2019		31/12/2018	
	Belastingvoet	Belastinglast	Belastingvoet	Belastinglast
Winst voor belastingen		86.136.701		84.859.338
Wettelijk belastingtarief	29,58%	25.479.236	29,58%	25.101.392
Fiscale gevolgen van belastingtarieven in andere belastingjurisdicties	0,00%	0	0,00%	0
Fiscale gevolgen van de notionele intrestaftrek	-0,19%	-166.623	-0,77%	-657.208
Fiscale gevolgen van niet-belastbare baten	-7,97%	-6.863.249	-8,00%	-6.788.962
Fiscale gevolgen van lasten die niet fiscaal aftrekbaar zijn	1,12%	969.028	1,61%	1.366.694
Fiscale gevolgen van het gebruik van voorheen niet-opgenomen belastingvorderingen	-8,04%	-6.928.277	-10,43%	-8.846.935
Fiscale gevolgen van de bewegingen van voorzieningen of reserves	-3,65%	-3.141.274	-1,03%	-877.579
Boekhoudkundige eliminaties	8,66%	7.461.093	11,12%	9.435.453
Aanpassing belastingtarief van 29,58 % naar 25 %	-1,57%	-400.671	0,00%	0
Afzonderlijk belaste meerwaarden	0,00%	0	0,00%	0
Andere	-0,66%	-570.135	0,39%	331.754
Effectieve belastinglast van het boekjaar	18,39%	15.839.128,00	22,47%	19.064.609

Het belastingtarief is gebaseerd op het Belgische wettelijke belastingtarief van 29,58%, bestaande uit een nominaal tarief van 29% plus een bijkomende crisisbijdrage van 2%. Het effectieve belastingtarief bedraagt 18,39%, wat een daling betekent ten opzichte van vorig jaar.

Deze daling van het effectieve belastingtarief is voornamelijk het gevolg van de terugname van belaste voorzieningen (zie lijn Fiscale gevolgen van de bewegingen van voorzieningen of reserves).

Ontvangen dividenden konden volledig worden afgetrokken van het resultaat van het jaar en een deel van de stock aan Definitief Belaste Inkomsten kon ook worden toegewezen (zie lijn Fiscale gevolgen van het gebruik van voorheen niet-opgenomen belastingvorderingen).

5.12. Vergoeding van de commissaris

In de onderstaande tabel worden de vergoedingen voor het college van commissarissen van de Groep voor het boekjaar weergegeven :

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
1. Bezoldiging van de commissaris(sen)	359.014	381.522
2. Bezoldiging voor uitzonderlijke werkzaamheden of bijzondere opdrachten uitgevoerd binnen de vennootschap door de commissaris(sen)	44.030	276.879
a. Andere controleopdrachten	5.055	15.100
b. Belastingadviesopdrachten	0	23.765
c. Andere opdrachten buiten de revisorale opdrachten	38.975	238.014
3. Bezoldiging voor uitzonderlijke werkzaamheden of bijzondere opdrachten uitgevoerd binnen de vennootschap door personen met wie de commissaris(sen) verbonden is (zijn)	470.380	0
a. Andere controleopdrachten	0	0
b. Belastingadviesopdrachten	84.133	0
c. Andere opdrachten buiten de revisorale opdrachten	386.247	0
Totaal erelonen betaald aan de revisoren	873.424	658.401

De door Ernst & Young verleende diensten werden goedgekeurd door het Audit Comité.

5.13. Informatieverschaffing over verbonden partijen

De met de Groep verbonden partijen wijzen de leden van de Raad van Bestuur (inclusief de leden van het Directiecomité) en de met de Groep verbonden ondernemingen aan. Sinds de overname van de aandelen door de Belgische aandeelhouders in 2015 (zie toelichting 2.4.), zijn er geen bedrijven meer verbonden aan de Groep.

Per eind 2019 heeft Crelan een uitstaand bedrag van 2,9 miljoen EUR leningen en vorderingen aan leden van de Raad van Bestuur en het Directiecomité gegarandeerd door 1,2 miljoen EUR leningsverplichtingen, financiële garanties en overige gedane toezeggingen. Alle transacties met verbonden partijen gebeurden aan marktconforme voorwaarden.

Aan de leden van de Raad van Bestuur werden volgende vergoedingen uitbetaald in 2019 en 2018 :

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Korte termijn personeelsbeloningen	3.683.683	3.557.874
Vergoedingen na uitdiensttredingen	886.474	983.636
Andere langetermijn personeelsbeloningen	0	0
Ontslagvergoedingen	0	0
Op aandelen gebaseerde betalingen	0	0
Totaal	4.570.157	4.541.510

Het remuneratiebeleid gebeurt conform de voorschriften van de NBB.

6. Toelichting op de buiten balans

De onderstaande tabel geeft details over de verplichtingen buiten de balans van de Groep per 31 december 2019 :

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Verplichtingen uit hoofde van leningen		
- toegekend	1.015.411.473	1.030.109.123
- ontvangen	35.000.000	35.000.000
Financiële garanties		
- toegekend	43.633.516	41.722.627
- ontvangen	358.553.013	371.141.280
Collateral		
- toegekend	859.310.855	710.259.026
- ontvangen	18.990.311.404	18.145.267.077
Verplichtingen uit financiële lease-overeenkomsten		
- ten aanzien van een andere tegenpartij	4.350.838	5.855.068
- vanwege een andere tegenpartij	17.460.013	13.736.490

De toegekende verplichtingen uit hoofde van leningen hebben betrekking op kredietlijnen verstrekt aan klanten, die (nog) niet zijn opgenomen. De ontvangen verplichtingen uit hoofde van leningen zijn de (nog) niet opgenomen kredietlijnen die de Groep aanhoudt ten opzichte van andere financiële tegenpartijen en waarop beroep kan gedaan worden in het kader van een tekort aan liquiditeiten.

De ontvangen financiële garanties en ontvangen zekerheden dienen als garanties voor klantverbintenissen in het kader van de toekenning van kredieten. Het grootste deel betreft de ontvangen hypotheek. De toegewezen garantie bestaat hoofdzakelijk uit borgsommen die zijn betaald onder de "Credit Support Annex" (CSA) van de ISDA-documentatie over derivaten (zie toelichting 4.4.).

Verplichtingen tot enige andere tegenpartij in het kader van financiële leasing hebben betrekking op aankoopverplichtingen aan leveranciers. De verplichtingen van een andere tegenpartij in het kader van financiële lease hebben betrekking op aankoopopties voor klanten.

7. Risicobeheer

De Groep Crelan is onderhevig aan verschillende risico's, met name het kredietrisico, het operationeel risico, het marktrisico en het liquiditeitsrisico. Marktrisico omvat het renterisico, het spread risico en het valutarisico.

De risicobeheerprocedures van de Groep zijn erop gericht deze risico's te identificeren, te meten en te sturen.

In dit hoofdstuk volgt een bespreking van de risicobeheerorganisatie en de diverse soorten risico's waaraan de Groep onderhevig is.

7.1. Algemene organisatie binnen de Groep

In het algemeen beheren de verschillende "business lines" binnen de bank zelf hun risico's. Het Risk Management vormt de tweedelijnsverdediging van de bank. De rol van Risk Management is om er op toe te zien dat de identificatie, meting en sturing van de risico's correct verloopt.

Het Risk Management beoefent zijn activiteiten op een onafhankelijke wijze en rapporteert rechtstreeks aan de Chief Risk Officer (CRO) die zetelt in het directiecomité.

De voornaamste activiteiten van het Risk Management bestaan uit :

- Het berekenen en opvolgen van de solvabiliteitsratio's (Eigen vermogen en RWA)
- Het opstellen van een Capital Planning
- Het definiëren van een Risk strategie
- Het opstellen van bepaalde officiële rapporteringen (ICAAP, COREP, ILAAP, Recovery Plan, RACI...)
- Het uitvoeren en berekenen van de impact van bepaalde stress testen
- De ontwikkeling en de interne validatie van kredietscoringsmodellen, met inbegrip van de modellen die ontwikkeld werden in het kader van IFRS 9
- Adviesverlening met betrekking tot kredietaanvragen waarvan de beslissing onder de verantwoordelijkheid van het directiecomité valt
- Het opvolgen van evoluties op het vlak van het kredietrisico, het financieel risico en het operationeel risico aan de hand van interne boordtabellen
- De implementatie van de Solvency II-vereisten binnen Crelan Insurance NV.

7.1.1. De risicocomités

Reeds vele jaren beschikt het Risk Management over verschillende risicocomités :

Het Comité Coméri behandelt de interne modellen die worden gebruikt in de operationele besluitvormingsprocessen en bij de berekening van de kapitaalvereisten. Alle aspecten van modellering en validatie worden in dit comité voorgelegd en beslist.

Het comité CredRisk behandelt het kredietrisico en houdt zich vooral bezig met de kredietacceptatiepolitiek van de bank, het opvolgen van verbeteringen inzake risicobeheer, boordtabellen en de implementatie van de limieten.

Het FinRisk comité behandelt het financiële risico van de bank, het renterisico en liquiditeitsrisico. Het zorgt ook voor de implementatie van bepaalde financiële limieten. Zij valideert eveneens de financiële politiek en de methodologische keuzes die door de business lines worden voorgesteld.

Het OpRisk comité behandelt de operationele risico's en de permanente controle. Zij volgt de evolutie op van incidenten en valideert de politiek inzake operationele risico's.

Het IT Risk comité houdt zich bezig met de veiligheid van de informatica systemen.

Het FilRisk comité volgt de risico's op met betrekking tot dochtermaatschappij Europabank NV.

In 2015 werd in het kader van de nieuwe bankenwet het Risico comité opgericht. Dit comité is samengesteld uit 4 leden van de Raad van Bestuur, waarvan 2 onafhankelijke bestuurders. Haar rol en verantwoordelijkheden werden beschreven in een charter.

7.1.2. Bazel

De bank heeft een reeks maatregelen omtrent risicobeheer ontwikkeld en geïmplementeerd die conform zijn aan de Internal Ratings Based (IRB)-regelgeving met betrekking tot het eigen vermogen. Hierbij wordt een rating toegewezen aan elke schuldenaar en aan elke transactie. Deze parameters worden gebruikt om de ICAAP-eisen te meten in functie van de risico's aan welke de bank is onderworpen, dit zowel onder normale omstandigheden als in economische ongunstige periodes (stress).

Dit rating-systeem wordt eveneens gebruikt voor het beheren van het operationeel risico van kredieten en voor het implementeren van de huidige politiek met betrekking tot het kredietrisico.

De resultaten van het rating-systeem worden regelmatig gecontroleerd en één keer per jaar gevalideerd.

De volgende tabel geeft een historisch overzicht van de rapporteringsmethode met betrekking tot de Bazel-normen voor elke entiteit binnen de Groep Crelan :

Roll-out Basel III pillar 1	2010	2011	2012	2013	2014 ⁽³⁾	2016 ⁽⁴⁾ -2019
IRB Advanced approach		Landbouwkrediet ⁽¹⁾	Landbouwkrediet	Crelan ⁽²⁾	Crelan ⁽²⁾	Crelan ⁽²⁾
Standardised approach	Landbouwkrediet					
	Centea	Centea	Centea			
	Keytrade	Keytrade	Keytrade	Keytrade	Keytrade	
	Europabank	Europabank	Europabank	Europabank	Europabank	Europabank

(1) Sedert 31/12/2011

(2) Kredietomloop ex-Centea blijft in de Standaard Benadering

(3) Rapportering volgens de CRD IV (Basel III normen)

(4) Verkoop Keytrade

7.2. Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico dat een van de partijen bij een transactie in gebreke blijft voordat de definitieve afwikkeling van de met de transactie samenhangende kasstromen heeft plaatsgevonden. De Groep is onderhevig aan kredietrisico ten gevolge van het toestaan van leningen en voorschotten en het aanhouden van een beleggingsportefeuille. De voornaamste oorzaak van dit type risico is het uitblijven van betaling door de tegenpartij.

Het kredietrisico is veruit het voornaamste risico waaraan de Groep is blootgesteld en wordt binnen elke entiteit nauw opgevolgd door het bevoegde comité (cf. 7.1.1. De risicocomités). Bovendien wordt het kredietrisico elk kwartaal in detail gerapporteerd. Via de CRO van Crelan NV worden de verslagen van deze laatste voorgelegd en besproken op het Directiecomité.

In deze sectie wordt uitsluitend het kredietrisico op de leningen en vorderingen en de beleggingsportefeuille besproken. Voor informatie met betrekking tot het kredietrisico van de herverzekeringsactiva verwijzen wij naar nota 7.6.3.

7.2.1. Het beheersen van het kredietrisico

7.2.1.1. Leningen en vorderingen

Het kredietrisico ten gevolge van het toestaan van leningen en voorschotten, wordt door elke entiteit van de Groep actief beheerd, gebruik makend van informatiesystemen, aangepast aan de entiteit, en waarderingsmethoden van de tegenpartijen. Vooraleer een krediet wordt toegestaan, wordt de aanvraag onderworpen aan een diepgaand onderzoek van de tegenpartij, het te financieren project en de structuur van de opgezette transactie. De analyse gebeurt aan de hand van een formeel vastgelegd beslissingssysteem. De kredietbeslissing wordt ten slotte genomen door de bevoegde personen of het bevoegde niveau binnen de business lines.

Jaarlijks investeert de Groep in de informatisering van real-time kwaliteitsgegevens komende van interne en externe gegevensbronnen voor de opvolging van de kredieten. Deze informatie ligt aan de basis voor de opmaak van de boordtabellen ter opvolging van de kredietactiviteit, alsook voor de allocatie aan de diverse risico-opvolgingssystemen.

Het kredietrisico wordt binnen de Groep op verschillende manieren beheerd. Elke operationele entiteit is verantwoordelijk voor het toekennen van ratings en de opvolging van het kredietrisico van haar eigen cliënteel. De verschillende entiteiten van de Groep opereren dan ook in volledig verschillende segmenten en niches van de markt. Belangrijke risico's worden echter via de bevoegde kredietrisicocomités gerapporteerd naar het Directiecomité. Desgewenst kan Risk Management van de Groep bijkomende limieten opleggen en bestaande risico's bijsturen.

De Groep Crelan heeft beslist om haar dochteronderneming Europabank NV in de STA-methode (Standardised approach) te behouden op reglementair niveau omwille van de specifieke aard van haar risico's en de opvolging ervan. Enkel de retail perimeter van Crelan NV zal in de IRBA-methode (IRB Advanced Approach) worden opgevolgd.

De ratings worden berekend in het departement kredieten op het moment van de kredietaanvraag. Ze worden er eveneens up-to-date gehouden in functie van gebeurtenissen gedurende de looptijd van het krediet en in functie van de typologie van de risico's.

Per 13 maart 2019 heeft de NBB Crelan toestemming gegeven om een deel van de ex-Centea-kredieten te behandelen volgens de IRB-methode (uitrolplan). Hiertoe heeft Crelan specifieke modellen ontwikkeld om het kredietrisico op deze in 2013 gekochte portefeuille te beheren die in eerste instantie volgens de standaardmethode werd behandeld. Deze modellen werden in de loop van 2018 door de Nationale Bank geïnspecteerd, waarbij de aandacht vooral uitging naar hun prestatieniveau.

De omschakeling naar IRB voor dit deel van de vroegere Centea-leningen werd door Crelan uitgevoerd voor de berekening van het eigen vermogen vanaf situatie 31 maart 2019. Voor het laatste deel van de ex Centea-portefeuille blijft een uitrolplan van kracht (hypotheaire kredieten aan zelfstandigen).

Momenteel kunnen we de kredietactiviteit van de Groep Crelan segmenteren in verschillende activa klassen:

- Europabank NV investeert voornamelijk in consumenten- en hypotheaire kredieten en in overheidsschuld
- Crelan NV investeert voornamelijk in kredieten aan particulieren, waaronder voornamelijk hypotheaire kredieten, maar ook in kredieten aan landbouwers en kleine ondernemingen

Elke entiteit beschikt over specifieke operationele onderafdelingen met hun eigen vakspecialisten en instrumenten voor risicobeheer. Binnen Crelan NV worden rating-systemen gebruikt voor de markt van de land- en tuinbouwers en de markt voor kleine ondernemingen en zelfstandigen, alsook een credit scoring-systeem voor consumptiekredieten.

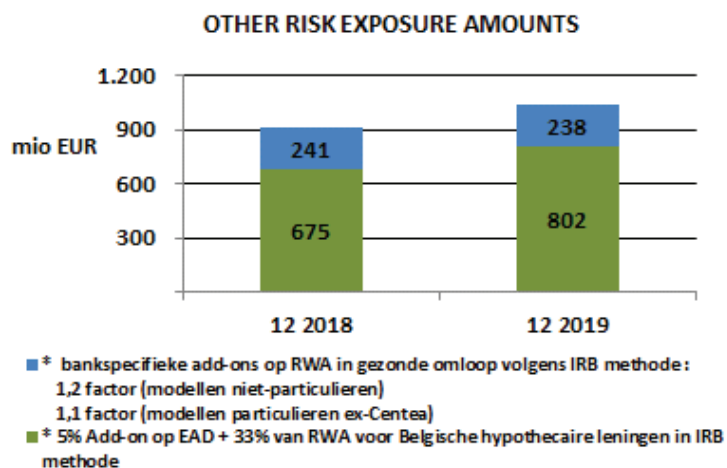
De uitstaande kredieten worden voortdurend opgevolgd en gerangschikt volgens hun risicograad, rekening houdende met gebeurtenissen die de kredietkwaliteit beïnvloeden. Een standaardopvolging werd ingebouwd in het informatiesysteem van de kredieten dat zorgt voor het automatisch versturen van herinneringen in geval van achterstallen. De kwalitatieve indicatoren worden eveneens opgevolgd met behulp van leveranciers van bedrijfsdata. Bovendien worden door alle entiteiten van de Groep risico-verlagende technieken toegepast, waarvan de meest voorkomende het nemen van waarborgen is. De voornaamste waarborgen bij het toestaan van leningen en voorschotten zijn onroerende goederen, roerende goederen en financiële activa. Voor de zekerheden werden duidelijke schattingsnormen bepaald, die zowel de juridische aspecten van de waarborg in aanmerking nemen als de economische kenmerken van de bezwaarde goederen. Er wordt eveneens rekening gehouden met de samenloop tussen de andere schuldeisers om de recuperatiewaarde te bepalen.

Wanneer het waarschijnlijk is dat de tegenpartij niet aan haar verplichtingen zal kunnen voldoen, wordt er een individuele waardevermindering aangelegd. Deze wordt vervolgens individueel opgevolgd met als doel het risico op een aanvaardbaar niveau te houden en te trachten de achterstallige sommen in der minne te recupereren. Indien dit niet mogelijk blijkt, worden de kredieten doorgegeven aan het departement juridische zaken en geschillen voor uitwinning van de waarborgen.

De waardeverminderingen op kredieten worden bepaald aan de hand van modellen gebaseerd op historische verliesgegevens, alsook op basis van het professioneel oordeel van de experts die zetelen in het comité waardeverminderingen.

De volgende tabellen geven een overzicht voor de Crelan Groep van de Exposure at default (EAD), Risk Weighted Assets (RWA) en gemiddelde Risk Weight (RW) in procent voor 31 december 2019 en 31 december 2018 naargelang de rapportering in het kader van de Bazel-normen : de RWA en gemiddelde RW zijn gebaseerd op de gerapporteerde cijfers in Corep tabel 7 (i.e. standaardbenadering), tabel 8 (i.e. interne noteringsbenadering) en tabel 12 (i.e. effectisering op basis van standaardbenadering). Tabel 8 houdt, conform met de richtlijn van de NBB, geen rekening met de 5% add-on, die door de Belgische regulator wordt opgelegd aan Belgische banken die Belgische hypothecaire leningen volgens de IRB-methode rapporteren. Bovendien moet sinds 30 juni 2018 rekening worden gehouden met een additionele 33% van de RWA op Belgische hypothecaire leningen volgens de IRB-methode. In tabel 8 wordt tevens, conform met de richtlijn van de NBB, geen rekening gehouden met factoren die door de Belgische regulator specifiek worden opgelegd op de RWA in gezonde omloop, die door Crelan NV gerapporteerd wordt volgens de IRB-methode. Deze additionele prudentiële maatregelen worden apart gerapporteerd in tabel 2 van de COREP onder rubriek "Other Risk Exposure Amounts".

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de evolutie voor "Other Risk Exposure Amounts". Deze bedroegen in totaal 1.040 miljoen EUR op 31 december 2019 versus 916 miljoen EUR op 31 december 2018. Dit is een stijging met 124 miljoen EUR en is voornamelijk te wijten aan de transitie van de portefeuille hypothecaire kredieten van ex-Centea van de standaardbenadering naar de IRB-benadering.

Standaard benadering

In miljoen EUR - 31 12 2018	Balans	Buiten-Balans	Derivaten	Repo-style transacties	Totaal
Totaal EAD	8.089	204	156	0	8.450
Totaal RWA	2.224	148	32	0	2.404
Gemiddelde RW in %	27,5%	72,6%	20,4%	20,0%	28,4%

In miljoen EUR - 31 12 2019	Balans	Buiten-Balans	Derivaten	Repo-style transacties	Totaal
Totaal EAD	7.123	210	143	0	7.476
Totaal RWA	1.782	149	22	0	1.952
Gemiddelde RW in %	25,0%	70,7%	15,1%	20,0%	26,1%

Internal Rating Based benadering

In miljoen EUR - 31 12 2018	Balans	Buiten-Balans	Derivaten	Repo-style transacties	Totaal
Totaal EAD	12.247	842	-	-	13.089
Totaal RWA	1.769	184	-	-	1.952
Gemiddelde RW in %	14,4%	21,8%	NA	NA	14,9%

In miljoen EUR - 31 12 2019	Balans	Buiten-Balans	Derivaten	Repo-style transacties	Totaal
Totaal EAD	14.374	832	-	-	15.206
Totaal RWA	1.685	164	-	-	1.849
Gemiddelde RW in %	11,7%	19,7%	NA	NA	12,2%

Op 31 december 2019 is het gemiddeld risicogewicht van de blootstellingen die onder de standaardbenadering worden gerapporteerd 26,1%. Dit is een daling ten opzichte van het gemiddeld risicogewicht van 28,4% op 31 december 2018. De daling van de totale blootstelling of EAD onder de standaardbenadering is voornamelijk te danken aan de omloop van hypothecaire kredieten ex-Centea die vanaf situatiedatum 31 maart 2019 via de IRB-methode worden gerapporteerd. Het gemiddeld risicogewicht van de blootstellingen gerapporteerd onder de IRB-benadering is gedaald van 14,9% op 31 december 2018 naar 12,2% op 31 december 2019.

In de onderstaande tabel wordt het aandeel van elk kredietscoringsmodel in de evolutie van het risicogewicht aangegeven voor de periode 31 december 2018 tot 31 december 2019 :

Gewogen gemiddelde RW	31/12/2018	14,9%
Landbouwers		-1,3%
Zelfstandigen		-0,5%
Particulieren		-0,3%
Kleine ondernemingen		-1,2%
Homogene groepen van risico's		0,5%
Gewogen gemiddelde RW	31/12/2019	12,2%

Een daling in risicogewicht is merkbaar bij elk kredietscoringsmodel, behalve bij de Homogene groepen van risico's. Deze laatste is samengesteld uit beginnende zelfstandigen waar nog geen individuele rating voor bestaat, tegenpartijen met een achterstand in betaling van minimaal 90 dagen en tegenpartijen waarvan het krediet werd opgezegd.

Volgende tabellen geven een overzicht van de EAD, RWA en gemiddeld risicogewicht per type tegenpartij die gerapporteerd worden volgens de standaardbenadering, respectievelijk voor 31 december 2019 en 31 december 2018 :

Standaard Benadering

In miljoen EUR - 31 12 2019	EAD	RWA	RW
Total	7.464	1.934	25,9%
Instellingen	1.022	102	10,0%
Ondernemingen	284	207	73,0%
Korte termijnvorderingen op instellingen en ondernemingen	-	-	NA
Overheden en centrale banken	2.650	-	0,0%
Garanties op vastgoed	1.393	562	40,4%
Vorderingen op het cliënteel	929	639	68,7%
Regionale overheden	20	-	0,0%
Administratieve en niet commerciële instellingen	19	4	20,0%
Multilaterale ontwikkelingsbanken	51	-	0,0%
Internationale organisaties	9	-	0,0%
Vervallen items	123	137	111,3%
Elementen die behoren tot de categorie van hoge risico's	1	1	100,0%
Covered bonds	89	9	10,0%
Vorderingen in collectieve investeringsvennootschappen	24	24	100,0%
Andere elementen	848	248	29,2%
Effectisering	-	-	NA

Standaard Benadering

In miljoen EUR - 31 12 2018	EAD	RWA	RW
Total	8.450	2.404	28,4%
Instellingen	892	110	12,4%
Ondernemingen	276	207	74,8%
Korte termijnvorderingen op instellingen en ondernemingen	-	-	NA
Overheden en centrale banken	2.540	-	0,0%
Garanties op vastgoed	2.749	1.061	38,6%
Vorderingen op het cliënteel	893	614	68,8%
Regionale overheden	20	-	0,0%
Administratieve en niet commerciële instellingen	20	4	20,0%
Multilaterale ontwikkelingsbanken	-	-	NA
Internationale organisaties	80	-	0,0%
Vervallen items	146	160	109,8%
Elementen die behoren tot de categorie van hoge risico's	-	-	NA
Covered bonds	142	14	10,0%
Vorderingen in collectieve investeringsvennootschappen	30	30	100,0%
Andere elementen	651	200	30,7%
Effectisering	11	3	24,1%

In de loop van 2019 heeft Crelan NV de overgebleven investering in haar MBS/ABS-portefeuille verkocht. Per 31 december 2019 rapporteert de Groep Crelan dus geen blootstellingen meer in tabel 12 (i.e. effectisering op basis van standaardbenadering).

Volgende tabellen geven een overzicht van de EAD, RWA en gemiddeld risicogewicht per type tegenpartij die gerapporteerd worden volgens de IRB-benadering, respectievelijk voor 31 december 2019 en 31 december 2018 :

In miljoen EUR - 31 12 2019	mio EUR		RW
	EAD	RWA	
Internal ratings based Benadering (IRB)	15.206	1.849	12,2%
<i>IRB benadering - geen eigen estimatie van LGD en/of CCF</i>	-	-	NA
Centrale overheden & Centrale banken	-	-	NA
Instellingen	-	-	NA
Ondernemingen - KMO	-	-	NA
Ondernemingen - Specialised Lending	-	-	NA
Ondernemingen - Andere	-	-	NA
<i>IRB benadering - eigen estimaties van LGD en/of CCF</i>	15.206	1.849	12,2%
Centrale overheden & Centrale banken	-	-	NA
Instellingen	-	-	NA
Ondernemingen - KMO	1.182	512	43,3%
Ondernemingen - Specialised Lending	-	-	NA
Ondernemingen - Andere	-	-	NA
Retail met Garanties op vastgoed KMO	3.877	605	15,6%
Retail met Garanties op vastgoed non-KMO	8.506	554	6,5%
Retail - Qualifying revolving	-	-	NA
Andere Retail - KMO	1.454	171	11,7%
Andere Retail - non-KMO	187	8	4,3%
Aandelen	-	-	NA
Effectisering	-	-	NA

In miljoen EUR - 31 12 2018	mio EUR		RW
	EAD	RWA	
Internal ratings based Benadering (IRB)	13.089	1.952	14,9%
<i>IRB benadering - geen eigen estimatie van LGD en/of CCF</i>	1.060	666	62,8%
Centrale overheden & Centrale banken	-	-	NA
Instellingen	-	-	NA
Ondernemingen - KMO	1.060	666	62,8%
Ondernemingen - Specialised Lending	-	-	NA
Ondernemingen - Andere	-	-	NA
<i>IRB benadering - eigen estimaties van LGD en/of CCF</i>	12.029	1.286	10,7%
Centrale overheden & Centrale banken	-	-	NA
Instellingen	-	-	NA
Ondernemingen - KMO	-	-	NA
Ondernemingen - Specialised Lending	-	-	NA
Ondernemingen - Andere	-	-	NA
Retail met Garanties op vastgoed KMO	3.499	571	16,3%
Retail met Garanties op vastgoed non-KMO	6.584	501	7,6%
Retail - Qualifying revolving	-	-	NA
Andere Retail - KMO	1.583	196	12,4%
Andere Retail - non-KMO	364	17	4,8%
Aandelen	-	-	NA
Effectisering	-	-	NA

De RWA op blootstellingen van kleine en middelgrote ondernemingen worden sedert 31 maart 2019 berekend op basis van LGD-waarden afkomstig van interne modellen en dus niet langer met de reglementaire opgelegde LGD waarden in de IRB-Foundations-benadering.

De totale blootstellingen en risicogewogen activa binnen de Groep Crelan onder de standaardbenadering en de IRB-benadering worden in onderstaande tabel weergegeven.

Standaard & Internal Rating Based benadering

In miljoen EUR - 31 12 2018	Balans	Buiten-Balans	Derivaten	Repo-style transacties	Totaal
Totaal EAD	20.337	1.046	156	0	21.539
Totaal RWA	3.992	332	32	0	4.356
Gemiddelde RW in %	19,6%	31,7%	20,4%	20,0%	20,2%

In miljoen EUR - 31 12 2019	Balans	Buiten-Balans	Derivaten	Repo-style transacties	Totaal
Totaal EAD	21.497	1.042	143	0	22.682
Totaal RWA	3.467	313	22	0	3.801
Gemiddelde RW in %	16,1%	30,0%	15,1%	20,0%	16,8%

Om de verschillende risicoklassen en de verschillende segmenten vergelijkbaar te maken, maakt de Groep Crelan gebruik van een masterscale. Via deze masterscale kan de portefeuille vergeleken worden met internationale standaarden.

In onderstaande tabel wordt een verdeling van de kredietportefeuille weergegeven in termen van EAD en risico-gewogen activa gebruikmakend van de diverse gehanteerde risicoklassen volgens de masterscale. Het betreft hier uitsluitend het retail segment van Crelan NV die volgens de IRB-methode wordt gerapporteerd.

In miljoen EUR				
PD Masterscale	Bruto Exposure (EAD)	31/12/2018	31/12/2019	
	RWA		Retail	Retail
	Gemiddelde RW in %			
A+ 0,001	EAD som	-	-	-
	RWA som	-	-	-
	Gewogen gemiddelde RW	NA	NA	NA
A 0,010	EAD som	-	-	-
	RWA som	-	-	-
	Gewogen gemiddelde RW	NA	NA	NA
B+ [0,02 - 0,04]	EAD som	1.157	4.390	
	RWA som	14	63	
	Gewogen gemiddelde RW	1%	1%	
B] 0,04 - 0,08]	EAD som	3.182	2.679	
	RWA som	106	92	
	Gewogen gemiddelde RW	3%	3%	
C+] 0,08 - 0,16]	EAD som	2.189	2.037	
	RWA som	95	105	
	Gewogen gemiddelde RW	4%	5%	
C] 0,16 - 0,32]	EAD som	768	1.201	
	RWA som	56	93	
	Gewogen gemiddelde RW	7%	8%	
C-] 0,32 - 0,64]	EAD som	2.980	2.047	
	RWA som	612	377	
	Gewogen gemiddelde RW	21%	18%	
D+] 0,64 - 0,85]	EAD som	610	605	
	RWA som	233	172	
	Gewogen gemiddelde RW	38%	28%	
D] 0,85 - 1,28]	EAD som	489	350	
	RWA som	101	87	
	Gewogen gemiddelde RW	21%	25%	
D-] 1,28 - 2,56]	EAD som	780	1.046	
	RWA som	214	312	
	Gewogen gemiddelde RW	27%	30%	
E+] 2,56 - 5,12]	EAD som	289	371	
	RWA som	167	191	
	Gewogen gemiddelde RW	58%	51%	
E] 5,12 - 15]	EAD som	401	261	
	RWA som	257	192	
	Gewogen gemiddelde RW	64%	74%	
E-] 15 - 99,999]	EAD som	21	23	
	RWA som	13	18	
	Gewogen gemiddelde RW	64%	79%	
F/Z 100	EAD som	224	196	
	RWA som	83	148	
	Gewogen gemiddelde RW	37%	75%	
Totaal Bruto exposure		13.089	15.206	
Totaal Risk-Weighted Assets		1.952	1.849	
Totaal gewogen gemiddelde RW(%)		14,9%	12,2%	

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de EAD die onder de IRB-benadering wordt gerapporteerd gestegen is van een niveau van 13,1 miljard EUR op 31 december 2018 naar een niveau van 15,2 miljard EUR op 31 december 2019. De EAD stijgt enerzijds door de toegenomen productie van hypothecaire kredieten in 2019 en anderzijds door de portefeuille hypothecaire kredieten van ex-Centea klanten die vanaf 31 maart 2019 volgens de IRB-methode worden gerapporteerd.

De risico gewogen activa zijn licht gedaald van 1,95 miljard EUR op 31 december 2018 naar 1,85 miljard EUR op 31 december 2019. Aldus is het gewogen gemiddeld risicogewicht van de blootstellingen gedaald van een niveau van 14,9% op 31 december 2018 naar een niveau van 12,2% op 31 december 2019.

Wanneer de masterscale wordt vertaald in een equivalente externe rating, krijgen we volgende onderverdeling van de EAD volgens rating :

					31/12/2018	31/12/2019
External Rating	MASTER SCALE			Bruto exposure (EAD) (mio EUR)	Bruto exposure (EAD) (mio EUR)	
	Rating	Reference PD (as percentage)	PD Range (as percentage)			
Inv. Grade	AAA	A+	0,001	0,001	-	-
	AA+ to AA	A	0,01	0,01	-	-
	AA- to A+	B+	0,02	[0,02 - 0,04]	1.157	4.390
	A to A-	B	0,06	] 0,04 - 0,08]	3.182	2.679
	BBB+	C+	0,16	] 0,08 - 0,16]	2.189	2.037
	BBB	C	0,30	] 0,16 - 0,32]	768	1.201
	BBB-	C-	0,60	] 0,32 - 0,64]	2.980	2.047
Speculative Grade	BB+	D+	0,75	] 0,64 - 0,85]	610	605
	BB	D	1,25	] 0,85 - 1,28]	489	350
	BB-	D-	1,90	] 1,28 - 2,56]	780	1.046
	B+ to B	E+	5,00	] 2,56 - 5,12]	289	371
	B-	E	12,00	] 5,12 - 15]	401	261
	CCC to C	E-	20,00	] 15 - 99,999]	21	23
Default	D	F/Z	100	100	224	196
					13.089	15.206

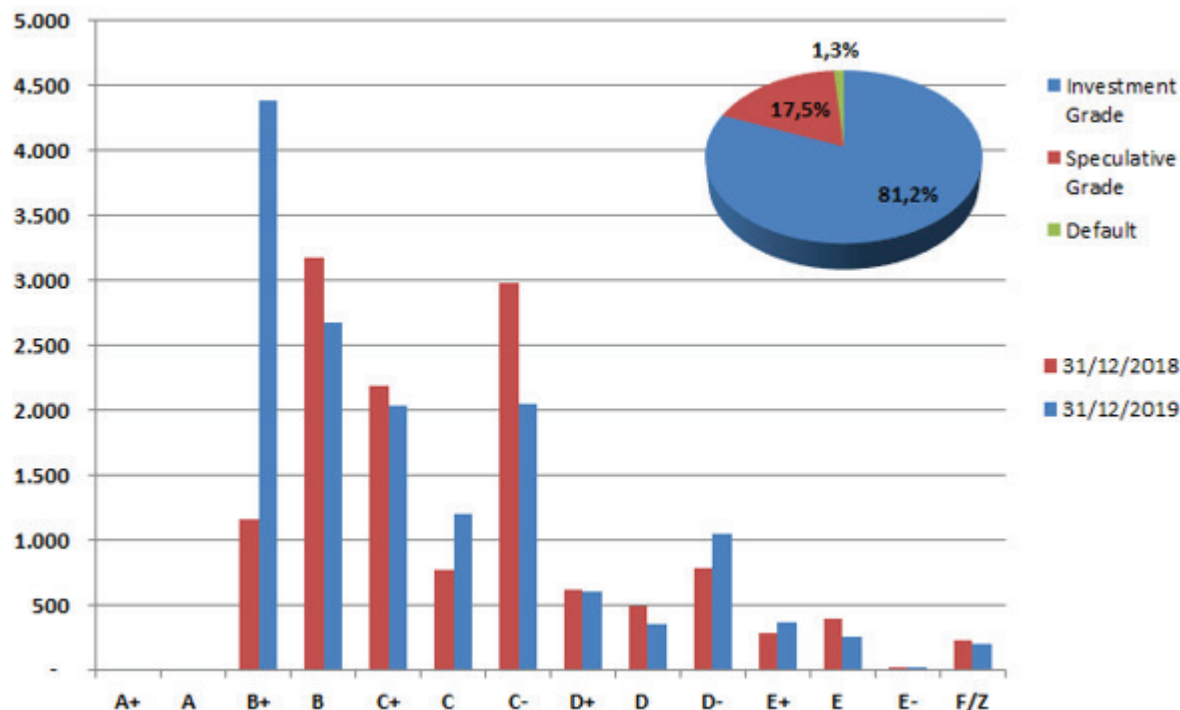
			31/12/2018	31/12/2019
Investment Grade			78,5%	81,2%
Speculative Grade			19,8%	17,5%
Default			1,7%	1,3%
Totaal IRB			100%	100%

Van deze blootstellingen die onder de IRB benadering worden gerapporteerd op 31 december 2019 is dus 81,5% van investment grade kwaliteit (ten opzichte van 78,5% op 31 december 2018), 17,5 % is speculative grade (tegenover 19,8% op 31 december 2018) en 1,3% is in default (ten opzichte van 1,7% op 31 december 2018). De definitie van default komt overeen met die van de Bazel-regelgeving, met name een achterstand in betaling van minimaal 90 dagen.

De rating wordt berekend bij elke nieuwe kredietaanvraag of bij periodieke herzieningen van de portefeuille zoals hierboven beschreven. Hij fungeert als beslissingsondersteunend instrument, onder meer voor het vastleggen van de rente- en waarborgvoorwaarden. Stapsgewijs worden de procedures van het

kredietbeslissingsproces aangepast zodanig dat de gevraagde waarborgen in overeenstemming zijn met de rating van de desbetreffende cliënt.

Onderstaande grafiek geeft een overzicht van 31 december 2019 ten opzichte van 31 december 2018 van de distributie van de retail portefeuille van Crelan NV per Masterscale rating :

Wat F/Z betreft gaat het over kredieten in default (F) en opgezegde kredieten (Z). We merken inderdaad een toename in de investment grade en een lichte afname in de speculative en default grades.

De volgende tabel geeft per masterscale rating een overzicht van de EAD, het bedrag op de balans, het bedrag buiten balans, de gemiddelde credit conversion factor (CCF %) die wordt toegepast op het niet-getrokken gedeelte van een krediet en het EAD-gewogen Loss Given Default (LGD)-percentage :

In mio EUR 31 december 2018															
Masterscale Rating	A+	A	B+	B	C+	C	C-	D+	D	D-	E+	E	E-	F/Z	Totaal
EAD	-	-	1.157	3.182	2.189	768	2.980	610	489	780	289	401	21	224	13.089
Balans bedrag	-	-	1.118	3.036	2.114	712	2.752	546	441	672	240	380	20	216	12.247
Buiten balans bedrag	-	-	39	144	74	56	223	62	48	107	48	21	1	8	831
Gemiddelde CCF %	0,0%	0,0%	100,1%	101,4%	100,2%	100,0%	102,0%	103,2%	100,5%	100,7%	101,3%	101,6%	101,6%	103,3%	101,3%
LGD%	0,0%	0,0%	13,0%	16,0%	13,0%	13,0%	20,0%	31,0%	14,0%	17,0%	22,0%	16,0%	15,0%	27,0%	17,0%

In mio EUR 31 december 2019															
Masterscale Rating	A+	A	B+	B	C+	C	C-	D+	D	D-	E+	E	E-	F/Z	Totaal
EAD	-	-	4.390	2.679	2.037	1.201	2.047	605	350	1.046	371	261	23	196	15.206
Balans bedrag	-	-	4.293	2.530	1.946	1.130	1.881	550	325	917	348	246	20	188	14.374
Buiten balans bedrag	-	-	96	147	91	69	162	53	25	127	23	14	2	8	818
Gemiddelde CCF %	0,0%	0,0%	101,7%	101,6%	100,4%	102,1%	102,0%	104,1%	101,1%	100,9%	102,5%	102,2%	100,3%	102,8%	101,7%
LGD%	0,0%	0,0%	14,0%	17,0%	16,0%	16,0%	19,0%	25,0%	18,0%	19,0%	18,0%	18,0%	18,0%	21,0%	16,8%

Het gemiddelde toegepaste CCF percentage op 31 december 2019 bedraagt 101,7% en is dus nagenoeg gelijk aan de gemiddelde CCF toegepast op 31 december 2018, dat 101,3% bedroeg. Het EAD-gewogen gemiddelde LGD-percentage op 31 december 2019 bedraagt 16,8% en is dus iets lager dan het EAD-gewogen gemiddelde LGD-percentage op 31 december 2018 (17%).

Europabank NV:

De blootstellingen van Europabank NV worden gerapporteerd in het kader van de Bazel reglementering volgens de standaardbenadering. Het gemiddeld risicogewicht (RW) geeft een indicatie van de kwaliteit van de onderliggende activa. Hoe hoger dit risicogewicht, hoe hoger het risico van de blootstellingen. De volgende tabellen geven een overzicht van de EAD, RWA en risicogewichten per type tegenpartij:

Standaard Benadering

In miljoen EUR - 31 12 2019	EAD	RWA	RW
Total	1.561	644	41,3%
Instellingen	35	7	20,8%
Ondernemingen	13	10	76,2%
Korte termijnvorderingen op instellingen en ondernemingen	-	-	NA
Overheden en centrale banken	315	-	0,0%
Garanties op vastgoed	684	263	38,4%
Vorderingen op het cliënteel	290	199	68,7%
Regionale overheden	-	-	NA
Administratieve en niet commerciële instellingen	-	-	NA
Multilaterale ontwikkelingsbanken	-	-	NA
Internationale organisaties	-	-	NA
Vervallen items	57	60	105,7%
Elementen die behoren tot de categorie van hoge risico's	-	-	NA
Covered bonds	-	-	NA
Vorderingen in collectieve investeringsvennootschappen	-	-	NA
Andere elementen	167	105	62,7%
Effectisering	-	-	NA

Standaard Benadering

In miljoen EUR - 31 12 2018	EAD	RWA	RW
Total	1.442	585	40,6%
Instellingen	64	13	20,7%
Ondernemingen	11	9	76,2%
Korte termijnvorderingen op instellingen en ondernemingen	-	-	NA
Overheden en centrale banken	282	-	0,0%
Garanties op vastgoed	618	233	37,6%
Vorderingen op het cliënteel	262	180	68,8%
Regionale overheden	-	-	NA
Administratieve en niet commerciële instellingen	-	-	NA
Multilaterale ontwikkelingsbanken	-	-	NA
Internationale organisaties	-	-	NA
Vervallen items	61	64	105,0%
Elementen die behoren tot de categorie van hoge risico's	-	-	NA
Covered bonds	-	-	NA
Vorderingen in collectieve investeringsvennootschappen	-	-	NA
Andere elementen	142	86	60,4%
Effectisering	-	-	NA

Het gemiddeld risicogewicht op 31 december 2019 bedraagt 41,3% en is hoger dan dat op 31 december 2018 (40,6%). De kredietkwaliteit van de kredietportefeuille bij Europabank NV ligt dus min of meer in lijn met die van vorig jaar.

Overzicht leningen & vorderingen binnen de Groep Crelan :

Onderstaande tabellen tonen de uitsplitsing op 31 december 2019 van de geconsolideerde portefeuille leningen en vorderingen met gezonde omloop, leningen en vorderingen die reeds vervallen zijn maar die (nog) niet het voorwerp zijn van een bijzondere waardevermindering en leningen en vorderingen waarvoor een bijzondere waardevermindering werd aangelegd.

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Gezonde omloop	16.386.391.134	15.337.798.832
Vervallen	1.119.364.063	1.140.219.040
Met bijzondere waardevermindering	313.563.319	364.602.059
Totaal	17.819.318.516	16.842.619.931
Aangelegde waardeverminderingen	-144.537.236	-161.749.817
Totaal leningen en vorderingen	17.674.781.280	16.680.870.114

Voor de leningen en vorderingen hebben we een andere opsplitsing gemaakt dan in de jaarrekening van 2018 om de leesbaarheid te verbeteren.

De kredieten met gezonde omloop kunnen als volgt gedetailleerd worden :

(in EUR)	31/12/2019
Leningen en vorderingen - gezonde omloop	
- Interbancaire kredieten	113.922.367
- Woonkredieten	10.548.008.178
- Particulieren Korte Termijn	47.852.277
- Particulieren Lange Termijn	459.542.458
- Landbouwkredieten Korte Termijn	92.825.300
- Landbouwkredieten Lange Termijn	1.813.852.948
- Ondernemingen Korte Termijn	114.236.813
- Ondernemingen Lange Termijn	1.530.099.715
- Leningen op Afbetaling	616.179.343
- Comfort- en Kaskredieten	65.025.347
- Waarborgkredieten	53.896
- Leasingcontracten	113.316.749
- Gestorte cash waarborgen	736.956.001
- Andere leningen en voorschotten	134.519.742
Totaal gezonde omloop	16.386.391.134
Waardeverminderingen	-20.669.747
Totaal gezonde leningen en vorderingen	16.365.721.387

(in EUR)	31/12/2018
Leningen en vorderingen - gezonde omloop	
- Interbancaire kredieten	87.017.561
- Woonkredieten	9.950.174.218
- Particulieren Korte Termijn	45.865.729
- Particulieren Lange Termijn	396.587.230
- Landbouwkredieten Korte Termijn	90.974.840
- Landbouwkredieten Lange Termijn	1.801.648.063
- Ondernemingen Korte Termijn	107.570.934
- Ondernemingen Lange Termijn	1.417.303.149
- Leningen op Afbetaling	552.160.432
- Comfort- en Kaskredieten	68.606.276
- Waarborgkredieten	56.399
- Leasingcontracten	101.452.334
- Gestorte cash waarborgen	594.454.232
- Andere leningen en voorschotten	123.927.435
Totaal gezonde omloop	15.337.798.832
Waardeverminderingen	-22.154.644
Totaal gezonde leningen en vorderingen	15.315.644.188

De kredieten met betalingsachterstand waarvoor (nog) geen individuele waardevermindering werd aangelegd, kunnen per 31 december 2019 als volgt gedetailleerd worden :

(in EUR)	31/12/2019			
	<= 30 dagen	> 30 dagen en <= 90 dagen	> 90 dagen en <= 180 dagen	> 180 dagen
Vervallen kredieten				
- Interbancaire kredieten	0	0	0	0
- Woonkredieten	566.943.797	27.382.679	0	0
- Particulieren Korte Termijn	4.890.430	259.344	0	0
- Particulieren Lange Termijn	229.484.894	34.670.181	20.298	0
- Landbouwkredieten Korte Termijn	389.499	34	0	0
- Landbouwkredieten Lange Termijn	65.161.073	916.560	0	0
- Ondernemingen Korte Termijn	2.972.935	214.228	0	0
- Ondernemingen Lange Termijn	118.451.134	12.652.717	0	0
- Leningen op Afbetaling	11.656.094	1.329.307	0	0
- Comfort- en Kaskredieten	2.527.290	606.443	109.875	0
- Waarborgkredieten	0	0	0	0
- Leasingcontracten	34.300.322	4.423.966	777	0
- Gestorte cash waarborgen	0	0	0	0
- Andere leningen en voorschotten	0	186	0	0
Totaal	1.036.777.468	82.455.645	130.950	0
Waardeverminderingen	-4.802.283	-2.223.255	-17.945	0
Totaal vervallen leningen en vorderingen	1.031.975.185	80.232.390	113.005	0

(in EUR)		31/12/2018			
		> 30 dagen en <= 90	> 90 dagen en <=		
Vervallen kredieten	<= 30 dagen	dagen	180 dagen	> 180 dagen	
- Interbancaire kredieten	0	0	0	0	0
- Woonkredieten	610.823.472	29.412.607	0	0	0
- Particulieren Korte Termijn	3.579.105	877.875	0	0	0
- Particulieren Lange Termijn	217.710.622	36.479.452	37.506	0	0
- Landbouwkredieten Korte Termijn	254.816	0	0	0	0
- Landbouwkredieten Lange Termijn	66.708.785	233.595	0	0	0
- Ondernemingen Korte Termijn	271.504	28.139	0	0	0
- Ondernemingen Lange Termijn	116.509.822	11.724.530	219.909	0	0
- Leningen op Afbetaling	10.448.451	1.065.123	0	0	0
- Comfort- en Kaskredieten	2.145.140	628.736	90.651	0	0
- Waarborgkredieten	0	0	0	0	0
- Leasingcontracten	26.878.120	4.091.080	0	0	0
- Gestorte cash waarborgen	0	0	0	0	0
- Andere leningen en voorschotten	0	0	0	0	0
Totaal	1.055.329.837	84.541.137	348.066	0	0
Waardeverminderingen	-3.847.477	-2.315.405	-28.947	0	0
Totaal vervallen leningen en vorderingen	1.051.482.360	82.225.732	319.119	0	0

Bij de start van IFRS 9 (begin 2018) is de bestaande IBNR provisie vervangen door de berekende provisies voor kredieten onder Stage 1 en 2. De totale provisie voor deze IBNR bedroeg per 31 december 2017, 20 miljoen EUR ten opzichte van 13 miljoen EUR voor Stage 1, 2 en 3 per 1 januari 2018. Zoals bepaald wordt onder IFRS 9 is zowel deze terugname als deze aanleg geboekt via het eigen vermogen. Hierdoor is er dus een netto terugname van 7 miljoen EUR geweest.

Zoals eerder vermeld in punt 4.4., is de ontwikkeling van achterstallige leningen aanzienlijk verbeterd. We zien een feitelijke daling van -13 miljoen EUR aan achterstallige leningen met een looptijd korter dan 30 dagen. Deze daling vond plaats in het hoofdsegment van de Groep, namelijk hypothecaire leningen (-43 miljoen EUR tussen 2019 en 2018). Het is daarom, in deze context, zeer interessant om op te merken dat de sterke toename van de kredieten die de Groep in 2019 heeft toegekend, niet ten koste is gegaan van hun kwaliteit.

Achterstallige lange termijn leningen aan particulieren met een looptijd korter dan 30 dagen namen in dezelfde periode echter toe met + 17 miljoen EUR.

Tot slot kunnen we vermelden dat de andere categorieën tussen 2018 en 2019 relatief stabiel zijn gebleven.

Onderstaande tabel detailleert de leningen en vorderingen waarvoor een bijzondere waardevermindering (Stage 3) werd aangelegd :

(in EUR)	31/12/2019	
	Bruto	Individuele waardeverminderingen
Leningen en vorderingen met bijzondere waardevermindering		
- Interbancaire kredieten	0	0
- Woonkredieten	76.512.703	-22.672.605
- Particulieren Korte Termijn	1.226.710	-544.872
- Particulieren Lange Termijn	48.275.983	-14.020.960
- Landbouwkredieten Korte Termijn	5.652.147	-1.995.342
- Landbouwkredieten Lange Termijn	73.497.790	-26.995.976
- Ondernemingen Korte Termijn	8.023.910	-3.160.960
- Ondernemingen Lange Termijn	69.071.547	-27.409.445
- Leningen op Afbetaling	4.206.412	-1.704.867
- Comfort- en Kaskredieten	10.380.844	-6.927.811
- Waarborgkredieten	769.063	-636.373
- Leasingcontracten	9.684.802	-4.680.706
- Gestorte cash waarborgen	0	0
- Andere leningen en voorschotten	6.261.408	-6.074.089
Totaal impaired	313.563.319	-116.824.006

(in EUR)	31/12/2018	
	Bruto	Individuele waardeverminderingen
Leningen en vorderingen met bijzondere waardevermindering		
- Interbancaire kredieten	0	0
- Woonkredieten	93.574.975	-25.797.738
- Particulieren Korte Termijn	1.270.553	-799.503
- Particulieren Lange Termijn	50.608.879	-14.673.975
- Landbouwkredieten Korte Termijn	7.678.280	-2.637.806
- Landbouwkredieten Lange Termijn	86.841.697	-30.243.778
- Ondernemingen Korte Termijn	13.725.006	-5.607.690
- Ondernemingen Lange Termijn	78.155.218	-31.915.788
- Leningen op Afbetaling	4.589.971	-1.964.723
- Comfort- en Kaskredieten	11.388.268	-7.501.680
- Waarborgkredieten	764.954	-597.373
- Leasingcontracten	8.558.142	-4.486.525
- Gestorte cash waarborgen	0	0
- Andere leningen en voorschotten	7.446.116	-7.176.765
Totaal impaired	364.602.059	-133.403.344

De neerwaartse trend die in 2018 in Stage 3 zowel voor kapitaal als voor waardeverminderingen werd waargenomen, zette zich door in 2019. Het totaal van de leningen en vorderingen met bijzondere waardeverminderingen daalde daadwerkelijk met -50,9 miljoen EUR (en waardeverminderingen met -16,6 miljoen EUR). Behalve huurcontracten zagen alle andere categorieën hun toewijzing in Stage 3 dalen. De categorie die opnieuw de grootste daling kende, betreft ons hoofdsegment : woonkredieten.

Bijzondere waardeverminderingen worden aangelegd wanneer er objectieve aanwijzingen zijn dat de cliënt niet (meer) aan zijn betalingsverplichtingen kan voldoen. Onder objectieve aanwijzingen wordt bijvoorbeeld verstaan : betalingsachterstand en inzet van de faillissementsprocedure. De bijzondere waardeverminderingen geven het verlies weer dat de Groep verwacht te zullen lijden. Dit bedrag wordt bepaald als zijnde het maximaal kredietrisico van de cliënt, verminderd met de reële waarde van de ontvangen zekerheidsstellingen en andere kredietverbeteringen.

Indien een tegenpartij in gebreke blijft na herhaaldelijke pogingen van de Groep om een minnelijke regeling te treffen, worden de ontvangen waarborgen en garanties uitgewonnen. Wanneer alle normale inspanningen ter recuperatie van de vordering werden benut, wordt het openstaand saldo afgeschreven.

Onderstaande tabel geeft de mutaties weer van de waardeverminderingen :

	Beginbalans 01/01/2019	Toevoegingen	Recuperatie en Afschrijvingen	Andere	Eindbalans 31/12/2019
Interbancaire kredieten	8.242	-3.148	-1	235	5.328
Stage 1	8.242	-3.148	-1	235	5.328
Stage 2	0	0	0	0	0
Stage 3	0	0	0	0	0
Woonkredieten	27.080.211	937.070	-3.239.194	2.092.904	26.870.991
Stage 1	465.912	341.099	-28.913	186.006	964.104
Stage 2	816.561	421.254	-72.998	2.069.465	3.234.282
Stage 3	25.797.738	174.717	-3.137.283	-162.567	22.672.605
Particulieren Korte Termijn	804.770	7.675	-82.994	-176.904	552.547
Stage 1	4.068	4.861	-3.260	-808	4.861
Stage 2	1.199	2.814	-791	-408	2.814
Stage 3	799.503	0	-78.943	-175.688	544.872
Particulieren Lange Termijn	23.467.048	5.211.478	-3.553.824	0	25.124.702
Stage 1	3.198.645	629.832	0	0	3.828.477
Stage 2	1.961.868	156.096	0	0	2.117.964
Stage 3	18.306.535	4.425.550	-3.553.824	0	19.178.261
Landbouwkredieten Korte Termijn	2.666.439	1.571.561	-2.060.173	-158.279	2.019.548
Stage 1	22.114	17.714	-21.844	-263	17.721
Stage 2	6.519	6.485	-6.472	-47	6.485
Stage 3	2.637.806	1.547.362	-2.031.857	-157.969	1.995.342
Landbouwkredieten Lange Termijn	40.301.949	695.124	-1.101.636	-2.896.300	36.999.137
Stage 1	9.497.273	113.493	-15.696	-108.208	9.486.862
Stage 2	560.898	19.662	-12.545	-51.716	516.299
Stage 3	30.243.778	561.969	-1.073.395	-2.736.376	26.995.976
Ondernemingen Korte Termijn	5.664.332	1.026.076	-2.638.337	-856.666	3.195.405
Stage 1	64.633	32.064	-33.483	-116	63.098
Stage 2	39.433	-14.546	-13.632	1	11.256
Stage 3	5.560.266	1.008.558	-2.591.222	-856.551	3.121.051
Ondernemingen Lange Termijn	32.759.260	1.299.464	-3.470.945	-3.693.562	26.894.217
Stage 1	2.433.238	331.488	-29.084	-4.897	2.730.745
Stage 2	1.920.580	130.040	-84.232	-307.977	1.658.411
Stage 3	28.405.442	837.936	-3.357.629	-3.380.688	22.505.061
Leningen op Afbetaling	2.115.551	449.516	-287.346	-377.804	1.899.917
Stage 1	421.458	182.431	-31.230	-115.500	457.159
Stage 2	69.733	18.950	-3.724	-6.580	78.379
Stage 3	1.624.360	248.135	-252.392	-255.724	1.364.379
Comfort- en Kaskredieten	9.731.991	245.025	-1.446.071	-572.236	7.958.709
Stage 1	712.905	-91.064	-11.051	-45.821	564.969
Stage 2	1.357.066	-36.126	-92.985	-810.434	417.521
Stage 3	7.662.020	372.215	-1.342.035	284.019	6.976.219
Waarborgkredieten	597.373	0	-3.777	42.777	636.373
Stage 1	0	0	0	0	0
Stage 2	0	0	0	0	0
Stage 3	597.373	0	-3.777	42.777	636.373
Leasingcontracten	6.205.160	1.401.155	-1.418.136	0	6.188.179
Stage 1	1.200.634	-350.107	0	0	850.527
Stage 2	412.768	165.106	0	0	577.874
Stage 3	4.591.758	1.586.156	-1.418.136	0	4.759.778
Gestorte cash waarborgen	0	0	0	0	0
Stage 1	0	0	0	0	0
Stage 2	0	0	0	0	0
Stage 3	0	0	0	0	0
Andere leningen en vorderingen	10.347.489	35.532	-94.036	-4.096.802	6.192.183
Stage 1	3.028.102	17.826	-13.656	-3.005.210	27.062
Stage 2	142.622	17.706	-80.380	11.084	91.032
Stage 3	7.176.765	0	0	-1.102.676	6.074.089
Totaal	161.749.815	12.876.528	-19.396.470	-10.692.637	144.537.236
Stage 1	21.057.224	1.226.489	-188.218	-3.094.582	19.000.913
Stage 2	7.289.247	887.441	-367.759	903.388	8.712.317
Stage 3	133.403.344	10.762.598	-18.840.493	-8.501.443	116.824.006

Uit bovenstaande tabel kunnen we duidelijk zien dat de waardeverminderingen van Stage 1 en 3 dalen en de waardeverminderingen in Stage 2 licht stijgen.

7.2.1.2. Beleggingsportefeuille

De kredietkwaliteit van de beleggingseffecten wordt opgevolgd aan de hand van een interne rating welke een weerspiegeling is van de externe rating van de gekende ratingbureaus. Een minimale interne rating van 3B (overeenstemmend met BBB bij Fitch en S&P en Baa2 bij Moody's) wordt opgelegd voor investeringen in de financiële portefeuille. Effecten met een lagere rating worden uitsluitend aangekocht op basis van een uitdrukkelijke en specifieke beslissing van het Directiecomité. Indien een effect ten gevolge van een downgrade onder het niveau 3B noteert, dan is een beslissing betreffende het behoud of de verkoop van het desbetreffende effect noodzakelijk. De effecten zonder rating betreffen voornamelijk fondsen en financiële vaste activa.

31/12/2019	3A	2A	1A	Lager dan 1A	Not rated	TOTAAL
Effectisering	0	0	0	0	0	0
Financiële sector	45.978.684	22.198.685	25.668.372	24.576.334	8.588.976	127.011.051
Private sector	3.032.472	37.654.921	66.125.560	26.127.600	1.662.524	134.603.077
Overheidseffecten	110.847.842	674.439.445	0	69.887.180	5.407.268	860.581.735
Covered Bonds	88.643.151	0	0	0	0	88.643.151
Totale Effectenportefeuille	248.502.149	734.293.051	91.793.932	120.591.114	15.658.768	1.210.839.014
31/12/2018	3A	2A	1A	Lager dan 1A	Not rated	TOTAAL
Effectisering	2.417.643	7.409.451	828.143	0	0	10.655.237
Financiële sector	45.927.200	43.961.469	29.018.067	30.252.709	8.692.121	157.851.566
Private sector	3.037.120	39.676.514	70.228.790	31.925.653	1.336.173	146.204.250
Overheidseffecten	97.452.644	1.011.525.645	0	95.365.202	5.394.779	1.209.738.270
Covered Bonds	142.212.949	0	0	0	0	142.212.949
Totale Effectenportefeuille	291.047.556	1.102.573.079	100.075.000	157.543.564	15.423.073	1.666.662.272

In 2019 daalde de globale omloop van de portefeuille met 455,8 miljoen EUR tot 1,21 miljard EUR. Een deel van de daling is afkomstig van de verwachte verkoop van Crelan Insurance NV in 2020. In 2019 werden omwille van de lage rente-omgeving aankopen beperkt. De kwaliteit van de beleggingsportefeuille blijft zeer hoog vermits het 81,2% effecten bevat met een rating van minimaal 2A, tegenover 83,6% eind 2018.

Het aandeel van overheidsobligaties in portefeuille daalde van 72,5% in 2018 naar 71,1% van de totale portefeuille. Van de totale portefeuille overheidsobligaties werd een bedrag van 428 miljoen EUR belegd in Belgische overheidsobligaties, 99 miljoen EUR in Oostenrijkse overheidsobligaties, 85 miljoen EUR in Franse overheidsobligaties, 106 miljoen EUR in Finse overheidsobligaties, 67 miljoen EUR in Nederlandse overheidsobligaties, 10 miljoen EUR in Italiaanse overheidsobligaties en ten slotte 61 miljoen EUR in Spaanse. Het resterend bedrag werd belegd in Belgische regionale overheden.

We melden ook verkopen in de financiële portefeuille voor een bedrag van 168 miljoen EUR. Het betreft kortlopende overheidsobligaties die vervielen in hetzelfde boekjaar en met sterk negatieve marktrendementen. Ook de RMBS-portefeuille voor een totale waarde van 4,7 miljoen EUR werd verkocht.

De Groep Crelan entte zijn investeringsbeleid op de activaklassen die in aanmerking komen als liquide activa in het kader van de Bazel III-regelgeving. Behoudens obligaties uitgegeven door overheden en supranationale instellingen worden bijgevolg enkel de covered bonds en ondernemingsobligaties in aanmerking genomen. Het volume in covered bonds bedraagt 88,6 miljoen EUR, voor de ondernemingsobligaties is dit 134,6 miljoen EUR. Ten slotte noteren we een bedrag van 127 miljoen EUR in de financiële sector, dit zijn voor het overgrote deel financiële vehikels opgericht door ondernemingen en in mindere mate rechtstreekse investeringen in financiële instellingen.

De geografische spreiding van de totale portefeuille wordt in de volgende tabel weergegeven :

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
België	475.758.306	821.400.042
Eurozone	544.048.971	591.850.189
Overige landen uit EU	25.509.200	28.312.787
Rest van de Wereld	107.321.369	147.293.061
Supra nationale instellingen	58.201.168	77.806.193
Totaal	1.210.839.014	1.666.662.272

Voor de beheersing van het kredietrisico uit beleggingsactiviteiten werden per entiteit en op niveau van de Groep uniforme limieten per productgroep en per tegenpartij opgesteld. De limieten op professionele tegenpartijen en banken worden in de backoffice van de marktenzaal opgevolgd. De limieten en de ratings van tegenpartijen en de toepassingen worden permanent gecontroleerd door de backoffice. Bij eventuele limietoverschrijdingen wordt een rapportering aan het management en aan de afdeling risicobeheer overgemaakt.

Het pre-settlement tegenpartij- en afwikkelingsrisico blijft beperkt aangezien al deze activiteiten afgewikkeld worden met andere financiële instellingen. Het toezicht op het post-settlement kredietrisico wordt dagelijks opgevolgd op basis van de bepalingen vervat in de investeringspolitiek van de Groep.

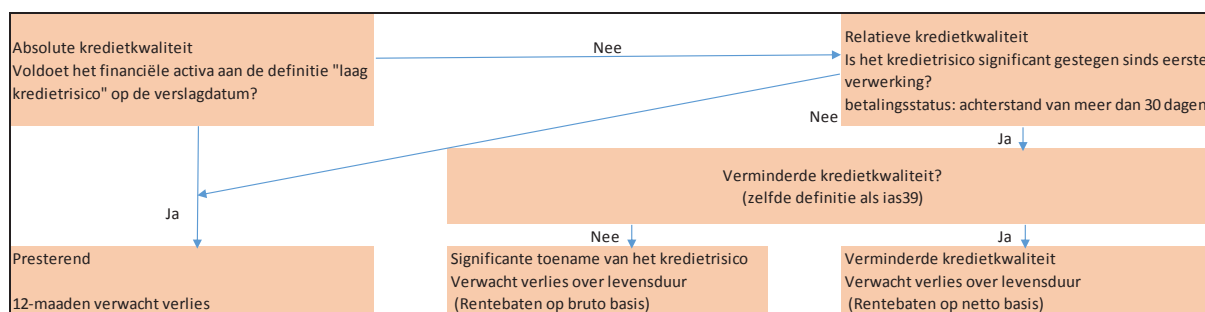
Een waardevermindering moet worden aangelegd volgens de criteria bepaald in IFRS 9. Er worden geen waardeverminderingen aangelegd voor de effecten gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening.

Voor eigen vermogensinstrumenten vormt een duurzame of significante waardedaling van de betreffende titel een objectieve aanwijzing.

Voor schuldbewijzen geklasseerd onder geamortiseerde kostprijs of tegen reële waarde via OCI, worden waardeverminderingen aangelegd volgens het verwacht verliesmodel.

Voor de eigen vermogensinstrumenten hanteert de Groep Crelan kwantitatieve factoren als indicator van mogelijke waardeverminderingen. Het gaat voornamelijk om een waardedaling van minstens 30% gedurende een periode van 6 opeenvolgende maanden. Ook factoren als financiële moeilijkheden van de emittent, perspectieven op korte termijn,... worden in rekening genomen. Bovenop voormelde criteria wordt een waardevermindering toegepast bij een waardedaling van meer dan 50% of gedurende een periode van minstens 3 jaar.

Voor schuldbewijzen geklasseerd onder geamortiseerde kostprijs of tegen reële waarde via OCI verduidelijkt volgend schema het proces die als basis dient voor de berekening :

De berekening van het 12-maands verwacht verlies is het product van volgende waarden:

- Indien er gekozen werd voor een behandeling in FVOCI: EAD = marktwaarde van het actief verhoogd met de bruto coupon
- Indien er gekozen werd voor een behandeling in AC= Boekwaarde verhoogd met verlopen interesten, berekend op basis van het actuariële rendement
- LGD = Verlies bij default

- Estimated PD 12 maand (EPD12) = Ingeschatte waarschijnlijkheid van default op 12 maand.

De berekening van het verwacht verlies over de levensduur van de investering dient berekend te worden als het verschil tussen de geactualiseerde waarde van de contractuele cashflow en de geactualiseerde waarde van de verwachte cashflows. In functie van de kredietkwaliteit dienen de rentebaten op bruto of netto basis te worden genomen. Het uiteindelijke resultaat wordt bekomen door voor iedere contractuele cashflow het geactualiseerd verwacht verlies te berekenen op basis van LGD en ingeschatte PD voor de betrokken periode.

7.2.1.3. Derivaten

Om het risico bij het afsluiten van derivaten te beperken, wordt met iedere financiële tegenpartij een ISDA Master Agreement en een CSA (Credit Support Annex) afgesloten. Deze contracten bepalen immers dat bij falen een netting mag gebeuren van alle rechten en verplichtingen die voortvloeien uit de derivatenhandel met deze tegenpartij. Het risico wordt nog verder beperkt door de contractuele verplichting om cash collaterals te plaatsen bij een negatieve netto-marktwaarde van de derivatenportefeuille.

De toepassing van IFRS 13 houdt in dat bij de waardebepaling van derivaten het risico dat de tegenpartij of Crelan NV zijn verplichtingen niet zou nakomen, mee moet worden opgenomen. Dit leidt tot de berekening van een Credit Valuation Adjustment (CVA) en een Debit Valuation Adjustment (DVA). De berekening gebeurt op basis van de vervangingswaarde van de derivaten en een potentiële toename ervan (add-on). De kredietwaardigheid wordt bepaald op basis van gequoteerde credit default swaps. De kredietwaardigheid van Crelan NV meten we aan de hand van de CDS van entiteiten in de markt die representatief zijn voor Crelan NV. De waardering van de derivaten in IFRS dient aangepast te worden met de resultaten van de berekening in CVA/DVA. De impact op het resultaat van het boekjaar is -37.866,85 EUR.

In 2013 besliste de Groep Crelan om de nieuwe regelgeving rond derivaten toe te passen zoals beschreven in de EMIR-verordening. Deze verordening heeft tot doel het regelgevingskader van de Europese Unie voor derivatentransacties te versterken door de stabiliteit, de transparantie en de efficiëntie op de derivatenmarkten te verbeteren. Ze beoogt de krediet-, liquiditeits- en operationele risico's van de tegenpartijen bij de clearing van OTC derivatentransacties te verminderen. In dit kader sloot Crelan NV zich aan bij een centrale tegenpartij voor het afwikkelen van renteswaps.

7.2.2. Maximaal kredietrisico

Onderstaande tabel geeft voor elke categorie van financiële instrumenten het bedrag weer dat het best het maximaal kredietrisico weergeeft waaraan de entiteit op balansdatum is blootgesteld, zonder rekening te houden met eventuele garanties, waarborgen of andere kredietverbeteringen.

Het maximaal kredietrisico is de netto-boekwaarde verminderd met de reeds opgenomen waardevermindervingsverliezen voor wat betreft de balansposten. Voor de niet-opgenomen kredietlijnen is het maximaal kredietrisico gelijk aan het niet-opgenomen bedrag en voor de bankwaarborgen het bedrag van de waarborg.

(in EUR)	31/12/2019	31/12/2018
Geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken	1.876.717.846	1.465.049.160
Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden	22.882.716	20.583.404
Leningen en vorderingen		
- Interbancaire kredieten	113.917.039	87.009.319
- Woonkredieten	11.191.976.366	10.656.905.061
- Particulieren Korte Termijn	53.676.214	50.788.492
- Particulieren Lange Termijn	746.869.112	677.956.639
- Landbouwkredieten Korte Termijn	96.847.432	96.241.497
- Landbouwkredieten Lange Termijn	1.916.429.234	1.915.130.191
- Ondernemingen Korte Termijn	122.252.481	115.931.251
- Ondernemingen Lange Termijn	1.703.380.896	1.591.153.368
- Leningen op Afbetaling	631.471.239	566.148.426
- Comfort- en Kaskredieten	70.691.090	73.127.080
- Waarborgkredieten	186.586	223.980
- Leasingcontracten	155.538.437	134.774.516
- Gestorte cash waarborgen	736.956.001	594.454.232
- Andere leningen en voorschotten	134.589.153	121.026.062
Effectenportefeuille		
- Overheidspapier	855.174.467	1.204.343.491
- Obligaties en andere vastrentende effecten	340.005.779	446.895.708
- Aandelen en andere niet vastrentende effecten	6.863.077	6.569.002
- Financiële vaste activa	8.795.691	8.854.071
Herverzekeringsactiva	772.227	1.314.256
Niet-opgenomen kredietlijnen	1.016.141.373	1.030.680.239
Bankwaarborgen	43.633.516	41.722.627
Kredietrisico voor activa geclassificeerd als aangehouden voor verkoop	56.306.553	0
Maximaal kredietrisico	21.902.074.525	20.906.882.072

De andere leningen en vorderingen hebben in hoofdzaak betrekking op voorschotten in rekening-courant.

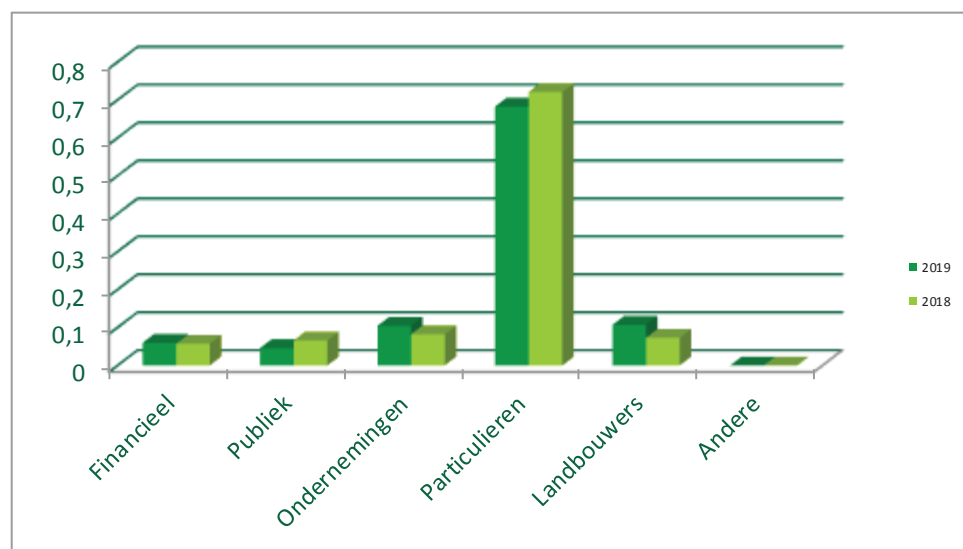
Om het kredietrisico te beperken ontvangt de Groep bepaalde zekerheden of collaterals. Voor de leningen en vorderingen aan klanten (exclusief consumentenkredieten en voorschotten in rekening courant) betreft het hoofdzakelijk hypotheek, handelsfondsen en landbouwvoorrechten.

Daarnaast ontvangt de Groep cash collaterals voor de meeste derivaten met een positieve netto-marktwaarde.

7.2.3. Risicoconcentratie

In het kader van het beheer van de concentratierisico's, is het beleid van de verschillende entiteiten van de Groep gericht op het optimaal vastleggen en opvolgen van individuele en sector limieten teneinde te voldoen aan de betrokken regelgeving.

Onderstaande tabel geeft een beeld van de risicoconcentraties waaraan de Groep onderhevig is per 31 december 2019 :

Het kredietrisico bevindt zich hoofdzakelijk in België, aangezien de kredietverleningsactiviteit van de Groep zich hier concentreert.

7.3. Marktrisico

Het marktrisico is het risico dat de reële waarde of de toekomstige kasstromen van een financieel instrument zullen schommelen als gevolg van veranderingen in de marktprijzen.

Het marktrisico situeert zich op 3 niveaus binnen de Groep :

1. De structurele positie van de balans die beheerd wordt binnen het Asset en Liability Management (ALM renterisico)
2. Overige prijsrisico's in de portefeuille van de bank
3. Het valutarisico op balansposities aangehouden in vreemde valuta

7.3.1. ALM renterisico

Het ALM renterisico wordt beheerd en opgevolgd door het Financieel Comité (FinCom) dat maandelijks vergadert. Het FinCom bestaat uit de leden van het Directiecomité, het Financiële-, het Risico- en het Commerciële departement. Dit comité geeft de nodige mandaten aan de financiële directie inzake beheer van het rente- en liquiditeitsrisico.

Een FinCom Groep Comité werd opgericht in 2009. Leden van het Directie Comité en van de financiële afdelingen van Crelan NV en Europabank NV komen trimestrieel samen met de bedoeling de financiële intra groepsrelaties te optimaliseren en een geconsolideerde visie op financiële risico's te bepalen.

Het Financieel Comité behandelt volgende onderwerpen :

- Economische context
- Liquiditeitsrisico
- Renterisico (inclusief het optionele renterisico)
- Opvolging van vervroegde terugbetalingen en arbitrages bij woonleningen
- De financiële portefeuille
- Dekkings- of beleggingsmandaten (gevolgd door de toegekende mandaten en nieuwe voorstellen)

- Limieten

Het Financieel Comité behandelt in eerste instantie de wijziging van de voornaamste financiële indicatoren (rente, beurzen, kredietspreads) sinds het vorige comité en de macro-economische gegevens uit Europa, de V.S. en Azië. Hierna worden kort de rentevoorzichten besproken.

Het renterisico is het risico dat de reële waarde of de toekomstige kasstromen van een financieel instrument zullen schommelen als gevolg van veranderingen in de markrente.

Het basisinstrument dat door de bank wordt gebruikt, is een "reversed cumulative gap" -rapport met een overzicht van de respectieve gemiddelde gaps per tijdsinterval, gelijk aan het verschil tussen alle vastrentende activa en alle verplichtingen met een vaste rente. Alle rentedragende activa en passiva worden chronologisch gerangschikt volgens resterende looptijd tot de maand waarop de rente op vervaldag komt of tot de maand waarop een renteherziening zal plaats vinden. Overschotten of tekorten per toekomstige periode van vastrentende activa (vastrentende activa - verplichtingen met vaste rente) worden dus bepaald en vormen de positie van het niet-discretionaire renterisico van de bank.

De rentegevoeligheid berekend door de "reversed cumulative gap" wordt aangevuld door de rentegevoeligheid van de optionele renteposities van het type "caps" voor de berekening van renterisicolimieten.

Gezien de omvang van de vervroegde terugbetalingen van hypothecaire leningen die tussen eind 2014 en eind 2016 werden waargenomen, zijn de negatieve variaties in geval van rente stresstests (die de risicogrenzen niet kunnen overschrijden) sinds 2016 gebaseerd op uitstaande hypothecaire leningen zelf afhankelijk van de gesimuleerde rentestress.

In geval van een sterke rentestijgingsstress betekent dit dat in onze "reversed cumulative gap"-modellen de rentevaste hypotheektermijn zal verlengen : vervroegde terugbetalingen van hypothecaire leningen met hogere historische rentetarieven zullen de neiging hebben om te dalen (minder financieel voordeel voor klanten om een nieuwe hypothecaire lening af te sluiten om de oude vroegtijdig terug te betalen). Deze verlenging in onze duurtijdmodellen van de vaste renteduur van activa (in het geval van stress van een sterke rentestijging) heeft een negatieve impact op de waarde van de bank (behoud van activa tegen een vaste historische koers die vaak lager zal zijn dan het tarief van de nieuwe productie van dit type activa).

Dit betekent ook dat in onze "reversed cumulative gap" modellen, in geval van stress van dalende tarieven, de rentevaste hypotheektermijn zal verkorten : vervroegde terugbetalingen van hypothecaire leningen met hogere historische rentetarieven zullen de neiging hebben om toe te nemen (verhoogd financieel voordeel voor klanten om een nieuwe hypothecaire lening af te sluiten om de oude af te lossen). Deze verlaging in onze duurtijd modellen van de vaste renteduur van activa in het geval van stress van scherpe renteverlagingen heeft een negatief effect op de waarde van de bank (snellere uitstromen van activa tegen een vaste historische koers die vaak hoger zal zijn dan het tarief van de nieuwe productie van dit type activa).

Het model (waarvan de parameters jaarlijks worden herzien) gebruikt voor rente stresstests sinds 2016 probeert daarom de negatieve convexiteit van vastrentende hypotheekleningen in België te integreren (vooruitbetalingen door de klant toegestaan zonder rechtvaardiging, tegen betaling van 3 maanden rente aan de bank) : lagere meerwaarde dan een vergelijkbare obligatieportefeuille in geval van een daling van de rente en minderwaarde die meer nadelig is dan een vergelijkbare obligatieportefeuille in geval van een stijging van de rentetarieven.

De impact van de zes rentecurve-schokken, die sinds 30 juni 2019 verplicht zijn door EBA (waaronder + 2% en -2% met lineaire EBA floor (-1% overnight naar 0% op 20 jaar)), op de toekomstige jaarlijkse rentebaten van de bank (inclusief de optionele renteposities) kan bepaalde limieten niet overschrijden. Deze limieten (in miljoen EUR), bepaald op basis van het eigen vermogen en van het netto-bankproduct, worden jaarlijks vastgesteld en goedgekeurd door de Raad van Bestuur.

Voor het beheer van het ALM-renterisico worden financiële derivaten gebruikt. Naast de opties die op de markt zijn gekocht om caps af te dekken in hypothecaire kredieten met variabele rentevoeten, kan het niet-optionele renterisico worden afgedekt door middel van renteswaps.

Dit wordt bestempeld als een afdekking aangezien de verandering in de netto contante waarde van de renteposities van de bank bij een wijziging in de referentierentecurve wordt verminderd door een omgekeerde verandering van de netto contante waarde van het afdekkingsinstrument.

Crelan NV heeft drie portefeuilles van balansactiva en -passiva samengesteld als afgedekte positie waarop de reële waarde-afdekking van het renterisico (portfolio hedge accounting) wordt toegepast met renteswapovereenkomsten. Voor alle reële waarde-afdekkingen worden de vereiste efficiëntietesten op elke balansdatum uitgevoerd (cf. 4.14.).

De ALM afdeling berekent de gevoeligheid aan renteschommelingen uitsluitend op basis van het Banking Book van de Groep. Het marktrisico van de Trading portefeuille wordt opgevolgd met behulp van een Value-at-Risk-model.

Deze analyse wordt uitgevoerd op basis van een looptijdbalans van rentedragende activa en verplichtingen naar analogie met de methode met vastrentende gap, met een looptijd van 1 maand over een tijdshorizon van 12 maanden. Er wordt een onmiddellijke beweging van de rente met +/- 1% voor 12 maanden verondersteld, zonder dat de rentes negatief kunnen worden (of negatiever kunnen worden dan het meest negatieve niveau waargenomen in EUR tot de balansdatum indien van toepassing).

Verder werd bij de berekening eveneens rekening gehouden met volgende elementen :

- Verwachte vervroegde kredietterugbetalingen volgens het gebruikte intern model
- Voorziene trekkingen van goedgekeurde kredieten, maar nog niet volledig opgenomen
- Opportuïteitskost gebonden aan de uitoefening, in geval van rentestijging, van rentecaps (plafonds) op kredieten met herzienbare rente
- Variatie van de IFRS-herwaarderingen van de IRS no-hedge

De herwaardering van de hedging renteswapovereenkomsten genereert weinig impact op resultaat bij een verschuiving van de rente met +/- 100bps. De herwaardering van de afgedekte financiële instrumenten genereert immers een bijna identieke, maar tegengestelde variatie (behalve bij inefficiëntie).

In de berekening van de gevoeligheid van het resultaat aan de bovenvermelde rentevoeten, worden de rentevoeten van spaarboekjes en half-gevoelige zichtrekeningen aangepast vanaf de eerste dag naargelang van de stresstest. Bij de stresstest van -1% kan de rentevoet van de semi-gevoelige zichtrekeningen niet onder de 0% komen en de koersen op boekjes niet onder de 0,11%.

Onderstaande tabel toont de gevoeligheid van de winst en het eigen vermogen van de Groep (zonder Crelan Insurance NV) op 31 december 2019 voor een verschuiving in de rentecurve met +/- 100bps.

(in 000 EUR)	31/12/19		31/12/18	
	+100 bp	-100 bp	+100 bp	-100 bp
Impact op het resultaat	-36.064	-1.526	-40.163	-1.966

De berekening van de impact van de rentefloors op spaarboekjes (met schommelingen die gelijk zijn aan 70% van de gesimuleerde marktrenteschommelingen (beperkt tot het laagste in EUR geobserveerde niveau) en met absolute reglementaire floor op 0,11%) en de projecties zijn voor de EBA floor (ook op 31 december 2018) aangepast.

In het vorige jaarverslag waren de rentevoeten (indien -1% wordt toegepast) het minimum tussen 0 en het negatieve niveau dat op de rapporteringsdatum werd waargenomen (zelfde methode als degene die wordt gebruikt voor de NBB renterisico tabel (90.30)).

De toepassing van EBA-floor creëert meer ruimte naar beneden voor onder andere de kosten van de zicht deposito's. Uiteindelijk heeft dit weinig invloed omdat de rentelasten op onze passiva de reglementaire bodem al hebben bereikt (op 0% van de zichtrekeningen en 0,11% van de reglementaire spaarrekeningen).

Sinds begin 2018 (invoegetrede van IFRS 9) is de gevoeligheid van het eigen vermogen voor rentetarieven verdwenen bij Crelan NV en Europabank NV gezien de effectenportfolio op de activa uitsluitend uit Hold-To-Collect bestaat.

7.3.2. Marktrisico in de handelsportefeuille

In 2013 werden alle posities in de handelsportefeuille van de Groep Crelan afgebouwd. Bijgevolg wordt geen marktrisico gerapporteerd in het kader van de Bazel III-normen.

7.3.3. Marktrisico in de niet-handelsportefeuille

Het marktrisico in de niet-handelsportefeuille (inclusief de retail portefeuille) wordt voor alle entiteiten binnen de Groep Crelan opgevolgd door een uniforme methodologie en omvat de volgende risico's :

- Het renterisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument verandert als gevolg van veranderingen in de marktrentevoeten. De vastrentende gap vormt de basis voor het bepalen van het renterisico.
- Het "credit spread" -risico op de portefeuille, dat voortkomt uit veranderingen in de kredietwaardigheid van een emittent.
- Het optie-risico afkomstig van de opties verbonden aan hypothecaire kredieten met variabele rentevoeten met cap en de indekking van deze door middel van aangekochte caps en swaptions.
- Overige risico's in de vorm van investeringen in fondsen, private equity en private debt.

Het globale risico wordt gemeten vanuit een stressscenario-benadering. Hierbij wordt voor elk type risico binnen het globale risico van de bank een specifieke stress toegepast :

- Voor het bepalen van het renterisico wordt op basis van de vastrentende gap het margeverlies berekend aan de hand van 6 verschillende rentescenario's, nl. :
 - een 2% parallelle opwaartse schok;
 - een 2% parallelle neerwaartse schok;
 - een versteiling van de rentecurve (min 1% van de korte termijnrente en plus 2,5% van de lange termijnrente);
 - een vervlakking van de rentecurve (plus 2,5% van de korte termijnrente en min 1,0% van de lange termijnrente);
 - een opwaartse schok van 2% van de korte termijnrente ;
 - een neerwaartse schok van 2% van de korte termijnrente.

Het rentescenario met de hoogste negatieve impact op de netto actuele waarde van de bank wordt weerhouden als renterisico. Het optie-risico wordt gelijkaardig aan het renterisico opgevolgd door berekening van het margeverlies bij bovenvermelde rentescenario's.

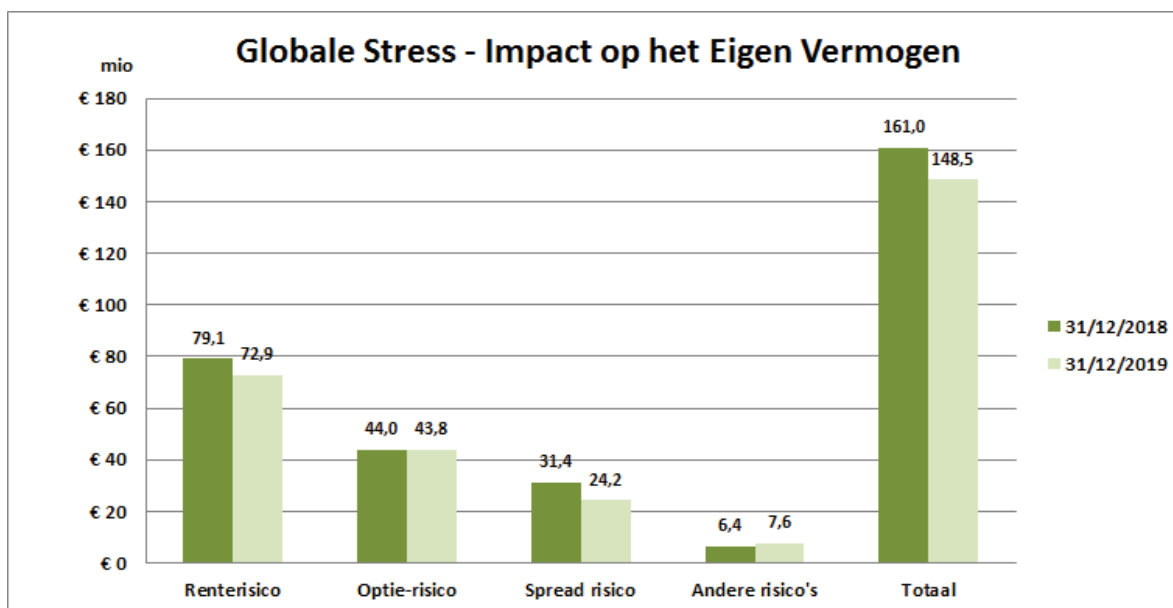
- Het "credit spread" -risico op de portefeuille, wordt op basis van een value-at-risk methodologie berekend aan de hand van een parametrische VaR met 99,5% betrouwbaarheidsinterval en voor een tijdschhorizon van 3 maanden.
- De marktprijs van investeringen in fondsen met kapitaalsgarantie wordt gestresseerd door middel van een 20% waardedaling en 30% waardedaling voor fondsen zonder kapitaalsgarantie. Investerings in

private equity, private debt en vastgoed worden gestresseerd door middel van respectievelijk een 50%, een 30% en een 10% waardedaling.

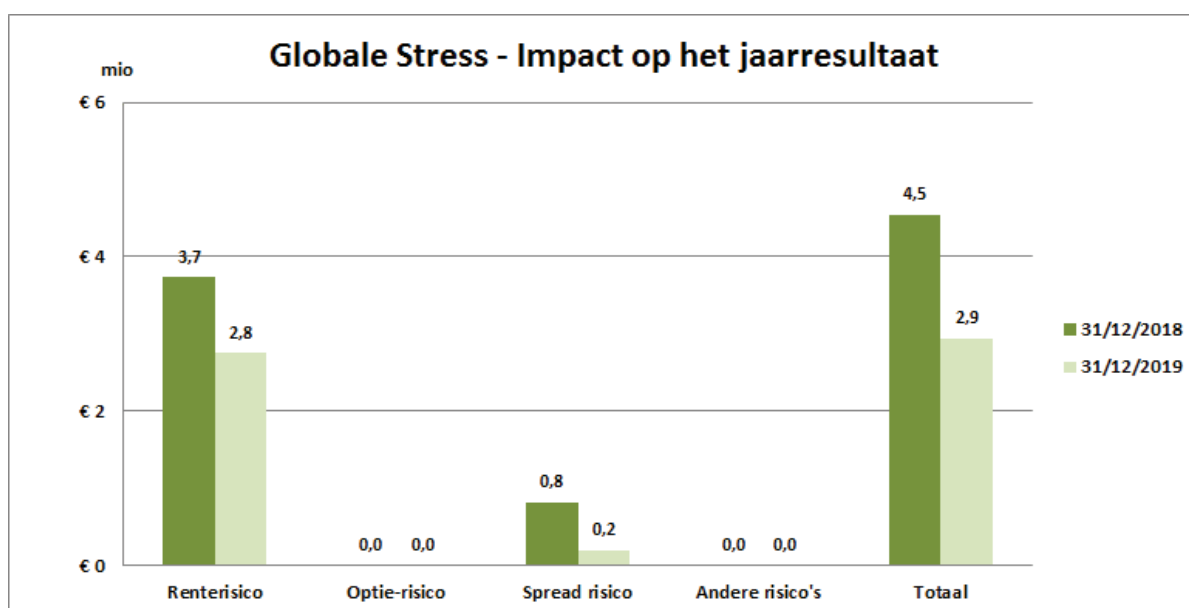
De aldus berekende stress op de verschillende type risico's worden bij elkaar opgeteld tot een globale stress. Er wordt dus geen rekening gehouden met diversificatie-effecten tussen risico's onderling.

Aan de ene kant wordt de impact op het eigen vermogen van de bank berekend van de verschillende risico's op de globale portefeuille van de bank in geval van stress (inclusief retail portefeuille). Aan de andere kant wordt er ook een globale stress toegepast waarbij de impact wordt berekend op het lopende boekjaar van de verschillende risico's op de globale portefeuille van de bank.

Volgende grafieken geven de evolutie van de globale stress voor de Groep Crelan voor 31 december 2018 en 31 december 2019 :

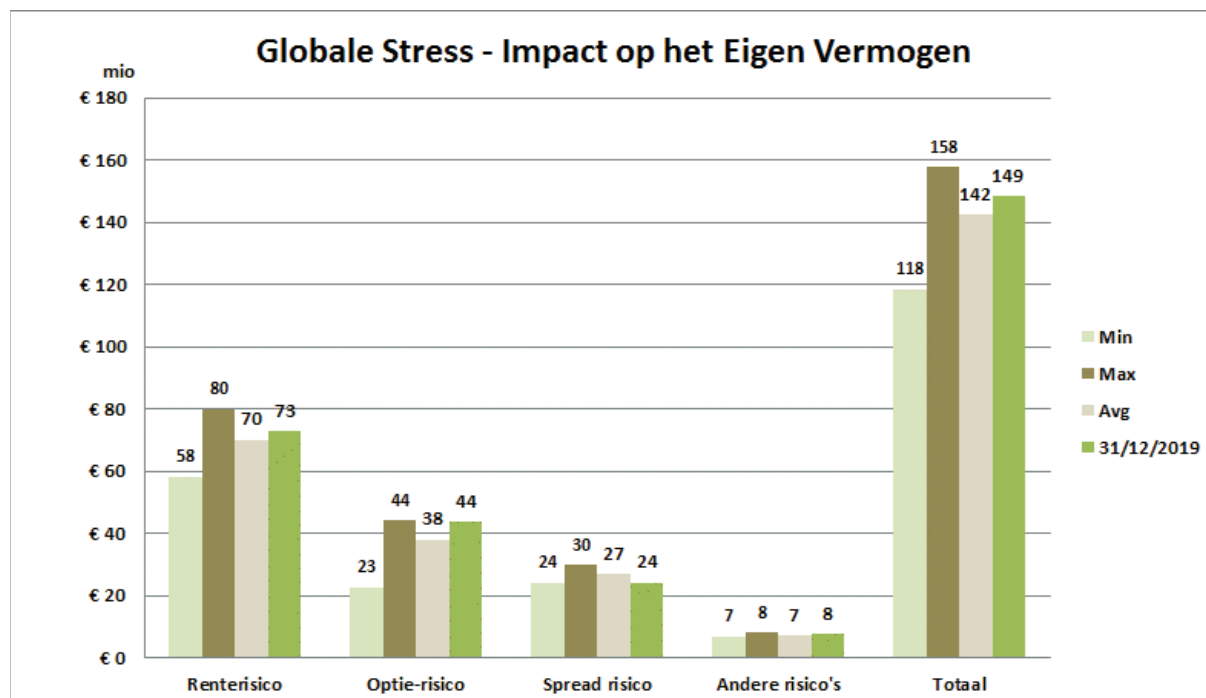

De globale stress die de impact op het eigen vermogen berekent, bedraagt 148,5 miljoen EUR op 31 december 2019. Ten opzichte van 31 december 2018 is dit een daling met 12,5 miljoen EUR. Het grootste risico in de globale stress is afkomstig van het renterisico en vervolgens van het optierisico.

De globale stress die de impact berekent op het jaarresultaat bedraagt 2,9 miljoen EUR op 31 december 2019. Ten opzichte van 31 december 2018 is dit een daling met 1,6 miljoen EUR. Het grootste deel van deze globale stress is afkomstig van het renterisico.

Onderstaande grafiek geeft eveneens een overzicht van respectievelijk de minimum, maximum en gemiddelde stress waarden voor de verschillende risicofactoren die werden vastgesteld in de loop van 2019:

Maandelijks worden beide globale stressindicatoren berekend en gerapporteerd aan het FinCom. In geval van overschrijding van de door het management vastgelegde limieten moet het FinCom de nodige acties ondernemen om dit risico te verminderen.

7.3.4. Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de reële waarde of toekomstige kasstromen van een financieel instrument zullen schommelen als gevolg van wisselkoerswijzigingen.

Het valutarisico binnen de Groep is beperkt. Balansposities in vreemde valuta worden meteen afgedekt met een financiering in overeenkomstige valuta. Bovendien worden de posities in vreemde valuta van de balans dagelijks door de back office opgevolgd en gerapporteerd en mag de globale positie in vreemde valuta de door het management vastgelegde limiet niet overschrijden.

7.4. Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat een onderneming moeilijkheden zal hebben om te voldoen aan haar financiële verplichtingen.

Gedurende de Financiële Comités (FinCom) wordt in het liquiditeitsoverzicht de dag-positie opgevolgd alsook de maandelijkse interne dynamische liquiditeitsrapportering. Dit laat toe om op korte en middellange termijn de liquiditeitsbehoeften van de Bank te meten.

Deze interne rapporten worden samen met de liquiditeitsstresstrategie's die door de regulering van de EBA (LCR (horizon van 1 maand), NSFR (1-jarige horizon)) worden opgelegd, tijdens de FinCom besproken en

opgevolgd. Ook wordt hierbij gecontroleerd of de liquiditeitslimieten, opgelegd door de Raad van Bestuur, worden gerespecteerd.

De liquiditeitsstrategie van de Groep kent vier belangrijke elementen.

Het eerste betreft het onderhouden van goede relaties met de investeerders, door bijvoorbeeld de dagelijkse aanwezigheid op de monetaire markt.

De tweede component betreft het aanhouden van een adequate mix van financieringsbronnen. De Groep streeft naar een goed gediversifieerde "fundingmix" als het gaat om financiële producten of tegenpartijen. Crelan heeft een vrij brede "funding" voor particulieren, voornamelijk bestaande uit rekeningen-courant, spaarboekjes, termijndeposito's en kasbons. Hoewel deze rekeningen grotendeels op korte termijn of direct opvraagbaar zijn, worden ze beschouwd als een stabiele bron van "funding", gezien de omvang van de klantenkring.

Extra maandelijks gereguleerde rapporteringen inzake liquiditeiten (Additional Liquidity Monitoring Metrics), van kracht sinds de toestand van 30 april 2016, bevestigen dit grote aantal depositarissen daar geen enkele schuldeiser van de Groep Crelan meer dan 1% vertegenwoordigt van de totale funding (tabel EBA C67.00).

Het derde element van de liquiditeitsstrategie van de Groep is het behoud van een brede portefeuille van verhandelbare en te mobiliseren activa die kunnen worden gebruikt om verstoringen in de kasstroom in evenwicht te brengen. De Groep heeft relatief grote portefeuilles met niet-bezwaarde, verhandelbare activa, die gemakkelijk kunnen worden omgezet in liquiditeiten via repo-overeenkomsten of via verkoop. Het merendeel van de verhandelbare activa van de Groep bestaat uit effecten die door de Europese Centrale Bank als waarborg worden aanvaard.

Door de lage rentevoeten op EUR-effecten uitgegeven door de Europese kernlanden (zelfs lager dan de depositorente bij de ECB voor de effecten met korte resterende duur) en de historisch lage spreads voor de corporate bonds, waren de herinvesteringen en obligatieaankopen beperkt in 2019. Na een stijging met ± 98 miljoen EUR in 2018 daalde het bedrag van uitstaande effecten met 384 miljoen EUR in 2019, gezien de omvang van obligaties in de effectenportefeuille die in 2019 op eindvervaldag zijn gekomen.

Globaal is de beschikbare liquiditeitsvoorraad (liquiditeitsbuffer LCR) in 2019 met 42 miljoen EUR gestegen (2.799 miljoen EUR op 31 december 2019 versus 2.757 miljoen EUR op 31 december 2018). Naast de daling van de (grotendeels LCR niveau 1) effectenportefeuille, was er ook een toename van de zichtdeposito bij de ECB met 415 miljoen EUR.

Als vierde element is er het belang dat wordt gehecht aan het meten van het liquiditeitsrisico, niet alleen op de korte termijn (op dagelijkse basis), maar ook op een maandelijks basis met een horizon tot 24 maanden via een dynamisch proces, zodat ook de gebudgetteerde toekomstige balansontwikkelingen worden gefinancierd, met behoud van het toekomstige niveau van liquiditeitsindicatoren binnen wettelijke of interne limieten.

Ondanks de lichte toename van onze beschikbare liquiditeitsvoorraden in 2019, is onze LCR-ratio (Liquiditeit op gespannen maandbasis) per 31 december 2019 lager dan per 31 december 2018. Dit is grotendeels toe te schrijven aan een toename van de netto-uitstroom van LCR met 163 miljoen EUR als gevolg van :

- de reglementaire LCR outflows op klantendeposito's met resterende looptijd korter dan één maand (die met 975 miljoen EUR tussen 31 december 2018 en 31 december 2019 zijn gestegen vóór vermenigvuldiging door de outflowswegingen van die deposito's (tussen 5% (stabiele retail klanten) en 100% (financiële klanten)).
- de stijging van de reglementaire LCR outflows in verband met CSA geblokkeerde deposito's van Crelan als waarborg bij LCH (London Clearing House voor de IRS-verrichtingen) met 56 miljoen EUR. De grootste beweging op één maand van die CSA waarborgen in de 2 laatste jaren zijn de

LCR outflows voor die verrichtingen. Gezien de forse daling van rente in augustus 2019 zijn de CSA geblokkeerde deposito's van Crelan met 112 miljoen EUR gestegen. Dat is 56 miljoen EUR hoger dan de grootste maandelijkse beweging van de CSA in 2017 en 2018 (2 recentste jaren op 31 december 2018).

Wat de geconsolideerde LCR-ratio (EBA-liquiditeitsratio op 1 maand) betreft ziet men de volgende evoluties :

	31/12/2019	31/12/2018
Liquidity buffer	2.799.023.556	2.756.691.221
Total net cash outflows	1.670.018.733	1.507.500.719
LCR (%)	167,6%	182,9%

Consolidated	Total weighted value	Total weighted value	Total weighted value	Total weighted value
EUR				
Quarter ending on	31 3 2019	30 6 2019	30 9 2019	31 12 2019
Number of data points used in the calculation of averages	3	3	3	3

21	LIQUIDITY BUFFER	2.888.935.883	2.861.548.391	2.584.711.213	2.661.765.246
22	TOTAL NET CASH OUTFLOWS	1.520.456.121	1.633.939.756	1.688.903.250	1.668.866.332
23	LIQUIDITY COVERAGE RATIO (%)	190,0%	175,1%	153,0%	159,5%

De timing en financieringsbronnen van onze financiële verplichtingen worden getoond aan de hand van de analyse van de resterende looptijd hieronder :

31/12/2019 (in 000 EUR)	<= 1 maand	>1 maand en <=3 maanden	>3 maanden en <=6 maanden	>6 maanden en <=1 jaar	>1 jaar en <=2 jaar	>2 jaar en <=5 jaar	>5 jaar en <=10 jaar	>10 jaar	TOTAAL
Zichtrekeningen	3.830.272								3.830.272
Niet Gereglementeerde spaardeposito's	534.995								534.995
Gereglementeerde spaardeposito's	13.025.079								13.025.079
Termijnrekeningen	127.327	-10.252	52.842	107.827	116.910	383.407	57.907	0	835.967
Interbancaire verplichtingen	17.304	91	137	274	10.524	40	17	0	28.386
In schuldbewijzen belichaamde schulden	11.812	80.392	33.495	233.362	173.670	454.632	116.207	0	1.103.570
Andere verplichtingen	286.628								286.628
Contractuele vervaldagen van de verplichtingen, exclusief derivaten	17.833.418	70.232	86.473	341.462	301.104	838.079	174.130	0	19.644.897
IRS (op basis van Euribor Forward)	3.228	17.103	19.952	41.159	82.673	222.371	216.666	46.870	650.023
Contractuele vervaldagen van de derivaten	3.228	17.103	19.952	41.159	82.673	222.371	216.666	46.870	650.023

31/12/2018 (in 000 EUR)	<= 1 maand	>1 maand en <=3 maanden	>3 maanden en <=6 maanden	>6 maanden en <=1 jaar	>1 jaar en <=2 jaar	>2 jaar en <=5 jaar	>5 jaar en <=10 jaar	>10 jaar	TOTAAL
Zichtrekeningen	3.290.070								3.290.070
Niet Gereglementeerde spaardeposito's	4.687								4.687
Gereglementeerde spaardeposito's	13.104.564								13.104.564
Termijnrekeningen	60.256	62.484	84.595	68.126	173.169	270.452	83.858	0	802.940
Interbancaire verplichtingen	33.218	91	137	274	547	10.542	22	0	44.830
In schuldbewijzen belichaamde schulden	27.754	51.129	56.020	88.754	358.645	490.072	168.636	0	1.241.011
Andere verplichtingen	246.892								246.892
Contractuele vervaldagen van de verplichtingen, exclusief derivaten	16.767.441	113.704	140.752	157.154	532.361	771.067	252.516	0	18.734.995
IRS (op basis van Euribor Forward)	2.858	17.806	21.310	45.390	77.911	207.231	141.146	23.833	537.485
Contractuele vervaldagen van de derivaten	2.858	17.806	21.310	45.390	77.911	207.231	141.146	23.833	537.485

Deze vervaldagkalender van onze verplichtingen omvat de zichtrekeningen en gereglementeerde spaarboekjes. Deze vertegenwoordigen op 31 december 2019, respectievelijk 22% en 66% van de verplichtingen, in plaats van respectievelijk 18% en 70% op 31 december 2018. Ondanks de migratie op 2 januari 2019 van 566 miljoen EUR van de gereglementeerde spaarrekeningen naar de niet-gereglementeerde spaarrekeningen (gedeelte van de zichtrekeningen in de BGAAP) zijn de gereglementeerde spaarrekeningen maar met 80 miljoen EUR gedaald in 2019.

De tabel hierboven, die volgens de eisen van IFRS 7 is opgesteld, plaatst zichtrekeningen en gereglementeerde spaarrekeningen in de ≤ 1 maand bucket. In de praktijk zullen de waargenomen saldi van aflossingen op zichtrekeningen en geregleunde boekjes afwijken van deze theoretische terugbetalingsdata.

Zowel bij de EBA-methodologie voor liquiditeitsratio's (LCR en NSFR), als bij de methodologie gebruikt voor interne rapporteringen, wordt een meer realistische inschatting gemaakt van de terugbetalingsdata.

Ten slotte is de liquiditeitsstructuur van onze activa verder uitgewerkt in de vervaldagenbalans hieronder :

31/12/2019 (in 000 EUR)	≤ 1 maand	>1 maand en ≤ 3 maanden	>3 maanden en ≤ 6 maanden	>6 maanden en ≤ 1 jaar	>1 jaar en ≤ 2 jaar	>2 jaar en ≤ 5 jaar	>5 jaar en ≤ 10 jaar	>10 jaar	TOTAAL
Overnight deposito bij ECB (inclusief monetaire reserve)	1.825.266								1.825.266
Andere interbancaire vorderingen	14.298	34	26	0	10.000	0	0	46.875	71.233
Hypothecaire kredieten	79.402	148.784	221.723	438.400	855.906	2.418.948	3.430.238	3.862.693	11.456.093
Andere kredieten toegestaan aan het cliënteel	160.933	250.248	265.278	555.481	696.811	1.427.066	1.263.245	1.322.954	5.942.016
Effecten in aanmerking komend bij ECB - niet gemobiliseerd	24.035	2.007	11.070	245.301	169.884	280.739	367.535	0	1.100.570
Effecten in aanmerking komend bij ECB - gemobiliseerd	0	0	0	0	0	0	29.469	0	29.469
Effecten niet in aanmerking komend bij ECB - niet gemobiliseerd	0	2.224	6.830	7.503	9.191	49.022	31.866	5.145	111.781
Effecten niet in aanmerking komend bij ECB - gemobiliseerd	0	0	0	0	0	0	0	4.972	4.972
Andere activa	965.639								965.639
Contractuele vervaldagen van de activa	3.069.573	403.297	504.926	1.246.684	1.741.791	4.175.775	5.122.353	5.242.639	21.507.040

31/12/2018 (in 000 EUR)	≤ 1 maand	>1 maand en ≤ 3 maanden	>3 maanden en ≤ 6 maanden	>6 maanden en ≤ 1 jaar	>1 jaar en ≤ 2 jaar	>2 jaar en ≤ 5 jaar	>5 jaar en ≤ 10 jaar	>10 jaar	TOTAAL
Overnight deposito bij ECB (inclusief monetaire reserve)	1.410.636								1.410.636
Andere interbancaire vorderingen	15.483	99	322	0	0	10.000	0	40.675	66.579
Hypothecaire kredieten	71.972	137.523	206.519	408.484	800.920	2.294.573	3.247.400	3.734.212	10.901.602
Andere kredieten toegestaan aan het cliënteel	168.113	241.439	275.631	548.366	691.443	1.378.327	1.037.390	1.126.272	5.486.971
Effecten in aanmerking komend bij ECB - niet gemobiliseerd	12.009	130.276	114.382	75.574	291.098	397.743	445.931	8.174	1.475.187
Effecten in aanmerking komend bij ECB - gemobiliseerd	0	26.285	0	0	0	0	1.903	0	28.188
Effecten niet in aanmerking komend bij ECB - niet gemobiliseerd	0	873	870	10.409	15.448	32.897	51.182	9.197	120.875
Effecten niet in aanmerking komend bij ECB - gemobiliseerd	0	0	0	0	0	0	0	6.443	6.443
Andere activa	830.817								830.817
Contractuele vervaldagen van de activa	2.529.030	536.494	597.724	1.042.823	1.798.909	4.113.539	4.783.806	4.924.973	20.327.298

De bij London Clearing House gedeponeerde CSA deposito's (594 miljoen EUR en 737 miljoen EUR respectievelijk op 31 december 2018 en 31 december 2019) zijn terug te vinden bij de "Andere kredieten toegestaan aan het cliënteel" aangezien LCH geen kredietinstelling is. Gezien ze niet liquide zijn, vindt men ze met vervalthorizon > 10 jaar terug in de tabel hierboven.

De portefeuille (1.110 miljoen EUR) aan in aanmerking komende ECB-effecten die op elk moment mobiliseerbaar zijn en de interbancaire vorderingen op de NBB ($\pm 1,8$ miljard EUR bovenop de verplichte monetaire reserve) vormden op 31 december 2019 onze liquiditeitsreserve om mogelijke opnames van deposito's af te handelen.

Bovendien, met 53% van de activa van de Groep bestaande uit hypothecaire kredieten op 31 december 2019, beschikt de Groep, indien nodig, over garanties voor de uitgifte van obligaties van type covered bonds. In overeenstemming met de bepalingen van de Belgische Wet op de covered bonds, zou de Groep dit type gedekte obligaties kunnen uitgeven tot 8% van de totale balans (dat wil zeggen $\pm \text{€ } 1,7$ miljard EUR voor Crelan).

7.5. Operationeel risico

Het operationeel risico (OR) betreft het risico van verlies of kost als gevolg van het falen of tekortschieten van interne processen, mensen, systemen of gebeurtenissen veroorzaakt door externe factoren.

Het operationeel risico wordt beheerd en opgevolgd door de dienst Operational Risk Management (ORM) en wordt gestuurd door het OpRisk Comité met behulp van trimestriële rapporteringen.

Het beheer van de operationele risico's is gebaseerd op :

1. Een OR strategie die jaarlijks herzien wordt en een corpus van normen met inbegrip van het OR politiek voor het bepalen van een risico-tolerantie en waarschuwinglimieten;
2. Een proces van Risk & Monitoring Self-Assessment (RMSA) door de eigenaars van de belangrijkste sleutelactiviteiten van de bank, onder de vorm van een cartografie van de risico's;
3. De online aangifte van incidenten door de correspondenten in een gedecentraliseerde applicatie alsook hun beoordeling, opvolging en de rapportering door ORM aan het OpRisk comité;
4. KORI (Key Operational Risk Indicators), gebaseerd op de permanente controles gerealiseerd binnen de business lijnen en opgeleverd door de ORM-correspondenten;
5. De opvolging door ORM van de door de business lijnen uitgevoerde actieplannen om grote risico's, significante incidenten of verslechterde indicatoren aan te pakken.

7.5.1. Cartografie

Een multirisico cartografie van het type ERM werd opgeleverd in februari 2017 door een gespecialiseerd bureau en werd daarna door ORM bijgesteld en in 2018 overgezet in een nieuwe geïntegreerde applicatie. De nieuwe evaluatie van de risicocartografie, onder de vorm van een RMSA en gericht op de operationele risico's, werd in 2019 gelanceerd via deze nieuwe applicatie waardoor de verantwoordelijkheid van de eerste linie voor het beheer van de risico's geleidelijk kan worden uitgebreid. Op 31 december 2019 stonden er nog actieplannen open voor 4 van de 62 risico's die na de ERM-cartografie als significant werden beschouwd.

7.5.2. Incidenten

De incidenten worden gerapporteerd via een net van ORM correspondenten via een specifieke applicatie. De kostprijs van de incidenten wordt opgesplitst in een direct financieel verlies (gerapporteerd aan de NBB in het kader van de Corep C17) en/of indirecte kosten verbonden aan het aantal gepresteerde werkuren van interne en/of externe werknemers voor het behandelen van de incidenten (analytische opvolging). In 2019 bedragen de directe netto geconsolideerde financiële verliezen (Crelan NV + Europabank NV) 1.123.943,28 EUR voor een totaal van 238 incidenten. De incidenten groter dan 20.000 EUR maken het onderwerp uit van een nauwgezette opvolging en een periodieke rapportering op het OpRisk Comité.

7.5.3. Key Risk Indicators

Een boordtabel van ongeveer 180 risico-indicatoren wordt trimestrieel opgemaakt door ORM op basis van de aangeleverde permanente controles vanuit de diverse business lijnen. Deze indicatoren worden zo opgemaakt dat ze toelaten een beoordeling te kunnen geven over het ontwerp van de onderliggende controles, de effectieve uitvoering ervan, de controleresultaten en, indien van toepassing, de door de betrokken business lijnen voorziene en uitgerolde remediërsacties. Per einde 2019 bleven een veertigtal actieplannen open en werden ze door ORM gevolgd voor de verslechterde indicatoren en voor de andere indicatoren waarvoor ook verbeteringen gewenst of voorgesteld zijn.

7.6. Risicobeheer van de verzekeringsactiviteiten

7.6.1. Liquiditeitsrisico

De uitbetaling van de schadegevallen vormt het voornaamste liquiditeitsrisico omwille van de eigenschappen van de gebruikte verzekeringsproducten. Voornamelijk bij realisatie van een verzekerd risico dienen soms aanzienlijke bedragen uitgekeerd te worden in vergelijking met de aanwezige technische voorzieningen van de verzekeringsovereenkomst. De overlijdensrisicokapitalen per 31 december 2019 bedragen 10,0 miljard EUR (2018 : 9,2 miljard EUR) en de technische voorzieningen bedragen 56,9 miljoen EUR (2018 : 51,9 miljoen EUR). De overige verzekerde risico's (arbeidsongeschiktheid, overlijden door ongeval) zijn beperkt in omvang.

Crelan Insurance NV heeft de risico's van volgende productgroepen als volgt herverzekerd :

- De financieringssaldoverzekeringen worden met een eigenbehoud van 2.000 EUR herverzekerd.
- De schuldsaldo-verzekeringen en tijdelijke overlijdensverzekeringen met constant kapitaal worden met een eigenbehoud van 10.000 EUR herverzekerd.

De herverzekeringsovereenkomst werd eind 2019 voor alle producten hernieuwd voor één jaar, rekening houdend met het feit dat Crelan de intentie heeft om de activiteit af te staan aan AXA Bank België in de loop van 2020. Het liquiditeitsrisico blijft ook na deze herziening op dit vlak vrij beperkt.

De herverzekeringsovereenkomst voorziet dat voor belangrijke schadegevallen de herverzekeraar tot een contante betaling overgaat. Voor minder belangrijke schadegevallen en in het bijzonder voor alle schadegevallen van de financieringssaldoverzekering wordt periodiek een afrekening gemaakt waardoor een timing verschil van maximaal enkele maanden ontstaat.

De technische voorzieningen worden momenteel geïnvesteerd in een aantal beleggingscategorieën (overheidsobligaties, bedrijfsobligaties, covered bonds, aandelenfondsen, termijn- en zichtrekeningen). Een mogelijk liquiditeitsprobleem zou kunnen ontstaan wanneer een groot deel van de verzekeringnemers de afkoopwaarde van hun contract zouden opvragen op een moment dat door een (tijdelijke) lage marktwaaarde van de beleggingsinstrumenten deze liquiditeitsbehoefte niet of moeilijk kan voldaan worden. Het lijkt aannemelijk dat dit risico eerder beperkt is omwille van het gevoerde productengamma (risicoverzekeringen) aangezien de verzekeringen niet onderschreven zijn vanuit een "beleggingsperspectief" waardoor het afkoopgedrag minder gecorreleerd is met de evolutie op de financiële markten.

7.6.2. Gevoeligheid voor verzekeringsrisico's

Het technisch resultaat en het eigen vermogen worden voornamelijk beïnvloed door de verhouding van de marges in het verzekeringstarief ten opzichte van de werkelijke opbrengsten en kosten.

- Het voorval resultaat wordt gevormd door de marge tussen de gebruikte voorval wetten (overlijden, arbeidsongeschiktheid) in het tarief en de voorgevallen schadegevallen.
- Het beheersresultaat wordt gevormd door de kosten vervat in de premies en de diverse werkingskosten (administratie & commissielonen).
- Het beleggingsresultaat wordt gevormd door de technische interestvoet vervat in het tarief versus de beleggingsopbrengsten.

De sensitiviteit voor ongunstige evoluties wordt door een aantal maatregelen in de hand gehouden, met name :

- Door een herverzekeringsspolitiek die gericht is op een (quasi) volledige herverzekering van de verzekerde risico's waardoor het voorval resultaat op korte termijn in beperkte mate gevoelig is voor een negatieve evolutie.
- Door de mogelijkheid voor de schuldsaldo-verzekeringen tot een tariefherziening voor bestaande en nieuwe verzekeringsovereenkomsten om de eventuele negatieve impact van verslechterde omstandigheden op te vangen.

De technische voorzieningen en het eigen vermogen worden momenteel geïnvesteerd in een aantal beleggingscategorieën (overheidsobligaties, bedrijfsobligaties, covered bonds, termijn- en zichtrekeningen). Omwille van het huidige productengamma (risicoverzekeringen) en omwille van het feit dat de maatschappij einde 2007 haar activiteit gestart heeft, is momenteel het totale bedrag van de beleggingen eerder beperkt. Hoewel het beleggingsresultaat op zich niet het belangrijkste element is voor het technisch resultaat, kan een sterke daling in het beleggingsresultaat wel een impact hebben op de solvabiliteitspositie (de overlijdensrisicokapitalen per 31 december 2019 bedragen 10,0 miljard EUR (2018 : 9,2 miljard EUR) en de technische voorzieningen bedragen 56,9 miljoen EUR (2018 : 51,9 miljoen EUR)), aangezien de marge tussen de beleggingen enerzijds en de technische voorzieningen en vereiste solvabiliteitsmarge anderzijds nog beperkt is. De beleggingsstrategie is daardoor een zeer nauw opgevolgd aandachtspunt.

7.6.3. Kredietrisico

Het kredietrisico bevindt zich vooral op het vlak van de kredietwaardigheid van de emittenten van de schuldbewijzen die deel uitmaken van de beleggingsportefeuille, alsook op het vlak van de kredietwaardigheid van de herverzekeraar.

Voor het beheer van het kredietrisico van de beleggingsportefeuille van Crelan Insurance NV werd een afzonderlijke investeringspolitiek uitgewerkt, rekening houdende met de wettelijke richtlijnen ter zake. Hierin werden onder andere de toegestane effecten, de beperkingen per effect, de beperkingen per emittent en de minimale rating bij uitgifte vastgelegd. Elke afwijking op de investeringspolitiek wordt zonder uitstel voorgelegd aan het Directiecomité aan de hand van een gedocumenteerde nota.

Maandelijks wordt een overzicht van de beleggingsportefeuille voorgelegd aan het Financieel Comité van Crelan Insurance NV. Van zodra een effect een in de investeringspolitiek vastgelegd percentage van zijn waarde verliest, wordt dit gemeld aan het Directiecomité. De te volgen strategie wordt vervolgens besproken in het Financieel Comité.

Het kredietrisico van de herverzekeraar wordt opgevolgd aan de hand van de kredietrating toegekend door de rating agencies. Indien er objectieve aanwijzingen zouden zijn dat de kredietwaardigheid van de herverzekeraar achteruit gaat, zal dienovereenkomstig een bijzondere waardevermindering worden aangelegd voor de herverzekeringsactiva. Dit is tot op heden niet het geval. Het maximaal kredietrisico van de herverzekeringsactiva bedroeg per 31 december 2019 3,0 miljoen EUR (2018 : 3,1 miljoen EUR).

7.6.4. Verzekeringstechnisch risico

Het verzekeringstechnisch risico bestaat enerzijds uit de onzekerheid met betrekking tot de frequentie van het zich voordoen van schadegevallen en anderzijds uit de grootte van het schadegeval. Dit risico wordt onder controle gehouden met behulp van een aan Crelan Insurance NV aangepaste onderschrijvingspolitiek, herverzekeringspolitiek, reserveringspolitiek en tarifieringspolitiek.

7.6.4.1. Onderschrijvingspolitiek

Crelan Insurance NV verkoopt via haar agentennet schuldsaldo-verzekeringen, tijdelijke overlijdensverzekeringen en financieringssaldo-verzekeringen, voornamelijk voor het cliënteel van de bank. In 2009 werd voor de financieringssaldo-verzekeringen een bijkomende distributie via Europabank NV opgestart. In samenwerking met de herverzekeraar werd een uitgebreide klantenacceptatieprocedure opgezet.

7.6.4.2. Herverzekeringspolitiek

Via herverzekering beschermt de verzekeringsmaatschappij zich tegen het risico van vele en/of grote schadegevallen. Er werd geopteerd om de volledige verzekeringsportefeuille schuldsaldo-verzekeringen, tijdelijke overlijdensverzekeringen en financieringssaldo-verzekeringen te herverzekeren. Een beperkt eigenbehoud wordt genomen voor de schuldsaldo-verzekeringen (vanaf 2011) en voor de financieringssaldo-verzekeringen (vanaf 2017). Op korte termijn bedraagt het eigenbehoud minder dan 10% van het verzekerd risicokapitaal.

7.6.4.3. Reserveringspolitiek

De technische reserves worden berekend aan de hand van geldende actuariële principes en beoordeeld door een erkend actuaaris.

7.6.4.4. Tarifieringspolitiek

De tarieven worden bepaald in functie van enerzijds het verzekerd risico en anderzijds het profiel van de klant uit de acceptatieprocedure. Bovendien kunnen de tarieven (waaronder deze voor de risicopremies, de diverse tariefkosten en de technische interestvoeten) aangepast worden door de verzekeraar in het kader van een algemene tariefherziening voor de verzekeringscategorie waartoe de overeenkomst behoort of indien de wettelijke of reglementaire verplichtingen dit opleggen. De tarieven voor de bestaande schuldsaldo-verzekeringen en financieringssaldo-verzekeringen werden niet gewijzigd.

7.6.5. Solvency II

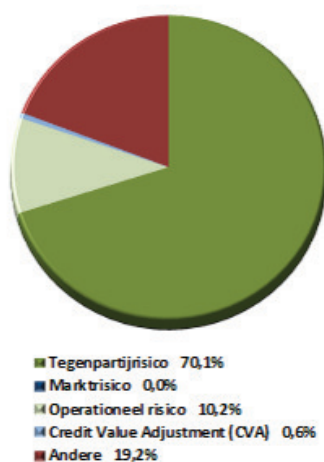
Crelan Insurance NV is onderworpen aan de Solvency II wetgeving. De niet geauditeerde Solvency II ratio bedraagt eind 2019 215,44 % (2018 : 173,05%).

7.7. Kapitaal Management

De risico's en het kapitaal die aan deze risico's worden toegewezen, worden elk kwartaal opgevolgd. Het toezicht op kapitaalvereisten gebeurt binnen het reglementair kader. De Nationale Bank van België legt ons een SREP TIER I op van 12,65%.

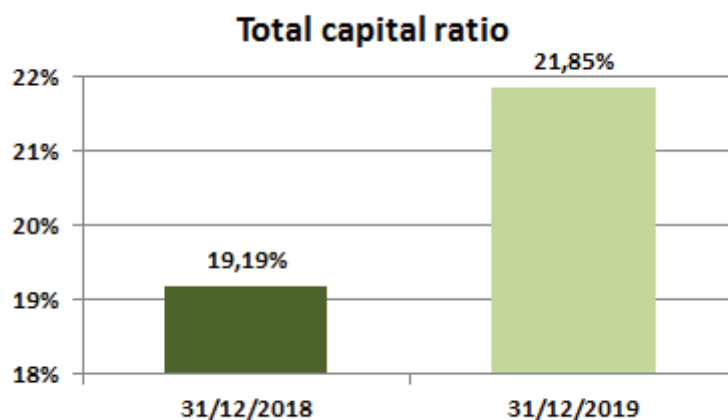
De samenstelling van het eigen vermogen en de allocatie ervan aan de verscheidene risico's kan als volgt worden weergegeven voor 31 december 2019 :

Verbruik kapitaal per Basel risico

het tegenpartijrisico vormt met 70,1% het grootste risico voor de Groep. Daarnaast vertegenwoordigt het operationeel risico 10,2% van het totaal gerapporteerde risico volgens Basel-normen. De CVA is een extra kapitaalbuffer die moet worden aangelegd voor derivaten die niet via een centrale clearingpartij worden afgesloten. Er wordt geen marktrisico gerapporteerd. 19,2% van het benodigde kapitaal gaat naar "andere" risico's, dat is samengesteld uit het extra benodigd kapitaal voor enerzijds Belgische hypothecaire leningen die volgens de IRB-methode worden gerapporteerd, en anderzijds de bank specifieke factoren waarmee risico-gewogen activa, gerapporteerd volgens de IRB-methode, moeten worden vermenigvuldigd.

Het Kapitaal

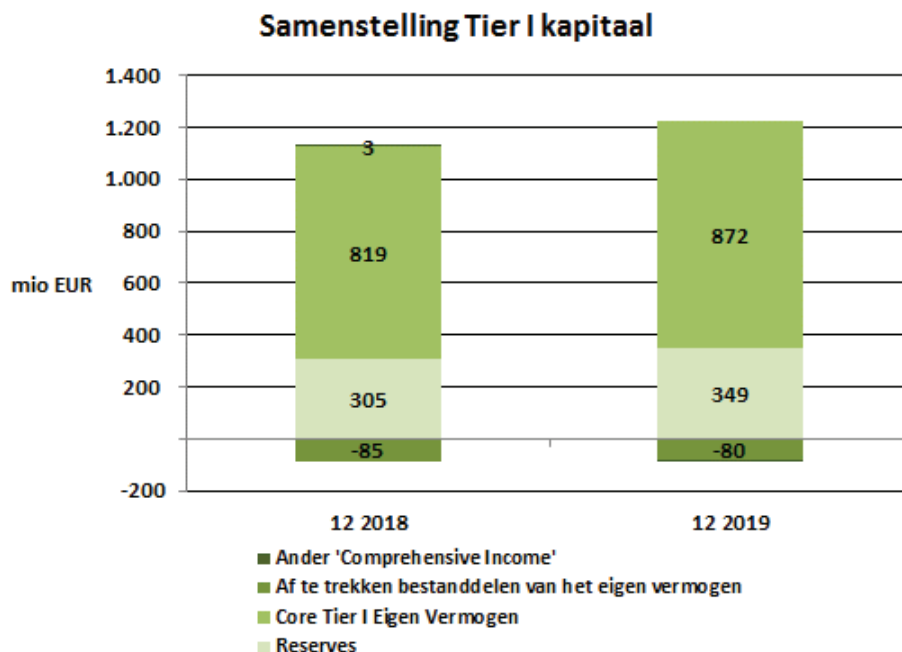
Op 31 december 2019 bedroeg de Total Capital Ratio of CAD ratio 21,85%, ten opzichte van een CAD ratio van 19,19% op 31 december 2018.

Het beschikbaar eigen vermogen bedroeg per 31 december 2019 1,18 miljard EUR en is als volgt samengesteld :

(in EUR)	30/12/2019	31/12/2018
Kapitaal	871.767.958	818.709.491
Reserves	348.794.255	305.257.009
Aanpassingen aan reserves uit de herwaardering in het eigen vermogen	-51.731	3.074.720
Uitgestelde belastingvorderingen die op toekomstige winstgevendheid berusten	-33.801.464	-34.653.429
Overgangsmaatregelen Basel III	0	0
Overschot/tekort bij IRB provisie	-11.595.931	-16.767.150
Goodwill en andere immateriële vaste activa	-32.825.049	-33.783.994
Achtergestelde certificaten	44.108.766	83.414.515
Andere aanpassingen	-1.674.436	-40.730
Beschikbaar eigen vermogen	1.184.722.368	1.125.210.432

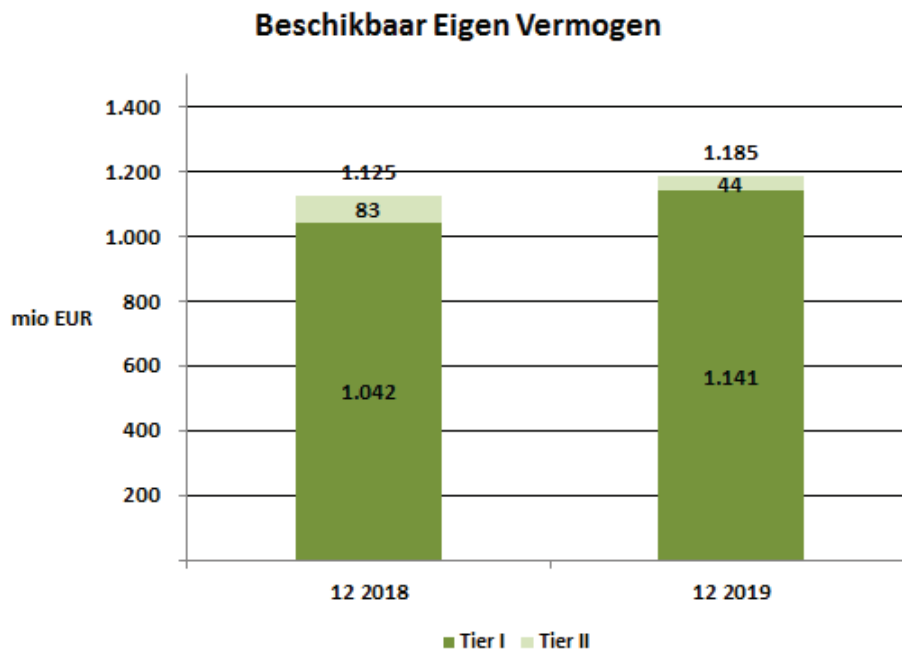
Volgens de definitie van het Bazel Comité voor Banktoezicht bevat het TIER I kapitaal het volgestorte aandelenkapitaal, alle reserves (inclusief herwaarderingsreserve, maar exclusief goodwill en andere immateriële vaste activa), het pensioenvermogen op basis van vaste uitkeringen en een deel van de uitgestelde belastingvorderingen. Het TIER I kapitaal wordt ook aangeduid als het kernkapitaal van de Groep Crelan.

Volgende grafiek geeft de samenstelling weer van het TIER I kapitaal :

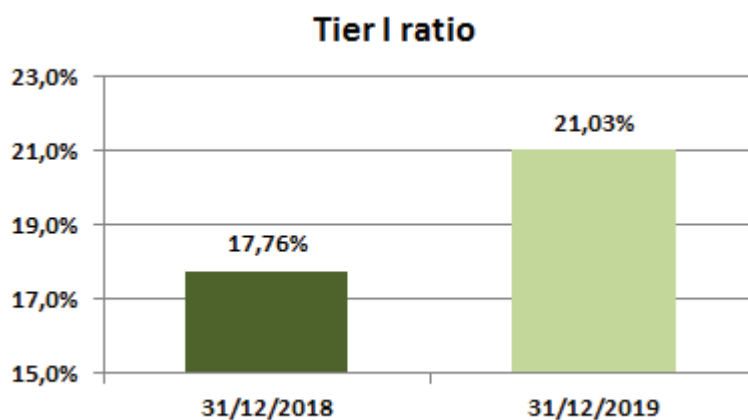
TIER II kapitaal, of aanvullend kapitaal, bestaat uit de achtergestelde certificaten die voldoen aan de voorwaarden van het Bazel Comité en vormt eveneens een onderdeel van de kapitaalpositie van de Groep Crelan.

Het TIER I en TIER II kapitaal vormen samen het beschikbaar vermogen.

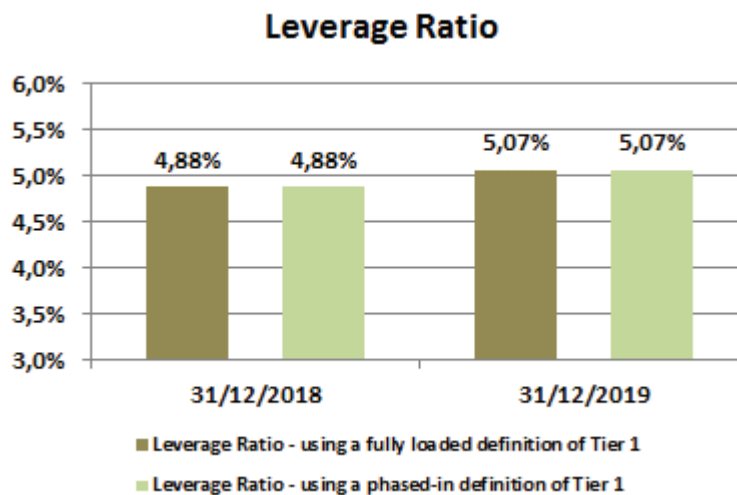
De TIER I ratio geeft het TIER I kapitaal van de Groep Crelan weer als percentage van haar totale risicogewogen activa. De regelgever heeft bepaald dat dit minimaal 12,65% moet zijn voor 2019 voor de Groep Crelan.

De TIER I ratio bedraagt 21,03% op 31 december 2019 ten opzichte van een TIER I ratio van 17,76% op 31 december 2018.

De leverage ratio is een eenvoudige maatstaf voor de solvabiliteit van banken. Deze vormt een onderdeel van Bazel III en wordt gedefinieerd als het TIER I kapitaal gedeeld door de totale risicoposities van binnen- en buitenbalans posten gedefinieerd volgens de Bazel-normen. Deze moet minstens 3% bedragen. De leverage ratio wordt sedert 1 januari 2018 onder Pijler I gerapporteerd. Per 31 december 2019 bedroeg de leverage ratio 5,07% tegenover 4,88% per 31 december 2018.

Op 31 december 2019 bedraagt de leverage ratio 5,07% tegen 4,88% op 31 december 2018.

8. Overzicht van de belangrijkste gehanteerde waarderingsgrondslagen voor financiële verslaggeving

8.1. Algemeen

De volgende waarderingsregels zijn van toepassing op de Groep Crelan (hierna "Crelan" of "de Groep" of "de Groep Crelan"). Deze waarderingsregels zijn gebaseerd op de International Financial Reporting Standards (IFRS) zoals goedgekeurd door de Europese Unie.

8.2. Consolidatie

Een investeerder heeft zeggenschap over een deelneming wanneer deze wordt blootgesteld aan of recht heeft op variabele rendementen vanwege zijn band met de deelneming en heeft het vermogen om deze opbrengsten te beïnvloeden vanwege de macht die het heeft.

Bij het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening integreert de Groep Crelan de individuele jaarrekening van alle te consolideren entiteiten, per post, door toevoeging van vergelijkbare elementen van activa, passiva, eigen vermogen, baten en lasten.

Opdat de geconsolideerde jaarrekening van de Groep informatie weergeeft alsof het de jaarrekening van een afzonderlijke economische entiteit is, worden de volgende stappen gevolgd :

- De boekwaarde van de participatie in elke dochteronderneming en het aandeel in het eigen vermogen van elke dochteronderneming worden volledig geëlimineerd;
- Balansposities en winsten en verliezen die voortvloeien uit transacties binnen de Groep (inclusief inkomsten, uitgaven en dividenden), worden volledig geëlimineerd;
- De tijdelijke verschillen die voortvloeien uit de eliminatie van winsten en verliezen op transacties binnen de Groep zijn onderworpen aan IAS 12, Winstbelastingen.

8.3. Opname in de balans

8.3.1. Opnemen / niet langer opnemen in de balans

Financiële activa of passiva worden in de balans opgenomen zodra de Groep wordt beïnvloed door de contractuele bepalingen van het instrument.

Financiële activa worden niet langer in de balans opgenomen zodra de contractuele rechten op de kasstromen ervan vervallen of de Groep de contractuele rechten op de kasstromen overdraagt, waardoor alle risico's en voordelen gekoppeld aan het onroerend goed worden overgedragen.

8.3.2. Transactiedatum en afwikkelingsdatum

Alle financiële verplichtingen van de Groep Crelan worden altijd op de afwikkelingsdatum in de balans opgenomen.

Alle aan- en verkopen van financiële activa, die moeten worden afgewikkeld binnen de termijnen die zijn bepaald door voorschriften of een marktovereenkomst, worden in de balans opgenomen op de afwikkelingsdatum, de datum waarop een actief aan of door de Groep Crelan wordt geleverd.

8.4. Financiële activa

De Groep Crelan waardeert financiële activa op basis van de regels gedefinieerd in de standaard IFRS 9. De classificatie is afhankelijk van de volgende elementen :

- Het business model
- De eigenschappen van de contractuele kasstromen van het financiële actief
- Specifieke regels

8.4.1. Business model

De eerste stap in het classificatieproces is het bepalen van het business model waarin het actief wordt aangekocht. Volgende business modellen worden onderscheiden :

- Hold To Collect : het business model is erop gericht om contractuele kasstromen te ontvangen
- Hold To Collect and Sell : het doel van het business model is om zowel contractuele kasstromen te ontvangen als financiële activa te verkopen
- Andere business modellen (waaronder Trading)

8.4.2. Contractuele kasstromen uit financiële activa

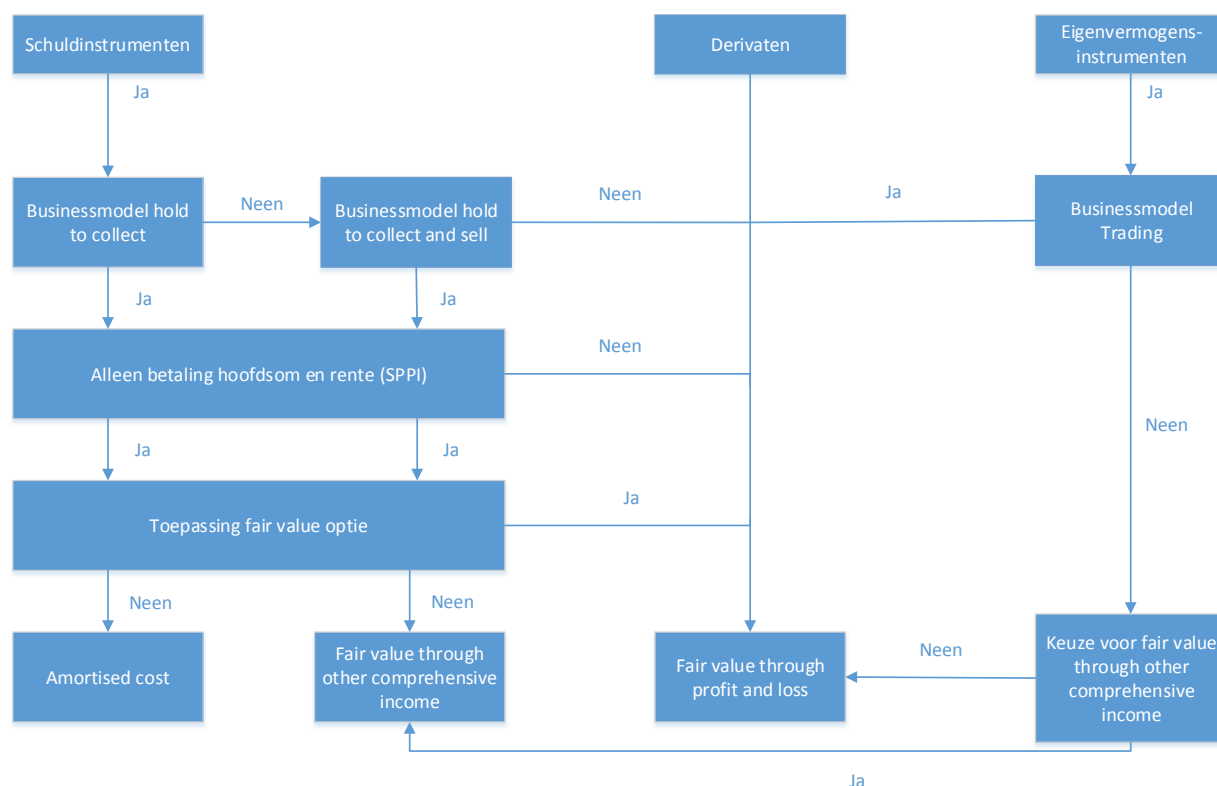
Wat de contractuele kasstromen betreft, wordt beoordeeld of de kasstromen alleen betrekking hebben op aflossingen en rentebetalingen op de uitstaande hoofdsom : de term "Solely Payment of Principal and Interest" (SPPI) wordt gebruikt.

8.4.3. Specifieke regels

- De Groep kan ervoor kiezen om via OCI (herwaarderingsreserve rechtstreeks in het eigen vermogen) in eerste instantie de waardeschommelingen te behandelen die normaal worden verwerkt via winst of verlies bij het verwerven van eigen-vermogensinstrumenten. Deze keuze is onherroepelijk.
- Bij de eerste opname en onherroepelijk kan de Groep ervoor kiezen om een actief te waarderen tegen reële waarde met waardeschommelingen in winst of verlies als een dergelijke keuze een boekhoudkundige asymmetrie elimineert of aanzienlijk vermindert ("Fair Value Option").

8.4.4. Classificaties

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de verschillende classificaties die van toepassing kunnen zijn :

Op basis van bovenstaande classificatie worden volgende rubrieken in de balans onderscheiden :

8.4.4.1. Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden

Deze categorie wordt gewaardeerd tegen reële waarde ("Fair Value") met waardeschommelingen via de winst- en verliesrekening. A priori voert Crelan geen handelsactiviteiten uit. Derivaten waarvoor geen effectieve afdekkingsrelatie kan worden gedefinieerd in overeenstemming met IFRS-regels zijn opgenomen in deze categorie.

8.4.4.2. Non-trading financial assets mandatorily at Fair Value through Profit or Loss

Deze categorie wordt gewaardeerd tegen reële waarde met waardeschommelingen via de winst- en verliesrekening. Schuldbewijzen die de SPPI-test niet hebben doorstaan, worden in deze categorie ingedeeld.

8.4.4.3. Financial assets designated at Fair Value through Profit or Loss

Deze categorie wordt gewaardeerd tegen reële waarde met waardeschommelingen via de winst- en verliesrekening. Dit omvat de effecten waarvoor Crelan zou kiezen voor hun waardering bij de FV met waardeschommelingen via de winst- en verliesrekening.

8.4.4.4. Financial assets at Fair Value through Other Comprehensive Income

Deze categorie wordt gewaardeerd tegen reële waarde met waardeschommelingen via OCI. In deze categorie worden eigen-vermogensinstrumenten geclassificeerd waar Crelan heeft gekozen om ze te waarderen via Fair Value met waardeschommelingen via andere OCI-elementen omdat ze duurzame belangen op lange termijn zijn.

8.4.4.5. Financial assets at amortised cost

Schuldbewijzen volgens het Hold To Collect-managementmodel die de SPPI-test hebben doorstaan, vallen onder deze categorie.

8.4.5. Waardeverminderingen

Bijzondere waardeverminderingen worden bepaald op basis van een intern model dat het verwachte verlies berekent. Financiële activa zijn onderverdeeld in 3 stages in overeenstemming met IFRS 9 :

- Stage 1 : deze categorie omvat activa die geen significante toename van het kredietrisico hebben ondervonden sinds het actief op de balans werd opgenomen. Voor deze activa wordt een bijzonder waardeverminderingsverlies berekend op basis van het verwachte verlies over een tijdshorizon van 1 jaar.
- Stage 2 : deze categorie omvat activa die een aanzienlijke toename van het kredietrisico hebben ondergaan sinds het actief op de balans werd opgenomen. Voor deze activa wordt een bijzonder waardeverminderingsverlies berekend op basis van het verwachte verlies over een tijdshorizon van de volledige looptijd van het actief.
- Stage 3 : deze categorie betreft activa in default / non-performing.

De macro-economische parameters die worden gebruikt voor de voorzieningen volgens IFRS 9 (Stage 1 + 2) zijn de volgende :

- De BBP-groei in België (3-jaarsprognose) ;
- Het werkloosheidspercentage in België (3-jaarsprognose) ;
- De evolutie van de vastgoedprijzen in België (30-jaarsprognose).

Voor elke parameter worden 3 scenario's gebruikt⁹ :

- Een basisscenario ;
- Een positief scenario;
- Een negatief scenario.

8.4.5.1. Schatting van het kredietrisico

Om te bepalen of een actief onderhevig is aan een significante toename van het kredietrisico, duidt een selectie van parameters (deze kunnen variëren afhankelijk van het actief) op een verhoogd kredietrisico. De aanwezigheid van ten minste een van deze parameters resulteert dan in de overdracht van stage in het kader van IFRS 9. Dit zijn zowel kwantitatieve als kwalitatieve factoren die in de loop van de tijd kunnen veranderen. Een betalingsachterstand van 30 dagen wordt gebruikt als benchmark, hetgeen inhoudt dat op dat moment een aanzienlijke toename van het kredietrisico wordt verondersteld.

⁹ De gewichten die per 31 december 2019 aan elk van de scenario's zijn toegekend, zijn respectievelijk (in volgorde van vermelding) 70%, 10% en 20%. Het hogere gewicht dat aan het pessimistische scenario wordt toegekend in vergelijking met het optimistische scenario is een duidelijke indicatie van het prudente risicobeleid dat de Groep heeft gekozen.

8.4.5.2. Bepaling van de waardevermindering

De bijzondere waardevermindering zelf wordt bepaald als het verwachte toekomstige verlies op de kasstromen van activa. In de praktijk wordt dit berekend voor de activa van de Stages 1 en 2 als een product van Probability of Default PD (PD), Loss Given Default (LGD) en Exposure At Default (EAD) :

PD: de kans op wanbetaling binnen een bepaalde tijdshorizon.

EAD: de verwachte blootstelling op het moment van wanbetaling.

LGD: verschil tussen verwachte kasstromen zonder wanbetaling en verwachte kasstromen in geval van wanbetaling.

Voor activa van Stage 1 wordt een PD berekend over een horizon van 12 maanden, voor die van Stage 2 over de gehele duur.

Voor activa van Stage 3 komt de waardevermindering overeen met het verschil tussen de verwachte contractuele kasstromen en de verwachte toekomstige kasstromen (rekening houdend met de tijdswaarde).

De PD's, LGD's en EAD's die worden gebruikt om de bijzondere waardevermindering te bepalen, zijn gebaseerd op de PD's, LGD's en EAD's die worden gebruikt voor prudentiële kredietrisicorapportering (Bazel). Er worden aanpassingen gedaan om deze parameters in overeenstemming te brengen met de IFRS-voorschriften. De belangrijkste aanpassing betreft de overgang van een gewogen gemiddelde over een langere periode ("Through The Cycle") naar een voorziening op een specifiek tijdstip ("Point In Time"). Bovendien worden de conservatieve bepalingen waarnaar de toezichhouders hebben gevraagd, weggelaten en worden toekomstige elementen toegevoegd.

8.4.5.3. Wanbetaling

Wanbetaling kan worden behandeld volgens kwantitatieve of kwalitatieve criteria. Dezelfde criteria als die gebruikt voor het beheer van het interne kredietrisicomodel worden gebruikt. Een aanzienlijke achterstand van meer dan 90 dagen wordt gebruikt als benchmark.

8.4.5.4. Collectieve waardevermindering

Een "bestaande maar niet gerapporteerde" ("Incurred But Not Reported", IBNR) waardevermindering op leningen en vorderingen wordt geregistreerd wanneer objectieve elementen aangeven dat er verliezen zijn opgetreden zonder dat een bijzonder waardeverlies voor deze leningen en vorderingen is opgemerkt.

De IBNR waardevermindering wordt geschat op basis van verschillende factoren : de geschiedenis van verliezen bij vergelijkbare kredietrisico's, mogelijke betalingsmoeilijkheden met vergelijkbare kredietrisico's, huidige economische omstandigheden en verschillende macro-economische parameters.

De Groep onderscheidt vier belangrijke portefeuilles : landbouwkredieten, zakelijke leningen, woonkredieten en consumentenkredieten. Op basis van historische ervaringen met kredietverliezen, het niveau van betalingsachterstanden en de economische context in bepaalde sectoren, bepaalt de Groep Crelan of collectieve waardevermindering noodzakelijk is.

8.5. Financiële verplichtingen

Financiële verplichtingen zijn financiële verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden, schulden aan kredietinstellingen, schulden aan klanten, schuldbewijzen, achtergestelde schulden en andere financieringen.

De waardering en verdeling van de resultaten is afhankelijk van de IFRS-categorie van financiële verplichtingen, namelijk financiële verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden en andere financiële verplichtingen.

8.5.1. Financiële verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden

De Groep beschouwt een financiële verplichting voor handelsdoeleinden als :

- het werd hoofdzakelijk verworven of gemaakt met het oog op verkoop of terugkoop op korte termijn;
- het is een van de geïdentificeerde financiële instrumenten, gezamenlijk beheerd en waarvoor er aanwijzingen zijn voor een recent en feitelijk winstregelingsprogramma op korte termijn;
- het is een derivaat waarvoor geen formele afdekking kan worden gedocumenteerd onder IFRS-regels.

Verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden worden aanvankelijk gewaardeerd tegen reële waarde en wijzigingen in reële waarde worden vervolgens opgenomen in de winst- en verliesrekening.

8.5.2. Overige financiële verplichtingen

Overige financiële verplichtingen omvatten schulden aan kredietinstellingen, schulden aan klanten, schuldbewijzen, achtergestelde schulden en andere financiële verplichtingen.

Dit betreft met name de uitstaande saldi op zicht- en termijnrekeningen van andere kredietinstellingen bij de Groep Crelan, direct opvraagbare deposito's, termijndeposito's en spaarrekeningen van klanten, evenals de (achtergestelde) depositocertificaten.

De financiële verplichtingen worden bij eerste opname gewaardeerd tegen de reële waarde vermeerderd met rechtstreeks toerekenbare transactiekosten. Daarna worden de financiële verplichtingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs met behulp van de effectieve rentemethode. Periodieke afschrijving wordt in de winst- en verliesrekening opgenomen als rentelasten.

8.5.3. Reële waarde van financiële activa en verplichtingen

De reële waarde van financiële activa en verplichtingen is de genoteerde prijs van deze of identieke activa en verplichtingen op een actieve markt (Level 1). Indien er voor een financieel instrument geen actieve markt is, wordt de reële waarde bepaald aan de hand van een contante-waardeberekening gebaseerd op observeerbare marktgegevens (Level 2). Indien een reële waardebepaling uitsluitend op basis van observeerbare marktgegevens niet mogelijk is, wordt de reële waarde bepaald met behulp van niet-observeerbare gegevens (Level 3).

8.5.4. Verkoop en retrocessie van effecten

Effecten gekoppeld aan een effectenoverdrachtsovereenkomst (Repo) blijven aan de actiefzijde van de balans. De schuld die voortvloeit uit de terugkoopverplichting van activa wordt opgenomen in de verplichtingen op de balans in de vorm van schulden aan kredietinstellingen of in schulden aan niet-kredietinstellingen, afhankelijk van de tegenpartij.

Effecten gekoppeld aan een retrocessieovereenkomst voor effecten (Reverse Repo) worden niet op de balans opgenomen. De geleende middelen worden echter op de actiefzijde in de balans opgenomen als vorderingen op kredietinstellingen of vorderingen op andere dan kredietinstellingen, afhankelijk van de tegenpartij.

Het verschil tussen de verkoopprijs en de aflossingsprijs van de effecten wordt behandeld als rentebaten, gespreid over de looptijd van het contract.

8.5.5. Saldering van een financieel actief en een financiële verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd en het nettobedrag wordt uitsluitend in de balans opgenomen indien de Groep een in rechte afdwingbaar recht heeft om de opgenomen bedragen te salderen en voornemens is om hetzij de verplichting op netto-basis af te wikkelen, ofwel om het actief te realiseren op hetzelfde moment dat de verplichting wordt afgewikkeld.

8.6. Derivaten en afdekkingstransacties

Crelan volgt nog de regels volgens IAS 39 met betrekking tot afdekkingstransacties aangezien de regels volgens IFRS 9 nog niet op punt staan.

8.6.1. Boekhouding en waardering

Derivaten zijn financiële instrumenten waarvan de waarde wijzigt als gevolg van veranderingen in de onderliggende waarde (rentevoet, wisselkoers, index, aandeel), die weinig of geen initiële netto-investering vereisen en die worden afgerekend op een later tijdstip. Derivaten zijn financiële instrumenten zoals swaps, termijncontracten, futures en opties (uitgeven en gekocht).

De eerste opname van alle derivaten vindt plaats tegen hun reële waarde. Latere wijzigingen in de reële waarde (exclusief opgebouwde rente) worden opgenomen in de winst- en verliesrekening. Opgelopen rente wordt pro rata temporis in de winst- en verliesrekening verwerkt.

De Groep classificeert derivaten als volgt :

- Derivaten die geen afdekkingsderivaten zijn worden aangehouden als financiële activa of verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden
- Afdekkingsderivaten

8.6.2. Afdekking

Bij het afsluiten van het derivaat wordt het contract opgenomen als een reële-waardeafdekking, waardoor het risico van variatie in de reële waarde van een opgenomen actief of verplichting wordt gedekt. De Groep kan onderscheid maken tussen reële waarde-afdekking van een individueel actief of individuele verplichting ("micro-afdekking") en reële waarde-afdekking van een portefeuille-renterisico-afdekking ("macro-afdekking"). In het laatste geval definieert de Groep een groep afdekkingsinstrumenten om het renterisico van een groep financiële activa en / of passiva te dekken.

Documentatie

Afdekkingsderivaten voldoen aan de voorwaarden en criteria die van toepassing zijn op afdekkingsinstrumenten opgelegd door IAS 39. De afgedekte activa en/of passiva voldoen aan de voorwaarden en criteria van afgedekte posities opgelegd door IAS 39. Bij het aangaan van de afdekkingstransactie wordt de afdekkingsrelatie formeel aangewezen en gedocumenteerd, evenals de doelstelling van de Groep ten aanzien van het risicobeheer en de strategie bij het aangaan van de afdekkingsrelatie. De documentatie bevat een aanduiding van het (de groep van) afdekkingsinstrument(en), de afgedekte positie(s), de aard van het af te dekken risico en hoe de Groep zal bepalen of het (de groep van) afdekkingsinstrument(en) effectief is bij het compenseren van het risico van veranderingen in de reële waarde van de afgedekte positie(s).

Efficiëntietesten

De Groep gaat uitsluitend afdekkingstransacties aan die bij de start en eveneens naar verwachting in de daaropvolgende perioden zeer effectief zullen zijn voor wat betreft het compenseren van aan het afgedekte risico toe te schrijven veranderingen in reële waarde. De werkelijke effectiviteit van de afdekkingstransacties wordt op maandelijkse basis bepaald. Het resultaat van de verhouding tussen de reële waardeschommeling van het (de groep van) afdekkingsinstrument(en) en de afgedekte positie(s) dient binnen een bereik van 80-125 procent te vallen. Indien dit niet het geval is, wordt de afdekkingsrelatie stopgezet.

Waardering

De winst of het verlies als gevolg van schommelingen in de reële waarde van het (de portefeuille van) afdekkingsinstrument(en) wordt onmiddellijk opgenomen in de winst- en verliesrekening. De winst of het verlies van de afgedekte positie(s) toe te schrijven aan het afgedekte risico leidt enerzijds tot een aanpassing van de boekwaarde van de afgedekte positie en wordt anderzijds opgenomen in de winst- en verliesrekening. Op deze manier worden de variaties in de reële waarde in de winst- en verliesrekening als gevolg van het (de portefeuille van) afdekkingsinstrument(en) enerzijds, en van de afgedekte positie (s) anderzijds, volledig of gedeeltelijk gecompenseerd en elke ineffectiviteit van de afdekkingsrelatie wordt opgenomen in winst of verlies.

Als een afdekkingsrelatie niet langer voldoet aan de criteria voor afdekkingstransacties zoals gedefinieerd door IAS 39, wordt de afdekkingsrelatie prospectief stopgezet. Afdekkingsderivaten worden opnieuw geclassificeerd als "Financiële activa of verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden". De boekwaarde van de afgedekte positie(s) wordt vervolgens behandeld zoals deze zou worden behandeld onder IFRS zonder een afdekkingsrelatie. Veranderingen in de reële waarde van het verleden gepresenteerd in de balans worden in de winst- en verliesrekening opgenomen over de resterende levensduur van het of de afgedekte element(en).

Rentebaten en -lasten die voortvloeien uit enerzijds afdekkingsinstrumenten en anderzijds afgedekte posities worden in renteresultaat verwerkt.

8.7. Materiële vaste activa

De Groep behandelt materiële vaste activa volgens het kostenmodel. Dit betekent dat de materiële vaste activa tegen hun kostprijs (inclusief de direct toerekenbare acquisitiekosten) in de balans worden opgenomen, verminderd met de gecumuleerde afschrijvingen en gecumuleerde bijzondere waardeverminderingen. De kostprijs is het bedrag dat werd betaald om het actief te verwerven, verhoogd met alle rechtstreeks toerekenbare kosten die werden gemaakt om het actief op de bedoelde locatie en/of in de bedoelde staat te brengen.

Het af te schrijven bedrag van een actief komt overeen met zijn aankoopprijs minus zijn restwaarde. In de praktijk is de restwaarde in het algemeen onbeduidend. Als dit het geval is, heeft de Groep besloten om bij de bepaling van het af te schrijven bedrag geen rekening te houden met de restwaarde. Afschrijvingen worden toegerekend over de verwachte gebruiksduur van het actief. De geschatte gebruiksduur van een actief wordt op elke balansdatum herbekeken. Terreinen en kunstwerken worden niet afgeschreven, maar zijn onderhevig aan bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingskosten voor elke periode worden opgenomen in de winst- en verliesrekening.

De Groep gebruikt volgende afschrijvingstermijnen :

Gebouwen	
Ruwbouw niet-commerciële gebouwen	33 jaar
Inrichting niet-commerciële gebouwen	10 jaar
Ruwbouw commerciële gebouwen	30 – 40 jaar
Inrichting commerciële gebouwen	9 – 10 jaar

Hardware	5 jaar
Installaties	10 jaar
Koffers	10 – 20 jaar
Lichtreclames	3 – 5 jaar
Machines en materiaal	3 – 5 jaar
Meubilair	10 jaar
Rollend Materieel	4 – 5 jaar

Onderhouds- en reparatiekosten worden in de winst- en verliesrekening opgenomen over de periode waarin deze kosten worden gemaakt. De kosten van reserveonderdelen worden geactiveerd en vervolgens afgeschreven als deze uitgaven toekomstige economische voordelen voor de Groep opleveren. De mogelijke boekwaarde van de vervangen onderdelen wordt niet langer in de balans opgenomen.

De winst of het verlies als gevolg van de opname van een actief uit de balans als gevolg van een buitenbedrijfstelling of verwijdering wordt opgenomen in de winst- en verliesrekening. Als een actief wordt vernietigd, wordt het resterende af te schrijven bedrag onmiddellijk geboekt in de winst- en verliesrekening.

Als een materieel vast actief wordt aangehouden voor verkoop, wordt het geclassificeerd als aangehouden voor verkoop, worden de afschrijvingen stopgezet en wordt het actief gewaardeerd tegen de laagste waarde van zijn boekwaarde en zijn reële waarde minus kosten van verkoop.

8.8. Andere immateriële vaste activa

Een immaterieel vast actief is een identificeerbaar niet-monetair actief zonder fysieke vorm dat alleen in de balans wordt opgenomen als het waarschijnlijk is dat de verwachte toekomstige economische voordelen die aan het actief kunnen worden toegeschreven naar de entiteit zullen vloeien en dat de kosten ervan betrouwbaar kunnen bepaald worden.

Andere immateriële vaste activa hebben betrekking op software die intern is gekocht of gecreëerd voor intern gebruik en gekochte klantenbestanden. Voor intern gegenereerde software worden alleen de ontwikkelingskosten geactiveerd die direct zijn toe te rekenen aan de software die is voltooid en effectief wordt gebruikt om economische voordelen te genereren.

Een immaterieel vast actief wordt bij eerste opname gewaardeerd tegen kostprijs. Vervolgens wordt het kostenmodel toegepast. De software wordt tegen kostprijs in de balans opgenomen, verminderd met de gecumuleerde afschrijvingen en eventuele gecumuleerde waardeverminderingen. Software- en klantenbestanden worden lineair afgeschreven. Het af te schrijven bedrag van een immaterieel vast actief komt overeen met de kostprijs verminderd met de restwaarde. In de praktijk is de restwaarde in het algemeen onbeduidend. Als dit het geval is, heeft de Groep besloten om bij de bepaling van het af te schrijven bedrag geen rekening te houden met de restwaarde.

Voor immateriële vaste activa worden volgende afschrijvingsperioden toegepast :

Intern ontwikkelde software	3-5 jaar
Verworven software	5 jaar
Klantenbestanden	10 jaar

8.9. Bedrijfscombinaties (IFRS 3)

Overnames worden verwerkt op basis van de overnamemethode. De Groep koopt de netto-activa en neemt de verworven activa en de overgenomen verplichtingen op (inclusief voorwaardelijke verplichtingen). De verworven identificeerbare activa en de overgenomen verplichtingen worden gewaardeerd tegen hun reële waarde op de overnamedatum.

Een voorwaardelijke verplichting verworven in een bedrijfscombinatie wordt opgenomen wanneer het een bestaande verplichting is die voortvloeit uit gebeurtenissen in het verleden en waarvan de reële waarde betrouwbaar kan worden bepaald.

Goodwill betaald bij de verwerving van ondernemingen uit de consolidatiekring (een dochtermaatschappij) wordt in de balans opgenomen als immaterieel actief en wordt initieel op de overnamedatum tegen kostprijs gewaardeerd, zijnde het positieve verschil tussen de kostprijs van de bedrijfscombinatie en het belang van de Groep Crelan in de netto reële waarde van de identificeerbare activa, verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen. Negatieve goodwill wordt onmiddellijk in de winst- en verliesrekening verwerkt.

Goodwill verworven tijdens een bedrijfscombinatie wordt niet afgeschreven. De Groep Crelan onderwerpt de goodwillbeoordeling aan een jaarlijkse waardeverminderingstest, of meer dan eens per jaar als bepaalde gebeurtenissen aangeven dat de boekwaarde hoger kan zijn dan de realiseerbare waarde. Eerder opgenomen bijzondere waardeverminderingen met betrekking tot goodwill worden niet teruggenomen.

De jaarlijkse goodwill-waarderingstest is gebaseerd op het discounted cash flow-model. Indien de netto actuele waarde van de winstprognoses, op basis van het strategisch plan van de betreffende dochteronderneming, lager is dan de opgenomen goodwill, wordt het verschil tussen de twee bedragen onmiddellijk in de winst- en verliesrekening opgenomen. De actualisatievoet komt overeen met de risicovrije rentevoet plus een risicopremie afhankelijk van het risicoprofiel van de betreffende dochteronderneming.

8.10. Bijzondere waardeverminderingen van niet-financiële activa

De Groep beoordeelt op elke verslagdatum of er een indicatie is voor een mogelijk waardeverlies van een niet-financieel actief. Een bijzonder waardeverminderingverlies wordt opgenomen als de realiseerbare waarde van het actief lager is dan de boekwaarde. Deze realiseerbare waarde is de hoogste van de reële waarde minus verkoopkosten of de intrinsieke waarde.

De boekwaarde van niet-financiële activa die een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan, wordt verlaagd tot hun geschatte realiseerbare waarde en het bedrag van de waardevermindering wordt opgenomen in de winst- en verliesrekening voor de lopende verslagperiode.

Als het bedrag van de waardevermindering van niet-financiële activa (exclusief goodwill) in een volgende periode daalt en de daling objectief kan worden gekoppeld aan een gebeurtenis die zich na de waardevermindering heeft voorgedaan, wordt het eerder opgenomen waardeverlies teruggenomen.

8.11. Voorzieningen en voorwaardelijke verplichtingen

Voorzieningen zijn verplichtingen met onzekerheid over de omvang van toekomstige uitgaven en wanneer deze moeten worden gemaakt. De Groep neemt een voorziening op in de balans als - op balansdatum - een verplichting voortvloeit uit gebeurtenissen in het verleden, als het waarschijnlijk is dat de verplichting een uitgaande kasstroom vereist en als de verplichting betrouwbaar kan worden geschat.

Binnen de Groep Crelan hebben voorzieningen voornamelijk betrekking op juridische zaken, schadegevallen, belastingverplichtingen en pensioenverplichtingen.

- Voor juridische zaken en schadegevallen worden voorzieningen individueel berekend (per juridisch dossier of per schadegeval), op basis van de aan de begunstigten verschuldigde bedragen. Het bedrag en de toewijzing van toekomstige kasstromen is onzeker en hangt af van de timing van juridische zaken of schadegevallen.
- Voor voorzieningen voor pensioenverplichtingen verwijzen we naar het hoofdstuk betreffende personeelsbeloningen (zie toelichting 8.18. & 4.13.).

- Alle individualiseerbare verplichtingen met onzekerheden over de omvang van toekomstige kosten en wanneer deze kosten zullen worden gemaakt en die niet in de bovenstaande categorieën kunnen worden opgenomen, worden opgenomen in andere voorzieningen.

Een voorwaardelijke verplichting wordt aangegeven als de Groep een potentiële verplichting heeft die voortvloeit uit gebeurtenissen in het verleden, maar waarvoor het onwaarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk zal zijn ; of waarvan de aansprakelijkheid niet betrouwbaar kan worden bepaald.

8.12. Rentebaten en -lasten

Rentebaten en -lasten worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen voor alle rentedragende instrumenten met behulp van de effectieve rentemethode. Deze methode wordt gebruikt om de afschrijving van een financieel actief of een financiële verplichting te berekenen en rentebaten en -lasten toe te wijzen aan de betreffende periode. De effectieve rentevoet is de rentevoet die exact de verwachte stroom van toekomstige betalingen of kassaldi gedurende de verwachte levensduur van het financiële instrument verdisconteerd heeft ten opzichte van de netto-boekwaarde van het financieel actief of de financiële verplichting. Bij de berekening van de effectieve rentevoet schat de Groep de kasstromen. Deze berekening omvat alle provisies en vergoedingen betaald of ontvangen door contractpartijen die een integraal onderdeel vormen van de effectieve rentevoet, evenals transactiekosten. Transactiekosten zijn de extra kosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving of vervreemding van een financieel actief of verplichting. Deze omvatten commissies betaald aan agenten, adviseurs, makelaars en effectenhandelaar, evenals heffingen door de regelgevende instanties, beurzen en diverse soorten van belasting.

Overlopende rente op derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden wordt pro rata temporis in de winst- en verliesrekening opgenomen.

8.13. Voorzieningen en provisiebaten en -lasten

De Groep onderscheidt verschillende soorten commissies :

- In het geval van ontvangen commissies in ruil voor specifieke diensten, vindt opname in de resultatenrekening plaats wanneer de diensten worden verleend. Dit is het geval voor ontvangen commissies voor vermogensbeheer en verzekeringsactiviteiten.
- De productiecommissies betaald bij de productie van kredieten en kasbons worden gespreid over de duur van de betreffende kredieten en kasbons en opgenomen in de winst- en verliesrekening op basis van de effectieve rentevoet.
- De overige provisies met betrekking tot kredieten en kasbons worden jaarlijks verrekend en opgenomen in de winst- en verliesrekening.

8.14. Dividenden

Ontvangen dividenden worden in de resultatenrekening opgenomen wanneer het definitieve recht om ze te innen wordt vastgesteld.

8.15. Gerealiseerde en niet-gerealiseerde winsten en verliezen

Winsten en verliezen gerealiseerd op verkopen en stopzettingen van financiële instrumenten geclassificeerd als beschikbaar voor verkoop, geven het verschil weer tussen de ontvangen opbrengsten en de initiële boekwaarde van het verkochte actief of passief, na aftrek van een mogelijke waardevermindering die had kunnen worden opgenomen in de winst- en verliesrekening, en na rekening te hebben gehouden met de impact van eventuele aanpassingen als gevolg van afdekking.

Het verschil tussen de reële waarde van financiële activa en verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden aan het einde van de huidige periode en aan het einde van de vorige periode is opgenomen in de "Winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden". Voor derivaten wordt de schommeling van de reële waarde tijdens de periode (exclusief opgebouwde rente) ook opgenomen in deze sectie. Opgelopen rente wordt opgenomen in rentebaten en -lasten.

Niet-gerealiseerde winsten of verliezen op voor verkoop beschikbare financiële activa die in het eigen vermogen zijn opgenomen, worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen wanneer de relevante financiële instrumenten worden verkocht of wanneer een bijzonder waardeverminderingsverlies wordt opgenomen.

8.16. Inkomstenbelastingen

Deze post bevat de huidige en uitgestelde belastingen voor het boekjaar.

Uitgestelde belastingverplichtingen worden opgenomen voor alle belastbare tijdelijke verschillen tussen de boekwaarde van de activa en verplichtingen en hun fiscale waarde.

Voor de belastingverplichtingen voor het boekjaar worden voorzieningen opgenomen op basis van het verwachte belastingbedrag volgens de belastingtarieven die gelden op de afsluitingsdatum.

Uitgestelde belastingvorderingen worden opgenomen wanneer een aftrekbaar tijdelijk verschil ontstaat tussen de boekwaarde en de fiscale waarde van een actief of verplichting. Erkenning is alleen mogelijk voor zover het waarschijnlijk is dat in de toekomst belastbare winst beschikbaar zal zijn en waarvoor tijdelijke verschillen kunnen worden toegerekend.

Uitgestelde belastingen worden berekend op basis van het verwachte belastingtarief gedurende het jaar van realisatie van het actief of de afwikkeling van de verplichting.

8.17. Lease-overeenkomsten

De Groep als leasinggever

De Groep Crelan opereert als leasinggever (lessor) en verleent alleen financiële lease-overeenkomsten aan zijn klanten. Bijna alle risico's en voordelen die inherent zijn aan het eigendom van het actief (behalve juridisch eigendom) worden overgedragen aan de leasingnemer (lessee). Bovendien is het mogelijk dat een overdracht van eigendom plaatsvindt aan het einde van het contract.

Financiële leaseovereenkomsten worden in de balans initieel opgenomen als vorderingen voor een bedrag dat gelijk is aan de netto-investering in de lease. De netto-investering in een financiële lease komt overeen met de bruto-investering in het financieringscontract, verdisconteerd tegen de impliciete rentevoet van de leaseovereenkomst. Het bedrag van de vordering impliceert ook de direct toerekenbare initiële kosten evenals de restwaarde van de leaseovereenkomst, namelijk de vastgestelde waarde waartegen de leasingnemer het geleasede actief aan het einde van het contract kan verwerven.

De effectieve rentevoet wordt berekend op basis van toekomstige kasstromen. Op basis van deze effectieve rentevoet worden toekomstige kasstromen op balansdatum teruggenomen om te komen tot een netto contante waarde, die overeenkomt met de reële waarde van het geleasede actief (inclusief direct toerekenbare initiële kosten).

Niet-verworven financiële inkomsten komen overeen met het verschil tussen de bruto-investering en de netto-investering in de lease-overeenkomst en worden opgenomen in de winst-en-verliesrekening op basis van de hierboven genoemde effectieve rentevoet, verdeeld over de duur van de vordering.

Leasevorderingen worden in de balans opgenomen tegen hun nettowaarde, dat wil zeggen na aftrek van de eventuele bijzondere waardeverminderingen hierop.

De Groep als leasingnemer

Als gevolg van de wijzigingen in IFRS 16 (Lease-overeenkomsten), moeten bedrijven vanaf 1 januari 2019 de huurverplichtingen weergeven waaraan ze zijn blootgesteld. Deze verplichtingen worden vertegenwoordigd door een gebruiksrecht (Right-of-Use) op activa en door een huurverplichting (Lease Liabilities) aan de passiefzijde. De door Crelan gekozen evaluatiemethode is de gewijzigde retrospectieve methode (Modified Retrospective Method). Volgens deze methode worden het gebruiksrecht en de huurverplichting opnieuw berekend bij de startdatum van IFRS 16 en met de marginale rentevoet op 1 januari 2019.

De contracten waarop de nieuwe norm betrekking heeft, betreffen met name huurgebouwen, bedrijfswagens en betaalterminals. Omdat de impliciete rentetarieven niet beschikbaar zijn, werkt Crelan de periodieke bedragen bij met de passende rente voor elk product¹⁰.

Op 1 januari 2019 werden een actief en een verplichting van 17,3 miljoen EUR in de balans opgenomen. Op basis van de uitgevoerde analyse beschouwen wij de impact op het resultaat als niet significant.

8.18. Personeelsbeloningen

Voordelen op korte termijn

Kortetermijnpersoneelsbeloningen zoals lonen, salarissen en sociale lasten worden ten laste genomen van de periode waarin de prestaties werden verricht. Niet-gedisconteerde voorzieningen worden aangelegd als onderdeel van de uit te betalen uitkeringen het jaar volgend op het einde van het lopende boekjaar (bijvoorbeeld vakantiegeld, bonussen, enz.).

Ontslagvergoedingen worden echter alleen erkend wanneer een oorzakelijk verband kan worden aangetoond.

Pensioenverplichtingen

De Groep heeft verschillende toegezegde bijdrageregelingen en verschillende toegezegde pensioenregelingen. De pensioenverplichtingen worden allemaal gefinancierd door de betaling van bijdragen aan verzekeringsmaatschappijen.

Met betrekking tot toegezegde bijdrageregelingen betalen de werkgever en de werknemer periodiek een vast bedrag voor de opbouw van het pensioenkapitaal. Deze vaste bijdrage wordt opgenomen als een verplichting enerzijds en als een last anderzijds in de periode waarin de werknemer prestaties heeft geleverd.

Voor toegezegde pensioenregelingen worden periodieke uitgaven bepaald op basis van actuariële berekeningen die ten minste eenmaal per jaar worden uitgevoerd. De PUC-methode wordt enerzijds gebruikt om de contante waarde te berekenen van de bruto-verplichtingen die in de balans moeten worden opgenomen, en anderzijds, voor de berekening van de pensioenkosten ten laste van het dienstjaar, die in de winst- en verliesrekening worden verwerkt.

De pensioenkosten van de geleverde diensten worden onmiddellijk opgenomen in de winst- en verliesrekening, tenzij de vergoeding niet onmiddellijk en onvoorwaardelijk wordt toegezegd. In dat geval worden de pensioenkosten van de geleverde diensten lineair ten laste genomen over de gemiddelde periode die is verstreken totdat de prestaties onvoorwaardelijk werden aangevat.

¹⁰ Gebruikte rentes voor respectievelijk gebouwen, bedrijfswagens en geldautomaten : de 10-jarige hypotheekrente, de 5-jarige autolening rente en de 7-jarige professionele lening rente.

Tot en met 31 december 2010 waren de netto cumulatieve actuariële winsten en verliezen die de corridor overschreden (het hoogste bedrag overeenkomend met 10% van de contante waarde van bruto verplichtingen en 10% van de reële waarde van fondsbeleggingen), ten laste van de winst- en verliesrekening, gespreid over de resterende dienstjaren van de werknemers die deelnemen aan het plan.

Sinds 1 januari 2011 zijn actuariële winsten en verliezen volledig opgenomen in niet-gerealiseerde resultaten voor de periode waarin ze zich voordoen. Hiertoe werden, in overeenstemming met IAS 8 betreffende wijzigingen in de grondslagen voor financiële verslaggeving, de jaarrekeningen afgesloten op 31 december 2009 en 31 december 2010 gewijzigd.

De fondsbeleggingen van de Groep omvatten in aanmerking komende verzekeringscontracten overeenkomstig IAS 19. Verzekeringscontracten worden opgesteld door niet-verbonden verzekeraars en de opbrengsten van deze contracten kunnen alleen worden gebruikt om personeelsbeloningen te financieren onder toegezegde pensioenregelingen.

Andere langetermijnvoordelen

Voor andere langetermijnpersoneelsbeloningen, die na het jaar na de afsluitingsdatum van de lopende periode betaald worden (zoals langetermijnbonussen, brugpensioen en hospitalisatie-verzekering), geldt eveneens een berekening van de contante waarde van de bruto-verplichtingen. De actuariële verschillen ingevolge periodieke herziening van de veronderstellingen en schattingen worden echter onmiddellijk opgenomen in de winst- en verliesrekening.

8.19. Geldmiddelen, kasequivalenten en kasstromen

Geldmiddelen en kasequivalenten omvatten de contanten, saldi bij centrale banken en andere financiële activa met een maximale looptijd van drie maanden vanaf de datum van verwerving.

Crelan stelt zijn operationele kasstromen vast volgens de indirecte methode. Volgens deze methode wordt het nettoresultaat voor de periode aangepast om rekening te houden met niet-monetaire transacties, uitgestelde belastingen, voorzieningen, wijzigingen in schulden of handelsvorderingen, evenals inkomsten en uitgaven met betrekking tot investerings- of financieringsstromen.

8.20. Effecten van wisselkoerswijzigingen

Monetaire en niet-monetaire posten in vreemde valuta worden bij de eerste opname omgerekend in EUR tegen de dagkoers op de transactiedatum.

Daarna wordt dagelijks een monetair waarderingsproces uitgevoerd voor de monetaire componenten. Alle monetaire saldi die in vreemde valuta zijn overgebleven, worden omgerekend tegen de slotkoers van de maand. Alle positieve en negatieve verschillen worden in de winst- en verliesrekening opgenomen, ongeacht de ratingcategorie.

Niet-monetaire bestanddelen bij de Groep Crelan bestaan uitsluitend uit aandeleninstrumenten in vreemde valuta. Deze worden vooreerst gewaardeerd tegen de reële waarde. Vervolgens wordt er gekeken naar de waarderingscategorie. In het geval van de categorie financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden worden de wisselresultaten ingevolge omrekening tegen de slotkoers eveneens opgenomen in de winst- en verliesrekening als verandering in de reële waarde van het onderliggende instrument. In het geval van de categorie financiële activa beschikbaar voor verkoop wordt dit wisselresultaat uitgesteld in het eigen vermogen.

Monetaire en niet-monetaire posten in vreemde valuta worden omgezet in EUR wanneer ze op de balansdatum worden verwijderd op de dag van de transactiedatum.

In het geval van niet-monetaire bestanddelen in vreemde valuta behorende tot de categorie financiële activa beschikbaar voor verkoop wordt het volledige wisselresultaat tussen de eerste opname en de verwijdering uit de balans als gerealiseerde meer- of minderwaarde in de winst- en verliesrekening opgenomen.

8.21. Eigen vermogen

Eigen vermogen omvat kapitaal uitgegeven via gewone aandelen en coöperatieve aandelen, de reserve uit de herwaarderings van de reële waarde van financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met waardeschommelingen via OCI, evenals de reserves uit ingehouden winsten.

8.22. Technische voorzieningen

Verzekeringsvoorziening

Deze voorziening wordt berekend volgens de geldende actuariële principes ("Universal Life" -techniek) en wordt voor elk verzekeringscontract afzonderlijk berekend.

Elke individuele overeenkomst bevat een verzekeringsrekening. Geldstortingen (cash-in-flows) en geldopnames (cash-out-flows) worden daarop geregistreerd. Cash-in-flows zijn bijvoorbeeld premiebetalingen door de verzekeringnemer. Cash-outflows zijn bijvoorbeeld berekeningen van beheerskosten en verzekerde risico's.

De activa van de verzekeringsrekening (ook wel reserves van de verzekeringsrekening genoemd) worden belegd in een of meer soorten beleggingen, waardoor een rendement wordt gegenereerd ten gunste van de verzekeringnemer.

De reserves worden generiek berekend voor alle genomen risico's (overlijden door welke oorzaak dan ook, onopzettelijk overlijden, successief overlijden, arbeidsongeschiktheid) om structureel vergrijzingsreserves te creëren (arbeidsongeschiktheid) en risicoreserves, bovenop de reserves die door de verzekeringnemer opgevraagd kunnen worden.

Voorziening voor schadegevallen

De voorzieningen voor schadegevallen worden door de schadebeheerder individueel bepaald op basis van de kenmerken van het schadegeval. Wanneer de vergoeding betrekking heeft op de toewijzing van een periodieke betaling, wordt de voorziening berekend als de contante waarde van verwachte toekomstige toewijzingen.

8.23. IFRS 4 verzekeringscontracten

Toereikendheidstest

De Groep Crelan bepaalt aan het einde van elke verslagperiode of de opgenomen verzekeringsverplichtingen voldoende zijn. Als de opgenomen verzekeringsverplichtingen onvoldoende zijn, wordt het tekort volledig in de winst- en verliesrekening opgenomen.

Herverzekering

De activa van herverzekeraars worden in de balans opgenomen. Als er objectieve aanwijzingen zijn die erop wijzen dat niet alle bedragen uit het herverzekeringscontract zullen worden geïnd, wordt de boekwaarde van het herverzekeringsactief dienovereenkomstig verlaagd en wordt de waardevermindering in de winst- en verliesrekening opgenomen.

8.24. Belangrijkste bronnen van schattingonzekerheid

Het opstellen van de jaarrekening in overeenstemming met IFRS vereist een bepaald aantal schattingen en veronderstellingen. Hoewel alle beschikbare informatie wordt gebruikt om deze schattingen en veronderstellingen zo betrouwbaar mogelijk te maken, kunnen de werkelijke resultaten hiervan afwijken.

De schattingen en veronderstellingen worden voornamelijk op de volgende gebieden gemaakt :

- schatting van de realiseerbare waarde in geval van bijzondere waardeverminderingen ;
- bepaling van de reële waarde van niet-beursgenoteerde financiële instrumenten;
- bepaling van de verwachte gebruiksduur van materiële en immateriële vaste activa;
- schatting van de bestaande verplichtingen als gevolg van gebeurtenissen in het verleden bij de opname van voorzieningen;
- actuariële veronderstellingen bij de waardering van pensioenverplichtingen;
- actuariële veronderstellingen bij de waardering van de technische reserves.

Jaarverslag 2019

Groep Crelan

In overeenstemming met artikel 105 van het Vennootschapswetboek vormen de cijfers in dit rapport een verkorte versie van de officieel gepubliceerde jaarrekeningen van de Groep Crelan, afgesloten op 31 december 2019. Het handelt om de geconsolideerde jaarrekeningen onder IFRS. Voor deze gepubliceerde jaarrekeningen leverde onze commissaris een goedkeurende verklaring zonder voorbehoud.

De in dit jaarverslag vermelde cijfers kunnen betrekking hebben op het geheel van de Groep Crelan en op de individuele entiteiten, namelijk de bank Crelan, Crelan Insurance en Europabank.

De volledige geconsolideerde jaarrekening kan opgevraagd worden bij de directie Secretariaat-Generaal en Corporate Communication, via e-mail: general.office@crelan.be.

Wie zijn we?

Een korte voorstelling van de Crelan Groep

De Groep Crelan is de coöperatieve bank Crelan en haar twee dochters, Crelan Insurance en de nichebank Europabank. De coöperatieve bank Crelan vormt samen met zijn hoofdaandeelhouder, CV CrelanCo, een federatie van kredietinstellingen.

Crelan is een 100% Belgische en coöperatieve bank met CrelanCo als sterke coöperatieve aandeelhouder. Het balanstotaal van de Groep Crelan (inclusief haar dochters Europabank en Crelan Insurance) bedraagt 21,6 miljard euro en daarmee is ze de zevende Belgische Bank.

Crelan biedt een ruim aanbod bank- en verzekeringsproducten aan voor de particulieren, de zelfstandigen en de KMO's. Daarnaast is de bank met een gespecialiseerd productengamma de bevoorrechte partner van de land- en tuinbouwers en van de grote ondernemingen uit de land- en tuinbouwsector.

De klanten kunnen voor financieel advies terecht in meer dan 530 kantoren die gerund worden door lokaal verankerde zelfstandige kantoorhouders. Onder het motto 'Samen anders bankieren' legt Crelan de klemtoon op een persoonlijk contact en op een vertrouwensrelatie met haar klanten. De bank hanteert een duurzaam model en toont een echt maatschappelijk engagement.

Crelan Insurance biedt sinds 2007 kredietgebonden verzekeringen aan. Dit zijn schuldsaldo-verzekeringen, financieringssaldo-verzekeringen en tijdelijke verzekeringen overlijden met constant kapitaal. Het productengamma van de verzekeraar sluit dus naadloos aan bij de kredietproducten van Crelan en Europabank.

Europabank is een typische nichebank. Ze heeft een specifiek producten- en dienstengamma. Ze is vooral bekend voor haar specialisatie in consumentenkrediet. Handelaars kennen de bank ook als verwerker van transacties met debetkaarten en de kredietkaarten Visa en MasterCard. Bij bedrijven, middenstand en vrije beroepen is Europabank ook gekend als aanbieder van financiële leasing en renting.

Binnen de groep wordt er op commercieel, technisch en financieel vlak samengewerkt.

Bedrijf	Aantal medewerkers	Aantal kantoren	Aantal klanten	Aantal coöperatieve aandeelhouders	Actief in
Crelan	2.403*	536	756.798	275.054	België
Crelan Insurance	14	-	120.840	-	België
Europabank	355	47	158.694	-	België

*751 personeelsleden en 1.652 medewerkers in het zelfstandig agentennet

Meer informatie over de geschiedenis van Crelan en de Groep Crelan vindt u op www.crelan.be.

Structuur en aandeelhouderschap

De NV Crelan en de erkende coöperatieve vennootschap, de CV CrelanCo, vormen samen een federatie van kredietinstellingen*, waarbij de NV Crelan de centrale instelling is. Tussen beide is er een volledige solidariteit en daarom worden de resultaten van de NV Crelan en de CV CrelanCo geglobaliseerd.

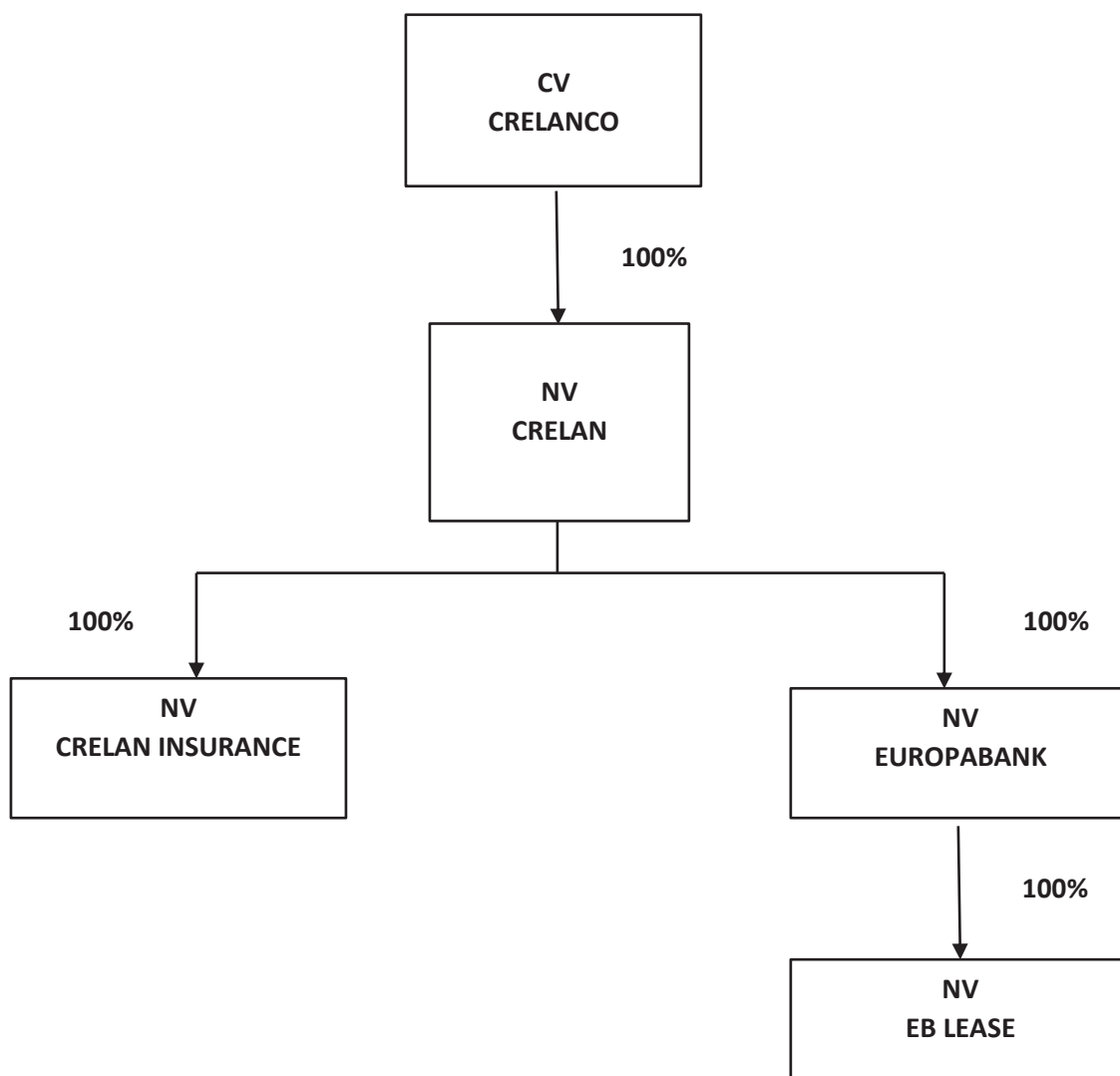
De CV CrelanCo bezit 100% van de aandelen en stemrechten in de NV Crelan. Het coöperatief kapitaal van CrelanCo is op 31 december 2019 in handen van 275.054 coöperatieve aandeelhouders. Crelan is dus een 100% Belgische bank met een 100% coöperatieve verankering.

Het Directiecomité van de NV Crelan staat in voor het operationele beleid van zowel de NV Crelan als de CV CrelanCo.

Het geheel gevormd door de NV Crelan en de CV CrelanCo wordt in dit verslag als "Crelan" of "de Bank" aangeduid, terwijl de bredere benaming "Groep Crelan" of "de Groep" verwijst naar alle entiteiten of dochtervennootschappen die hierna vermeld worden en die door volledige integratie in de consolidatie zijn opgenomen.

De rekeningen van de dochtervennootschappen van de NV Crelan, namelijk Europabank sinds 2004 en Crelan Insurance sinds 2007 zijn inbegrepen in de consolidatieperimeter van de Groep Crelan volgens het Koninklijk Besluit van 23 september 1992 over de geconsolideerde jaarrekening van de kredietinstellingen.

Volgend schema toont een vereenvoudigd overzicht van de structuur van de Groep Crelan.

* In overeenstemming met artikel 239 van de Wet van 25 april 2014 op het statuut van en het toezicht op de kredietinstellingen vormen CrelanCo CV en Crelan NV een Federatie van kredietinstellingen.

2019 in een oogopslag

De markten

Context

2019 was een zeer sterk beursjaar. Nochtans verliep de start moeilijk op geopolitiek vlak. De in 2018 opgestarte handelsoorlog tussen de Verenigde Staten en China escaleerde. In de eerste negen maanden van het jaar hebben de twee landen achtereenvolgens en beurtelings de invoertarieven op elkaars producten verhoogd.

Deze escalatie beïnvloedde het ondernemers- en investeerdersvertrouwen en droeg in belangrijke mate bij aan een wereldwijde groeivertraging.

De vertraging manifesteerde zich echter niet overal gelijk. De Amerikaanse economie hield, in haar elfde jaar van onafgebroken groei, relatief goed stand dankzij een sterke dienstensector, een hoge private consumptie en de sterkste arbeidsmarkt in ruim een halve eeuw.

In Europa, waar de exportgevoelige verwerkende nijverheid een veel groter aandeel in de economische mix heeft, sloeg de handelsonzekerheid harder toe. Duitsland, de locomotief van de Europese economie, scheerde in de tweede jaarhelft rakelings langs een recessie en dat straalde ook af op de rest van Europa. De onzekerheid in Europa werd nog extra gevoed door het hobbelig verloop van het Brexit-proces.

De hervatting van de handelsbesprekingen tussen de Verenigde Staten en China in de tweede helft van het jaar en het akkoord, bekend als 'Fase 1', dat ze op het einde van het jaar sloten had een positieve impact.

Maar de belangrijkste positieve factor in 2019 was de verandering in het beleid van de belangrijkste centrale bankiers. Zij beloofden, als reactie op de tekenen van kwetsbaarheid van de wereldwijde economische groei, al het mogelijke te doen om deze groei te ondersteunen.

Zo heeft de Chinese Centrale Bank, de PBoC, een aantal maatregelen genomen om de economie te ondersteunen, waaronder rentedalingen. De Amerikaanse Fed voerde in 2019 drie renteverlagingen door en hervatte de uitbreiding van zijn balans door schuldposities op te kopen en zo de markt van liquiditeiten te voorzien. De Europese centrale bank, de ECB, nam een pakket preventieve maatregelen, waaronder de lancering van een nieuw aankoopprogramma van activa voor een bedrag van 20 miljard euro per maand.

Heel wat overheden hebben bovendien ook ingegrepen en een minder strikt begrotingsbeleid gevoerd om de economische activiteit in 2019 te ondersteunen. Met name landen als China, de VS, Frankrijk en Italië hebben ondersteunende maatregelen beslist. Andere landen, zoals Duitsland, hebben zich ertoe verbonden om, indien nodig, verdere fiscale stimulansen te geven.

De impact op de beurzen

Terwijl 2018 gekenmerkt werd door negatieve prestaties en een hoge volatiliteit, zien we in 2019 het tegenovergestelde. Het jaar eindigde met de hoogste prestatie van de afgelopen tien jaar voor de meeste activaklassen en een lage volatiliteit op de markten. De vrees van de investeerders in 2018 maakte plaats voor een hernieuwd vertrouwen in 2019.

We zagen dus bijna het hele jaar door een opwaartse beweging op de markten voor de risicovollere activa, met uitzondering van mei en augustus, voornamelijk als gevolg van pieken in de spanningen in de Sino-Amerikaanse onderhandelingen. De belangrijkste wereldwijde aandelenindices eindigden het jaar op deze manier met een jaarrendement van bijna 30%: +31,5% voor de S&P500 in de Verenigde Staten, +28,2% voor de Euro Stoxx 50, +30,5% voor de Franse CAC40-index en +23,7% voor de MSCI China. Staatsobligaties konden profiteren van het aan de omstandigheden aangepaste monetaire beleid van de centrale banken en tekenden eveneens mooie prestaties op.

Kortom: ondanks een nog steeds fragiele economische situatie wereldwijd eindigde 2019 in het groen, waarbij de investeerders gerustgesteld werden door het goede nieuws op geopolitiek niveau inzake de verbeterde handelsrelaties tussen de Verenigde Staten en China en de verkiezings-overwinning van de Britse Conservatieven die zou moeten leiden tot een ordelijke Brexit.

Tendensen bij Crelan

Net zoals in de voorgaande jaren stellen we opnieuw vast dat de spaarrekening sterk in trek blijft, ondanks de lage marktrente. De inlagen op alle gereguleerde spaarrekeningen en het Crelan Business Boekje samen stijgen met 4% tot 12,9 miljard euro. De vlotte beschikbaarheid van de gespaarde kapitalen en de fiscaal gunstige behandeling van de rente overtuigen nog steeds vele spaarders. Daarnaast gebruiken een aantal beleggers de spaarrekening ook als een tijdelijke oplossing in afwachting van nieuwe beleggingsopportuniteiten.

Ook de inlagen op de zichtrekening nemen met 15,51% opnieuw fors toe. Wellicht blijven er door de lage marktrente langer gelden op de zichtrekening staan en worden ze niet overgeschreven naar de spaarrekening.

De beleggingsappetijt volgde het sentiment op de markten. De onzekerheden, door de dreigende handelsoorlog tussen de Verenigde Staten en China, de toestand in het Midden-Oosten en de Brexit, temperden de aankopen in de eerste jaarhelft. In de tweede jaarhelft en vooral in het laatste kwartaal van 2019 daarentegen werd die ongerustheid door een aantal politieke ontwikkelingen wat minder groot en dat vertaalt zich in een hogere productie. Crelan noteert dan ook een groei van 7,22% in door haar gecommercialiseerde fondsen (inclusief pensioensparen). We merken een stijging bij de maatschappelijke aandelen van CrelanCo (+6,5%) en bij het pensioensparen (+14%) op.

De lage rente blijft in het voordeel spelen van de kredietverlening. In 2019 bedraagt de totale kredietproductie bij Crelan, exclusief interne herfinanciering, meer dan 3,1 miljard euro waarmee we het recordjaar 2016 benaderen en een stijging kennen van 22,75% tegenover 2018.

De toename manifesteert zich, zowel bij de particuliere kredieten met onder andere een stijging van 30% bij de woonkredieten, als bij de professionele kredieten met eveneens een stijging van 15,70%

bij de investeringskredieten. De recente investering van Crelan in kantoren met een gespecialiseerde dienstverlening voor ondernemers en land- en tuinbouwers vertaalt zich in hogere productieresultaten.

Kerncijfers Crelan Groep 2019

Medewerkers, kantoren, coöperatieve aandeelhouders en klanten

Medewerkers	2.772
Kantoren	583
Coöperatieve aandeelhouders	275.054
Klanten	915.492

Verdeling kredietomloop

Particulieren	73,63%
Land- en tuinbouw	12,48%
Ondernemingen	13,89%

Geconsolideerd resultaat

(IN MIO EUR)*

	2018	2019	EVOLUTIE
Deposito's van de cliënteel (incl. achtergestelde certificaten)	18.376,63	19.294,03	+4,99%
Kredieten aan de cliënteel (IFRS)	16.593,86	17.560,86	+5,83%
Leningen en vorderingen	16.680,87	17.674,78	+5,96%
Financiële portefeuille	1.666,66	1.210,84	-27,35%
Eigen vermogen (incl. coöperatief kapitaal)	1.167,04	1.263,01	+8,22%
Totaal activa	20.445,85	21.595,54	+5,62%
Netto resultaat	65,79	70,30	+6,86%

Ratio's

2019

Cost Income Ratio	73,59%
Loan Loss Ratio	-0,01%
ROE	6,02%
Tier 1	21,03%

Toekomstvisie

Schaalgrootte om rendabeler te kunnen functioneren

Op vrijdag 25 oktober 2019 kondigden Crelan en AXA Groep een omvangrijk partnership aan. Crelan zal AXA Bank, de Belgische bankpoot van deze internationale groep, overnemen. Daarnaast zal Crelan haar dochter Crelan Insurance overdragen aan AXA Belgium, de Belgische verzekeringstak van AXA Groep en tevens marktleider voor schadeverzekeringen. Beide partijen kwamen ook overeen dat de Crelan-bankagenten in de toekomst het aanbod van AXA-schadeverzekeringen zullen aanbieden.

De betrokken toezichthouders - de Nationale Bank van België, de Banque de France en de Europese Centrale bank – en de mededingingsautoriteiten beoordelen momenteel dit akkoord. Pas na hun goedkeuring kan de overeenkomst in werking treden.

Op dat moment gaan Crelan en AXA Bank voor een gezamenlijke toekomst. In eerste instantie zullen beide merken nog naast elkaar blijven bestaan, maar het is de bedoeling om tot een volledige juridische en operationele fusie over te gaan in een periode van twee jaar na de effectieve closing (inwerkingtreding) van het akkoord. Alle activiteiten zullen daarna verdergaan onder het logo van Crelan.

Philippe Voisin, de CEO van Crelan, ziet deze overeenkomst als een omvangrijke, maar realistische strategische zet tegenover de uitdagingen in de banksector.

“Door de fusie van AXA Bank en Crelan verdubbelen we in taille. We worden de vijfde bank van België. Zo zal de Crelan Groep meer dan 37 miljard euro aan deposito's en meer dan 38 miljard euro aan kredieten beheren. Ze biedt dan een financiële dienstverlening aan meer dan 1,7 miljoen klanten. Niet het nummer vijf is van belang, maar wel dat we extra schaalgrootte verwerven. Door de aanhoudend lage rente staat de rentemarge van de banken al geruime tijd onder druk. Bovendien vragen de digitalisering en de toegenomen regelgeving en kapitaalvereisten extra investeringen van de banken. Door de fusie zullen we in de toekomst deze investeringen voor tweemaal zoveel klanten kunnen doen en ze dus makkelijker kunnen rentabiliseren.”

Een volledig bank- en verzekeringsaanbod

Door de overdracht van Crelan Insurance aan AXA Belgium zal Crelan haar know how volledig toespitsen op bancaire producten. Dit aanbod zal ze verder aanvullen met verzekerings- en beleggingsproducten van gerenommeerde partners zoals AXA Belgium voor schade- en

kredietgebonden verzekeringen, Allianz voor levensverzekeringen en Econopolis, Amundi en AXA IM voor beleggingen. Dit complete aanbod biedt de klanten van de bank - de particuliere gezinnen, de ondernemers, de KMO's en de land- en tuinbouwers – de mogelijkheid om van een volledig financieel aanbod gebruik te maken en aan Crelan de mogelijkheid om commissie-inkomsten te verwerven.

Focus op de klant

Het feit dat we een grotere bank zullen worden, betekent niet dat we de sterke vertrouwensrelatie met onze klanten zullen verliezen. Integendeel, de klant blijft centraal staan in onze beslissingen en modus operandi. We willen ons advies nog verder afstemmen op de belangrijke sleutelmomenten in het leven van de klant zoals het meerderjarig worden, het starten van een gezin, het verwerven van een auto en een woning, het sparen voor later, Hiervoor stemmen we niet alleen ons aanbod, maar ook onze commerciële structuur volledig op deze werkwijze af.

Focus op nabijheid

Kwaliteitsvolle en gebruiksvriendelijke digitale kanalen vinden we belangrijk zodat de klant zelf de transacties kan uitvoeren waar en wanneer hij dat wenst. Maar we zijn er ook van overtuigd dat chatbots nooit het advies van een échte adviseur zullen kunnen vervangen. In onze toekomstige bank blijft dan ook plaats voor een ruim netwerk van lokaal ingeburgerde zelfstandige bankagenten waar de klanten terecht kunnen voor competent advies. Gespecialiseerde servicekantoren zullen bovendien instaan voor maatwerk voor de professionele klanten en de land- en tuinbouw.

Een omnichannel-aanpak

Ons kantorennet, onze digitale kanalen en een Customer Care Center zullen in de toekomst optimaal op elkaar inspelen en informatie uitwisselen zodat we de klanten een maximale klantenervaring kunnen aanbieden.

Jean-Pierre Dubois, de Voorzitter van de Raad van Bestuur van CrelanCo is ervan overtuigd dat de overeenkomst met AXA Groep voordelen biedt voor alle partijen. Jean-Pierre Dubois: “De strategische lange-termijnsamenwerking met AXA Groep en de fusie van de twee banken tot één financiële speler, zal positieve gevolgen hebben voor onze klanten, medewerkers en aandeelhouders. Ze zullen niet alleen kunnen gebruikmaken van een ruimer en kwalitatiever aanbod, maar ook de zekerheid hebben dat hun bank de digitale diensten zal blijven ondersteunen met écht gespecialiseerd advies via een nabijgelegen kantoor en een contactcenter. We willen een échte proximateitsbank zijn.”

Aandacht voor een coöperatieve aanpak

De coöperatieve gedachte maakt onderdeel uit van ons DNA, vroeger, nu en in de toekomst. We zullen dat blijven vertalen in een duurzame aanpak met aandacht voor onze coöperatieve aandeelhouders en de maatschappij. Met onze coöperatieve aandeelhouders blijven we werken aan een échte community via leuke voordelen en via Crelan Foundation blijven we maatschappelijk

relevante projecten van coöperatieve aandeelhouders ondersteunen. In de toekomst zullen ook de klanten van AXA Bank, indien ze dat wensen, coöperant van Crelan kunnen worden.

Synergieën binnen de Groep verbreden

De bestaande synergieën met dochter Europabank, zoals hun aanbod aan oplossingen voor betaalverkeer, zullen we in de toekomst ook kunnen verruimen naar het kantorennet van AXA Bank.

Met deze strategie wil Crelan een antwoord bieden op de vele uitdagingen waarvoor de banksector staat. **Luc Versele, Voorzitter van de Raad van Bestuur van Crelan:** “Terwijl inkomsten onder druk staan en investeringen voor regelgeving en digitalisering toenemen moeten banken zich heruitvinden en zich wapenen voor de toekomst. Je hebt hiervoor een aantal pistes, waarbij wij resoluut hebben gekozen voor schaalvergroting. Het directiecomité en de raad van bestuur hadden de opportuniteit van een overname van AXA Bank snel opgemerkt. Het dossier is daarna lang en grondig voorbereid wat tot een mooie overeenkomst heeft geleid met AXA Groep. Namens de Raad van Bestuur wil ik dan ook graag de directieleden en alle medewerkers hartelijk feliciteren met de manier waarop het project is aangepakt.

Geconsolideerd bestuursverslag van de Groep Crelan, boekjaar 2019

1. Resultaten en synergieën binnen de Groep

Resultaten Crelan NV

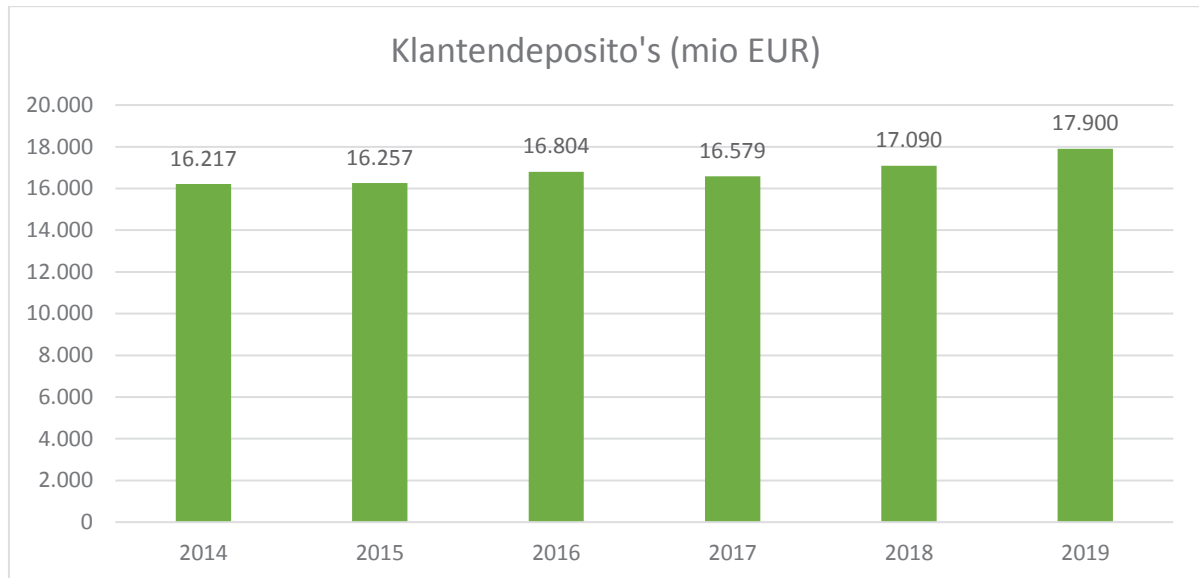

Coöperatieve aandeelhouders en klanten

Op 31 december 2019 kon Crelan rekenen op het vertrouwen van 275.054 coöperatieve aandeelhouders en 756.798 klanten.

Omloop klantendeposito's

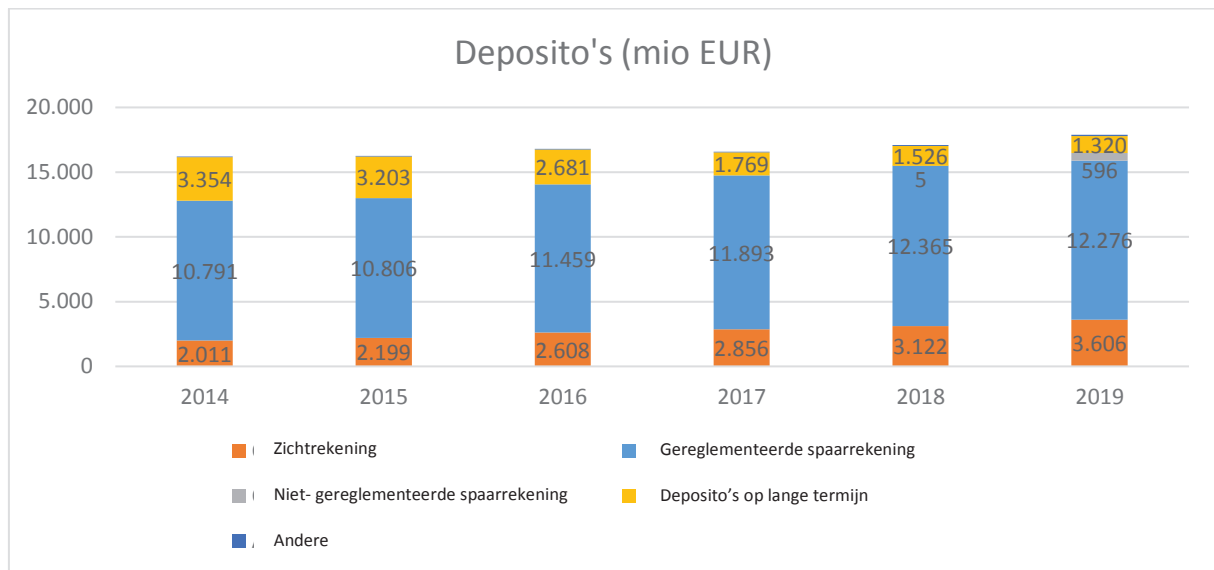
De klantendeposito's bedroegen 17,90 miljard euro eind 2019. Daarmee stegen ze met 4,74% in vergelijking met het jaar daarvoor. Ondanks het aanhoudende lage renteklimaat blijven de deposito's dus in stijgende lijn gaan.

Als we de evolutie van de klantendeposito's in detail bekijken dan merken we een verdere toename van de volumes op de zichtrekeningen. Eind 2019 bedroegen de inlagen hierop 3,61 miljard euro, een stijging van 15,51% in vergelijking met 2018.

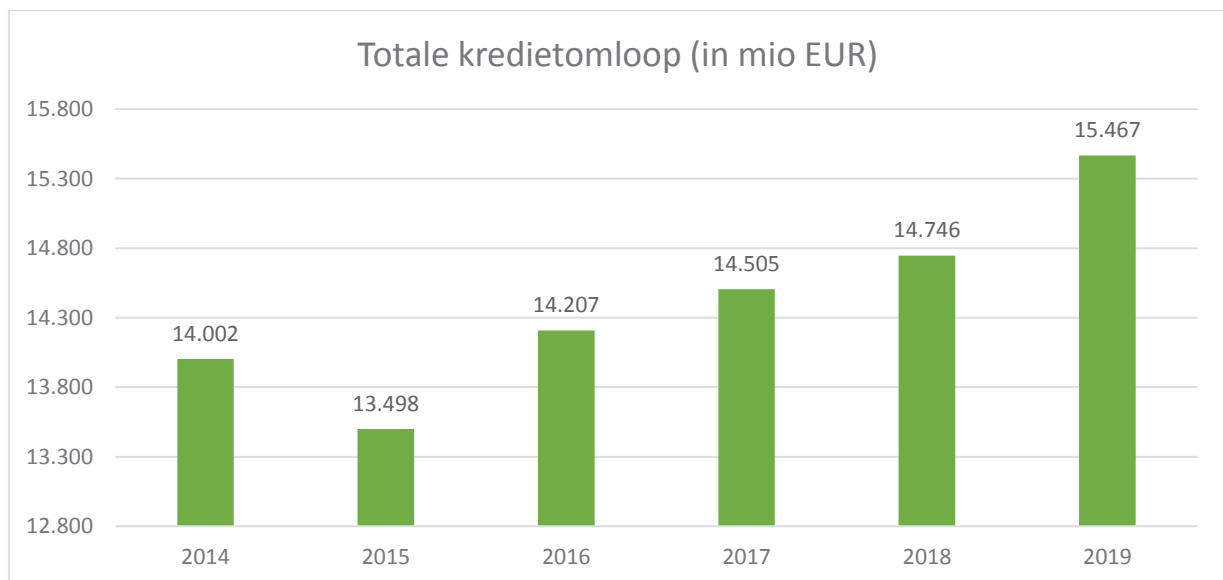
De uitstaande volumes op gereguleerde spaarrekeningen nemen ten opzichte van 2018 beperkt af. Van 12,365 miljard euro eind 2018 tot 12,276 miljard euro eind 2019. Deze daling van 89 miljoen euro (0,73%) is echter uitsluitend te wijten aan de omvorming van het statuut van de Crelan Business spaarrekeningen. Zij wijzigden van gereguleerde spaarrekeningen naar niet gereguleerde spaarrekeningen in 2019. Tellen we de inlagen van het Crelan Business Boekje bij de inlagen van de gereguleerde spaarrekeningen dan merken we voor 2019 een stijging van 501 miljoen euro (4,05%).

De deposito's op lange termijn (kasbons, termijnrekeningen en achtergestelde certificaten) blijven afnemen. De omloop bedroeg eind 2019 1,320 miljard euro. Dat cijfer is het resultaat van een afname met 13,51% in vergelijking met 2018.

Omloop kredieten

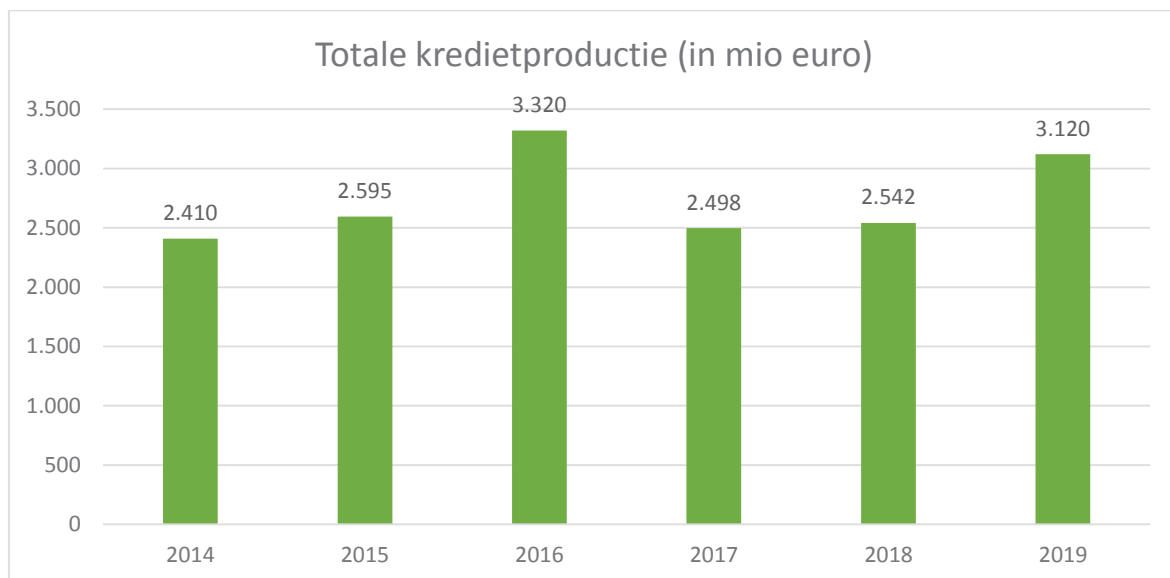
De totale kredietomloop steeg in 2019 met maar liefst 4,89% tot 15,5 miljard euro tegenover het jaar daarvoor.

De omloop woningkredieten bedroeg 11,10 miljard, een stijging van 5%. De omloop kredieten aan zelfstandigen en kleine of middelgrote bedrijven steeg met 7,5% tegenover 2018. De omloop kredieten aan landbouwers dakte aan met 0,2%.

Kredietproductie

In 2019 bedroeg de totale kredietproductie, zonder interne herfinancieringen, meer dan 3,1 miljard euro waarmee we in de buurt komen van het recordjaar 2016 en 22,75% groeien tegenover 2018. Dit is een bijzonder goed resultaat gelet op de druk op de kredietmarkt en de hevige concurrentie tussen de Belgische banken onderling. Daarnaast zorgde de beslissing van de Vlaamse Overheid om de woonbonus af te schaffen voor een productiepiek in oktober en november.

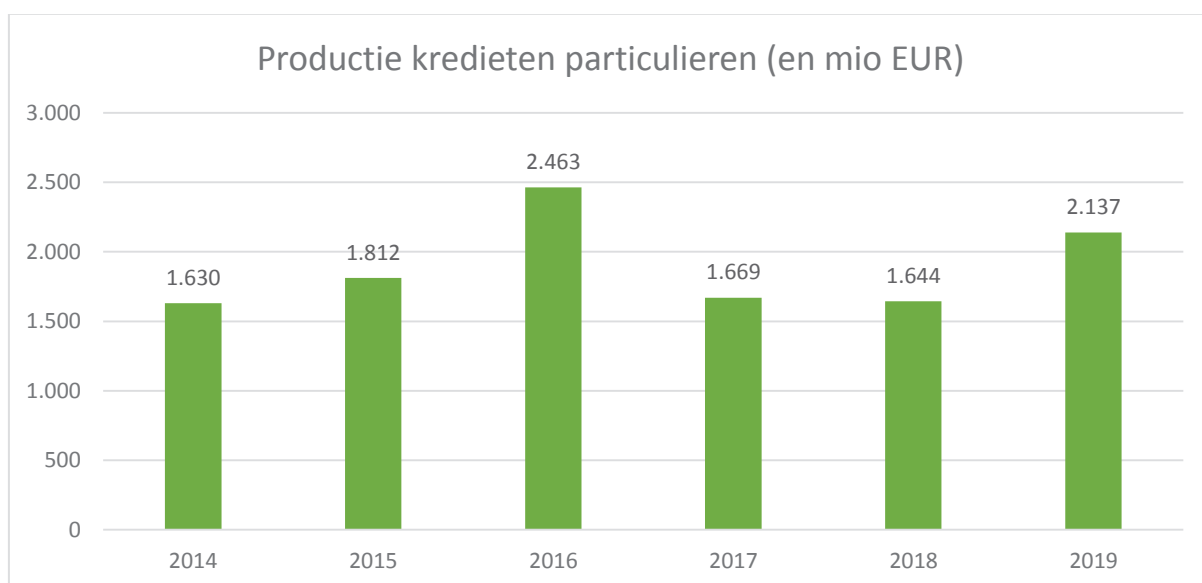

De hoge kredietproductie in 2016 is te verklaren door de vele externe herfinancieringen die de productie in dat jaar hebben beïnvloed.

Kredieten aan particulieren

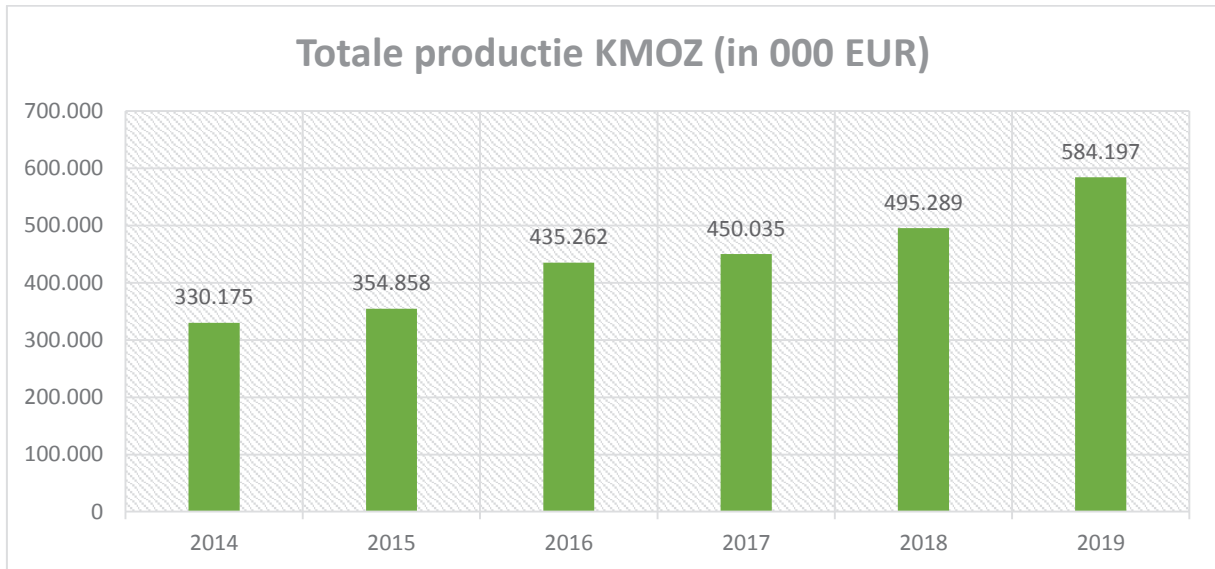
In de particuliere kredietverlening realiseerden we in 2019 30% meer productie dan in 2018. De reden voor deze enorme stijging is vooral te wijten aan de productie van woningkredieten, waarbij we in 2019 maar liefst 32% meer gerealiseerd hebben dan in 2018.

Ook de productie van leningen op afbetalingen (bij particulieren) was met een stijging van 26% aanzienlijk beter dan in 2018. Met dit resultaat overtreffen we ruimschoots de productiecijfers van het recordjaar 2016.

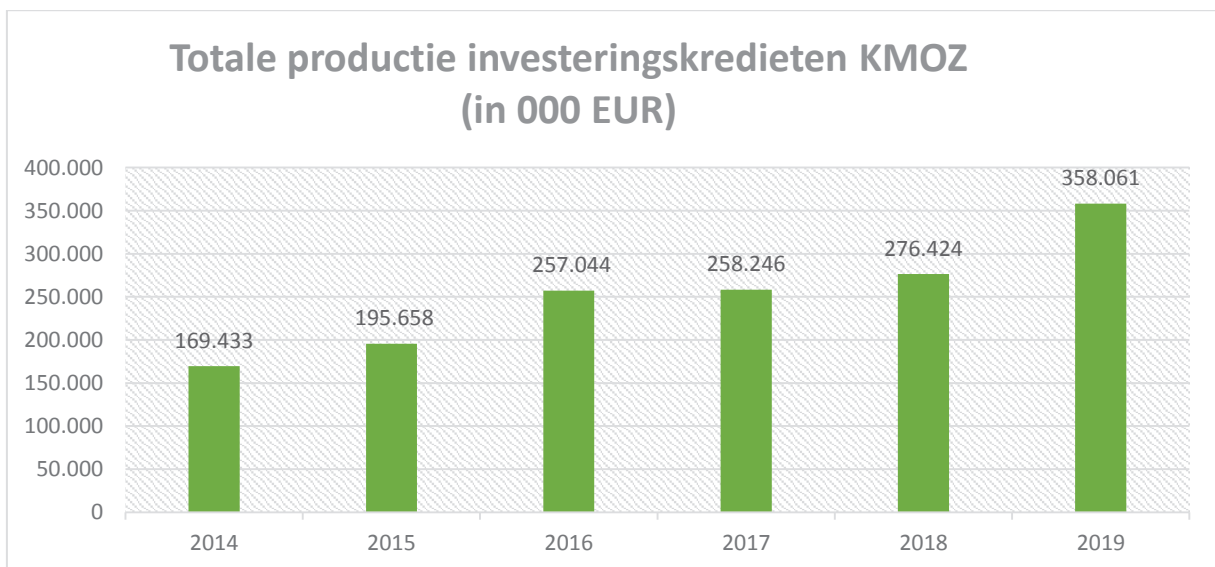

Kredieten aan professionelen

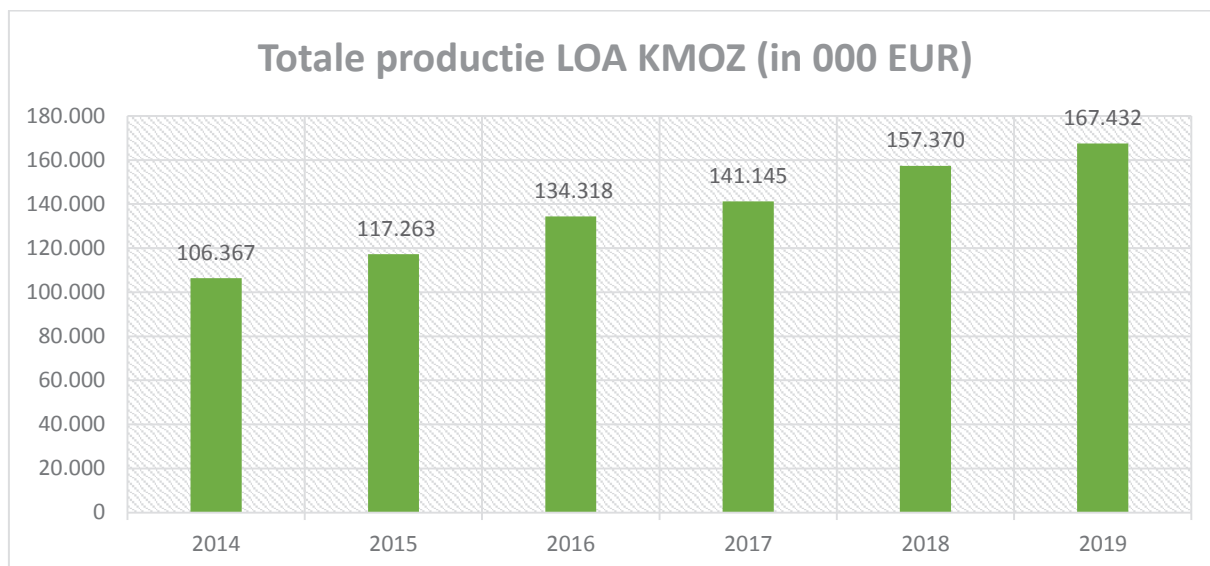
De investeringen van Crelan in de dienstverlening aan KMO's en zelfstandigen vertaalt zich in sterke groeicijfers. De Business markt groeide met 18% ten opzichte van 2018. Zowel het aantal aanvragen als de gemiddelde toegekende bedragen zijn aanzienlijk geëvolueerd.

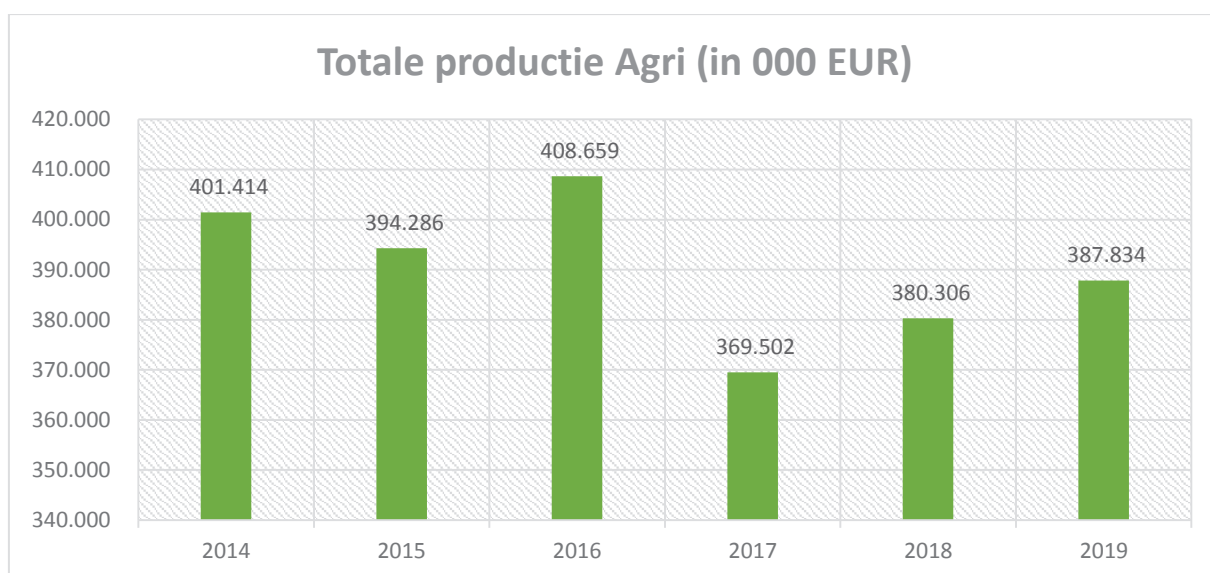
De productie van investeringskredieten is sinds 2014 voortdurend toegenomen. De stijging in 2019 bedroeg bijna 30%. De marges verbeterden ondanks de sterke concurrentie.

De productie van leningen op afbetaling voor professionals groeit sinds 2014 gestaag, met een lichte verbetering van de marges ten opzichte van 2018.

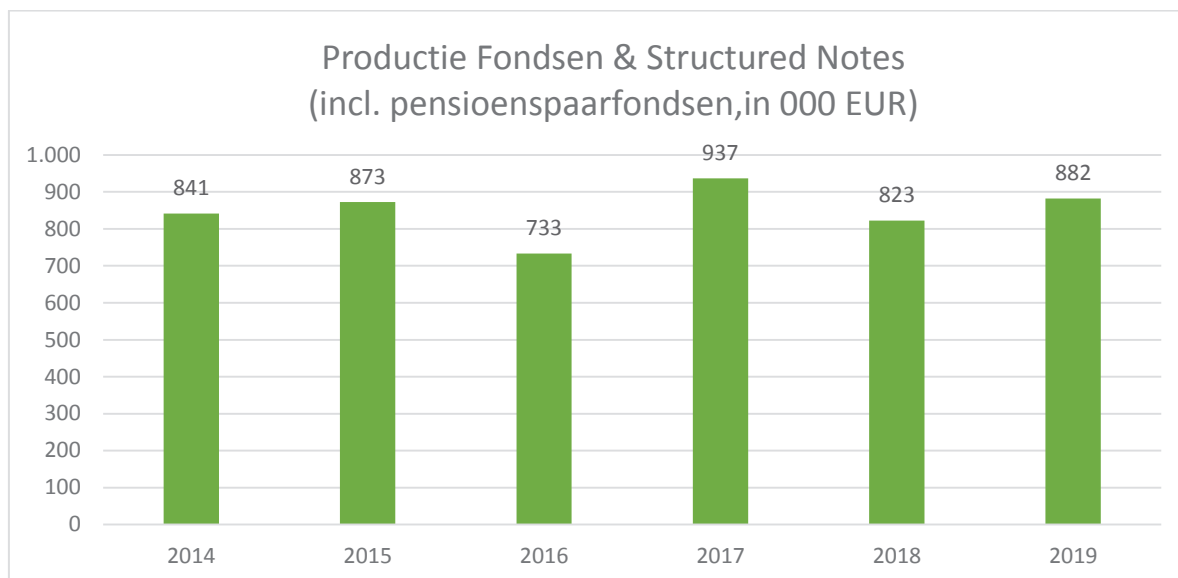

De totale productie in het agrarische segment nam licht toe in 2019 en gaat verder op de positieve trend van na 2017.

Productie Fondsen en Notes

Tegenover 2018 steeg de fondsenproductie (exclusief discretionair beheer) met 7,2%. Hiermee realiseren we een van onze beste resultaten sinds 2014.

Financiële resultaten

Crelan sluit het boekjaar 2019 af met een stijging van het nettoresultaat met 4,5 miljoen euro tot 70,3 miljoen euro. Deze evolutie wordt voornamelijk veroorzaakt door de stijging van de financiële en exploitatiebaten met 8,7 miljoen EUR, de stijging van de administratiekosten met 17 miljoen EUR, de netto-terugname van de voorzieningen en de provisies met 11,4 miljoen EUR en ten slotte de daling van de belastingen met 3,2 miljoen EUR ten opzichte van 2018.

De Cost Income Ratio (CIR) stijgt van 71,79% naar 73,59% door gestegen kosten gerelateerd aan IT en gestegen bankentaksen.

Het Rendement op eigen vermogen (ROE – Return on equity) stijgt beperkt en bedraagt eind 2019 6,02%. Met deze behoorlijke resultaten in de huidige economische context kijkt Crelan vol vertrouwen uit naar het geplande overname- en fusieproject.

Resultaten Crelan Insurance

Crelan Insurance biedt verzekeringsproducten bij leven aan, verbonden aan de kredieten van het distributienetwerk van Groep Crelan. Het betreft schuldsaldoverzekeringen, financieringssaldoverzekeringen en tijdelijke verzekeringen overlijden met constant kapitaal.

Productieresultaten

In 2019 realiseerde Crelan Insurance opnieuw sterke volumes, gelinkt aan de gestegen woonkredietproductie van de Crelan-kantoren. De verzekeraar sloot het boekjaar dan ook af met een mooi resultaat.

In 2019 werden 13.044 schuldsaldoverzekeringen en 6.739 financieringssaldoverzekeringen onderschreven. De Crelan-kantoren brachten 2.148 financieringssaldoverzekeringen aan en de Europabank-kantoren 4.591.

Het premie-incasso steeg van 28,09 miljoen euro in 2018 naar 31,93 miljoen euro eind 2019.

Financiële resultaten

Crelan Insurance sloot het jaar 2019 af met een positief resultaat (Be Gaap) van 4,81 miljoen euro.

Resultaten Europabank

In 2019 brak Europabank records op verschillende domeinen.

Productieresultaten

De totale kredietproductie over 2019 bedraagt 460,7 miljoen euro. Met dat cijfer overtreft Europabank haar productierecord van 2018. Bovendien noteerde de bank tijdens 9 maanden van het jaar een piekproductie. De kredietproductie aangebracht door de Crelan-kantoren was eveneens succesvol en steeg met 5,5%. De totale kredietomloop groeide met 10,4%.

De deposito's van cliënten gingen er ook stevig op vooruit. De aangroei bedroeg meer dan 100 miljoen euro, wat een stijging van 8,4% betekent.

De omzet in de kaarttransacties steeg dan weer met 18,8%, onder andere dankzij de samenwerking met de Crelan-kantoren. Deze groei realiseert de bank in een markt met toenemende concurrentie van buitenlandse spelers en een verscherpte prijszetting. De omzet van de cards-activiteit kwam voor het eerst boven de 2,5 miljard euro uit.

Financiële resultaten

De Cost/Income Ratio over 2019 bedraagt 52,6% wat aantoont dat de bank over een performante en solide structuur beschikt.

Dit maakt dat Europabank het jaar 2019 afsluit met een goed resultaat van 24,8 miljoen euro onder IFRS (en 24,4 miljoen euro in Be Gaap).

Het rendement op eigen vermogen blijft op een hoog niveau en bedraagt 16,7% (IAS).

Operationele werking

Europabank heeft 47 kantoren. Het personeelsbestand kende een groei van 5%. Eind 2019 waren 355 personeelsleden werkzaam bij Europabank, gelijk gespreid over de kantoren en de hoofdzetel.

Europabank blijft jaar na jaar inzetten op innovatie en nieuwe technologieën.

In 2019 werd het mogelijk om online rekeningen te openen en was er een uitbreiding van de functionaliteiten op eb-online, het platform om online te bankieren. Hierdoor kan de cliënt nu 24/7 een rekening openen en verhoogt de service naar de klanten.

Er was een update van de webscoring waardoor online kredietaanvragen sneller behandeld worden.

Daarnaast rondde Europabank diverse projecten zoals GDPR, Instant Payments, PSD2 en Itsme af. De Itsme-app zet de bank in als volwaardig alternatief voor de digipass, waardoor klanten via Itsme kunnen inloggen en transacties kunnen bevestigen. Eind 2019 waren er reeds 12,5% eb online sessies waarbij Itsme gebruikt werd als aanmeldmethode. Intussen integreerde de bank de Itsme-app in verschillende toepassingen voor haar klanten, makelaars en dealers en haar eigen medewerkers

De modernisering van de Europabank-kantoren werd verdergezet wat de dienstverlening en het cliëntencontact nog verbeterde. Eind 2019, nauwelijks 4 jaar na de start van het renovatietraject, heeft ongeveer 80% van het kantorennet de nieuwe, moderne look-and-feel gekregen.

Synergieën

De commerciële synergieën van de afgelopen jaren tussen de verschillende entiteiten van Crelan Groep werden voortgezet.

De Crelan-agenten commercialiseren leasings van Europabank of verwijzen klanten met specifieke financieringsnoden door naar Europabank, terwijl de kantoren van Europabank woonkredieten van Crelan verkopen.

Europabank centraliseert ook de binnenlandse betaalverrichtingen voor de Groep. Crelan ging verder met de verkoop van de betaaloplossingen via terminals of online die Europabank aanbiedt.

Sinds 2007 verkoopt Crelan Insurance haar schuld- en financieringssaldoverzekering via het agentennet van Crelan. De financieringssaldoverzekering wordt eveneens via de kantoren van Europabank gecommercialiseerd.

In het kader van een financieel groepsbeleid besteden alle entiteiten van de Crelan Groep de frontoffice voor het beheer van hun financiële portefeuille uit aan Crelan.

2. Balans en resultatenrekening

Geconsolideerde boekhoudkundige cijfers in IFRS

Waarderingsregels

IFRS 16

De wijzigingen in 'IFRS 16 - Lease-overeenkomsten' schrijven voor dat bedrijven vanaf 1 januari 2019 de huurverplichtingen waaraan ze zijn blootgesteld vermelden. Deze verplichtingen worden vertegenwoordigd door een gebruiksrecht (Right-of-Use) op activa en door een huurverplichting

(Lease Liabilities) aan de passiefzijde. Crelan koos als evaluatiemethode de gewijzigde retrospectieve methode (Modified Retrospective Method). Deze methode berekent het gebruiksrecht en de huurverplichting alsof de regel zou toegepast zijn sinds de start van het contract en volgens de marginale rentevoet van 1 januari 2019.

De nieuwe norm heeft betrekking op contracten voor huurgebouwen, bedrijfswagens en betaalterminals.

Geconsolideerde balans

Onderstaande tabel geeft de evolutie weer van de belangrijkste posten van de geconsolideerde activa en passiva en van het geconsolideerd eigen vermogen tussen 2018 en 2019.

Activa

Activa (in miljoen EUR)	31/12/2019	31/12/2018	Δ	%
Geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken	1.877	1.465	412	28,1%
Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden	23	21	2	11,2%
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening	7	7	0	5,8%
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde via de niet-gerealiseerde resultaten (FVOCI)	9	12	-4	-29,6%
Financiële activa gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	18.870	18.329	541	3,0%
<i>Leningen en vorderingen (met inbegrip van financiële leases) aan banken</i>	114	87	27	30,9%
<i>Leningen en vorderingen (met inbegrip van financiële leases) aan cliënten</i>	17.561	16.594	967	5,8%
<i>Schuldbewijzen</i>	1.195	1.648	-453	-27,5%
Derivaten gebruikt ter afdekking	29	37	-9	-23,2%
Wijzigingen in de reële waarde van de afgedekte posities bij reële-waardeafdekking van het renterisico van een portefeuille	599	456	143	31,2%
Materiële vaste activa	35	20	15	71,9%
Goodwill en Immateriële activa	33	34	-1	-2,8%
Investerings in dochterondernemingen, joint ventures en geassocieerde deelnemingen	0	0	0	
Belastingvorderingen	44	52	-8	-15,3%
Andere activa	13	14	-1	-7,1%
Activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten*	59	0	59	
Totaal Activa	21.596	20.446	1.150	5,6%

De financiële activa op de **actiefzijde van de balans** blijven gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs en vormen met 87,4% het belangrijkste bestanddeel. Het tweede belangrijkste bestanddeel zijn de geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken die 8,7% van de balans vertegenwoordigen.

Het balanstotaal steeg in de loop van 2019 met 1.150 miljoen EUR. Langs de actiefzijde kent de rubriek 'leningen en vorderingen aan het cliënteel' de sterkste stijging met 967 miljoen EUR. Deze stijging is het gevolg van een goede kredietproductie, die hoger lag dan de terugbetalingen in de loop van 2019. Deze productie bedroeg in 2019 3,6 miljard EUR, waarvan het grootste deel betrekking heeft op het retailsegment. Naast de rubriek 'leningen en vorderingen' stegen ook de 'geldmiddelen en zichtrekeningen bij centrale banken' met 412 miljoen EUR. Deze stijging wordt veroorzaakt door de instroom van gelden langs de passiefzijde van de balans (zie onder) en de schuldbewijzen van de balans die we niet volledig hebben kunnen omzetten in kredieten of in buiten balans.

Als gevolg van de toepassing van IFRS 16 in 2019 is de rubriek 'Materiële Vaste Activa' gestegen met 16,1 miljoen EUR, wat overeenkomt met de vaste activa aangehouden via leasing die volgens de IFRS-norm moeten opgenomen worden op de actiefzijde van de balans.

In 2019 brachten we alle actiefposten van onze dochter Crelan Insurance samen onder de nieuwe lijn “Activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten”, omdat deze vennootschap zal verkocht worden in 2020 aan de verzekeraar AXA Belgium. Deze verkoop kadert in het globale akkoord met AXA Groep over de aankoop van AXA Bank Belgium door Crelan.

Passiva

Verplichtingen (in miljoen EUR)	31/12/2019	31/12/2018	Δ	%
Financiële verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden	24	20	4	18,7%
Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	19.452	18.525	927	5,0%
<i>Deposito's</i>	18.234	17.210	1.024	5,9%
<i>Kredietinstellingen</i>	25	43	-19	-43,5%
<i>Andere dan kredietinstellingen</i>	18.209	17.167	1.043	6,1%
<i>In schuldbewijzen belichaamde schulden met inbegrip van obligaties</i>	907	968	-61	-6,3%
<i>Achtergestelde verplichtingen</i>	178	242	-64	-26,5%
<i>Andere financiële verplichtingen</i>	133	105	28	27,2%
Derivaten gebruikt ter afdekking	683	555	127	22,9%
Wijzigingen in de reële waarde van de afgedekte posities bij reële-waardeafdekking van het renterisico van een portefeuille	9	5	3	61,8%
Voorzieningen	21	82	-61	-74,2%
Belastingverplichtingen	7	14	-7	-50,9%
Andere verplichtingen	101	76	25	32,6%
Verplichtingen i.v.m. groepen activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten*	35	0	35	
Totaal Verplichtingen	20.333	19.279	1.054	5,5%

De **passiefzijde van de balans** bestaat voor 95,7% uit de verplichtingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. Het grootste deel hiervan (90,2% van het balanstotaal) heeft betrekking op de deposito's ten opzichte van het cliënteel.

De financiële verplichtingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs stijgen met 927 miljoen EUR.

Enerzijds dalen de in schuldbewijzen belichaamde schulden en achtergestelde verplichtingen (dat zijn de kasbons en achtergestelde obligaties) met 125 miljoen EUR. Deze portefeuille daalt sinds enkele jaren omdat deze producten minder in trek zijn door de lage marktrente. Bovendien heeft Crelan momenteel geen uitgifteprogramma lopen van achtergestelde obligaties.

Anderzijds stijgen de deposito's ten opzichte van het cliënteel met 1.024 miljoen EUR. Crelan Groep slaagt er in om extra gelden aan te trekken vanuit de markt.

De voorziening is sterk gedaald, enerzijds door het gebruik van voorzieningen die in 2016 werden aangelegd in het kader van de herstructurering van het netwerk en de hoofdzetel van Crelan, anderzijds door de nieuwe classificatie van de technische voorzieningen van de verzekeringsmaatschappij in de lijn 'Verplichtingen aangehouden voor verkoop en stopgezette activiteiten'.

Net als bij de activa noteren we in 2019 dus ook een nieuwe lijn 'Verplichtingen aangehouden voor verkoop en stopgezette activiteiten' onder de passiva die alle aansprakelijkheidsposities van Crelan Insurance overneemt, aangezien deze dochteronderneming in 2020 zal verkocht worden.

Eigen vermogen

Eigen Vermogen (in miljoen EUR)	31/12/2019	31/12/2018	Δ	%
Geplaatst kapitaal	872	819	53	6,5%
<i>Gestort kapitaal</i>	872	819	53	6,5%
<i>Opgevraagd niet-gestort kapitaal</i>	0	0	0	0,0%
Agio	0	0	0	0,0%
Andere componenten van het eigen vermogen	0	3	-3	-101,7%
<i>Herwaarderings-reserve: Wijzigingen in reële waarde van schuldinstrumenten gewaardeerd tegen reële waarde door middel van niet-gerealiseerde resultaten</i>	2	4	-1	-41,1%
<i>Herwaarderings-reserve: actuariële winsten/verliezen bij pensioenplannen</i>	-2	-1	-2	311,2%
Reserves (met inbegrip van ingehouden winsten)	321	279	42	14,9%
Baten uit het lopende jaar	70	66	5	6,8%
Minderheidsbelangen	0	0	0	0,0%
Totaal Eigen Vermogen	1.263	1.167	96	8,2%
Totaal Verplichtingen en Eigen Vermogen	21.596	20.446	1.150	5,6%

De wijzigingen bij het **eigen vermogen** hebben enerzijds betrekking op een stijging van het kapitaal met 53 miljoen EUR door goede verkoopresultaten van maatschappelijke aandelen. Anderzijds stijgen de reserves met 42 miljoen EUR door toevoeging van het resultaat van 2018, na aftrek van 24,3 miljoen EUR aan de coöperatieve aandeelhouders uitgekeerd dividend.

De CAD-ratio stijgt van 19,19% eind 2018 naar 21,85% eind 2019, terwijl de TIER I ratio over dezelfde periode toeneemt van 17,76% tot 21,03%. Deze kapitaalratio's behoren tot de beste van de Belgische markt.

Geconsolideerd resultaat

Geconsolideerd resultaat

Geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	31/12/2019	31/12/2018	Δ	%
(in miljoen EUR)				
GEWONE BEDRIJFSACTIVITEITEN				
Financiële en exploitatiebaten en –lasten	333,6	324,9	8,7	2,7%
Rentebaten	430,8	446,0	-15,1	-3,4%
Rentelasten	-156,2	-180,5	24,3	-13,5%
Dividenden	1,2	0,4	0,8	173,7%
Baten uit provisies en vergoedingen	99,3	101,0	-1,7	-1,7%
Lasten uit provisies en vergoedingen	-99,9	-93,9	-6,0	6,4%
Gerealiseerde winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd in de winst- en verliesrekening	4,8	2,9	1,9	66,2%
Winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden (netto)	-1,5	-0,2	-1,2	491,8%
Winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening (netto)	0,5	0,3	0,2	55,7%
Aanpassingen van de reële waarde bij de administratieve verwerking van afdekkingstransacties	-0,9	0,7	-1,6	-224,0%
Herwaarderings van valutakoersverschillen	1,0	0,9	0,1	12,3%
Winsten en verliezen op het niet langer opnemen van andere dan voor verkoop aangehouden activa	0,0	0,0	0,0	-50,0%
Andere exploitatiebaten	54,5	47,4	7,2	15,2%
Andere exploitatielasten	-0,2	0,0	-0,2	0,0%
Administratiekosten	-240,1	-223,1	-17,0	7,6%
Personeelsuitgaven	-93,3	-90,6	-2,6	2,9%
Algemene en administratieve uitgaven	-146,9	-132,5	-14,3	10,8%
Afschrijvingen	-12,0	-10,1	-1,9	18,9%
Materiële vaste activa	-8,0	-5,2	-2,9	55,7%
Immateriële activa (andere dan goodwill)	-4,0	-4,9	1,0	-19,7%
Voorzieningen	3,4	-1,1	4,6	-401,2%
Bijzondere waardeverminderingen	1,2	-5,7	6,9	-121,6%
Bijzondere waardeverminderingverliezen op financiële activa die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd in de winst- en verliesrekening	1,2	-5,7	6,9	-121,6%
<i>Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde via de niet-gerealiseerde resultaten (FVOCI)</i>	0,0	0,0	0,0	
<i>Financiële activa gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs</i>	1,2	-5,7	6,9	-121,6%
Bijzondere waardeverminderingverliezen op materiële vaste activa	0,0	0,0	0,0	0,0%
Negatieve goodwill die onmiddellijk wordt opgenomen in de winst- en verliesrekening	0,0	0,0	0,0	0,0%
Winsten en verliezen op vaste activa of groepen activa die worden afgestoten, geclassificeerd als aangehouden voor verkoop	0,0	0,0	0,0	0,0%
TOTALE WINST OF VERLIES UIT VOORTGEZETTE BEDRIJFSACTIVITEITEN VÓÓR AFTREK VAN BELASTINGEN EN MINDERHEIDSBELANG	86,1	84,9	1,3	1,5%
Belastinglasten (winstbelasting) verbonden met de winst of het verlies uit voortgezette bedrijfsactiviteiten	-15,8	-19,1	3,2	-16,9%
<i>Actuele belastingen</i>	-13,7	-14,0	0,2	-1,8%
<i>Uitgestelde belastingen</i>	-2,1	-5,1	3,0	-58,3%
NETTOWINST OF -VERLIES	70,3	65,8	4,5	6,8%

De rentebaten dalen met 15,1 miljoen EUR door de continue daling van de opbrengsten uit de kredietportefeuille. De rentelasten dalen eveneens (-24,3 miljoen EUR) door de afbouw van de portefeuille kasbons en door de aanhoudend lage rentes. De som van de rentebaten en rentelasten stijgt op die manier met 9,2 miljoen EUR.

Bij het renteresultaat is er ook een daling van de kosten met betrekking tot afdekkingstransacties, enerzijds door de rentedaling en anderzijds door het feit dat de Groep minder swaps vervroegd beëindigd heeft dan vorig jaar. De extra kost liep in 2018 tot 8,6 miljoen EUR op, terwijl deze in 2019 4,5 miljoen EUR bedroeg.

De lijn ‘gerealiseerde winsten en verliezen op financiële activa en verplichtingen die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd in de winst- en verliesrekening’ heeft voornamelijk betrekking op de

verkoop van effecten (obligaties) die binnen het boekjaar vervallen om op die manier een beperkt extra rendement te bekomen (2,4 miljoen EUR), maar ook op meerwaarden op private equity en participaties (1,5 miljoen EUR). Tot slot realiseerden we ook een opbrengst op dubieuze kredietdossiers die verkocht werden (0,9 miljoen EUR). Op die manier bedroeg de totale opbrengst in 2019 4,8 miljoen EUR tegenover 2,9 miljoen EUR in 2018.

De baten uit provisies en vergoedingen (fee-businessactiviteit) daalden in 2019 met 1,7 miljoen EUR. Enerzijds leidde een aanpassing van de tarieven voor het betaalverkeer (korting voor de coöperatieve aandeelhouders) en verminderde productie bij de verzekeringspartners tot lagere opbrengsten, anderzijds zorgde een sterke productie voor hogere fees uit het beleggingsadvies.

De aan de agenten betaalde commissies zijn ten opzichte van 2018 toegenomen (+6,0 miljoen EUR), voornamelijk als gevolg van een stijging van de commissies op zowel buitenbalansproducten en coöperatieve aandelen, als op uitstaande deposito's (stijging van de omloop).

Administratiekosten en afschrijvingen

De administratiekosten stijgen met 17 miljoen EUR ten opzichte van 2018. De personeelskosten bleven relatief stabiel tegenover 2018. De algemene en administratieve kosten stegen sterk als gevolg van de stijging van de bankentaksen, de kosten in verband met het fusieproject (6,7 miljoen EUR) en de gestegen informaticakosten.

De afschrijvingen stegen door de toepassing van IFRS16 (leasing).

De exploitatiecoëfficiënt of CIR is gestegen naar 73,59% in 2019 ten opzichte van 71,79% per einde 2018.

Voorzieningen en waardeverminderingen

De wijziging in de voorzieningen is voornamelijk het gevolg van de in 2019 geboekte bestedingen van de voorzieningen voor herstructurering (hoofdkantoor en netwerk) die in 2016 werden aangelegd, maar ook van de regularisatie van deze laatste die in 2019 werd geboekt naar aanleiding van de nieuwe analyse van de behoeften voor deze voorzieningen (netto terugname van 6 miljoen EUR).

In 2019 stellen wij vast dat het voorzichtige kredietbeleid en het nog steeds algemeen verbeterde economische klimaat de basis blijven vormen voor de gunstige waardeveranderingen van kredieten.

Globaal resultaat

Het resultaat vóór belastingen steeg van 84,9 miljoen EUR naar 86,1 miljoen EUR. De belangrijkste elementen die een invloed hadden op deze zijn de stijging van de financiële en exploitatiebaten met 8,7 miljoen EUR, de stijging van de administratiekosten met 17 miljoen EUR en ten slotte de netto-terugname van de voorzieningen en de provisies met 11,4 miljoen EUR.

De belastinglasten zijn aanzienlijk gedaald met 3,2 miljoen EUR ten opzichte van 2018. Deze daling wordt voor het grootste deel verklaard door de aanpassing van het vennootschapsbelastingtarief. Het nettoresultaat stijgt zo van 65,8 miljoen EUR naar 70,3 miljoen EUR eind 2019.

Het rendement op het eigen vermogen bedroeg per einde 2019 6,02% ten opzichte van 5,59% een jaar eerder.

Bestemming van de winst van de verschillende entiteiten van de groep

De Raad van Bestuur van CrelanCo zal voorstellen om aan de coöperatieve aandeelhouders een dividend uit te keren van **3%** voor een totaalbedrag van **24,5 miljoen EUR**. Dit dividend vormt in de huidige rentecontext een zeer mooie vergoeding voor dit soort beleggingen.

Door de specifieke COVID-19-situatie zal de Raad van Bestuur tegelijkertijd een mandaat aan de Algemene Vergadering vragen om de uitbetalingsdatum en-modaliteiten van het dividend te kunnen bepalen in functie van de mededeling van de Nationale Bank van België (NBB_2020_011). Concreet betekent dit dat het dividend ten vroegste in oktober zal uitbetaald worden en dit op voorwaarde van een positieve liquiditeits- en nettoactietest op dat moment en van een nihil obstat vanwege de regulatoren. Deze mededeling heeft de NBB uitgevaardigd om zich een beter beeld te kunnen vormen van de economische impact van COVID-19 op de bedrijven.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

2020 zal vooral gekenmerkt worden als het jaar van het coronavirus. De corona-epidemie startte in het begin van het jaar als een geïsoleerd Chinees probleem, maar groeide snel uit tot een pandemie met een wereldwijde economische crisis als gevolg. Deze pandemie heeft een ongeziene impact op de economie en de financiële markten maar heeft geen invloed op de in dit verslag gepubliceerde cijfers van het boekjaar 2019. Er zijn ook geen andere belangrijke gebeurtenissen die de resultaten van 2019 beïnvloeden.

Het is echter wel duidelijk dat de uitbraak van het coronavirus en de maatregelen die genomen worden om de verspreiding ervan tegen te gaan een impact zullen hebben op de resultaten van 2020.

Onder meer volgende invloeden kunnen zich manifesteren in 2020:

- Een daling van de verkochte volumes voor kredieten en buitenbalansproducten omdat enkel dringende verplaatsingen zijn toegelaten, met een impact op de fee-inkomsten als gevolg.
- Een daling van de activiteiten bij het betalingsverkeer en de verwerking van kredietkaarttransacties omdat winkels en restaurants gedurende een periode gesloten zullen blijven, met lagere inkomsten als gevolg.
- De tijdelijke sluiting van bedrijven en invoering van technische werkloosheid bij werknemers kan leiden tot betalingsproblemen voor zowel bedrijven als retailklanten, met een mogelijk groter verlies op de uitstaande kredieten als gevolg. Het laattijdig of (tijdelijk) niet terugbetalen van kredieten kan de liquiditeitspositie van de bank negatief beïnvloeden.

- De maatregelen die de banksector in overleg met de overheid neemt -om ondersteuning te bieden aan bedrijven en particulieren die door de coronacrisis betalingsproblemen hebben opgelopen - zullen ook wegen op de rendabiliteits- en liquiditeitspositie van de bank in 2020.

Bovenstaande niet-exhaustieve lijst kan ervoor zorgen dat er in 2020 materiële aanpassingen moeten gebeuren aan de waardering van bepaalde balansposten.

3. Corporate governance

Raden van Bestuur en Directiecomités

Crelannv

Raad van Bestuur

De samenstelling van de Raad van bestuur van de NV Crelan wijzigde in 2019 als volgt:

- Filip De Campenaere, die sinds 1 maart 2017 de functie van CFO in het directiecomité opnam en daarnaast ook bestuurder was, verliet op 4 juli 2019 in onderling overleg de bank.
- Heidi Cortois, die sinds 1 januari 2017 de functie van CIO en COO in het directiecomité opnam en daarnaast ook bestuurder was, verliet op 31 december 2019 om persoonlijke redenen de bank.
- Daarnaast werd het bestuurdersmandaat van Yvan Hayez op 13 februari 2019 stopgezet.

De Raad is na deze wijzigingen als volgt samengesteld:

Raad van Bestuur van de NV Crelan (31/12/ 2019)

VOORZITTER

Luc Versele ⁽⁴⁾

Benoemd/vernieuwing mandaat: 23 april 2015

ONDERVOORZITTER

Jean-Pierre Dubois ^{(1) (4)}

Benoemd/vernieuwing mandaat: 28 april 2016

BESTUURDERS

Jan Annaert ^{(2) (3)}, onafhankelijk bestuurder

Benoemd/vernieuwing mandaat: 19 januari 2017

René Bernaerdt

Benoemd/vernieuwing mandaat: 18 juni 2015

Joris Cnockaert

Benoemd/vernieuwing mandaat: 5 juli 2017

Ann Dieleman

Benoemd/vernieuwing mandaat: 18 juni 2015

Alain Diéval ^{(2) (3)}, onafhankelijk bestuurder

Benoemd/vernieuwing mandaat: 18 juni 2015

Xavier Gellynck ⁽²⁾

Benoemd/vernieuwing mandaat: 18 juni 2015

Jean-Paul Grégoire	Benoemd/vernieuwing mandaat: 1 juli 2014
Catherine Houssa ⁽¹⁾ , onafhankelijk bestuurder	Benoemd/vernieuwing mandaat: 18 juni 2015
Robert Joly ⁽²⁾ ⁽³⁾	Benoemd/vernieuwing mandaat: 23 april 2015
Marianne Streel ⁽⁴⁾	Benoemd/vernieuwing mandaat: 18 juni 2015
Hendrik Vandamme ⁽⁴⁾	Benoemd/vernieuwing mandaat: 23 april 2015
Agnes Van den Berge ⁽¹⁾ ⁽⁴⁾ , onafhankelijk bestuurder	Benoemd/vernieuwing mandaat: 3 september 2017
Philippe Voisin	Benoemd/vernieuwing mandaat: 27 april 2017
Clair Ysebaert ⁽³⁾	Benoemd/vernieuwing mandaat: 18 juni 2015

⁽¹⁾ Lid van het Auditcomité

⁽²⁾ Lid van het Risicocomité

⁽³⁾ Lid van het Remuneratiecomité

⁽⁴⁾ Lid van het Benoemingscomité (Marianne Streel vanaf 19 december 2019)

Samenstelling van de Raad van Bestuur van de CV CrelanCo

Het bestuurdersmandaat van Yvan Hayez werd op 13 februari 2019 stopgezet.

De Raad is na deze wijzigingen als volgt samengesteld:

Raad van Bestuur van de CV CrelanCo (31/12/ 2019)

VOORZITTER

Jean-Pierre Dubois	Benoemd/vernieuwing mandaat: 5 november 2015
--------------------	--

ONDERVOORZITTER

Luc Versele	Benoemd/vernieuwing mandaat: 27 april 2017
-------------	--

BESTUURDERS

René Bernaerdt	Benoemd/vernieuwing mandaat: 5 november 2015
Ann Dieleman	Benoemd/vernieuwing mandaat: 5 november 2015
Xavier Gellynck	Benoemd/vernieuwing mandaat: 26 april 2018
Robert Joly	Benoemd/vernieuwing mandaat: 5 november 2015
Marianne Streel	Benoemd/vernieuwing mandaat: 5 november 2015
Hendrik Vandamme	Benoemd/vernieuwing mandaat: 28 april 2016
Clair Ysebaert	Benoemd/vernieuwing mandaat: 23 april 2014

De Raad van Bestuur kwam in 2019 negen keer samen.

In overeenstemming met artikel 27 van de Wet van 25 april 2014 op het statuut van en het toezicht op de kredietinstellingen ondersteunen een Remuneratiecomité, een Risicocomité, een Auditcomité en een Benoemingscomité de Raad van Bestuur in haar taken. Daarnaast bereidt het Bureau de agenda en de strategische klijtlijnen voor de Raad van Bestuur voor.

De bank schenkt veel zorg aan een evenwichtige samenstelling en een goede vertegenwoordiging van de coöperatieve aandeelhouder in haar Raden van Bestuur via bestuurders met verschillende expertiseprofielen. De landbouwwortels van de bank komen tot uiting via een substantiële

aanwezigheid van vertegenwoordigers uit deze sector in de Raden. Daarnaast zetelen vier onafhankelijke bestuurders – Jan Annaert, Alain Diéval, Catherine Houssa en Agnes Van den Berge – in de Raden en de comités zodat over een objectieve besluitvorming gewaakt wordt. Zij zien onder meer ook toe op de naleving van de regels inzake risicobeheersing, compliance, ethiek en goede praktijken binnen Crelan.

Hieronder volgt de samenstelling van de comités op datum van 31 december 2019.

Remuneratiecomité

Alain Diéval	Voorzitter – onafhankelijk bestuurder
Jan Annaert	onafhankelijk bestuurder
Robert Joly	bestuurder
Clair Ysebaert	bestuurder

Het Remuneratiecomité kwam twee keer samen in 2019.

Risicocomité

Alain Diéval	Voorzitter – onafhankelijk bestuurder
Jan Annaert	onafhankelijk bestuurder
Xavier Gellynck	bestuurder
Robert Joly	bestuurder

Het Risicocomité kwam zeven keer samen in 2019.

Auditcomité

Agnes Van den Berge	Voorzitter – onafhankelijk bestuurder
Jean-Pierre Dubois	bestuurder
Catherine Houssa	onafhankelijk bestuurder

Het Auditcomité kwam vijf keer samen in 2019.

Daarnaast vonden ook vier gezamenlijke vergaderingen van het Audit- en Risicocomité plaats.

Benoemingscomité

Luc Versele	Voorzitter
Jean-Pierre Dubois	bestuurder
Marianne Streel*	bestuurder
Hendrik Vandamme	bestuurder
Agnes Van den Berge	onafhankelijk bestuurder

** vanaf 19 december 2019*

Het Benoemingscomité kwam twee keer samen in 2019.

De Voorzitter van de Raad van Bestuur en de Voorzitter van het Directiecomité kunnen worden uitgenodigd op de vergaderingen van de diverse comités waarin ze niet zetelen.

Volgens artikel 62 §2 van de Wet van 25 april 2014 op het statuut van en het toezicht op de kredietinstellingen en volgens het reglement van de Nationale Bank van België is de Bank verplicht om

de externe functies die haar bestuurders en effectieve leiders buiten de Groep Crelan uitoefenen openbaar te maken. De Bank voldoet aan deze verplichting via een publicatie op de website van Crelan (www.crelan.be).

Directiecomité

Na het vertrek van Filip De Campenaere (CFO) en van Heidi Cortois (CIO een COO) werden hun bevoegdheden en verantwoordelijkheden herverdeeld onder de andere leden van het Directiecomité, wat leidt tot volgend organogram op 1 januari 2020:

**Philippe
Voisin**
CEO
(CFO a.i.)

**Jean-Paul
Grégoire**
CCO
(COO a.i.)

**Joris
Cnockaert**
CRO & CHRO
(CIO a.i.)

Danny Wailly
Audit &
Inspectie

Stephan Leyssen
Commerciële Directie
Noord

Philippe Eulaerts
Risk Management &
Permanente
Controle

Ortwin De Vliegheer
Secretariaat-Generaal &
Corporate Communicatie

Philippe Sintobin
Commerciële Directie
Zuid

Eugeen Dieltiens
General Compliance

Philip Tortelboom
Financieel
Beleid

Christian Steeno
Commercieel Beleid &
Marketing

Isabelle D'haeninck
People & Talent
Management

Wouter Van Houtte
Reporting
& Beheerscontrole

Anouk Bongaerts
Commerciële support &
Front Office
Applications

Luc Van de Voorde
Compensation &
Benefits, Facilities &
Procurement

Jo Baetens
Operations

Kurt Deli
Information
Technology

Patrick Vissers
Kredieten

Dirk De Coninck*
Juridische Zaken &
Complaint Management

Kurt Volders
Contact Center

Crelan Insurance

Sander Muylle*
Transformation Office

Laurent Dumont*
Digital Banking

* N-2

Crelan Insurance

De Raad van Bestuur kwam zeven keer samen in 2019 en onderging geen wijzigingen.

Dit geeft volgende samenstelling van de Raad van Bestuur op 31 december 2019:

Voorzitter: Philippe Voisin

Bestuurders: Joris Cnockaert
Ortwin De Vliegheer
Jean-Pierre Dubois
Jean-Paul Grégoire
Luc Versele

Door het vertrek van Filip De Campenaere op 4 juli 2019 en Heidi Cortois op 31 december 2019 wijzigde ook het Directiecomité van Crelan Insurance.

De samenstelling van het Directiecomité op 31 december 2019 is als volgt* :

Voorzitter: Jean-Paul Grégoire (CEO)

Leden: Joris Cnockaert (CRO)

* het Directiecomité van 21 januari 2020 besliste om Wouter Van Houtte (directeur Reporting & Beheerscontrole bij Crelan NV) voor te stellen als nieuw lid van het Directiecomité (CFO), onder voorbehoud van goedkeuring door de Nationale Bank van België.

Europabank

De Raad van Bestuur is, sinds de stopzetting van het bestuurdersmandaat van Filip De Campenaere op 4 juli 2019, samengesteld uit elf leden waaronder vijf leden als vertegenwoordiger van de hoofdaandeelhouder Crelan NV, vier leden van het Directiecomité en twee onafhankelijke bestuurders.

De samenstelling van de Raad van Bestuur op 31 december 2019 is als volgt:

Voorzitter: Philippe Voisin

Bestuurders: Jan Annaert (onafhankelijk bestuurder)
Gérald Bogaert (lid Directiecomité)
Marc Claus (lid Directiecomité)
Joris Cnockaert
Luc De Wilde (lid Directiecomité)
Jean-Pierre Dubois
Hendrik Vandamme
Agnes Van den Berge (onafhankelijk bestuurder)
Rudi Vanlangendyck (voorzitter Directiecomité)
Luc Versele

De Raad van Bestuur kwam zes keer samen in 2019.

Onder de bevoegdheid van de Raad van Bestuur functioneren het Auditcomité en het Remuneratiecomité.

Verslag van de commissaris

De Buitengewone Algemene Vergadering van 27 april 2017 besliste om de erkende revisorenvennootschap EY te benoemen als commissaris voor een periode van 3 jaar. EY wordt hierbij vertegenwoordigd door de heer Jean-François Hubin.

EY controleert bijgevolg de geconsolideerde rekeningen van de Groep Crelan.

Statutaire wijzigingen

De statuten van de NV Crelan zijn voor het laatst gewijzigd op 10 juni 2014, door de stopzetting van de aandeelhoudersovereenkomst en de ondertekening van de kaderovereenkomst tot aandelenoverdracht tussen de Belgische en de Franse aandeelhouders. Ook de verwijzingen naar de Wet van 25 april 2014 op het statuut van en het toezicht op de kredietinstellingen werden op dat moment toegevoegd.

Deugdelijk bestuur

In overeenstemming met de Circulaire NBB_2011_09 van 20 december 2011 over de evaluatie van de interne controle evalueerde de effectieve leiding van de Bank zijn systeem van interne controle en voerde de Bank een permanente tweedelijnscontrole in.

Het Verslag van de effectieve leiding over de beoordeling van de interne controle en het Verslag van de effectieve leiding over de beoordeling van de interne controle op beleggingsdiensten en -activiteiten zijn vanaf 2016 gebaseerd op de gedetailleerde risicocartografie van de processen van de Bank.

De Bank maakte de vermelde Verslagen in februari 2019 over aan de Nationale Bank van België.

Volgens Circulaire NBB_2018_28 / Richtsnoeren van de EBA van 26 september 2017 inzake interne governance (EBA/GL/2017) moet het memorandum van deugdelijk bestuur jaarlijks op zijn conformiteit geëvalueerd worden en moet het aangepast worden in geval van betekenisvolle wijzigingen die de beleidsstructuur en de organisatie van de financiële instelling beïnvloeden.

De Raad van Bestuur van 19 december 2019 heeft het aangepast memorandum van deugdelijk bestuur goedgekeurd, waarna het is overgemaakt aan de Nationale Bank van België.

Beloningsbeleid

De Raad van Bestuur heeft in zijn midden een Remuneratiecomité opgericht om aanbevelingen aan de Raad van Bestuur over te maken. De voorstellen van het comité omvatten het geldelijk statuut van de uitvoerende en niet-uitvoerende leiders van de Bank en haar filialen, alsook het geldelijk statuut van

de personen die verantwoordelijk zijn voor de onafhankelijke controlefuncties en dit zonder afbreuk te doen aan de bevoegdheden van de Algemene Vergadering der Aandeelhouders.

Het Remuneratiecomité houdt bij zijn aanbevelingen rekening met zowel de langetermijnbelangen van de aandeelhouders, investeerders en andere belanghebbenden van de Bank als met het algemeen belang.

Het Remuneratiecomité is zodanig samengesteld dat het een gedegen en onafhankelijk oordeel kan geven over het beloningsbeleid en de prikkels die daarvan uitgaan voor de risicobeheersing, de eigenvermogensbehoeften en de liquiditeitspositie.

Het Beloningsbeleid werd, na advies van het Remuneratiecomité, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van 19 december 2019.

De vergoeding van de leden van het Directiecomité is samengesteld uit een vaste basisvergoeding en een variabele component. Voor het variabele gedeelte stelt het Remuneratiecomité elk jaar een bedrag voor in functie van het economisch resultaat van de Bank. Dit bedrag mag - behoudens uitzonderlijke omstandigheden en mits uitdrukkelijke beslissing door de Raad van Bestuur op voorstel van het Remuneratiecomité - niet meer dan 30% van de basisvergoeding bedragen.

De ontslagvergoedingen worden berekend op basis van de basisvergoeding, exclusief variabel gedeelte en zijn beperkt tot maximaal 18 maanden vergoeding. In geval van overname of fusie kan die vergoeding hoger zijn. Indien de vergoeding hoger is dan 12 maanden of op gemotiveerd advies van het Remuneratiecomité hoger is dan 18 maanden dan dient de Algemene Vergadering der Aandeelhouders hier vooraf haar goedkeuring voor te geven.

De niet-uitvoerende bestuurders hebben recht op een forfaitaire vergoeding.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de totale vergoedingen die de bank in 2019 uitbetaalde:

Totale vergoeding (mio EUR)	Vaste vergoeding	Variabele vergoeding
Bestuurders van Crelan NV	2,22	0,42
Bestuurders van de Groep Crelan	3,59	0,68

Het Risicocomité voert jaarlijks onafhankelijke controles uit op het beloningsbeleid en rapporteert hierover aan de Raad van Bestuur. Daarnaast oefenen Interne Audit en Compliance ook jaarlijks toezicht uit op de correcte toepassing van dit beloningsbeleid.

Evaluatie van de governance

In het kader van de governanceverplichtingen voor financiële instellingen, waaronder de 'fit & proper'-vereisten voor bestuurders, heeft het Benoemingscomité, conform artikel 31 §2 van de Wet van 25 april 2014 op het statuut van en het toezicht op de kredietinstellingen, de structuur, omvang, samenstelling en prestaties van de Raad van Bestuur en zijn comités geëvalueerd.

Voor deze evaluatieoefening deed de bank beroep op de onafhankelijke expertise van Deloitte. Het onderzoek maakt gebruik van schriftelijke vragenlijsten en individuele interviews en heeft tot doel om:

- De verwachtingen van de bestuurders over de rol en de werking van de Raad van Bestuur en de comités in kaart te brengen;
- De competentie en expertise van de aanwezige governanceprofielen te inventariseren;
- De governancepraktijken binnen de Raad van Bestuur te identificeren;
- De implementatie van de aanbevelingen uit de voorgaande evaluatie op te volgen.

Op basis van de resultaten van deze oefening, heeft het Benoemingscomité kunnen evalueren of alle kennis, vaardigheden, diversiteit en ervaring aanwezig en evenwichtig verdeeld zijn en heeft het aanbevelingen met betrekking tot mogelijke wijzigingen geformuleerd aan de Raad van Bestuur.

4. Crelan, een bank die evolueert

Initiatieven naar de klanten

‘Samen anders bankieren’

De slogan ‘Samen anders bankieren’, die de coöperatieve identiteit van de bank krachtig samenvat, stond ook in 2019 centraal in onze communicatie naar de klanten. Om haar producten en diensten voor te stellen gebruikte Crelan diverse kanalen.

Zo werd de website opnieuw intensief ingezet in onze merk- en productcommunicatie. Dit resulteerde in een aanzienlijke verhoging van de investeringen in allerlei vormen van digitale marketing en communicatie. Op die manier promootten we onder andere het online-verkoopkanaal voor leningen op afbetaling en plaatsten we ons beleggingsaanbod in de kijker via de najaarscampagne Wake Up. In deze Wake Up-campagne speelden enkele Crelan-agenten de hoofdrol.

De digitale boodschappen richtten zich daarnaast ook op notoriëteit en imago. Via de sociale media verspreidden we speelse beelden en boodschappen met populaire, door Crelan gesponsorde, sportlui als centraal figuur. In 2019 hebben we ook het eigen Crelan TV kanaal opgestart. Via dit digitale publiciteitskanaal informeren onze agenten de klanten over alles wat reilt en zeilt binnen Crelan.

Op de klassieke media liepen de radiocampagnes rond de thema's Wonen en Beleggen. De diverse spots van deze campagnes belichtten de meerwaarde van het persoonlijke advies van een Crelan-agent bij het nemen van dergelijke belangrijke beslissing door de klant. Crelan bleef daarnaast ook aanwezig op de Vlaamse publieke omroep als sponsor van een aantal populaire programma's.

In Wallonië bleef de populaire Landbouwbeurs van Libramont een ideale setting om de bijna 200.000 bezoekers van dit massa-evenement te laten kennismaken met de betrokkenheid van sponsor Crelan bij de lokale economie.

Daarnaast zette Crelan haar schouders onder de actie ‘ Opération Pièces Rouges’ van Bel-RTL en Télévie, met als doel geld in te zamelen voor de strijd tegen kanker. Deze actie was een groot succes. Via de Crelan-kantoren werden meer dan 26.000 spaarpotjes verdeeld en 36 ton muntstukjes ingezameld.

Een breder productaanbod dankzij partnerships

Partnerships voor schade- en levensverzekeringen

Crelan bestendigde in 2019 de samenwerkingsakkoorden met Allianz en Fidea. Beide verzekeraars waren in hun verzekeringsdomein de exclusieve partners van Crelan: Allianz voor beleggingsverzekeringen (tak 21 en tak 23) en de verzekeringsoplossingen voor pensioenopbouw en bescherming (fiscaal en niet-fiscaal sparen) en Fidea voor schade- en levensverzekeringen.

Op 25 oktober kondigde Crelan en AXA Groep een akkoord aan over een uitgebreid partnership. Naast de overname van AXA Bank, de Belgische bankpoot van deze internationale groep, door Crelan en de overdracht van Crelan Insurance naar AXA Belgium, de Belgische verzekeringstak van de AXA Groep, voorziet dit akkoord ook in een distributieovereenkomst van de AXA-schadeverzekeringen via de Crelan-kantoren. Van zodra het akkoord goedkeuring krijgt van de toezichthouders in 2020 zal de bank deze overeenkomst dan ook opstarten. Dat betekent dat de Crelan-agenten op dat moment het ruime aanbod van AXA-schadeverzekeringen zullen kunnen aanbieden aan de klanten, naast het reeds gekende leven-aanbod van Allianz.

Partnerships voor bancaire beleggingen

Crelan zette ook de samenwerking met Econopolis Wealth Management, de beheersvennootschap rond Geert Noels, verder. Deze samenwerking omvat zowel de compartimenten van de BEVEK Crelan Fund, waarvoor Econopolis Wealth Management het beheer van de beleggingsportefeuille waarneemt, als de compartimenten van de bevek naar Luxemburgs recht EconoPolis Funds.

In 2019 werd “Exponential Technologies” als tweede compartiment van de bevek Econopolis Funds, waarvoor Crelan als distributeur optreedt, succesvol gelanceerd.

Ook de nauwe samenwerking met Amundi werd verdergezet. Crelan commercialiseert een uitgebreide selectie fondsen van Amundi en zijn dochters. Zo werd het gamma begin 2019 nog uitgebreid met een aantal fondsen die inzetten op duurzaamheid.

Binnen de bevek Crelan Invest, waarvoor Amundi instaat voor het beheer van de beleggingsportefeuille, bereikten onze 3 profielfondsen (Conservative, Balanced en Dynamic) in minder dan twee jaar tijd na lancering de kaap van 250 mio EUR omloop. Het betreft fondsen die in een breed gamma van gediversifieerde activa beleggen en die beheerd worden volgens een op verschillende beleggersprofielen afgestemde risicobenadering. Ze houden bovendien vast aan een duurzame en ethische benadering.

Voor gestructureerde producten werkt Crelan samen met een aantal preferente partners, namelijk BNP Paribas, Crédit Suisse, Société Générale, Natixis, Goldman Sachs en CACIB.

Op vlak van fiscaal pensioensparen verdeelt Crelan 3 pensioenspaarfondsen (Crelan Pension Fund Stability, Balanced en Growth) die als feeder fungeren van de pensioenspaarfondsen van BNP Paribas.

Voor de Private Banking-activiteit bestaat een samenwerking met Crédit Agricole Luxembourg.

Aandacht voor duurzame beleggingen

Consumenten vinden duurzaamheid steeds belangrijker, ook bij de producten waarin ze beleggen. Omdat het begrip 'duurzaamheid' vaak op verschillende manieren kan geïnterpreteerd en ingevuld worden, werkte de koepelfederatie van de banken, Febelfin een kwaliteitsnorm uit voor duurzame financiële producten. Producten die aan deze norm voldoen, en bij voorkeur nog ambitieuzer zijn, ontvangen een duurzaamheidslabel. Dankzij dit label kan de consument erop vertrouwen dat het product aan een aantal kwaliteitseisen voldoet en zijn geld naar bedrijven gaat die ook écht gericht zijn op duurzaamheid.

Als Belgische coöperatieve bank heeft ook Crelan oog voor een duurzame werking en wil ze tegemoet komen aan de groeiende vraag van de klanten naar maatschappelijk verantwoorde investeringen.

Volgende fondsen binnen het Crelan-gamma ontvingen in 2019 reeds het duurzaamheidslabel van Febelfin:

- CRELAN FUND ECONOFUTURE
- CRELAN FUND ECONOSTOCKS
- CRELAN FUND SUSTAINABLE
- KBI INSTITUTIONAL WATER FUND
- CRELAN PENSION FUND STABILITY
- CRELAN PENSION FUND BALANCED
- CRELAN PENSION FUND GROWTH

Dit aanbod wil Crelan in de toekomst nog verder uitbreiden. In dat kader heeft ze voor de tweede fase(februari 2020) het label aangevraagd voor onder andere Crelan Invest Balanced en een aantal Amundi-fondsen.

Daarnaast lanceerde Crelan ook een heel aantal notes met een duurzame "sustainable" aandelenindex als onderliggende waarde.

536 agentschappen ten dienste van de klant

Op 31 december 2019 telde Crelan 536 agentschappen verspreid over België. Dat betekent een daling van 50 agentschappen ten opzichte van eind 2018.

Deze daling vloeit voort uit het continue proces van optimalisering. Agentschappen versmelten lokaal om de competentie en de specialisatie van de kantoren en de kantoormedewerkers verder uit te breiden. Aan de basis van deze evolutie liggen de sterk toegenomen regelgeving en de gewijzigde verwachtingspatronen van de klanten waarbij meer klemtoon ligt op adviesverlening en minder op het louter uitvoeren van transacties. Deze evolutie zal zich ook in de toekomst nog verder zetten.

Naast een uitgebreid aanbod aan digitale diensten blijft Crelan het belangrijk vinden om ook dicht bij de klant aanwezig te zijn met een uitgebreid kantorennetwerk met competente adviseurs. Niettegenstaande de daling van het aantal agentschappen blijven we dan ook sterk lokaal verankerd met een uitgebreid net van zelfstandige bank- en verzekeringsagenten die als vast aanspreekpunt voor de klanten fungeren. Zij staan in voor een gepersonaliseerd advies aan individuen, gezinnen en ondernemingen bij het begeleiden van hun projecten en groeiplannen.

Met uitzondering van het agentschap van de hoofdzetel in Brussel, worden alle verkooppunten van Crelan NV gerund door zelfstandige agenten die dicht bij de klant staan en daardoor snel kunnen inspelen op zijn behoeften.

Ongeveer de helft van de kantoren is uitgerust met één of meer selfbankingautomaten, doorgaans met uitgebreide functionaliteiten.

Competentiecenters voor advies aan ondernemers

Competente adviseurs zo dicht mogelijk bij de klanten brengen, daar schenkt Crelan veel aandacht aan. Dat geldt ook voor haar professionele klanten, ondernemers in de land- en tuinbouw en voedingssector enerzijds en zelfstandigen, vrije beroepen en de lokale KMO's anderzijds. Ook voor deze professionele klanten wil Crelan een referentie zijn op het vlak van adviesverlening. Hiervoor werkt Crelan met gespecialiseerde competentiecenters. Dit zijn agenten die naast advies aan particuliere klanten ook heel wat knowhow hebben opgebouwd in het begeleiden van professionele klanten en dus het best geplaatst zijn om hen te adviseren.

Deze kantoren zijn herkenbaar in het straatbeeld via een extern aangebracht 'label'.

De competentiecenters werken ook samen met de agentschappen uit hun buurt die niet over deze kennis beschikken. In dat geval kunnen de professionele klanten voor hun basisdienstverlening bijvoorbeeld beroep blijven doen op hun vertrouwde agentschap, terwijl ze voor het gespecialiseerde advies terecht kunnen bij het competentiecenter. Het agentschap zal dan in functie van de behoefte van de klant contact leggen met het nabij gelegen competentiecenter.

We blijven ook via opleiding verder investeren in de kennis en vaardigheden van medewerkers met de bedoeling om het aantal competentiecenters nog verder uit te breiden.

Uitbreiding van het digitale aanbod

In 2019 investeerde Crelan verder in de uitbreiding van de digitale diensten:

- In september is Crelan Online volledig vervangen door de nieuwe online-bankingtool myCrelan. De beide toepassingen waren een tijd lang naast elkaar beschikbaar, zodat alle klanten op eigen tempo de overstap konden maken. Een goede voorbereiding en een uitgebreide communicatie naar de klanten zorgden voor een vlotte overgang.
- De functionaliteiten van zowel myCrelan als van de app Crelan Mobile hebben we verder verruimd met overzichten voor beleggingsproducten en kredieten, visualisatie en beheer van MiFID-profielen, online aankoop van maatschappelijke aandelen, beheer en bijstorten van pensioensparen, en toekomstige betalingen. Het is nu ook mogelijk om online de instellingen voor debetkaarten te wijzigen. Verder kan de klant zijn e-ID kaart inlezen, via myCrelan en onze betaalautomaten, wanneer deze vervallen is of bij een adreswijziging.
- Het proces om online nieuwe klanten te verwelkomen is in het afgelopen jaar verder uitgewerkt en geautomatiseerd. In een volgende laatste fase zal Crelan de volledige automatische onboarding implementeren.

Slim samenwerken

Op 12 november maakten Crelan, AXA Bank, Argenta, bpost en vdk bank bekend dat ze via de joint venture, Jofico gezamenlijk hun park van geldautomaten zullen beheren.

Intussen heeft Jofico een servicecontract afgesloten met de leverancier Diebold Nixdorf die de geldautomaten zal verhuren aan de betrokken banken. Diebold Nixdorf zal ook instaan voor het onderhoud, de vervanging en de plaatsing van de automaten. De deelnemende banken behouden wel hun eigen commerciële strategie. De geldautomaten zullen dus niet als white label worden aangeboden, maar onder het logo van de betrokken bank.

Dankzij deze slimme samenwerking kunnen Crelan, AXA Bank, Argenta, bpost en vdk bank op een efficiëntere en kostenbewustere manier een kwaliteitsvolle service blijven aanbieden ondanks de dalende cashbehoefte.

Initiatieven naar het personeel

Op 31 december 2019 maken 1.120 personeelsleden deel uit van Crelan Groep waarvan er 751 voor Crelan werken, 14 voor Crelan Insurance en 355 voor Europabank.

Naast dit loontrekkend personeel in de verschillende entiteiten van de Groep, zijn er in het agentennetwerk van Crelan NV ook 1.652 medewerkers aan de slag met een statuut van gedelegeerd agent of als loontrekkende medewerker van een gedelegeerd agent. Hierdoor bedraagt het totaal aantal medewerkers voor Crelan Groep 2.772.

Hoewel het personeelsbestand globaal gedaald is, voornamelijk door de niet vervanging van pensioengerechtigde medewerkers, wierf Crelan in 2019 ook 28 nieuwe medewerkers aan, waarvan 22 medewerkers met een contract van onbepaalde duur.

Specialisatie in de HR-structuur voor een optimale begeleiding van de collega's

In 2019 besliste Crelan om het domein Human Resources op te splitsten in twee directies, namelijk People & Talent Management en Compensation & Benefits.

Compensation & Benefits kan op die manier zijn volle aandacht richten op het ontwikkelen van een modern rewardbeleid en op een vlotte dienstverlening voor de dagelijkse compensation- & benefitsactiviteiten.

De teams van People & Talent Management zetten zich in voor talent acquisition, career & talent management, learning & development, performance management en welzijn en preventie.

Met deze opdeling kunnen beide directies hun expertise optimaal toepassen en streeft Crelan naar een mooi evenwicht tussen alle componenten van Human Resources.

Rekrutering

2019 was een intensief jaar op vlak van rekrutering, met zelfs 45 openstaande vacatures op eenzelfde moment. In totaal kon Crelan 63 vacatures invullen, waarvan ruim 40% via interne

mobiliteit. Er werd een nieuwe rapportering opgezet om het proces van rekrutering beter op te volgen en de flow van kandidaten in kaart te brengen.

Loopbaangesprekken om zorg te dragen voor het menselijk kapitaal

In 2019 ging extra aandacht uit naar loopbaangesprekken. In de krappe arbeidsmarkt komt het er immers niet alleen op aan om talenten aan te trekken, maar ook om ze te behouden.

Loopbaangesprekken vanuit het oogpunt om voor het menselijk kapitaal te zorgen is een van de manieren waarop Crelan werkt aan retentie.

Voor de grotere domeinen is daarnaast een talent review opgezet. Samen met het management werd een overzicht gemaakt van de aanwezige competenties en de geplande projecten en evoluties. Het overzicht zal ons toelaten om te anticiperen op toekomstige noden en te voorzien in een continue invulling van de kritische functies.

Initiatieven voor & door collega's

Sociale cohesie in het bedrijf zorgt voor een goede sfeer, plezier in het werk en voor goede resultaten. Bij Crelan is er dan ook ruimte voor initiatieven die deze samenhang ondersteunen.

- In 2019 startte een jongerenwerking in de bank onder de naam Young@Crelan. Het doel is om de collega's tot 36 jaar te verenigen zodat ze elkaar beter leren kennen, een intern netwerk kunnen opbouwen en zo vanuit de verschillende departementen een betere samenwerking kunnen stimuleren. In haar eerste werkjaar organiseerde de werkgroep al verschillende activiteiten zoals een Kick Off -meeting, een familiedag op de landbouwbeurs van Libramont, een Crelan Inspirations met diverse sprekers over Fin Techs en een Crelan Kicker Cup.
- De werking 'sociale werken' kreeg een nieuwe naam Together@Crelan samen met een vernieuwde invulling van de activiteiten. De werkgroep, die kan rekenen op heel wat enthousiaste vrijwilligers, organiseert activiteiten buiten de werkcontext met een sociale, familiale, sportieve of culturele insteek en voorziet in enkele sociale initiatieven. Ook een aantal attenties voor het personeel en hun familie staan jaarlijks op de planning

Learning & Development & Performance Management

Naast 140 deelnames aan externe opleidingen, organiseerde de bank ook 305 opleidingssessies in eigen huis. De meest in het oog springende zijn:

Het project Talent Management

Dit project startte met een informatiemeeting waarin keynotespreker Luk Dewulf toelichting gaf over hoe je kan werken vanuit je talent en welke voordelen dat biedt. Elke medewerker van Crelan kreeg vervolgens toegang tot de tool 'talentbuilder.com', waarmee ze hun talenten konden ontdekken.

Vervolgens kregen de medewerkers tijdens individuele ‘Speed Talent Date’- sessies de mogelijkheid om onder begeleiding in te zoomen op hun sterkste talenten en de wijze waarop ze deze nog meer tot hun recht kunnen laten komen.

In het najaar lanceerde Crelan vervolgens haar Talent Academy met een ruim aanbod aan opleidingen rond klantgerichtheid, efficiëntie, talent, welzijn en digitale skills.

Digitaal leren

Meer en meer leggen we de focus op digitaal leren. In 2019 organiseerde de bank onder andere online-opleidingen over security awareness en over vaktechnische thema’s zoals ‘De nieuwe wet voor vennootschappen en verenigingen’, waarbij medewerkers de mogelijkheid wordt geboden om zich via een eigen online- introductiemodule op het platform van de Febelfin-Academy verder te verdiepen in deze nieuwe materie. Medewerkers kunnen sinds 2018 ook deelnemen aan de maandelijkse Webinars van Econopolis en zo de macro-economische actualiteit op de voet volgen.

Een nieuw blended-learningtraject voor kantoormedewerkers dat in 2020 van start gaat, werd in 2019 in de steigers gezet. De opleiding richt zich naar startende klantenadviseurs om hen wegwijs te maken en te begeleiden in de nieuwe job.

Leadership

De leidinggevende speelt een steeds vitalere rol in het aanwenden en ontwikkelen van talent. Crelan wil haar leidinggevendenden daarin ondersteunen en startte een ‘Leadershiptraject’ met de organisatie van ‘Insights Discovery’-workshops. Deze workshops waren erop gericht om meer te leren over de eigen stijl van leidinggeven en hoe je deze kan afstemmen op anderen om de performance, het samenwerken en de sfeer in het team te versterken. Het traject wordt in 2020 voortgezet en zal zich dan specifiek toespitsen op changemanagement en resultaatgericht leidinggeven vanuit de rol van people manager.

Een nieuw functiemodel

Crelan werkte een nieuw functiemodel uit met als doel de medewerkers meer inzicht te geven in de mogelijkheden om hun loopbaan bij Crelan verder uit te bouwen en hun talenten in die richting te ontwikkelen. Daarvoor werden functies aan de hand van generieke beschrijvingen in kaart gebracht en groeipaden uitgetekend. Zo wil Crelan haar medewerkers maximaal ondersteunen in hun employability en stimuleren om hun persoonlijke ambities waar te maken.

Eenmaking verloningstructuur

Op 10 mei 2019 werd een ondernemings-cao afgesloten waarin de eenmaking van de loonevolutie werd geregeld. Voortaan zal de loonevolutie van alle medewerkers, ongeacht hun historische achtergrond ex-Centea of ex-Landbouwkrediet, op eenzelfde manier verlopen.

Vernieuwing bedrijfsrestaurant

Tijdens de zomermaanden kreeg het bedrijfsrestaurant een volledig nieuwe look. Het nieuwe bedrijfsrestaurant is nu een sfeervolle plek waar de medewerkers en gasten elke dag licht, lekker en gevarieerd kunnen tafelen. Ook de nieuwe ontspanningsruimte, die aan het restaurant paalt, is een aantrekkingspool geworden.

Eindeloopbaanregeling

Een 45-tal medewerkers ging in op een voorstel van eindeloopbaanregeling. Hierdoor kunnen ze hun carrière bij Crelan in schoonheid afronden. Voor Crelan is de regeling een onderdeel van het 'Fit for the Future'-plan.

Welzijn en preventie

Volgende initiatieven in 2019 voor welzijn en preventie stimuleerden een veilige en aangename werkomgeving:

- Een geactualiseerde onthaalprocedure voor beginnende medewerkers en jobstudenten;
- Een opleiding stressmanagement als vrijblijvend aanbod voor geïnteresseerde medewerkers;
- Een herhaling van de workshops "AED", waarin medewerkers leren wat ze moeten doen als iemand bewusteloos is en hoe ze een AED (defibrillator) moeten gebruiken;
- Het aanduiden en opleiden van vaste evacuatieverantwoordelijken. Bij de evacuatieoefening in Berchem heeft dit er alvast voor gezorgd dat de evacuatie vlekkeloos verliep;
- Specifieke opleidingen voor medewerkers van Facilitaire diensten die werken met elektriciteit, de heftruck of de hangstelling.

Care@crelan

Care@crelan is een nieuwe beleidsmaatregel die in 2020 zal uitgerold worden, maar in 2019 werd voorbereid door People & Talentmanagement in overleg met afgevaardigden van het Comité voor Preventie en Bescherming op het Werk en de Externe Preventiedienst Securex.

Met care@crelan wil Crelan via een positief beleid ongeplande langdurige afwezigheden wegens ziekte, privé-ongeval of arbeidsongeval goed opvolgen. Hierdoor wil Crelan de nadelige gevolgen van de afwezigheid voor de medewerkers, de collega's, de direct leidinggevende en zijn cliënten zoveel als mogelijk beperken en waar mogelijk zelfs voorkomen. Afwezigheid wegens ziekte wordt vanzelfsprekend niet in vraag gesteld.

Crelan wil een positieve impact uitoefenen op het proces dat iedere werknemer doorloopt wanneer die lange tijd afwezig is geweest en na herstel overweegt om weer aan de slag te gaan.

Screening HR-practices: Crelan 'Top Employer 2019'

Op 5 februari 2019 kreeg Crelan voor haar goed uitgebouwde personeelsbeleid voor het vierde jaar op rij het certificaat Top Employer België/Belgique uitgereikt.

Het jaarlijkse internationale onderzoek van het Top Employers Institute erkent toonaangevende werkgevers wereldwijd op basis van hun arbeidsvoorwaarden, de continue aandacht om het nog beter te doen en de geboden ondersteuning bij het ontwikkelen van talenten.

In het kader van de Top Employersprocedure doorlopen de deelnemende bedrijven een uitgebreid onderzoeksproces: het internationale HR Best Practices Onderzoek.

Als waarborg voor de authenticiteit van het proces worden alle antwoorden door een onafhankelijke partij aan een audit onderworpen.

Het Top Employers Institute beoordeelde de arbeidsvoorwaarden van Crelan op basis van volgende criteria:

- Talent Strategy
- Workforce Planning
- On-boarding
- Learning & Development
- Performance Management
- Leadership Development
- Career & Succession Management
- Compensation & Benefits
- Culture

IT-ontwikkelingen en projecten in ontwikkeling

Een nieuwe klantgerichte IT-organisatie met betrokken medewerkers

Een nieuwe structuur met ...

Na een grondige voorbereiding in de 2de jaarhelft van 2018, is begin 2019 de nieuwe IT-organisatie ingevoerd.

De nieuwe structuur richt zich op een hoge klantgerichtheid en het opleveren van betrouwbare, waardevolle en vernieuwende technologiediensten en -oplossingen, die een moderne klantenbeleving ondersteunen.

Tijdens de transitie was er veel aandacht voor de continuïteit in de dienstverlening van de bank. In de loop van het jaar is dan stelselmatig de transformatie naar de nieuwe manier van werken ingezet.

Alle IT-teams hebben nu end-to-endverantwoordelijkheid – zowel build als run – over een deel van het totale landschap van applicaties van de bank.

De agile manier van werken wordt versneld via de coaching van alle teams en medewerkers. Dit werpt meer en meer zijn vruchten af. Tijdens het jaar heeft IT alle businessverwachtingen, waar het zich voor geëngageerd heeft, succesvol ingelost.

betrokken medewerkers

In de missie van IT hebben we betrokkenheid van onze medewerkers benadrukt. We willen opportuniteiten voor persoonlijke ontwikkeling en groei creëren, en een carrièreperspectief op lange termijn bieden.

Het IT-departement is dan ook pionier bij het invoeren van een nieuw functiemodel voor de bank vanaf januari 2020.

Het nieuwe functiemodel wordt een kernstuk in het personeelsbeleid, waarop talent- en performance management, en learning & development worden geënt.

De toekomst

Private en Public Cloud

Nadat we in 2018 het beheer van onze datacenters hebben overgedragen naar onze partner Cegeka, hebben we de 'steady state'-fase bereikt. Alle basisprocessen draaien nu op volle toeren en de teams van Crelan en Cegeka zijn op elkaar ingespeeld.

In 2019 hebben we onze blik dan ook naar de toekomst gericht. We werken nu aan het realiseren van onze multi-cloudstrategie, waarbij applicatieve workloads naadloos van onze private cloud naar een public cloud kunnen schakelen. Dit zal ons in staat stellen om op een veilige en kostenbewuste manier steeds de optimale balans te vinden tussen de veiligheid, robuustheid, flexibiliteit en kostprijs van onze operaties.

Transformatie van onze IT-architectuur

Met de nieuwe IT-organisatie is ook het startschot gegeven voor de transformatie van onze IT-architectuur. Principes, standaarden en richtlijnen worden bijgestuurd en waar nodig gecreëerd. Technologische keuzes worden bewust gemaakt om de fundamenteen en bouwblokken van ons toekomstig 'huis' te bouwen.

We streven hierbij naar het sneller en voordeliger kunnen realiseren van transformaties in de bank. Op die manier willen we ons 'huis' verder kunnen uitbouwen of veranderen zonder telkens opnieuw de fundamenteen te moeten leggen. Daarvoor zullen we onze set van IT-mogelijkheden verrijken met nieuwe componenten, waarvan toekomstige transformatieprojecten eenvoudig gebruik zullen kunnen maken. Hierdoor kan IT zich meer en meer concentreren op de zuiver functionele behoeften, zonder telkens weerkerende niet-functionele vereisten (zoals veiligheid, stabiliteit, performantie, redundantie, schaalbaarheid, enz..) en ook functionele bouwblokken (zoals documentbeheer, archivering, elektronische ondertekening, enz..) opnieuw een specifieke invulling te moeten geven.

De architectuurwerking is bovendien fundamenteel in de realisatie van onze Omni-channelstrategie, en zal ze ook versnellen.

Partnership met de AXA Groep en overname van AXA Bank

Tijdens de due diligence-, pre-signing- en pre-closingfase van de gesprekken met AXA Groep heeft een kernteam van IT, bijgestaan door externe adviseurs, intensief en kwalitatief werk geleverd. Een van de belangrijkste pijlers van dit akkoord is de overname van AXA Bank. In afwachting van het akkoord van de toezichthouders bereiden we waar mogelijk, de transformatie naar ons toekomstig applicatief landschap voor.

Dit project zal IT in staat stellen om significante synergiën te realiseren, de maturiteit van onze operaties verder op te krikken en onze slagkracht te verhogen om de toekomstige uitdagingen met vertrouwen en de nodige competentie aan te kunnen gaan.

Gerealiseerde projecten

PSD2 op schema

De PSD2 (Payments Service Directive) verruimt het toepassingsgebied voor betaaldiensten naar bancaire en nieuwe, niet-bancaire spelers. Via de banken kunnen derde partijen toegang verkrijgen tot de betaalrekening van de consument, op voorwaarde dat deze laatste hiermee uitdrukkelijk akkoord gaat en dit uitsluitend in het kader van de aangeboden betaaldiensten. Crelan heeft de wettelijk vastgelegde functionaliteiten tijdig beschikbaar gemaakt. Ondertussen is onze toolbox verder uitgebreid met API's voor allerlei soorten van betalingen. Bovenop het wettelijk luik bereiden wij ons voor om ook het commercieel aanbod te verruimen na creatie van de functionaliteit tot aggregatie van rekeningen.

Efficiëntere processen

We verbeterden de efficiëntie met het invoeren van:

- RPA, een toepassing die toelaat om administratieve processen te automatiseren;
- De automatisering van de berekening van kredietprovisies;
- KTA, een vereenvoudiging van het proces van scannen van documenten;
- SAS, een toepassing die de werking van het ALM-team automatiseert en rapporteringen opmaakt.

Projecten in ontwikkeling

Een nieuwe beleggingstool

In 2019 hebben we een overeenkomst gesloten met de leverancier Comarch voor de ingebruikname van een toepassing die het volledige proces van aankoop tot en met verkoop van beleggingen zal ondersteunen.

Deze investering zal een enorme toegevoegde waarde bieden tijdens het adviesproces voor onze klanten & agenten door het optimaliseren van :

- Beleggingsrapporteringen & overzichten van de portefeuille;
- Rendementsberekeningen;
- Een overzicht via myCrelan;
- Een begeleiding van het volledige beleggingsproces in één toepassing.

In juni 2020 plannen we de uitrol van de eerste fase in onze kantoren, gevolgd door een tweede fase in november waarbij de toepassing ook online ter beschikking zal gesteld worden voor de klanten.

Het beheer van de portefeuille

Het financieel beleid en het investeringsbeleid in de obligatieportefeuille bij de groep Crelan is gestoeld op veiligheid en zekerheid.

Voor het financieel beleid wordt het rente-, optie- en liquiditeitsrisico onder diverse gesimuleerde stress-scenario's opgemeten. Het opgelegde en goedgekeurde limietenkader zorgt ervoor dat de rentabiliteit en solvabiliteit onder geen enkel beding in het gedrang mogen komen.

Het investeringsbeleid in de obligatieportefeuille wijzigde niet in 2019. De portefeuille is een onderdeel van de buffer aan hoog-liquide activa om toekomstige periodes van liquiditeitsstress te kunnen overbruggen. Obligaties zijn immers makkelijk mobiliseerbaar door ze te gebruiken als onderpand in interbancaire ontleningen.

Door de relatief lage rentestanden in 2019 verkoos Crelan om de overtollige liquiditeiten eerder te mobiliseren in de kredietportefeuille dan in de obligatieportefeuille. De gemiddelde looptijden van de productie kredieten is gevoelig hoger dan de looptijden van het commercieel passief met het risico op de aantasting van de rentemarge bij substantiële rente- en curvebewegingen. Daarom maakt Crelan regelmatig gebruik van indekkingen via renteswaps.

5. Crelan, een veilige bank

Binnen de bank zijn verschillende afdelingen verantwoordelijk voor het Beheer van de risico's. Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste activiteiten die ervoor zorgen dat Crelan een veilige bank is en blijft.

Algemeen Risk Management

Risk Management legt zich toe op diverse specialisaties:

- het identificeren, meten, opvolgen en sturen van krediet-, financiële-, operationele- en IT Security-risico's.
- het verlenen van advies in alle (grotere) kredietdossiers die gepresenteerd moeten worden aan het Directiecomité.
- het ontwikkelen en valideren van interne modellen die gebruikt worden in het kader van IRB (Internal Rating Based aanpak) en van IFRS 9.
- het opmaken, coördineren en valideren van de reglementaire rapporten zoals RACI (Rapport Annuel Contrôles Internes), ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process), ILAAP (Internal Liquidity Adequacy Assessment Process), het Recovery Plan, het derdepijlverslag, ...

De bank richtte verschillende interne risicocomités op om het beheer van de risico's zo adequaat mogelijk te organiseren. Deze risicocomités bewaken de krediet-, de financiële, de operationele (inclusief de permanente controles), de informaticarisico's en ook de risico's die verband houden met de entiteiten.

De NBB inspecteerde in 2019 de interne modellen van de bank. Deze inspectie werd over het geheel genomen door haar positief beoordeeld werd. De IRB-regeling van Crelan is opnieuw bevestigd met opgave van een aantal corrigerende maatregelen, die momenteel worden uitgevoerd. Dit heeft een vermindering van de risicogewogen activa en een stijging van de solvabiliteitsratio met ongeveer 2% mogelijk gemaakt.

De bank heeft ook een Risk Appetite Framework geïmplementeerd dat rekening houdt met een aantal belangrijke indicatoren voor de solvabiliteit, liquiditeit, rendabiliteit en andere parameters van de kredietportefeuille. De naleving van de limieten wordt minimaal driemaandelijks gecontroleerd.

Kredietrisico

Crelan beheerst het kredietrisico op basis van zowel het kredietbeleid als via een scheiding van machten bij de kredietactiviteit. Zo volgen verschillende comités de risico-appetijt op.

De bevoegdheid om kredieten toe te kennen is verdeeld tussen het Directiecomité en het Kredietverbintenissencomité volgens bepaalde niveaus van kredietomloop en rating van de klanten. Bovendien is er ook een bevoegdheidsdelegatie binnen het kredietdepartement.

Het Krediettoezichtcomité is bevoegd voor het beheer van de kredietomloop, onder meer voor de kredieten op de 'kredietbewakingslijst'.

Het Kredietprovisioneringscomité heeft de bevoegdheid om klanten in 'kwalitatieve default' te plaatsen, waardeverminderingen te bepalen en aan te passen, kredieten op te zeggen en schuldvorderingen af te schrijven.

De kredietlimieten worden jaarlijks geactualiseerd in het kader van het globale kredietrisico van de Bank en worden goedgekeurd door het Risicocomité en de Raad van Bestuur.

Het kredietrisico wordt beheerd aan de hand van ratingmodellen die een score toekennen aan elke kredietklant. Deze rating van de klant is doorslaggevend voor de beslissingen inzake krediettoekenning en -beheer. De performantie van de modellen wordt regelmatig opgevolgd en de resultaten worden gevalideerd en goedgekeurd door een specifiek comité, met name Comeri.

Voor elk dossier dat binnen de bevoegdheid van het Kredietverbintenissencomité en/of het Directiecomité valt, is een onafhankelijk advies van Risk Management noodzakelijk.

Renterisico, liquiditeitsrisico en marktrisico

Na het besluit in 2012 om het financiële risico-opvolgingssysteem binnen Crelan Groep uit te breiden naar alle entiteiten binnen de Groep, startte Crelan in 2013 met deze gecentraliseerde systematische opvolging van de financiële risico's voor alle bancaire entiteiten. Op deze manier wordt via de financiële risico-opvolging de groepsstructuur verder versterkt en worden alle entiteiten operationeel geïntegreerd in het financieel beleid en de risico-opvolging van de Groep. Voor Crelan Insurance is enkel het tegenpartijrisico geïntegreerd in de opvolging op groepsniveau.

De belangrijkste risico-indicatoren zijn:

- de globale Value at Risk (VaR), een model ontwikkeld door het departement Risk Management Finance voor alle financiële risico's van de groep zowel in normale als in stressomstandigheden;
- een vastrentende reverse cumulatieve gap voor het renterisico;
- de LGD-limieten (Loss Given Default) voor het tegenpartij- en landenrisico;
- ratio's voor het liquiditeitsrisico (LCR).

ALM (Asset Liabilities Management) is verantwoordelijk voor de opvolging van het rente-, optie- en liquiditeitsrisico binnen de bank. Deze afdeling ontwikkelt de modellen voor de identificatie, analyse, bewaking en rapportering van deze risico's. Risk Management valideert op haar beurt deze modellen.

Zowel de interne vastrentende gap als de reglementaire rapportering van het renterisico worden door Risk Management gecontroleerd.

De verantwoordelijkheid voor het beheer en rapportering van de financiële risico's, alsook de controle van de geldende limieten liggen in eerste instantie bij de diverse business-lijnen zelf. Risk Management is verantwoordelijk voor de tweedelijnscontrole van deze financiële limieten door een onafhankelijke validatie van de door ALM en Financieel Beleid gerapporteerde gegevens. Op die manier wil Crelan fouten uitsluiten in rapporten voor de regelgevende instanties, het financieel comité, het Directiecomité en de Raad van Bestuur.

Operationele risico's

Een waarschuwingsmechanisme is in gebruik om belangrijke operationele incidenten op te sporen. Het team Operational Risk Management stelt ook sleutelindicatoren in werking om na te gaan in welke mate processen risicogevoelig zijn en om de kwaliteit van de meldingen van incidenten door de verschillende afdelingen op te volgen.

Op functioneel vlak kan Risk Management als beheerder van de operationele risico's rekenen op een netwerk van een dertigtal risicocorrespondenten die als taak hebben om de operationele incidenten van hun processen te rapporteren en hiervoor gesensibiliseerd zijn.

De controlesystemen zijn onder andere gebaseerd op een gedetailleerde cartografie van de risico's (Enterprise Risk Management) met als objectief om:

- een beschrijving te maken van de processen in de vorm van flowcharts,
- inherente risico's en de bestaande controles te identificeren,
- residuele risico's te onderkennen;
- geschikte herstelmaatregelen voor de geïdentificeerde risico's te uit te werken.

Negentien sleutelprocedures van de bank werden herbekeken waaronder kredieten, deposito's, compliance, de marktenzaal en de thesaurie, HR, boekhouding, facturatie, beheer van de interne rekeningen, ICT, beheer van de fraude, beveiliging van de informatie, business continuity plan en beheer van de risico's.

Deze werkzaamheden zijn in 2018 in een specifieke tool (Hopex) ingevoerd zodat de monitoring en het beheer op een meer geautomatiseerde manier kan plaatsvinden. Dit instrument wordt verder ontwikkeld en ook naar meerdere afdelingen uitgerold.

IT-Security risico's

De financiële sector is momenteel vaak het doelwit van aanvallen op de veiligheidsbarrières die ze heeft ingesteld. Als bedrijf komt het erop aan om continu te monitoren en de werking en organisatie adequaat af te stemmen op de risico's. Crelan paste in 2019 in dat kader haar monitoringstructuur aan en breidde deze verder uit onder meer via extra vacatures. De bank splitste haar Security-werking op in twee niveaus, een zogenaamde eerste lijn die zich concentreert op de operationele opvolging en een tweede lijn die zich bezighoudt met het omschrijven van de risico's, het uitwerken van het beleid en het uitvoeren van de controles.

De bank maakte ook werk van een stappenplan om het intern bewustzijn over deze groeiende risico's zoals hacking- en phishing-technieken, enzovoort verder te versterken.

Als onderdeel van een continu verbeteringsprogramma met verhoogde maatregelen en monitoring werd de infrastructuur van de bank verder beveiligd. Verschillende projecten met betrekking tot deze interne beveiliging werden gerealiseerd. Dit programma richt zich trouwens ook naar de elektronische dienstverlening aan klanten en naar de klantenbewustwording over het veilig bankieren. Zo heeft bijvoorbeeld de afdeling Compliance in 2019 opnieuw veel aandacht besteed aan sensibilisering rond het thema phishing, fraude en bescherming van de privacy.

De afspraken die we met leveranciers maakten over de veiligheid van onder meer de bescherming van private gegevens en geoutsourcete activiteiten werden versterkt en strikt gemonitord.

Deze elementen zijn uiteraard onderworpen aan een herhaaldelijke controle van de eerste en tweede verdedigingslijnen.

Tot slot investeerde Crelan in de voorbereiding van de toekomstige infrastructuur en organisatie van de bank met het oog op de overname en integratie van AXA Bank. Deze projecten nemen vanzelfsprekend van bij de start een toekomstgerichte beveiliging mee.

Recoveryplan

Crelan stelde een Recoveryplan (herstelplan) op volgens de aanbevelingen van de toezichthouder.

Op basis van de EBA-richtsnoeren stelde de bank meerdere risico-indicatoren op in de domeinen solvabiliteit, liquiditeit en rentabiliteit. Voor elke indicator zijn waarschuwings- en een kritische hersteldrempel gedefinieerd zodat in geval van overschrijding herstelopties in uitvoering kunnen worden gesteld.

De bank ontwikkelde hiervoor vijf scenario's: liquiditeitscrisis, rentestijging, kredietcrisis, algemene (systeem)crisis wegens een operationeel incident en een specifiek scenario gelinkt aan de entiteit Europabank.

Voor elk van deze vijf scenario's definieerde Crelan vier mogelijke herstelopties die snel en desgevallend gelijktijdig in werking kunnen worden gesteld.

In elk van deze gevallen laten de beoogde herstelopties de Groep toe om uit de gevarencijon te komen.

IFRS 9

In het kader van de implementatie van de nieuwe boekhoudkundige standaard IFRS 9 heeft Risk Management de nieuwe vereisten ingevoerd met betrekking tot de modellering van de risicoparameters.

ICAAP / ILAAP

Het doel van deze rapporten is na te gaan of de bank over voldoende eigen vermogen en liquiditeit beschikt, wat het geval is.

Het eigen vermogen van de bank maakt het immers mogelijk om alle risico's te dragen die voortvloeien uit haar activiteiten en haar liquiditeitspositie ligt ver boven de wettelijke minima waardoor het hoofd kan geboden worden aan stressscenario's.

Bij de beoordeling van de kapitaalvereisten spelen de kwaliteit en de relevantie van de interne modellen een belangrijke rol. De solvabiliteit hangt immers af van zowel de omvang van het eigen vermogen als van de kwaliteit (meer of minder risicovol) van de activa. De hoogte van het risico is dus vooral gebaseerd op de risicoweging die aan de verschillende activa wordt toegekend. Deze risicoweging is op haar beurt hoofdzakelijk het resultaat van door interne modellen (IRB) gemaakte voorspellingen van wanbetaling en van de potentieel verwachte verliezen.

Het IRB-raamwerk wordt periodiek herzien en gevalideerd door Crelan en de toezichthouder. De NBB heeft de geschiktheid van het IRB-systeem van Crelan in 2019 herbevestigd.

De kwaliteit van onze modellen en de daaruit voortvloeiende risico's toont aan dat de bank een zeer voorzichtige risicobenadering ontwikkelt, waardoor we eind 2019 een CET1-solvabiliteitsratio van +/- 21% hebben.

Data quality

De bank heeft een grootschalig project opgestart om de kwaliteit van de gegevens die worden gebruikt in haar operationele processen en in de interne, externe en regelgevende rapportering aanzienlijk te verbeteren.

Het project richtte zich in eerste instantie op de regelgevende rapporten: COREP, FINREP en Solvency II (enkel van toepassing voor Crelan Insurance). De analyse van de gegevensstroom voor het datawarehouse is begin 2019 voortgezet.

Compliance

Gegevensbescherming

De nieuwe privacy wetgeving (GDPR) die in 2018 in voege trad, kreeg ook in 2019 nog veel aandacht, in de publieke opinie en binnen de bank. Crelan sensibiliseerde haar medewerkers via twee edities van de maandelijkse interne nieuwsbrief 'Compliance Info' en via de agentenopleiding 'Compliance Actua'. Daarin behandelden we onder meer een aantal principes en tips om datalekken te vermijden. Voor deze initiatieven was er veel interesse van de medewerkers. Daarnaast werkte de bank aan een update van de algemene privacy policy, van de cookiepolicy en aan een aanpassing van de cookie-pop up. Ook werden enkele geplande IT-aanpassingen voorbereid.

Duidelijk beleggingsadvies

Naar aanleiding van de MiFID II-richtlijn, die eveneens in 2018 in werking trad, bezorgde Crelan begin 2019 aan de beleggingsklanten de eerste jaarrapporteringen.

In samenwerking met de commerciële directie organiseerde Compliance een reeks workshops en publiceerde ze enkele handleidingen over beleggingsadvies voor de agenten. De focus lag hierbij op het bezoekverslag en op de geschiktheidsbeoordeling. Om de klantengesprekken in het kader van de periodieke geschiktheidsbeoordeling te ondersteunen is ook een nieuwe handleiding met 'frequently asked questions' ter beschikking gesteld van de agenten.

Compliance checkte verder of de nieuwe beleggingsadviestool 'Comarch', waarvan de implementatie in 2020 voorbereid wordt, conform is met de MiFID-reglementering.

Veilig bankieren

Net zoals in de totale Belgische banksector, kregen in 2019 ook meer Crelan-klanten af te rekenen met phishingfraude. Terwijl in het verleden dergelijke frauduleuze mails soms te herkennen waren aan de vrij gebrekkige taal en de verwijzing naar eerder rudimentaire en slordige websites, wordt de communicatie van de fraudeurs hoe langer hoe meer uitgekiend. Ze verwijst in een aantal gevallen ook naar erg specifieke en realistische situaties. Dit verklaart wellicht mee waarom de phishing fraudeurs toch nog een zekere succesratio bereiken, ondanks alle sensibiliseringsacties zowel door Crelan en de andere banken als door de bankenvereniging Febelfin.

Bovenop de reeds bestaande initiatieven zette Crelan in 2019 sterk in op gerichte communicatie via de online banktoepassing zelf, via sociale media, via e-mails aan klanten, via de kantoren en via brieven.

Tegelijkertijd werden intern een aantal gerichte maatregelen genomen voor specifiekere monitoring van bepaalde transactiepatronen en voor verscherpte opvolging van potentieel frauduleuze verrichtingen. Wij merkten daarbij dat de fraudeurs met een zekere regelmaat nieuwe scenario's en modi operandi uittestten.

We kunnen niet genoeg herhalen dat klanten hun digipass of CrelanSign enkel mogen gebruiken op eigen initiatief en nooit op verzoek van een derde, die zich mogelijk uitgeeft voor een medewerker van de bank. Crelan zal immers nooit via e-mail, website, telefonisch, SMS, of via welke andere weg ook vragen aan klanten om met hun digipass een code te berekenen om die vervolgens door te geven of om met CrelanSign een autorisatie uit te voeren.

Strijd tegen het witwassen

Inzake antiwitwassen herzag Crelan de algemene risicoanalyse en bouwde ze nog sterker uit. Bovendien wordt nu het individuele risicoprofiel van elke klant in het licht van de antiwitwas-

richtlijnen voortaan semestrieel geactualiseerd. Tevens werden een aantal procedures inzake klantenacceptatie, -identificatie en -verificatie geactualiseerd.

Interne Audit

Het Auditcharter beschrijft de algemene missie en de waarden van Interne Audit. De rollen en verantwoordelijkheden opgenomen in het Auditcharter en het Auditcomitécharter zijn afgestemd op de Bankenwet van 25 april 2014.

Interne Audit verschaft op een onafhankelijke manier redelijke zekerheid - aan zowel de Raad van Bestuur, via het Auditcomité, als aan het Directiecomité - over de kwaliteit en doeltreffendheid van de interne controles, over het risicobeheer en over de systemen en processen van deugdelijk bestuur van de bank.

De scope van Interne Audit omvat alle activiteiten van de Groep. In de Groep geldt een uniforme auditmethodologie en rapportering aan het Auditcomité.

Voor Europabank zijn de auditactiviteiten geheel toevertrouwd aan een eigen specifieke auditdienst.

In de context van een 'Risk Based Auditing'-aanpak heeft Interne Audit naar aanleiding van nieuwe reglementeringen en nieuwe of gewijzigde activiteiten ook in 2019 het "Audit Universum" geüpdatet.

De opdrachten die Interne Audit in 2019 uitvoerde, hadden betrekking op verschillende domeinen: onder meer op de IRB-kredietmodellen, cyber security, kredieten, IT,...

Interne Audit voert ook de opvolging uit van de correctieve acties. De status van de auditaanbevelingen wordt trimestrieel opgevolgd en gerapporteerd, zowel aan het Directiecomité als via het Auditcomité aan de Raad van Bestuur.

Interne Audit rapporteert over het geheel van de auditactiviteit binnen de Groep aan het Auditcomité van de moedermaatschappij.

Inspectie van het Net

De afdeling Inspectie controleert de goede werking van de zelfstandige agentschappen door informatie op verschillende niveaus te verzamelen. Met deze informatie kan ze nagaan of het beheer van het agentschap volgens de vereisten van de Bank gebeurt.

Hiervoor voert een team van inspecteurs onaangekondigde controles uit in de agentschappen waarbij onder andere volgende elementen aan bod komen: de correctheid van de aanwezige kasgelden, de volledigheid van de kantooradministratie, de verwerking van boekhoudkundige documenten, het respecteren van Compliance- en andere regelgeving, de verwerking van kredietdossiers, ...

De medewerkers op de zetel bereiden deze inspecties voor en verwerken nadien de resultaten van de controles. Verder bezoeken de inspecteurs de agentschappen ook in het kader van kascontroles, kluizencontroles en het respecteren van de wettelijke bepalingen.

Daarnaast bestaat er op de hoofdzetel een periodiek systeem van basiscontroles waarbij de kasverrichtingen van de agentschappen worden gecontroleerd. Deze onderzoeken worden uitgevoerd door verschillende betrokken departementen. De gestructureerde aanpak en een frequente opvolging zorgen ervoor dat signalen snel kunnen opgevangen en verwerkt worden.

Naast de controle van de kasverrichtingen in de agentschappen, zijn er fraudepreventieonderzoeken en controles op de financiële gezondheid van de agenten. Deze controles omvatten heel specifieke materies zoals voorafgaande screening van en advies over kandidaat-agenten en kandidaat-agentschapsmedewerkers, behandeling van klachten waarbij een agent of een agentschapsmedewerker betrokken is, saldobestemmingen, controles na hold-ups, ...

Inspectie is daarnaast verantwoordelijk voor de uitwerking, actualisatie en coördinatie van het Crelan Charter waarin de belangrijkste afspraken tussen de Bank en de zelfstandige agentschappen opgenomen zijn. Het Charter dient als belangrijk referentiekader om tot een correcte samenwerking te komen tussen de agent en de Bank zodat enerzijds de wettelijke en reglementaire bepalingen gerespecteerd worden en anderzijds de klanten correct en efficiënt bediend worden.

Het kwaliteitsmodel van Inspectie stuurt de frequentie van controles en de aard van onderzoeken en inspecties aan. De resultaten van de onderzoeken leveren een risicoscore op volgens vijf categorieën van low tot high risk. Deze risicoscore wordt aan elk agentschap toegekend op basis van drie elementen: de administratieve en boekhoudkundige correctheid, de financiële gezondheid en de inbreuken op het Crelan Charter.

In 2019 voerde Crelan 912 globale inspecties in de agentschappen, 606 kascontroles en 65 thema-inspecties uit. Elk agentschap kreeg minimaal één of meerdere bezoeken, afhankelijk van de risicoscore. In elk agentschap gebeurde tevens een controle op de wettelijke bepalingen (controle FSMA-dossier, aanwezigheid correcte tarieven,...) en in elk agentschap met kluizen een kluizeninspectie.

Het Comité voor Opvolging van het Kwaliteitsmodel (COK) volgt in eerste instantie de vaststellingen van de verschillende controles op en het bepaalt welke herstelacties er precies nodig zijn voor de eventuele knipperlichten. Het COK behandelt daarnaast klachten als de betrokkenheid van de agent in vraag wordt gesteld en bespreekt elke melding van een vastgestelde anomalie door een andere directie om te beslissen over de gepaste actie naar de agent toe.

Bij overschrijding van de beslissingsbevoegdheid of bij vaststellingen die een domeinoverschrijdende behandeling vragen, verwijst het COK het dossier door naar het Bemiddelings- en Adviescomité (BAC) dat over een grotere beslissingsbevoegdheid beschikt. Het BAC is samengesteld uit twee directieleden en vertegenwoordigers van Compliance, de Commerciële Directie, Juridische Zaken en Inspectie. De resultaten van de besprekingen in het BAC worden gerapporteerd aan het Directiecomité en het Auditcomité.

6. Crelan, een maatschappelijk geëngageerde en duurzame bank

Een duurzame werking bij Crelan

Duurzaamheid als automatisme

Duurzaamheid zit in de genen van Crelan. Door onze strategie, ons werkterrein en onze beperkte omvang is onze werking per definitie al vrij duurzaam.

Zo is Crelan een nationale speler die zich richt op de kerntaken van een bankier, namelijk de gelden die spaarders en beleggers haar toevertrouwen omzetten in kredieten voor Belgische particuliere gezinnen en ondernemers. Crelan haalt met andere woorden geen inkomsten uit speculatieve transacties, maar ondersteunt ten volle de lokale initiatieven van haar klanten.

Als coöperatieve bank is Crelan niet beursgenoteerd. Net als elke onderneming willen we groeien en meerwaarde creëren, maar we kunnen dat op eigen tempo doen. Beslissingen worden steeds genomen vanuit een perspectief op lange termijn en vanuit een voorzichtige houding om de belangen van de bank, haar medewerkers, haar klanten en haar coöperatieve aandeelhouders veilig te stellen.

Duurzaamheid in de praktijk

Crelan streeft naar een pragmatische benadering van het duurzaamheidsaspect met een continue aandacht voor een transitie naar een klimaatvriendelijke levenswijze.

Crelan vertaalt dit uitgangspunt concreet in aandacht voor:

- een continue verduurzaming van haar producten- en dienstenaanbod;
- een eerlijke, competente en gepersonaliseerde dienstverlening en advies voor haar klanten;
- een correcte vergoeding voor haar coöperatieve aandeelhouders;
- een aangename en motiverende werkomgeving voor haar medewerkers;
- groene investeringen in haar gebouwen en facilitaire diensten;
- de sponsoring van enkele getalenteerde kampioenen en de opleiding van jonge sporters in het veldrijden, het basketbal en de atletiek;
- een bijdrage aan de maatschappij waarin ze actief is via de Crelan Foundation;
- een participatie in het kapitaal en een lening aan Incofin, een fonds gespecialiseerd in microfinanciering in derdewereldlanden.

Voor meer concrete informatie over onze duurzame werking nodigen we de lezer uit om ons jaarlijks gepubliceerde duurzaamheidsverslag te raadplegen. Deze verslagen vindt u op de [website](#) van Crelan.

Sportsponsoring

Crelan beschouwt sport als een belangrijk onderdeel van een gezonde en evenwichtige levensstijl en als een factor van sociale cohesie die de mensen dicht bij elkaar brengt. Fairplay en teamspirit maken sport groots en zijn dan ook waarden die Crelan graag ondersteunt.

Crelan is sinds jaar en dag actief als sponsor van een aantal sportdisciplines. De bank kiest hierbij bewust voor disciplines waar er een grote interactie bestaat tussen de atleten en de supporters. De atleten die gesponsord worden, zijn professioneel met hun discipline bezig, gaan volop voor resultaat en staan tegelijkertijd dicht bij hun supporters. Het zijn waarden waar Crelan zich perfect in herkent.

Wielrennen

Sinds 2000 is Crelan actief als sponsor in het wielrennen, toen nog onder de naam Landbouwkrediet. De filosofie was steeds om jong Belgisch wielertalent de kans te geven zich te ontplooien en hen in de ploeg te omringen door enkele gevestigde waarden.

Met de komst van Sven Nys in 2008 introduceerde de bank zich ook voor 100% in het veldrijden.

Crelan sponsort nu ook meervoudig wereld- en Belgisch kampioene Sanne Cant

In september 2019 maakte Crelan bekend dat ze hoofdsponsor wordt van het dames veldritteam IKO-Crelan, met meervoudig wereldkampioene Sanne Cant als kopvrouw. Naast het ondersteunen van de Dames Elite engageert de bank zich eveneens in het opleidingstraject van de jeugdteams U17 en U19 zodat ook jong Belgisch veldrittalent alle kansen krijgt voor de toekomst.

Atletiek

Crelan heeft haar naam sinds 2011 verbonden aan de Belgische atletiek.

We zijn immers de Premium Partner van de **familie Borlée**, die tot de wereldtop behoort in hun discipline. **Kevin, Jonathan, Dylan** en **Olivia** zijn altijd heel toegankelijk en open gebleven naar hun supporters toe. En dat is net wat ook Crelan zo belangrijk vindt, een gedreven en professionele dienstverlening aan haar klanten bieden in een gepersonaliseerde vertrouwensrelatie. De bank is eveneens hoofdpartner van de Belgische atletiekliga en van de Belgian Tornado's (de ploeg van de 4x400 meter heren).

Basketbal

Crelan sponsort nu ook de Belgian Cats en de Belgian Lions

Crelan steunt sinds mei 2019 ook onze nationale trots in het basketbal: de Belgian Cats en de Belgian Lions. Samen met de Belgische Basketfederatie wil Crelan verder bouwen aan de successen van de Cats & Lions. Crelan investeert ook in de toekomst en is de enige hoofdsponsor van de Young Belgian Cats & Lions (U20). De professionele ondersteuning van deze jonge Belgische talenten is hierbij van cruciaal belang.

In de 1e klasse van het basketbal bij de mannen is Crelan bovendien naamsponsor van dé familieclub bij uitstek: Okapi Aalstar. Deze initiatieven onderstrepen dat Crelan zich op lange termijn engageert voor het Belgische basketbal.

7. Bedanking

De Raad van Bestuur houdt eraan alle medewerkers te danken voor het bereikte resultaat, voor hun toewijding en de bijzondere inspanningen die zij hebben geleverd voor de verdere ontplooiing van de Groep Crelan.

Ook wil de Raad zijn dank en herkenning uitdrukken aan alle coöperatieve aandeelhouders en klanten voor het vertrouwen dat ze aan de Groep Crelan schenken.

In 2019 vernam de Raad het droevige nieuws van het overlijden van zijn ex-bestuurder Yvan Hayez. De Raad herdenkt de heer Hayez als een toegewijd bestuurder en is dankbaar voor zijn inzet en bijdrage in de ontwikkeling van de Bank en haar coöperatieve werking.

Jean-Paul Grégoire
Bestuurder-Directeur

Philippe Voisin
CEO

Het jaarverslag van de Groep Crelan wordt in het Nederlands en in het Frans uitgegeven.

Het kan geraadpleegd worden op www.crelan.be.

Het verslag is een realisatie van de Directie Secretariaat-generaal en Corporate Communication van de Groep Crelan.

Voor alle inlichtingen kunt u zich wenden tot:

Ortwin De Vliegheer, Secretaris-Generaal en director Corporate Communication, general.office@crelan.be.

Verslag van de commissaris aan de algemene vergadering van Groep Crelan over het boekjaar afgesloten op 31 december 2019

Overeenkomstig de wettelijke en statutaire bepalingen, brengen wij u verslag uit in het kader van ons mandaat van commissaris van de Groep Crelan (de "Vennootschap") en van de dochterondernemingen (samen de "Groep"). Dit verslag omvat ons oordeel over het geconsolideerde overzicht van de financiële positie op 31 december 2019, het geconsolideerde overzicht van de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten, het geconsolideerde overzicht van het eigen vermogen en het geconsolideerde overzicht voor de kasstromen van het boekjaar van het boekjaar afgesloten op 31 december 2019 en over de toelichting (alle stukken gezamenlijk de "Geconsolideerde Jaarrekening") en omvat tevens ons verslag betreffende overige door wet- en regelgeving gestelde eisen. Deze verslagen zijn één en ondeelbaar.

Wij werden als commissaris benoemd door de algemene vergadering op 27 april 2017, overeenkomstig het voorstel van het bestuursorgaan uitgebracht op aanbeveling van het auditcomité en op voordracht van de ondernemingsraad. Ons mandaat loopt af op de datum van de algemene vergadering die zal beraadslagen over de Geconsolideerde Jaarrekening afgesloten op 31 december 2019. We hebben de wettelijke controle van de Geconsolideerde Jaarrekening van de Groep uitgevoerd gedurende 3 opeenvolgende boekjaren.

Verslag over de controle van de Geconsolideerde Jaarrekening

Oordeel zonder voorbehoud

Wij hebben de wettelijke controle uitgevoerd van de Geconsolideerde Jaarrekening van Groep Crelan, die het geconsolideerde overzicht van de financiële positie op 31 december 2019 omvat, alsook het geconsolideerde overzicht van de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten, het geconsolideerde overzicht van het eigen vermogen en het geconsolideerde overzicht voor de kasstromen van het boekjaar over het boekjaar afgesloten op die datum en de toelichting, met een geconsolideerd balanstotaal van € 21.595.541.264 en waarvan de geconsolideerde resultatenrekening afsluit met een winst van het boekjaar van € 70.297.576.

Naar ons oordeel geeft de Geconsolideerde Jaarrekening een getrouw beeld van het geconsolideerde eigen vermogen en van de geconsolideerde financiële positie van de Groep op 31 december 2019, alsook van de geconsolideerde resultaten en de geconsolideerde kasstromen voor het boekjaar dat op die datum is afgesloten, in overeenstemming met de International Financial

Reporting Standards zoals goedgekeurd door de Europese Unie ("IFRS") en met de in België van toepassing zijnde wettelijke en reglementaire voorschriften.

Basis voor ons oordeel zonder voorbehoud

We hebben onze controle uitgevoerd in overeenstemming met de International Standards on Auditing ("ISAs"). Onze verantwoordelijkheden uit hoofde van die standaarden zijn nader beschreven in het gedeelte "Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de Geconsolideerde Jaarrekening" van ons verslag.

Wij hebben alle deontologische vereisten die relevant zijn voor de controle van de Geconsolideerde Jaarrekening in België nageleefd, met inbegrip van deze met betrekking tot de onafhankelijkheid.

Wij hebben van het bestuursorgaan en van de aangestelden van de Vennootschap de voor onze controle vereiste ophelderingen en inlichtingen verkregen.

**Verslag van de commissaris van 10 juni 2020 over de Geconsolideerde Jaarrekening
van Groep Crelan over het boekjaar afgesloten
op 31 december 2019 (vervolg)**

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

**Benadrukking van een bepaalde aangelegenheid
- Covid-19**

Wij vestigen de aandacht op de toelichting 2.7.2 aan de geconsolideerde jaarrekening inzake de gevolgen voor de Federatie van de maatregelen genomen rondom het Covid-19 virus. De situatie verandert van dag tot dag en leidt inherent tot onzekerheid. De invloed van deze ontwikkelingen op de Federatie is uiteengezet in de toelichting 2.7.2 aan de geconsolideerde jaarrekening en in het jaarverslag, onder "Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum". Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

Kernpunten van de controle

De kernpunten van onze controle betreffen die aangelegenheden die volgens ons professioneel oordeel het meest significant waren bij onze controle van de Geconsolideerde Jaarrekening van de huidige verslagperiode.

Deze aangelegenheden werden behandeld in de context van onze controle van de Geconsolideerde Jaarrekening als een geheel en bij het vormen van ons oordeel hieromtrent en derhalve formuleren wij geen afzonderlijk oordeel over deze aangelegenheden.

Kredietrisico met betrekking tot de kredietportefeuille

Beschrijving van het kernpunt

Per 31 december 2019 bedraagt de kredietportefeuille van Groep Crelan € 17.819.318.516 (bruto, gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs) en de gerelateerde waardeverminderingen bedragen € 144.537.236.

Waardeverminderingen vertegenwoordigen de Groep's beste schatting van de verwachte kredietverliezen op balansdatum. Ze worden berekend op basis van het falingsrisico over verschillende tijdshorizonten, afhankelijk of het kredietrisico van de ontleners significant is gestegen sinds het krediet werd verleend:

- ▶ de waardeverminderingen voor de blootstellingen waarvoor het kredietrisico niet significant is gestegen ('stage 1') zijn gebaseerd op verwachte kredietverliezen over een periode van 12 maanden;
- ▶ de waardeverminderingen voor de blootstellingen waarvoor het kredietrisico wel significant is gestegen ('stage 2' en 'stage 3') zijn gebaseerd op verwachte kredietverliezen over de ganse levensduur van het krediet.
- ▶ Berekeningen van de verwachte kredietverliezen zijn naar waarschijnlijkheid gewogen schattingen van de huidige waarde van de kastekorten, waarbij gebruik wordt gemaakt van modellen, scenario's worden toegepast, en rekening wordt gehouden met de impact van historische verliezen aan de ene kant en toekomstgerichte informatie aan de andere kant. De invoer voor deze modellen is onder andere gebaseerd op historische verliespercentages, kredietvoorwaarden en kasstroomprojecties, subjectief beoordeeld om de assumpties te bepalen ter berekening van de waardeverminderingen.

Belangrijke subjectieve beoordelingen in het proces zijn:

- ▶ de gebruikte criteria om blootstellingen met een significante stijging van het kredietrisico te identificeren (en de corresponderende 'stage');
- ▶ assumpties gebruikt in het model voor verwachte kredietverliezen zoals de financiële toestand van de ontleners (en zijn corresponderend falingsrisico), en het kredietverlies dat zou worden geleden in geval van falen (hetgeen afhankelijk is van de verwachte recuperatiewaarde van het onderpand, indien aanwezig);
- ▶ de opname van toekomstgerichte informatie;
- ▶ toegepaste manuele aanpassingen in het geval dat de op gegevens gebaseerde parameters of berekeningen door het management niet als representatief werden beoordeeld voor de huidige risico's en voorwaarden van de portefeuille.

Verslag van de commissaris van 10 juni 2020 over de Geconsolideerde Jaarrekening van Groep Crelan over het boekjaar afgesloten op 31 december 2019 (vervolg)

Aangezien de kredieten en de gerelateerde waardeverminderingen significant zijn voor de geconsolideerde balans en de geconsolideerde winst- en verliesrekening, en gezien de mate van betrokken subjectieve beoordelingen en de gerelateerde onzekerheid van schattingen van waardeverminderingen, beschouwen we dit als een kernpunt voor onze controle.

Samenvatting van de uitgevoerde procedures

- ▶ We hebben het ontwerp en de effectiviteit van de controles beoordeeld en getest met betrekking tot het verlenen van het krediet, het managementproces aangaande kredietrisico (inclusief de periodieke beoordeling van kredieten, de bewaking van de kredietkwaliteit van de ontleners door gebruik te maken van indicatoren zoals dagen achterstand en leningen met respijt ('forbearance'), en de bepaling van de rating), de informatiestroom tussen de bronsystemen en de berekeningstool van de verwachte kredietverliezen, en de modelontwikkeling en -bewaking (specifiek het proces van onafhankelijke validatie).
- ▶ We hebben de kredietinventaris waarvoor verwachte kredietverliezen werden berekend vergeleken met de kredieten opgenomen in de Geconsolideerde Jaarrekening.
- ▶ Met betrekking tot de modellen voor verwachte kredietverliezen, hebben we onze experts ingeschakeld ter beoordeling van de geschiktheid van de modelmethodologie (in overeenstemming met de IFRS-vereisten).
- ▶ Voor de waardeverminderingen bepaald op individuele basis, hebben we een steekproef van kredieten geselecteerd en hiervoor een gedetailleerd nazicht van het kredietdossier uitgevoerd. We hebben beoordeeld dat de Groep:
 - ▶ haar kredietrisicopolitiek heeft toegepast;
 - ▶ de kredietkwaliteit en de 'stage' correct heeft ingeschat; en
 - ▶ de recupereerbaarheid van het krediet en de waardevermindering correct heeft ingeschat.
- ▶ Ter beoordeling van de redelijkheid van de toekomstgerichte informatie zoals geïncorporeerd in de modellen voor verwachte kredietverliezen, hebben we de vooruitzichten en de toegepaste waarschijnlijkheidswegingen aan de verschillende scenario's nagekeken, en hebben we deze vergeleken met ondersteunende informatie (externe economische informatie), indien van toepassing.
- ▶ Ter beoordeling van de geschiktheid van de manuele aanpassingen zoals toegepast door het management, hebben we de mogelijkheid in aanmerking genomen dat waardeverminderingen geïmpacteerd kunnen zijn door gebeurtenissen of trends die niet door de modellen van de Groep werden opgenomen, of door beperkingen in gegevens.
- ▶ Tot slot, hebben we beoordeeld dat de toelichtingen van de Geconsolideerde Jaarrekening (toelichtingen 4.4 en 7.2) volledig, accuraat en in overeenstemming zijn met de IFRS-vereisten.

Waardering van derivaten en boekhoudkundige verwerking van indekkingen

Beschrijving van het kernpunt

Groep Crelan heeft renteswaps (IRS) en rente-opties (caps en swaptions) afgesloten om zijn renterisico af te dekken. Deze derivaten worden tegen reële waarde geboekt, met wijzigingen in deze reële waarde via de winst- en verliesrekening.

Verslag van de commissaris van 10 juni 2020 over de Geconsolideerde Jaarrekening van Groep Crelan over het boekjaar afgesloten op 31 december 2019 (vervolg)

Om het effect van deze wijzigingen in reële waarde via de winst- en verliesrekening te beperken, heeft Groep Crelan de meerderheid van deze derivaten toegewezen aan indekkingsrelaties op renterisico van portefeuilles van financiële activa of passiva (« portfolio fair value hedging »), zodanig dat deze portefeuilles van financiële activa of passiva eveneens worden gewaardeerd tegen reële waarde voor wat betreft het ingedekte renterisico. Deze herwaardering tegen reële waarde wordt geboekt in aparte daartoe bestemde lijnen van het actief of passief op de balans (« wijzigingen in de reële waarde van de ingedekte portefeuilles »).

Deze twee herwaarderingen tegen reële waarde (i.e. deze van de derivaten en deze van de ingedekte portefeuilles) neutraliseren elkaar in de winst- en verliesrekening, met enkel een netto effect voor de eventuele ineffectiviteit van de indekkingsrelatie.

Op 31 december 2019 hadden de derivaten gebruikt voor dekking positieve en negatieve reële waardes van respectievelijk € 28.577.911 en € -682.810.463. De herwaarderingen van de financiële portefeuilles ingedekte activa en passiva bedroegen respectievelijk € 598.799.289 en € -884.629. Een ineffectiviteit van € -859.493 (verlies) werd geboekt in de winst- en verliesrekening.

Het auditrisico situeert zich enerzijds in de waardering van de derivaten (via complexe waarderingstechnieken) en anderzijds in de correcte boekhoudkundige verwerking van de indekkingsrelaties (waarvan de documentatie aan zekere vereisten moet voldoen en die gebaseerd zijn op een aantal veronderstellingen inzake verwachte toekomstige vervroegde terugbetalingen en heronderhandelingen van bepaalde types leningen).

Samenvatting van de uitgevoerde procedures

- vergelijking van de reële waarde van de derivaten met de reële waarde zoals bevestigd door de externe tegenpartijen, in het kader van de zogenaamde « collateralisering ». Met de hulp van onze eigen waarderingsspecialisten hebben we de adequaatheid van de waarderingsmodellen

beoordeeld, de gebruikte parameters (rentecurves, volatiliteitscurves) vergeleken met marktgegevens en de reële waarde nagerekend voor een steekproef van derivaten;

- beoordeling van de bestaande indekkingsdocumentatie om vast te stellen of deze aan de criteria voldoet zoals beschreven in de « carved-out » versie van IAS 39 zoals goedgekeurd door de Europese Unie, en beoordeling van de effectiviteitstoetsen om na te gaan of de indekkingsrelaties nog steeds effectief waren en of het ineffektieve gedeelte correct werd berekend. In het bijzonder hebben we het volume aan derivaten waarop dekking werd toegepast vergeleken met het geprojecteerde volume aan hypothecaire (en andere) leningen in de toekomst, rekening houdend met de veronderstellingen aangaande verwachte toekomstige terugbetalingen en heronderhandelingen van bepaalde types hypothecaire leningen, om eventuele over-dekking te identificeren die de effectiviteit van de indekkingsrelatie in het gedrang zou kunnen brengen;
- onderzoek van het model ter voorspelling van toekomstige terugbetalingen en heronderhandelingen van bepaalde types hypothecaire leningen zoals gebruikt door de Groep en beoordeling van het correcte functioneren ervan in de afgelopen boekjaren;
- testen van de spreadsheets die worden gebruikt door de Groep om de indekkingsmodellen te bepalen om na te gaan of de boekingen correct waren en of de derivaten, waarvan de reële waarde op het moment van aanvang van de indekkingsrelatie niet nul was, correct werden verwerkt. We hebben deze spreadsheets afgestemd met enerzijds de onderliggende bronsystemen en anderzijds de Geconsolideerde Jaarrekening.

Tenslotte hebben we de geschiktheid van de informatie betreffende de derivaten zoals die werd toegelicht in de Geconsolideerde Jaarrekening in de toelichtingen 4.12, 4.13.2, 7.3.1 en 8.6 beoordeeld.

Verantwoordelijkheden van het bestuursorgaan voor het opstellen van de Geconsolideerde Jaarrekening

Het bestuursorgaan is verantwoordelijk voor het opstellen van de Geconsolideerde Jaarrekening die een getrouw beeld geeft in overeenstemming met IFRS en met de in België van toepassing zijnde wettelijke en reglementaire voorschriften, alsook voor een systeem van interne beheersing die het bestuursorgaan noodzakelijk acht voor het opstellen van de Geconsolideerde Jaarrekening die geen afwijking van materieel belang bevat die het gevolg is van fraude of van fouten.

In het kader van de opstelling van de Geconsolideerde Jaarrekening is het bestuursorgaan verantwoordelijk voor het inschatten van de mogelijkheid van de Vennootschap om haar continuïteit te handhaven, het toelichten, indien van toepassing, van aangelegenheden die met continuïteit verband houden en het gebruiken van de continuïteitsveronderstelling tenzij het bestuursorgaan het voornemen heeft om de Vennootschap te vereffenen of om de bedrijfsactiviteiten stop te zetten of geen realistisch alternatief heeft dan dit te doen.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle over de Geconsolideerde Jaarrekening

Onze doelstellingen zijn het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid over de vraag of de Geconsolideerde Jaarrekening als geheel geen afwijking van materieel belang bevat die het gevolg is van fraude of van fouten en het uitbrengen van een commissarisverslag waarin ons oordeel is opgenomen. Een redelijke mate van zekerheid is een hoog niveau van zekerheid, maar is geen garantie dat een controle die overeenkomstig de ISAs is uitgevoerd altijd een afwijking van materieel belang ontdekt wanneer die bestaat. Afwijkingen kunnen zich voordoen als gevolg van fraude of fouten en worden als van

materieel belang beschouwd indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat zij, individueel of gezamenlijk, de economische beslissingen genomen door gebruikers op basis van de Geconsolideerde Jaarrekening, beïnvloeden.

Als deel van een controle uitgevoerd overeenkomstig de ISAs, passen wij professionele oordeelsvorming toe en handhaven wij een professioneel-kritische instelling gedurende de controle. We voeren tevens de volgende werkzaamheden uit:

- ▶ het identificeren en inschatten van de risico's dat de Geconsolideerde Jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat die het gevolg is van fraude of fouten, het bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden die op deze risico's inspelen en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Het risico van het niet detecteren van een van materieel belang zijnde afwijking is groter indien die afwijking het gevolg is van fraude dan indien zij het gevolg is van fouten, omdat bij fraude sprake kan zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten om transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van het systeem van interne beheersing;
- ▶ het verkrijgen van inzicht in het systeem van interne beheersing dat relevant is voor de controle, met als doel controlewerkzaamheden op te zetten die in de gegeven omstandigheden geschikt zijn maar die niet zijn gericht op het geven van een oordeel over de effectiviteit van het systeem van interne beheersing van de Vennootschap en van de Groep;
- ▶ het evalueren van de geschiktheid van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van de door het bestuursorgaan gemaakte schattingen en van de daarop betrekking hebbende toelichtingen;

Verslag van de commissaris van 10 juni 2020 over de Geconsolideerde Jaarrekening van Groep Crelan over het boekjaar afgesloten op 31 december 2019 (vervolg)

- het concluderen van de aanvaardbaarheid van de door het bestuursorgaan gehanteerde continuïteitsveronderstelling, en op basis van de verkregen controle-informatie, concluderen of er een onzekerheid van materieel belang bestaat met betrekking tot gebeurtenissen of omstandigheden die significante twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van de Vennootschap en de Groep om de continuïteit te handhaven. Als we besluiten dat er sprake is van een onzekerheid van materieel belang, zijn wij ertoe gehouden om de aandacht in ons commissarisverslag te vestigen op de daarop betrekking hebbende toelichtingen in de Geconsolideerde Jaarrekening of, indien deze toelichtingen inadequaat zijn, om ons oordeel aan te passen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot op de datum van ons commissarisverslag. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de continuïteit van de Vennootschap of van de Groep niet langer gehandhaafd kan worden;
- het evalueren van de algehele presentatie, structuur en inhoud van de Geconsolideerde Jaarrekening, en of deze Geconsolideerde Jaarrekening de onderliggende transacties en gebeurtenissen weergeeft op een wijze die leidt tot een getrouw beeld.

Wij communiceren met het auditcomité binnen het bestuursorgaan, onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en

over de significante controlebevindingen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing die we identificeren gedurende onze controle.

Omdat we de eindverantwoordelijkheid voor ons oordeel dragen, zijn we ook verantwoordelijk voor het organiseren, het toezicht en het uitvoeren van de controle van de dochterondernemingen van de Groep. In die zin hebben wij de aard en omvang van de controleprocedures voor deze entiteiten van de Groep bepaald.

We verstrekken aan het auditcomité binnen het bestuursorgaan een verklaring dat we de relevante deontologische vereisten inzake onafhankelijkheid naleven en we melden hierin alle relaties en andere aangelegenheden die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid zouden kunnen beïnvloeden, alsook, voor zover van toepassing, de bijbehorende maatregelen die we getroffen hebben om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Aan de hand van de aangelegenheden die met het auditcomité binnen het bestuursorgaan besproken worden, bepalen we de aangelegenheden die het meest significant waren bij de controle van de Geconsolideerde Jaarrekening over de huidige periode en die daarom de kernpunten van onze controle uitmaken. We beschrijven deze aangelegenheden in ons verslag, tenzij het openbaar maken van deze aangelegenheden is verboden door wet- of regelgeving.

Verslag betreffende de overige door wet- en regelgeving gestelde eisen

Verantwoordelijkheden van het bestuursorgaan

Het bestuursorgaan is verantwoordelijk voor het opstellen en de inhoud van het jaarverslag over de Geconsolideerde Jaarrekening en de andere informatie opgenomen in het jaarrapport.

Verantwoordelijkheden van de commissaris

In het kader van ons mandaat en overeenkomstig de Belgische bijkomende norm bij de in België van toepassing zijnde ISAs, is het onze verantwoordelijkheid om, in alle van materieel belang zijnde opzichten, het jaarverslag over de Geconsolideerde Jaarrekening, de verklaring van niet-financiële informatie gehecht aan dit jaarverslag en de andere informatie opgenomen in het jaarrapport te verifiëren, alsook verslag over deze aangelegenheden uit te brengen.

Aspecten betreffende het jaarverslag over de Geconsolideerde Jaarrekening en andere informatie opgenomen in het jaarrapport

Naar ons oordeel, na het uitvoeren van specifieke werkzaamheden op het jaarverslag over de Geconsolideerde Jaarrekening, stemt dit jaarverslag over de Geconsolideerde Jaarrekening overeen met de Geconsolideerde Jaarrekening voor hetzelfde boekjaar, enerzijds, en is dit jaarverslag over de Geconsolideerde Jaarrekening opgesteld overeenkomstig artikel 3:32 van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen (voorheen artikel 119 van het Wetboek van vennootschappen), anderzijds.

In de context van onze controle van de Geconsolideerde Jaarrekening zijn wij tevens verantwoordelijk voor het overwegen, op basis van de kennis verkregen in de controle, of het jaarverslag over de Geconsolideerde Jaarrekening en de andere informatie opgenomen in het jaarrapport een afwijking van materieel belang bevatten, hetzij informatie die onjuist vermeld is of anderszins misleidend is. In het licht van de werkzaamheden die wij hebben uitgevoerd, hebben wij geen afwijking van materieel belang te melden. Verder drukken wij geen enkele mate van zekerheid uit over het jaarverslag en de andere informatie opgenomen in het jaarrapport.

De niet-financiële informatie zoals vereist op grond van artikel 3:32, § 2 van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen, werd opgenomen in een afzonderlijk verslag gevoegd bij het jaarverslag over de Geconsolideerde Jaarrekening. Dit verslag van niet-financiële informatie bevat de door artikel 3:32, § 2 van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen vereiste inlichtingen en is in overeenstemming met de Geconsolideerde Jaarrekening voor hetzelfde boekjaar. De Groep heeft zich bij het opstellen van deze niet-financiële informatie niet gebaseerd op een Europees of internationaal erkend referentiemodel. Verder drukken wij geen enkele mate van zekerheid uit over individuele elementen opgenomen in deze niet-financiële informatie.

Vermeldingen betreffende de onafhankelijkheid

Ons bedrijfsrevisorenkantoor en ons netwerk hebben geen opdrachten verricht die onverenigbaar zijn met de wettelijke controle van de Geconsolideerde Jaarrekening en zijn in de loop van ons mandaat onafhankelijk gebleven tegenover de Vennootschap.

De honoraria voor de bijkomende opdrachten die verenigbaar zijn met de wettelijke controle van de Geconsolideerde Jaarrekening bedoeld in artikel 3:65 van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen werden correct vermeld en uitgesplitst in de toelichting bij de Geconsolideerde Jaarrekening.

Andere vermeldingen

- Huidig verslag is consistent met onze aanvullende verklaring aan het auditcomité bedoeld in artikel 11 van de verordening (EU) nr. 537/2014.

Brussel, 10 juni 2020

EY Bedrijfsrevisoren BV
Commissaris
Vertegenwoordigd door

Jean-François
Hubin
(Authentication)

Digitaal ondertekend door Jean-François Hubin (Authentication)
DN: cn=Jean-François Hubin
(Authentication), c=BE
Datum: 2020.06.10 16:43:29
+02'00'

Jean-François Hubin *
Vennoot
* Handelend in naam van een BV

20JFH0118